

מנהג נדרות

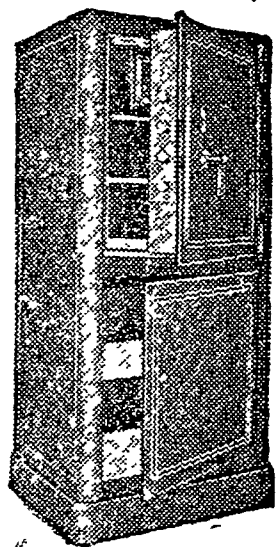
- 1 במערכה: מנחים
 - 4 ג. רובשוב
 - 8 קפטן ס. פולס
 - 12 מיו"ר-ג. פולר
 - 13 ג'י. פרקר וצ'י. סמית
 - 20 קול. קלמן-גרנקור
 - 25 ד"ר י. בר
 - 32 קול. ג'י. א. וייד
 - 40 ב. פוליןבוי
 - 42
 - פ. גונס
 - 51 א. ג.
 - 58 ד"ר אורי ליכטויץ
 - 69 חיים הופמן
 - 74 ח. ג. מסריק
 - 85 אלול-סטון
 - 87 רשימת כלכלות: חובלה כלכלה והגנה בחורכיה
 - 90 פרשת אימוץ הקרב / אסכולת הקרב / מחודים של חרנגולה קרב
- רשימת קצרות: תקונים בדרסי בחירה קצינים / משאלות חייל אמריקאי / האניברסיטה בכירות והתכניון בחיפה להשכלת הצבא / להשכלת-חיילים בבירטניה / נשים להגנת ארצן / חנור גריליה
- צנתנים בחרודן: אמון צנתנים בצבא החודי / נגד לנחשיה בסידר / צנתנים בסידר
- צדור ידועות מן המזרח התיכון

כסלי-טבת
אחריהם, אלא מפני
ומגן, שאין כוחות מספיקים
נוכחם--

רדיון
לשאלות
מדעיות
כלכליות
וצבאיות

אנו מיצרים טפוס מיוחד של ארון לפנקסים מוגן בפני אש.

אשר מחירו מוזל ומתאים לדרישות כל מזמין.

המעוניינים מתבקשים לבקר במשך כל שעות היום.

מפעלי «מגן»

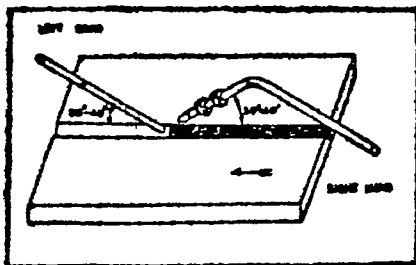
יעקב גולדמן

דרך פתח-תקוה 21 תל-אביב

(מול מחסני חברת «של»)

”מרו”

תעשירת גלילת מתכת

תעשית כל מיני חוטים ואבקות להלחמה אוטוגנית

ת”א, דרך יפ”ת”א 20, טל. 5326

תל-אביב - ירושלים - חיפה - טבריה - בירות

...and however it is the best

והרי הוא הטוב ביותר

“ATARA” COFFEE

מפעלים ומוסדות
 חינוך ובריאות
 תרבות ופנאי

מפעלים
 חינוך ובריאות
 תרבות ופנאי

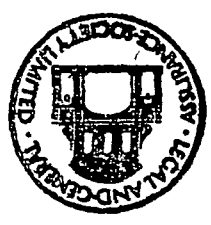

מפעלים ומוסדות
 חינוך ובריאות
 תרבות ופנאי

מפעלים ומוסדות
 חינוך ובריאות
 תרבות ופנאי

מפעלים ומוסדות
 חינוך ובריאות
 תרבות ופנאי

1851
 "WESTERN", TORONTO, Canada
 1836
 LEGAL & GENERAL, LONDON

מפעלים ומוסדות
 חינוך ובריאות
 תרבות ופנאי

מפעלים ומוסדות
 חינוך ובריאות
 תרבות ופנאי

מפעלים ומוסדות
 חינוך ובריאות
 תרבות ופנאי

על הניידות

כמה דוגמאות לכך, כיצד הבינו את ה"ניידות" גבורי המלחמה הגדולים אשר לאסיה בימי הבינים, עשויות לסייע לנו לנבש את רעיונותינו אנו על נושא זה, — אף כיום. "בסו המזהיר", נכדו של גינגיז-חאן, פיקד בשנת 1241 על צבא מונגולי בדרום פולין. אגב התקדמותו דרך הרי הקרפטים לתוך הונגריה, ביצע סובוטי, אשר פיקד על האגף השמאלי, המונה 40.000 פרשים, תנועת-סבוב דרך מולדביה. הוא עבר 270 מילין ב-72 שעות, כלומר 90 מילין ליום.

במשך אותו מסע-מלחמה הוליך קאידו, אחיו של בסו, את הקורפוס שלו, שהיה מורכב 3 דיביזיות פרשים, 300 מילין בששה ימים — לאחר שכבר עמד בשתי מערכות, נגד הפולנים והגרמנים

אך מושג מוטעה הוא, שהצבאות המונגוליים או הטטריים היו מורכבים להקות-להקות של אנשים בעלי זיון קל אדריבא, הם היו משוריינים ומוזיינים למכביר. והם יכלו לעבור את המרחקים הגדולים האלה, משום שלכל פרש היו שנים-שלושה, ולעתים גם ארבעה, סוסים. ואף על פי כן, היו אלה גלויים של כושר-סבל למופת.

מאה וחמשים שנה אחר זה ביצע טמרלן, שהיה בעת ההיא כבן חמשים וארבע, פשיטה על בגדד בראש חיל שנבחר בחירה מיוחדת לשם כך, ושמנה אלף קצינים וחיילים. בלילה אחד הניעו ברכיבה מן הגבול הפרסי לבגדד — מרחק של שמונים וחמשה מילין. ויתר על כן — חציו הראשון של מסע זה עבר דרך הרי פושטיקוה. גם כאן היו כשלושה סוסים לכל פרש. ולמחרת הערב נחלצה קבוצה של קצינים וחיילים מועפים, ל"צוד" את השולטן אחר, שולטנה של בגדד, אשר ברח דרך המדבר, אל הפרת.

תולדות מלחמותיהם של ג'ינגיז-חאן וטמרלן רצופות מאורעות, שהם מופלאים כמעט כאותם שתיארנו לעיל. רבים מן המסעות הגדולים ביותר בוצעו על-ידי אנשים שהיו במצב של רעב למחצה. כוחות גדולים של חיל הפרשים השתתפו במסעות של אלפי מילין כשהם ינים עצמם רק מן המזדמן להם בדרכם. ורבות מן המלחמות נערכו בארצות שהיו חצי-מדבר, או שממה לא-נושבת

אם שאיפתנו היא להגיע למדרגה גבוהה של "ניידות" — ודאי שנשיגה, אך לשם כך חייבים אנו להנות במושגים רחבי-היקף בנושא זה.

(מתוך הספר "הקרב ליד דוֹרָה" לה. נרְהם, אשר בו סומנו, כבר לפני שנים, הנחות להתפתחותו של חיל השריון הבריטי כגורם דינמי במלחמתיה של בריטניה).

ירחוק לשאלות מדיניות
בלב ליות וצבאיות

כסליו-טבת, תש"ג

אורך רביעי/

חברת א' (י"ד-ט"ו)

זכר הלוחמים

נרב ויזל הרצל זאבי אריה לוי

ישא מחנה מגיני המולדת

ב פ מ ע ק ה

מבחים

בשלוש שנות המלחמה געש כוח ההסתערות הנאצי. ארצות נפלו בזה אחר זה. אירופה נכבשה. אמנם, היו דפים מזהירים: עמידת אנגליה בודדה במערכה, מלחמת העוז של העם היוני הקטן הנעזר בחיל משלוח בריטי מצומצם, התקוממותם הבלתי-נכנעת של הפרטיזנים הסרביים, העקשנות האיתנה של הלוחמים הסיניים, ואחרון אחרון עז: מאבק האיתנים של ברית-המועצות. — גלויים נאדרים לכוחה של מלחמת חופש ולכושר ההתגוננות של חלשים נגד חזקים מהם. מאלה שאב העולם את תקותו. הם שנתנו את התוקף לצפיה הממושכת לשעה בה יחדלו לוחמי החופש להיות חלשים והנתקפים בלבד. והנה נדמה, כי השעה קרובה לבוא. על-כן, כה גבר הקשב לידיעות מחזית צפון אפריקה, בה הופיעו בנות הברית לראשונה כמסתערים.

בזירת המלחמה האפריקאית היו כבר גם לפני כן נסיונות של התקפה ע"י עמי הברית. כאן חיסל הגנרל וויול מחנה של מאות אלפים איטלקים והגיע עד בנגאזי. כאן ערכו נצורי טוברוק נסיונות גיחה נועזים. כאן ערך הגנרל אוקינלק את מסע ההתקפה שלו, הדף את הצבא הגרמני-האיטלקי וחילץ את טוברוק מן המצור. אך כל אלה לא היו אלא בחינת אפיזודות במלחמה, לאו דוקא משום הנסיגות והכשלונות שבאו אחריהם, אלא גם מפני שמלכתחילה היה להם אופי של התקפות הדיפה ומגן, מאין כוחות מספיקים

מאחוריהם. מטרתם היתה להרהיק את האויב מגבול מצרים. רק זאת הפעם צורפה למערכת לוב תכנית רבת-תנופה להפיכת אפריקה כולה בסיס להסתערות על מצודת השלטון של הנאצים, על יבשת אירופה עצמה.

ועוד דבר. הפעם עמדו בנות הברית למבחן ראשון של כושר הכנותיהם התכניות והאופירטיביות לפעולה תוקפנית בקנה-מדה עצום. ואכן, עמדו בו. הזריוות, שבה הוצאו לפועל הפלישות לצפון-אפריקה, היכולת להנעת כוחות צבאיים כבירים, בבת-אחת, אל שטח מרוחק ורחב-ידיים כל-כך — כל אלה לא יכלו שלא לעורר תמהון, התפעלות ותקוה גם יחד.

לכך מתוספת גם ההצלחה הפוליטית של צירוף הכוחות הצרפתיים באפריקה אל בנות הברית. אמנם, הצלחה זו נערכת ע"י העובדה, שבראש המצטרפים הועמד האיש, דרלן, אשר קופה של תהפוכות במשך המלחמה הזאת תלויה לו מאחוריו. לנו, במזרח התיכון ובארץ ישראל, יש ביחוד לחשוש לדרך של השלמה עם חוסר נאמנות. אך ההישגים הממשיים של הצטרפות כוחות לוחמים, ושל ניתוק צפון אפריקה ומערבה — ועתה גם דקר בכלל זה — מעל מעגל ה"ציר", מכריעים בשעה זו את הכף; והסברותיו והצהרותיו של רוזבלט, ומעל לכל התקוה המבוססת לתקון המעוות בעתיד, — ממתיקות הרבה את ההרגשות הטבעיות כנגד המצב החולף שנתהווה.

עתה מחכה העולם להתפתחות המפנה הזה, שהסתמן לפני שבועות אחדים. כבוש תוניס — לכשיושג — יסיים את גירוש הציר מאפריקה, ישליט את בנות הברית בים התיכון ויעמיד את כוחותיהם אל מול איטליה והבלקן ודרום-אירופה בכלל. ורב ערכן של הידיעות מנאלצ'יק ומסטלינגרד ומקשת-הדון — אם יתפתחו שם המפלות הגרמניות עד כדי נסיגת-תבוסה מקוקו ובחזית הדרום כולה. אך, עם כל זה, אין עדיין בטחון שלא תבוא התקפת-פתע נאצית חדשה. לא בנקל ישלימו הנאצים עם מצב של התגוננות. על אף קוי הגנה ארוכים ורבים, כאשר לא היו להם עוד, אפשר שינסו להבקיע לעצמם גישה אל מיצר גיברלטר ואל מרוקו, דרך ספרד, או למזרח התיכון — דרך תורכיה. אך יתכן, כי דוקא עתה, לאחר שהסתמן המפנה, לא יוכלו עוד הגרמנים להכניע עמים ולכבוש ארצות בכוח ההפחדה בלבד. כי גדל האמון בכושר העזרה של בנות הברית. כמעט בכל מקרה של התקפה על ארץ חדשה יוכרחו להלחם — ולפזר את כוחותיהם, דבר העלול שוב לפתוח פתח להתקפה נגדם באירופה.

מתוך צפיה זו לתוצאות המפנה במלחמה ואולי — להתקרבות הקץ, יעשים מחדש חשבון הנפש שלנו, בעולם כולו ובארץ-ישראל. עם הבשורות המעודדות משדה המערכה מגיעות ידיעות זועה על גורל אחינו באירופה הכבושה. טבח המוני, השמדת קהלות שלמות בלי שריד ופליט. לאבל ולזעם מצטרפת החרדה לנותרים. מה יעוללו הנאצים תוך מלחמות הנסיגה והתבוסה? מוכרח עתה להתגבר הרצון לגמול ולמעשה ישועה והצלחה, להשתתפות ממשית בהצלת כלואי הגיטאות. ולו גם בהשתתפות חלקית, ולו גם לפי "תור", לסירוגין.

בהתאם לצרכי הגנת הארץ ולפי סדר ההולם את המסגרת הצבאית. אך ההשתתפות הזאת, במלוא היקפה האפשרי, לא תתכן אם תצטמצם בישוב הארצישראלי בלבד. חייבת לבוא, בעוז מחודש, הדרישה לרכז למאמץ מלחמתי את כל הכוחות היהודיים, שניתן עדיין לאספם ולרכזם. מאות אלפי פליטים יהודים מתנונים וכלים בשטחי העורף העמוק של רוסיה הסובייטית; רבבות אפשר עוד להוציא מארצות-הכבוש הנאצי; אלפי פליטים ומאות אלפי תושבים יהודים כבר נשתחררו עם כבושי-ההתקפה הראשונים של בנות הברית; מאלה בלבד אפשר כבר כיום להקים רבבות לוחמים ועובדים צבאיים נאמנים.

חייבים הישובים היהודים החפשים בא"י, אמריקה ואנגליה לחתור לקראת זה בכל מאמצי כוחם, ולא להרתע מפני כל קושי ומפני כל נסיון שלא הצליח, כי הם היחידים היכולים להיות לפה לפזורי היהדות. רק בכוח פעולתם, התקשרותם והזדהותם עם פיזורים אלה יכול עדיין אבק-האדם שלנו ליהפך לכוח הלוחם לחופשתו שלו ולשותף במלחמה לחירות העולם.

גיוס יהודי ברחבי העולם, אשר כבר הובטח לנו פעם ונדחה, עתה הגיעה שעתו. הצלת יהודים מושמדים וריכוז כוח יהודי מאלה המתנונים ללא תועלת — הם עתה הציו והחובה.

אמנם, הישוב היהודי בארץ אינו יכול עדיין לראות עצמו פטור מן הדאגה לגורלו בארץ-תקותו ולגורל הארץ עצמה. המלחמה אינה עומדת עדיין לפני סיום לאלתר גם לאחר שיתגבש המפנה, ועוד יכולות לחול תמורות ארעיות בחלק זה או אחר של העולם. ובארץ הזאת יכולה אף תמורת-ארעי לגרור תמורות גורליות. לכן, עדיין מצווים אנו לגייס את כוחותינו גם להגנת הארץ עצמה. עמי הברית ודאי שלא יוציאו את כוחותיהם מן המזרח התיכון ומן הארץ גם לאחר פתיחת התקפות על אירופה, ואף אנו איננו בני-חורין לפטור עצמנו מן הדאגה להגנת חלק זה של העולם, שבו אנו חיים ובו קשורות כל תקוותינו ועתידותינו. אך עם מלוא הגיוס בארץ, ועם הענות בנות הברית לתביעת גיוסם של היהודים בעולם, עוד ימצאו בתוכנו כוחות להשתתפות עם פזורי היהדות במלחמתם. ככל שתרחק הסכנה מן הארץ, וככל שהיקף הכוחות המגויסים בארץ יהלום יותר את הזרם המתגבר של מלחמת השחרור, כן עשוי להתגדל כוחנו אף לתפקיד נוסף זה.

מגן לארץ. יד לגולה.

אי אפשר היה לסמך את התזוית השנייה, אלמלא היה לנו בארצנו "משמר הארץ", המסוגל לשחרר לשם כך תולדות סדירים, או אלמלא הרכב תיל זה אלא מכמה מאות אלפים שוטרים מיוחדים, שלא אמנו כנגשי-מלחמה. ת. וינטרינגהם

בשלהי אבלנו הלאומי

(לפי נאום)

הרבה האשמנו בימים האלה. הפכו עלינו שלשת ימי התגובה והאזעקה לשלשת ימי קטרוג על העולם כלו. והיטבנו כי האשמנו, כי שאול חטאו לנו הפעם. עתה, בתום שלשת ימי האבל, בשלהי התגובה הלאומית, אני רוצה להאשים לא רק את האחרים. מכל רגשות היגון והזעם המסעירות את הלב אשיח הפעם את אלו המכוונות נגד פנים; רוצה אני לדבר על קלוננו המשולש בימי שואה אלה, על שלש הכלימות שאינן חדלות לצרוב את הנפש.

קלוננו הראשון הוא: מדוע הופתענו? תנועה זו המתמרת להיות אחראית לעתיד העם, הלומדת את גורלו, חיה במדוי יסוריו, חוקרת את סודות צרותיו, מי נתן לה רשות לא לדעת את אשר מתרקם סביבנו נגדנו? עשרות בשנים חקרנו את מצב היהודים בעולם, מספרים אספנו, ותיאוריות הקימונו ופרוגנוזות נסחנו, איכה לא ידענו כי זהו מה שצפוי לנו בקרב הגויים? איככה נדהמנו? והלא התרו בנו לא פעם ולא פעמים, הלא זה כמאה שנים אין צוררינו חדלים לשנן באזנינו כי ככה יגמר פעם החשבון אתנו בגולה הזאת, שאנו בה מועטים ושנואים וצפויים אל גירוש וכליון. הן הכריזו על כך פובידונוסצב, הן איים לואיגר, הן נסה להגשים פטלורה, הן צוה על כך בכל גרוננו היטלר. הן שמענו על תכניות גירוש והשמדה מפי סופרים ופוליטיקאים. הן הבטיחו כזאת מפלגות בימי בחירות בבירות אירופה. הן קראו לכך עתונאים ושסו לכך תעמלנים, באזנינו, לעינינו, ואנחנו מאנו לשמוע. מדוע מאנו? מדוע היו אזנינו חרשות לבלי לשמוע, כי כזאת מתרקם בימינו נגדנו? מדוע הוממנו עתה, כאילו הכה אותנו הרעם ביום בהיר? מי נתן לנו את הרשות להשלות את לבנו כי בהיר הוא יומנו בקרב הגויים?

והלא מרחיקי הראות אשר בינינו כאילו שמעו זאת וגם הזהירו. פינסקר חזה את אשר לנו צפוי באירופה. הרצל חרד, וסירקין נבא, וברנר חש זאת בודאות מקפואה את הדם: „זאת היד – כתב ברנר – מחר תדקור“. היתה בנו סגולה זו של תחושת הרעה. ואלמלא זאת התחושה לא היתה קמה הציונות ולא היה נבנה הישוב ולא היה בא החלוק ולא היה מתחולל כל אשר התחולל כאן בדורנו. אין זאת כי מדי פעם, בשעות הארה רבה, היתה יורדת על טובי בנינו ההבנה הגלויה והיתה חיה בקרבם ובקרבונו תחושת המציאות המאיימת ואימת הסכנה המתקרבת. אולם מיד כאילו היינו נבהלים מפני חשרת האמת המתגלית. ואז „צוינו על נביאנו לאמר לא תנבאו, האינסטינקטים הפעוטים של כבושי יום היו מתגברים. קטנות המוחין היתה משתלטת והפחד בפני חובת המעשה היה מגרש את הפחד בפני אימת הרעה.

והיינו גם אנחנו לחרשים ולעורים ככל אחינו סביבנו בקרב עמנו. איכה
נואלנו ואיכה הושלינו?

וקלוננו השני - קלון שאין לו כל פתרון וכל באור, קלון שלא רק
קלוננו הוא כי אם קלון כל הדור הזה ושל כל הדור שקדם לו: איככה
לא עצרנו כח להוציאנו מתוך עקת הבדידות הרוחנית הזאת שאנחנו
נמצאים בה?

והלא זה דורות שחדלנו להיות עם נבדל, המתבודד בתוך חומות גיטו.
הלא הדברים להיפך. הלא מעוררו לא היה עוד עמנו כה חי בקרב הגויים
ממש, כמו בדורותינו אלה. הלא ספק אם יש עוד עם החי כולו כל כך בקרב
עמים אחרים כעמנו בדורותינו. איככה לא הצלחנו להקטין את גלמודתנו?
הן במשך 150 שנה שקדנו על כך לדבר את לשונותיהם ולחיות את חייהם
ביניהם. אתם יחד למדנו, ויחד לחמנו ומאותם המעינות את נפשותינו
פרנסנו. אי סוד בלבנו אשר לא גלינו לעיניהם, אי סוד בלבותיהם אשר לא
חתרנו לפענחן? והלא גם הם בהמוניהם על יצירותיהם של מיטב אנשינו
חיו, איככה זה לא קרבנו את התהום שבינינו? מדוע יכלה הקריאה
הפראית של הצורר להרג ולטבח לשאת פרי כאילו באמת לא היינו כלל
בני הדור ובני המין האנושי, אלא איזה יצור זר ואחר, אשר כל מוסר עליו
לא חל, וכל רגש כלפיו לא קיים, וכל גשר נפשי אליו אין.

וכלום רק בשם המתת הגדולה היא אשר פעם אחת לפני אלפים
בשנים נתן עמנו לעמים יש לטעון? וכלום אנחנו בדורנו היום ובימינו אלה
לא גשרנו גשר אחר גשר באלפי אופנים וצורות, ובמיטב הכשרון והמאמץ?
כלום לא להם שרו משוררינו ולא אותם שעשעו משעשעינו, ולא באזניהם
הטיפו מטיפינו ולא את קתדראותיהם באוניברסיטאותיהם מלאו חכמינו
זמלומדינו? מדוע נשארה התהום כה רחבה וכה עמוקה עד היום? ומדוע
דוקא ביום עברה מתגלית כל זועת המרחק של התהום הפעורה? הלא
בימים "כתקונם" גדמה היה לרבים והנה קרבו החופים. הן את תנועותיהם
מלאנו, ואת חזונותיהם עזרנו לעצב, הן את מפלגותיהם נהלנו ורבים מאתנו
היו להם לכוכבי לכת. — — —

ופולין הנאצית הן סוף סוף בתוך אירופה היא. ולמרות כל המחיצות
של ימי המלחמה נמצאים עדיין בתוך פולין הכבושה צירים וקונסולים של
הארצות הנייטרליות: שם יושבים שליחי שויץ החפשית, שם יושבים שליחי
תורכיה, שם ב"כ ספרד ופורטוגל ושוודיה. לעיניהם נעשים מעשי ההרג
והטבח. הם יכולים לחקור את האמת לפרטיה ולהודיע לממשלותיהם. אילו
היתה הנכונות אפשר היה על ידם לארגן את עבודת העזרה בתוך פולין
בעצם ימי המלחמה. בכל אופן, אפשר היה לראות אותם כאפטרופסים בין-
לאומיים להצלת הילדים מידי הרוצחים. נתבע זאת מהם. נתבע זאת מידינו
בארצותיהם למען יתבעו זאת מהם. אל יפקירנו העולם בידי צמאי דמינו
וסמוך לגבול גיא ההריגה שוכנת רוסיה הסוביטית, הנאבקת, השותתת

דם מידי אותו האויב, שהוא אויבה ואויבנו בנפש. תפתח רוסייה הסובייטית את שעריה בפני שותפיה-שכניה היהודים, הנשמדים בידי אויבם האחד על סף ארצה הכלואה! אל תשמע גם היא את זעקת המעונים על ידה ותאטום אוזן! תציל את כל מי שאפשר לה להציל ואל תעמיק את יתמותנו ובדידותנו בעולם. ותפתחנה את שעריהן ארצות הברית! שם ודאי תפרוץ תנועת מחאה ואהדה. שם יקללו את הרודפים ושם ישלחו ברכות תועפות לנרדפים. אין ברכה בקללה הזאת ואין תשועה בברכה. עיינו למעשי ישע! יסתלקו שם לשנות-זועה אלו מתורות-אכזר מקודשות ויפתחו את השערים בפני המעונים. וכולם יחד יעשו את כל אשר בידם לעשות - ורב הכח בידם לעשות והכח הזה יגדל וירבה - למען יפתחו שערי הארץ הזאת, שערי ארץ המולדת לבני עם הארץ הזאת, שאדמת ארצות גלותם הפכו להם לגיא הריגה. אל יסתפקו אלה במחאות ובהפגנות של אהדה וברכה. הצלה יחישו באויב יתריעו, שערים יפתחו!

הן אחים לנו לצרה ולהאבקות. הן לבני ברית היינו. הן גשרים גשרנו. איכה ישבנו בדד!

ועל הקלון השלישי - קלון או אסון! והוא אולי הגדול באסונות - איך אמצא מלים נכונות לדבר?

כולנו כאחד חיינו את שלשת ימי התגובה האלה, ימי אבלנו הכבד. גם אני בליתי את הימים בין יהודים לכל סוגיהם. והיום בבית הכנסת הייתי. צמתי. ועל הארץ ישבתי. ולבכי המונים הקשבתי. ובתהלוכה השתתפתי. וגם שם לבכי שמעתי ולנאומים, וכאחד עם אחי הייתי לזעזוע הכביר ובכל לבי האזנתי היטב-היטב לדעת אל נכון - מה מתחולל בקרב האומה מעבר לבכי ולמספד? מה היה לצבורנו כלו אחרי אשר הוחרד? ההפך לבו בקרבו והיה לאחר? אחרי אשר סולקו כל ספקותיו והוזמו כל אשליותיו, ועין בעין נשאר עם אסונו העצום, האם לבשה אותו רוח אחרת, אחרת? האם הרגשתם ברוח החדשה הזאת? האם לבשה את העם ואת הישוב רוח של אחריות-אמת חדשה, רוח של רצינות אחרת להתחייבויותינו, רוח אשר לא ידענוה לפני בוא השואה?

ואני שואל קודם כל את עצמנו, האם בקרבנו חלה ההפיכה הנפשית הגדולה, ההפיכה המטהרת והמחייבת? האם חלה בתוך התנועה? כי הלא אם גם לא יכולנו מעולם להבין את כל מלוא משמעותן של המלים "כי רק עם אחרון היהודי גם אחרית תקותנו", הלא מתקרבת עתה עמדתנו בארץ להיות האחרונה ליהודים. זאת העמדה השרידה והעיקרית אשר עליה הוטלה האחריות לתקוה כולה, אשר עליה הופקדנו אנחנו לעשותה ראשונה לעמדות באומה, ולפתח תקוה לה. האם אחזה בנו הזועה לשנות בתוכנו את כל מערכות חיינו ומחשבותינו. פלוגינו ומחלוקותינו? האם בפני אימת גורלנו שנפערה לפנינו לא בושנו בעד סבוכי מפלגותינו וקטנות מריבותינו, האם לא אחזה בכלם האש ואכלה בהם כאשר תאכל התבערה בקמה?

אילו היה זה, אילו היה לפחות רק זה, והיתה לנו תקוה גדולה לבאות, והיתה לנו נחמה גדולה לקראת הבאות. אנו היינו חיים את האסון שכבר התחולל, והיינו חיים את האסון העומד להתחולל, והיינו יודעים את תפקידנו אנחנו בתוך האסון ובין האסונות, והיינו הופכים את חיינו שירות לתפקידנו. כולנו זועזענו מפרטי פרשת חורבן ראדום. והאיום ביותר הן היה אור לגירוש השני, כאשר כלם שם כבר ידעו את פירושו של האסון הצפוי לפי הנסיון המאויים של הגירוש הראשון. אז כאשר הוצתו הפנסים בלילה ברחוב הראשי לאות כי ה"דבר" מתחיל מחדש, ידע כבר כל תינוק את משמעות ה"דבר" המתחיל ואפסה כל אשליה, והשואה נתגלתה בכל מערומיה לעיני כל עיור. איך נשכח את אשר יחושו עכשיו כלואי גיטו ומרוכזי מחנות הסגר, אשר יודעים כבר את כל פרטי פרשת ראדום ווארשא ואוסבינצ'ים ואצלם האסון עוד לא התחיל? מה ירגישו עכשו יהודי טרנסדניסטריה, שהוגלו לשם מכל נפות רומניה, למאות מרובות של אלפים, רוכזו והוסגרו לידי הנוגש הנאצי, אשר עוד לא החל לעשות בהם כאשר עשה באחיהם בפולין הקונגרסאית, אולם היכולת בידו וההחלטה בתכניתו לעשות גם בהם, כאשר עשה באחיהם? בכל תחושתם הם מרגישים את האסון מתקרבתם קרב אם לא תושט איזו יד לעצור במאכלת. היכן היד? במי בהאי עלמא הם תולים את תקותם כי לא ילאו לחפש את היד הזאת עד אשר תמצא? במי יכולים הם לתלות תקותם? מי יהיה פה לנחרדי טרנסדניסטריה בפני שאנני עולם? וכלום מפקפקים אתם אף רגע כי בשבתם שם צפויים אל אסון ומצפים לנס הם תולים תקוה בנו, בנאמנותנו? באח הצעיר ביותר, איש החלוץ אשר יצא את הבית לאחרונה, ויצא אכול מדווי עם ורווי תקוות עם. ההוא ישכח? היאמינו הם לכם כי אתם עלולים לשכוח? האם לא גליתם חרדה לאומית לא ידעו אחרים? האם לא גליתם יומה מעשית לא גילו אחרים? תגוייסנה עתה כל התכונות הללו יחד, ואם כוחכם לא רב תהא חרדתכם רבה. והיו אתם בארץ הפתילה אשר תדליק את האבוקה באמריקה ובעולם, אם רק לא תשקוטו, אם רק לא תשובו למסלול חייכם ותנועותיכם, אם רק אחרת תהא אתנו הרוח מעתה.

ופירושה הקצר של הרוח האחרת הוא – מלחמה לנו בחולשת ישראל. מלחמה מתמדת ונואשת. מלחמה בחולשתנו המידית ובחולשתנו ההיסטורית כאחת. וכלנו קודש למלחמה הזאת. כל מי אשר ראוי ומסוגל לצבא – לצבא. לחזית עם האויב יובא זעם עמנו וחזונו. ובחזית יתגלה כוחו וייחשל כוחו. וכל מי שלא יכשר לצבא – קודש הוא להבטחת ולהכנת המקלט בארץ. יידחה כל דבר שאינו נחוץ בשביל שנים אלה ואל ייחמץ שום דבר שיכול להיות נחוץ או מועיל להם.

בשלהי ימי תגובה ואבל, רוויי יגון וזעם, נדור כולנו – יחד:
אחרת, אחרת תהא הרוח אשר תלבש אותנו מעתה!

איימון ונסיון-קרב

בפרוס המלחמה הזאת, סיימתי את חבורו של אחד הכרכים להיסטוריה הרשמית של המלחמת הקודמת. חיבורי זה גמרתי במלים אלו: „הלקח הוא ישן-נושן. קשה עד מאוד לפתח מנייה-רוביה, — אל מול פני אויב אשר לו היתרון ההתחלי באימון טקטי — צבא שישווה לו בכושרו, ולא בצורת מלחמה אחת בלבד, אלא בכמה צורות, ואפילו החומר האנושי הוא מן המעולים ביותר”. אפשר שיחשוב מישהו, שפסוק זה מכוון לתקופה מוקדמת, יחסית, מתקופות המלחמה, והיא לא כן. הדברים הובאו בסופו של הכרך הון במערכת ארס, והמטפל באופרציות שנערכו עד שלהי מאי 1917. ואני מעיז לשער, שכיום יש בכך ענין מסוים, לפי שהדברים מתיחסים לאותו שלב במלחמה הקודמת, המתאים לפי הערך לשלב זה שאנו עומדים בו במלחמה זו*.) בעת ההיא היה הדבר לאחר שעברו שתי שנים ועשרה חדשים מראשית מלחמתנו; ועתה — עברו שתי שנים ואחד עשר חודש. אין אני מתכוון לערוך בזה השוואות במצב האסטרטגי אז ועתה, אלא לבחון את שני הגורמים-התאומים של נסיון-קרב ושל אימון. ב-1917 היה לכוחות היבשה של האימפריה הבריטית נסיון עד אין גבול, אלא שבזירת הקרב העיקרית, בצרפת ובבלגיה, נתבטל מקצת ערכו של נסיון זה, מחמת מעוט האמון. ב-1942 היו לכוחות היבשה שלנו הזדמנויות בלתי-מוגבלות לאימון, אך רובם הניכר חסר את הנסיון-קרב. אם אשוב ואצטט את דברי שכתבתי, נמצא שהתחולשה בענין האימון ב-1917 באה מחמת „המספר העצום של הנפגעים; הביקוש הבלתי-פוסק לקבוצות עבודה וחפירה אשר צמצמו מאוד את הזמן שנותר לאימונים; אי-היכולת, מחמת רוחב החזית שהבריטים החזיקו בה, ופעילות האויב בה, — להוציא מקו החזית דיביזיות לשם השלמת אימון; והמחסור במדריכים טובים במרכזי האימון שבבריטניה. את רובו של הזמן המועט שהיה ברשותם הוכרחו להקדיש להכנות לקראת תעודה דחופה ביותר, הלא היא ההתקפה הערוכה מראש ומכוונת כנגד מטרה מוגבלת ומסויימת, בחיפויים של מחסומי האש האדירים אשר בימים ההם; ובזאת הגיעו החיילים ליכולת המתקבלת על הדעת. כשנתבעו לקדם את פני הבלתי צפוי, לנצל הישג או לפתח התקדמות מעבר לשלביה הראשונים, היה המצב שונה תכלית שינוי. מכל מקום, הורגלו הגייסות הטובים ביותר לטפל טיפול מהיר במצבים בלתי-צפויים, וכולם חוסמו לעמוד באש הכבדה ביותר, ולהסתגל לתנאי השירות-הפעיל מתוך כוח-ההרגל. שפיר מזה היה המצב בשאר זירות, בפרט בארץ-ישראל, לאחר בוא אלנבי, שעבר לפיקוד שם ישר מהנהגת הארמיה השלישית במערכת ארס. מפני שאחוז האבידות שם היה מועט יותר, נותרו ביחידות הלוחמות קצינים וסמלים שהפיקו תועלת מן הלקח שקבלו. צורות הקרב היו מגוונות, ולעתים קרובות נערך בשדה פתוח. „חיל-המשלוח המצרי” הגיע בעת ההיא לדרגה גבוהה של כושר טקטי במידה שהדבר נגע בזירת מלחמתו הוא; אף על פי שיחידות

(* הדברים נכתבו בחודש אוגוסט 1942. — המער.)

מתוכו, אשר הוחזרו לצרפת ב־1918, גרמו לחבריהם תערוכת של בדיחות־דעת וחרדה מחמת הצורה הבלתי זהירה של תנועותיהם, לאור היום, בתוך תחום־הראיה של האויב.

לעומת זאת, במלחמה של עכשיו זכו הצבא הסדיר הישן וכמה מן הדיביזיות הטריטוריאליות בנסיון כלשהו במשך שבועות מעטים בלבד (בתנאים מדכדכים ביותר), במסע בלגיה וצרפת, והדברים אמורים במפקדים ובחיילות גם יחד. פרט לזה, — כיוון שחיל־המצב של מלאיה אבד כולו, — הרי המקורות היחידים — מלבד צפון־אפריקה, — שמהם יכולנו לרכוש נסיון, הם: המסע במזרח־אפריקה, שלא השתתפו בו אלא דיביזיות מעטות, ואין בו כדי לאַלף הרבה לגבי מסעות בתנאים אחרים; מסע קצר, שלא נמשך אלא ימים מעטים, בבלקנים; מסע ארוך מעט יותר, אך גם הוא בשיעור מועט — בנורבגיה; ומסע־נסיעה ממושך בבורמה, אשר גם בו השתתפה רק קבוצה קטנה של דיביזיות. צפון־אפריקה הוא ענין אחר. במקום זה היו גם אימון וגם נסיון־בקרב, והושגה רמה הגונה; אך מלחמה מדברית זו דורשת התאקלמות, ולא תמיד ניתן לגייסות, שנשלחו למלא את מקומן של אבידות כבדות, שהות מספקת להתאקלמות זו. ואף על פי שכל נסיונה של מלחמת־צפון־אפריקה חשוב לאין ערוך, מכל מקום כמה פרקים מלקח זה אינם יפים לשימוש בכל אתר, מבחינה טקטית. קצינים אוסטרליים, שחזרו למולדתם עם יחידותיהם, ציינו לפני זמַן־מה, כי גם חיילות שהיה להם נסיון ניכר במדבר המערבי של מצרים ובלוב, זקוקים עתה למידה רבה של אימון מדוקדק. אלא שבמובן אחד בני־מזל הם: שהרי האימון היעיל ביותר הוא זה שבא אחר־י נסיון של עמידה באש. זהו אופן האימון היחיד אשר בו יכולים הגייסות לתפוס על נקלה את מלוא משמעותו וכוונתו, לפי שבעת אימונם זה עומדים לנגד עיניהם תנאי שדה הקרב.

המצב בענין הפיקוד הגבוה יותר ועבודת־המטה יש בו אותו קושי עצמו שאתה מוצא בהכשרת החיילות למלחמה. עמי יבשת־אירופה יצאו למלחמה בפיקודם של מנהיגים אשר מלאו תפקידים פיקודיים כיוצאים באלה בימי שלום, והם השתתפו בתמרונים שגופי־צבא גדולים לקחו בהם חלק. קציניו של הצבא הבריטי, — אשר הרכבו לא עלה אלא במידה מועטת על מצב של מעין כוחות משטרה ב"תחנות" שמעבר לים, — ושל קדרים בשביל אימון ראשוני בלבד — במולדת, — לא זכו לאסכולה ממשית מעין זו. הם לא טפלו במבני־צבא גדולים, איש מהם לא התאמן ב"מעבדה" מעין זו שהגרמנים והאיטלקים כוננו בכוונה תחילה בספרד, — ואולי גם הרוסים בפינלנד.

ויתכן, כי עוד הכבדנו על עצמנו ע"י יחס החשד שלנו לבני הגיל הגבוה, ואפילו לסימניו של גיל זה; אף על פי, שדבר מובן מאליו הוא, כי המתח של המלחמה המודרנית תובע כיום צעירות יותר מאשר במלחמה הקודמת, וגם מחייב כושר גופני. וכיוון שבמאמרי זה הפלגתי בשיגרה הרעה של ציטוט עצמי, הריני נוטל רשות ליהנות עוד מעט מנועם החטא הזה, בהבטיחי להיטיב את דרכי להבא; ולהארת הענין אביא בזה פיסקה מתוך חיבור שטפלתי בו לא מכבר: — „מרלבורו, שמיחושי ראש איומים עינוהו; טורסטנסון, ולנשטין וסכס, שהפודגרה אחזתם ויותר

משהם הולפים ברגל, הם נישאים באפיריון או בכרכרה; רדצקי, עמוס למעלה משמונה עשרות שנים; לוכסמבורג, בעל הגבנון; אברקרומבי, שעניניו כהו מראות; ובתקופה החדשה, פוטניק, החלוש כל כך שאינו יוצא מפתח חדרו המחומם מאד אלא לעתים רחוקות, — בכל האנשים האלה גברו הרצון והאינטלקט על הגוף (הרפה*) ואף על פי שהכושר הפיזי רצוי מאד לגנרל, מכל מקום היה כל אחד מהם עולה עשרת-מונים על מפקדים מסוג שאפשר לכנותו בשם „הצופה“ — „Boyscout“ (אני מוקיר את הצופים, אך איש המוסיף בשנת הארבעים וחמש לחייו להיות נער-צופה, בלי להתבגר, אינו מעותד להיות מצביא גדול).

וכן יתכן, כי יתר על המידה סמכנו על אותם האנשים שעלו לקראת דרגותיהם ב„סולם המטה“, אם כי אין זו אשמתנו בלבד, וביתר יחוד עלול הדבר להתרחש בכל צבא קטן. אך בעל כרחי אני בא לכלל מחשבה, שאילו בחן מישהו בחינה מדוקדקת את תולדות פעולתם של האנשים שעלו בסולם זה, כי עתה מצאו שהמור עדים אשר שרתו להלכה ביחידות הצבא עצמו**), היו פחותים בערכם יותר מכפי שמעיד עליהם הנייר, כי במקרים רבים עשה אחד מעוזריהם את העבודה התכנית במקומם, ובמקרים אחרים נעדרו תכופות מחמת היותם בקורסים, עקב מאמצם, הראוי לשבח, שלא לפגור. וכתוצאה מכל הגורמים הבלתי נוחים הללו עמדה הארץ בפני קושי בבקשה מנהיגים ההולמים את צבאה שהורחב מאד, שלפתע ניתנו לו לראשונה כלי זין מודרניים, — והמנהיגים שהופקדו עליו נתקשו במאמציהם להכשיר עצמם לתפקידיהם. גדולים מזה היו הקשיים בדומיניונים העצמאיים של האימפריה, אשר כוחותיהם, כמעט בשלמותם, היה להם אופי מיליציוני, וכן אצל בתי-בריתנו — ארצות-הברית. בעיות מסוג זה לא עמדו בפני רוסיה, פרט לקשיים, הקטנים במידה יחסית, שבאו מחמת טיהורים פוליטיים בתוך חבר הקצינים, אשר גרמו חללים מסוימים בדרגות הפיקוד הגבוהות והבינוניות.

טעות היא להניח, כי התמונה קודרת כולה, בין ביחס לחיילות, ובין ביחס למפקדים. במלחמה של עכשיו לא נערך אותו הרג-רב בצבאנו בתשעת ירחי המלחמה הראשונים, כמקרה המלחמה הקודמת. החלק, שנשאר בחיים והמחולק עתה

* מרלבורו — אולי גדול מצביאי אנגליה; פעל בסוף המאה הי"ז ובראשית המאה הי"ח. בעיקר — נגד צרפת של לואי ה-14. גדולי נצחונותיו בלנהיים (1704), אודנרדה (1708) ומלפלקה (1709). טורסטון — מן הנוודעים שבין הגנרלים השוודיים בתקופת גוסטב אדולף, ימי „מלחמת 30 השנה“ בגרמניה. ולנשטיין — המצביא המפורסם של צבאות הקיסר ויריבו הגדול של גוסטב אדולף, במחצית הראשונה של מלחמת שלושים השנה. המרשל דה-סנס, — מגדולי המפקדים ואנשי המחשבה הצבאית של המאה הי"ח. נצחונות הידוע ביותר, בראש הצבא הצרפתי, על צבאות בעלי הברית, והאנגלים בתוכם, ליד פונטנוא בשנת 1745. הפלדמרשל רדצקי, — המפורסם מכל מצביאי אוסטריה מאז מלחמות נפוליאון, הנחיל, לעת זקנה מופלגת, את המפלה לצבא פיאמונט במערכה שליד גוברה, בשנת 1849. המרשל הצרפתי לוכסמבורג, — אולי המוכשר שבין המרשלים של לואי הי"ד, שזכה לנצח את צבאות „הליגה האוגוסבורית“ (אוסטריה, אנגליה ועוד) נצחון מכריע ליד פלריוס ב-1690. אברקרומבי — גנרל בריטי במחצית השניה של המאה הי"ח, אשר, יחד עם וולף, הצטיין יותר מכל האחרים במסעות צפון-אמריקה וקנדה. פוטניק, — המפקד הראשי של הצבא הסרבי במלחמת העולם הקודמת. — המער.

** להבדיל מתקופת השירות במטה. — המערכת

על פני כל כוחותינו הצבאיים, הנו רב הרבה יותר. וערכו של האמון, אשר היה באפשרותנו להקנותו, אינו מוטל בספק. אם נתבונן לצד התכני בלבד — לאימון בנשק, למשל — נמצא שצבאנו עכשיו מוכשר הכשרה טובה יותר מצבאנו בשנת 1917. ואני גאמין כי גם הטקטיקה משופרת יותר, אף על פי שחושד אני, כי עם כל ספרייה הדרכה לאימון אין המשנה הטקטית בצבאנו אחידה ככל אשר יכלה להיות. על ידי „אסכולות הקרב“ הרבינו לעשות כדי ליצור באיים הבריטיים תנאים הדומים לתנאי שדה הקרב. בבריטניה יש לנו שפע רב של מפקדים טובים מכל הדרגות, אנשים שרכשו את אימון חייליהם וששמנם זכאים לו. בעוד שבזירות המלחמה מוסיפים האלכסנדריים, הגוטים, הקמפבלים והלמסדנים*) לקיים את המסורת הנאה ביותר בתפקידי פיקוד גבוהים, ובעמדות הבינוניות והנמוכות מבקיעה לה חבורה של אנשים צעירים דרך אל השורה הראשונה. יתירה מזו: יש לזכור, כי אף על פי שהמפקדים באנגליה אינם רוכשים לעצמם נסיון בתנאי שרות פעיל נגד אויב, מכל מקום הם רוכשים לעצמם נסיון בניהוג גופי גייסות גדולים מכל סוגי הנשק; וכי גם בשעת תמרון אפשר להעמיד, ביחוד את עניני האספקה, במצבים הדומים מאד למצבים של מלחמה אמיתית, מתוך יצירת „מכשולים“ ו„מצבי חירום“ המכוונת היטב ע"י חברי מנהלי התמרונים ושופטיהם.

מהו היחס בין ערך האימון לערך הנסיון? קשה לענות על כך, כי, על כל פנים, נסיון כלשהו נרכש גם תוך כדי אימונים, והאימון נמשך והולך גם בתוך נסיון השרות הפעיל. פעמים רבות אמרו, כי הטוב באימונים הוא הנרכש באש, והדבר נכון עד גבול מסוים. אך הכנסת חיילים ל„תלם-של-קרב“ בתנאי המלחמה המודרנית אינה מלאכה קלה כאשר היתה במלחמה הקודמת שהיתה סטטית באופיה. ואם יוטלו לתוך מלחמת-תנועה, בלי שיזכו להכשרה הגונה, יתכן שלא רבים מהם ישארו אז לתוספת אימון. כללו של דבר, נוטה הייתי להדגיש בדגש הזק את האימון. ערכו הוכח ע"י הצבא הגרמני ב-1914, שנכנס למלחמה, למעשה, בלי כל נסיון בקרב, ואף על פי כן, — למרות שגיאות רבות, — גילה עבודת-מטה נאה וטקטיקה יעילה, ובדרך כלל גם איתנות באש. מלחמות קטנות מסוג המשלחות הקולוניאליות ליצרות ולמדבריות מפתחות באדם אופי ועצמאיות שבודאי אין לזלזל בהם. אך, בדרך כלל, אין נסיון כזה מועיל הרבה מבחינה טקטית, ולא זו בלבד, אלא שיתכן כי במובנים מסוימים הוא גם מזיק ממש. ואשר לתכונת מנהיגות — אין לחשוש לעתיד. אמנם, יכלו להיות חששות. יתכן, כי עוד לפני שלוש שנים היתה, בחלקים ידועים של האומה, מידת מה של רכרוכיות, שהיתה כרוכה בשלב מיוחד בהתפתחותה של תרבותנו

* הגנרל אלכסנדר (H A Alexander) נלחם במלחמה הזאת בצרפת, בבורמה, וכיום מפקד על צבא המזרח התיכון. לויט-גנ. גוט (Gott) פקד בזמן האחרון, לפני שנהרג בחזית בתאונת-אווירון, על קורפוס-משורין והיה למופת כאיש-צבא בתוך הארמיה השמינית. מיוז-גנ. קמפבל (Campbell) היה מפקד בריגדה ודיביזיה בחיילות המשוריינים שפעלו בלוב. ארגן את השדרות הנעות, אשר הטרידו את מנוחת הגרמנים (נקראו על שמו „Jock Columas“, „שדרות ג'וק“ מתוך רמז לקמפבל הסקוטי — „ג'וק“, כינוי כללי לסקוטי). הצטיין בגבורה אישית שזיכתהו בצלב ויקטוריה. נהרג בחזית מצרים מיוז-גנ. למסדן (Lumsden) ממפקדי הדיביזיות הבריטיות המשוריות ואח"כ — מפקדו של קורפוס משורין בצפון-אפריקה. — המערכת.

הרוחנית והחמרית — אשר לשתייהן, וביחוד לראשונה, היו כמה לקויים מדאיבים. אך הנני תקוה ואמונה, שהם כבר אוכלו בלהבות המלחמה.

יתכן, שעוד רבים הסיגים, אך המתכת הצרופה מתגלית והולכת מיום ליום במנהיגים ובמונהגים כאחד. אך הלילה לנו לשכוח, כי הננו עומדים בפני אומה אשר חוסמה בכוונה תחילה למלחמה, ימים רבים לפני פרוץ המלחמה הזאת. ואף על פי שתהליך זה היה אכזרי ונתעב, בין בדרך הגשמתו ובין בתוצאותיו, מכל מקום היה יעיל מאד. במקרה שלנו, חייב החוק להוסיף ולסייע לחלש ממנו להגיע ליד צורת הוסן-קרוב שתהא נעלה יותר ובת-קימא יותר, כאחת.

על קדמה שנשתכחה

מלחמת האזרחים באמריקה, 1861—65, היתה לפי מנמתה מלחמת-מכונות לכל דבר מהתנשוח בין כוחות זעירים של חיל סדיר ומיליציה נהפכה למאבק בין צבאות מנוייסים המוניים. בתחילה קשתה מאד השנת רובים, עד כי רבים מצבא הדרום היו מזויינים ברובי-ציוד ובתניות. אך דווקא מחסור זה בזין, וגדולה מזו—העדר המסורות הצבאיות, הסדום שגרמו במידה רבה לשפע הרב של המצאות ותחבולות מכניות, שאין לו אח ודוגמא עד היום הזה. היתה זו מלחמה חדשה בתכלית. מלחמת קני-רובה סליליים, סוללות עץ ועפר, ואפילו סבוכי-חיל גם כיום מפתיע אופיה החדיש. זו היתה מלחמה של חידוש מפתיע. רכבות משוריינות, מוקשי-קרקע וטורפידות; מרגמות-עץ כרוכות בתיל, רימוני-יד, רימוני-כנף, זיקוקין ומלכודות לתחבולותיהן השונות. וכן הוכנסו אז לשימוש רובים בעלי מסחניות, וגם מכונות-היריה של רקוא (Requa). שני הצדדים השתמשו בכדורים פורחים, באיתות פנסים ודגלים ובפלגראף-שדה. נזכרים גם כדורי-נפץ וכן יורקלהבות. וביוני 1864 שאל הנגל פנדלסון מאת קצין החימוש הראשי שבבירת הדרום, ריצ'מונד, אם יוכל לספק לו „פצצה סרתון“ שיפיעו אדים מעיקים ויביאו לידי „תוצאות של חנק“. אך בזה לא תמה ההתקדמות, משוב שנם באורח-המלחמה הימית חלה מהפכה גמורה ביום אחד, — הוא יום ה-9 במאי, 1862 — ע"י האניות המבורזלות „מרימק“ ו„מוניטור“, אשר הפכו את ציי אניות-העץ של העולם כולו לנחלת העבר. באנגליה אמר האדמירל סיר ג'ון היי: „היוצא לקרב באניות-עץ הרי זה שופה, ושולחו — רוצח“

הורס ל. הנמלי בנה צוללת במוביל, אחד מנמלי הדרום — 20 רגל אורכה, חמש רגל גובהה ושלוש וחצי רגל רחבה — צוללת ש„הונעה בכורג אשר הופעל מבפנים על-ידי שבעה או שמונה אנשים“. ב-17 בפברואר סיבעה צוללת זו את אנית המלחמה של ארה"ב „הוסמוניק“, בחופי צ'רלסטון, וירדה תהומות יחד עמה.

מתוך הספר „מלחמת-המכונות“ למיור-נגרל פולה

כוחה הצבאי ומעמדה האסטרטגי של תורכיה*

סגולותיו של התורכי בתור לוחם היו מפורסמות במשך מאות בשנים. האימפריה העות'מנית היתה בנויה על אשיות רוח-הגבורה וכשר-הסבל של החיילים התורכים – ובזמן ירידתה היתה תלויה באכרים שנויים לתקופות-שרות ממושכות, הרחק מבתיהם. כבוא התמוטה הצבאית של האימפריה – לא ננרמה במידה כזאת ע"י כשלון הצבאות כשם שננרמה ע"י כשלון הפקוד העליון ושרותי-האספקה. השוחד והמעילה היו מצויים מאד, ועליהם היה מושתת הבל; עבודת-ההכנה למלחמה – הוונחה. דבר זה הובהר דיו מנסיונו של כמאל פחה עצמו במשך המלחמה העולמית האחרונה. אולם בימי הריפובליקה הוקדשה תשומת-לב לכוחות המזוינים, ועליהם היתה נאות התורכים**;

קצינים נשלחו לחו"ל לשם לימוד השיטות הנהוגות בארצות חוץ, וכל האפשר נעשה לשם סתימת הפרצות בשיטה הצבאית. אם כי תקופת השירות הנדרשת כיום מהאזרח התורכי היא ממושכת למדי, הרי המעמסה שהוא מטילה אינה כה גדולה כבימי האימפריה, כבר בימי האימפריה תפס הצבא מעמד בעל חשיבות מיוחדת. לא זו בלבד שקיומה של הקיסרות היה תלוי בו, אלא שהצבא שמש גם דרך-חיים הפתוחה, באופן יחסי, לפני בעל-כשרון, וקציניו – ובשנותיה האחרונות של האימפריה במיוחד – היו נוטים להענות לכל תעמולה לתיקונים. אתא-תורק עצמו היה איש-צבא, ושותפיו הקרובים לו בהנהלת המדינה היו רובם אנשים שמלאו תפקידים צבאיים מסוימים במלחמה העולמית, ונהלו את הפעולות המלחמתיות, נגד היונים, שבאו אחריה. מדי שנה בשנה, כבוא יום חג הרפובליקה, הוא יום ה-29 באוקטובר, נערך מיסדר צבאי גדול, ובחגיגות אלה נוטלים חלק אספורטאים וחברי ארגוני נוער יחד עם החיילים.

על אף הפופולריות של הצבא, אין האוירה מיליטריסטית כלל ועיקר; עד כמה שאפשר לרדן לפי הפורטרטים הנראים בכל מקום, הרי שאתא-תורק ויורשו בנשיאות העדיפו תמיד להראות לעיני הצבור כבגדי-הערב האירופיים מאשר כמדים, שהיו זכאים לשאחם.

הצבא וקציניו

בימינו אין המדינות נוטות לנלות את פרטי הארגון והעצמה הצבאיים שלהן. ברם, כננוע למספרי הצבא התורכי אפשר לדבר מחוץ ודאות מסוימת. פרט לקצינים, אין הוא מורכב חיילים מקצועיים, שזמן שרותם ממושך. אלה הבוחרים במקצוע צבאי חייבים לעשות זאת בניל צעיר למדי. דורשים מהם שיעבדו ששה חדשים בשורות הצבא, ושיהיו בעלי השכלה כללית הגונה. אחרי כן, שומה עליהם לעבור

* מתוך הספר «Modern Turkey», לונדון 1940.

** (72) הגנת המולדת היא הקדושה בחובות הלאום. כל המקורות החיים והדוממים של הארץ חייבים לשמש מטרה זו ביום שקודה...

(73) אנו דואגים במיוחד לכך, שצבא הריפובליקה, היסוד הבלתי-מעורר של הארגון המדיני, המגן והשומר על האידיאל הלאומי, על הקיום הלאומי ועל המהפכה, וכן אישיו רבי-הערך, יהיו תמיד זוכים בכבוד ובהערכה. (מתוך «תכנית מפלגת העם הריפובליקנית». נתקבלה בקונגרס הרביעי, 1935)

קורס דו־שנתי בבית־ספר צבאי; 1.000 קצינים שמקצועם בכך מסיימים אותו שנה שנה כארבעה מכל חמישה שבהם הם בני קצינים, אולם אין שום הנבלה מבחינת המוצא החברתי. הלמודים בבית־ספר זה ניתנים חנם לכל אלה שעמדו בבחינות הכניסה, ברם, לעשירים, כמובן, היתרון, כי נקל להם להרשות לבניהם לבחור במקצוע, שמתן שכרו מתחיל באיחור־זמן בערך. אולם הקצין התורכי, משנכנס לתפקידו, מקבל משכורת מספיקה ואינו זקוק להכנסה פרטית; ברם, קיים גם תחום של ניל בכל דרגה ודרגה. הקצין שלא זכה לעלות לדרגה הנבונה יותר, בטרם הגיעו לניל המתוחם בדרגתו הנתונה—מוצא מהשירות הפעיל, ומעבירים אותו לפנסיה.

הצבא, שקצינים אלה מפקדים עליו — הוא צבא של שירות־חובה. כל תורכי־בניל בין 20—46 (ובזמן של ניום כללי בין 16—65) חייב בשירות. כיום ניתן אף לנערות בתי־הספר אימון צבאי מסוים; ואם יחמיר פעם המצב עד לידי יאוש, כפי שזה היה, למשל, בשנת 1922, תהוויה הנשים את קורה־הגנה האחרון, כל הנכרים חייבים בשמונה עשר חרשי אימון־פעילי. יש כמה סיבות לשחרור מהשירות או לקצורו, אולם בדרך כלל מקיימים את זמן השירות במלואו. אם נבחר אדם, בהקראו לניל, לחיל־תותחנים או לחיל־האוויר — הרי תקופת שירותו תהיה ממושכת יותר, ואם הוא ניהן בסגולות מסוימות לשירות בצי — יושל עליו לשמש בו 4 שנים תמימות. כל אלה שסיימו אוני־ברסיטה מתאמנים לקצינות; כאן אין לקנות, אף בכסף, כל שחרור חלקי, כדרך שאפשר במקרים מסוימים לנבי החייל הפשוט. הם עוברים ששה חרשים בשורות הצבא, ששה חרשים בכיים לאימון קצינים וששה חרשים בתור קצינים. אחרי כן הם עוברים לחיל־המילואים, ואלה ששרתו בצבא הפעיל, להבדיל מאלה שבשרות־האספקה, למשל, חייבים להתייצב אחיכ להשתתפות בקורסים של חזרה. באופן כזה יש לה לתורכיה מלאי גדול של קציני־מילואים מאומנים יפה ובעלי־השכלה, והשיטה הנהוגה מוסיפה למספרם כ־2000 איש מדי שנה. אך גם בקבל הקצין את מינויו, ממשיך הוא בהשכלתו הצבאית. קיימת אקדמיה צבאית בקושטא, שבה ובין השאר, מנהלים מומחים, תורכים וזרים, גם קורס מיוחד בן שנה לקצינים מדרגת קולונל ומעלה.

חשיבות רבה נודעת לתוצאות החברתיות של שרות־החובה. אכרים הנקראים לשירות בניל 19 או 20, אפשר ואינם יודעים קרוא וכתוב, שכן אין בתי־הספר מספיקים לכל אוכלוסית הכפר. שעה ליום מקנים למגויסים השכלה אלמנטרית. מלמדים אותם, אם יש צורך בכך, קרוא וכתוב וראשית דעת בהשכלה כללית. ויש בכך משום שאיפה לעקור את הנסות שבאמונות התפללות, הקיימות עוד, ולהקנות למגויים מושג־מה בניאונרפיה ובמצב המדיני הנוכחי של האומה שהוא אורחה. בשוב החיילים לכפריהם הם מעבירים הלאה, ללא ספק, את תמצית רשמיהם החדשים, ומנבירים בקרב האוכלוסיה בכללה את הנטיה לקבל את ההשקפות אשר הורבצו בהם בהיותם בצבא. לאלה מהם שהצטיינו בלמודיהם בהיותם בצבא ניתנת תוספת־אימון במשך חרשים מספר, על מנת להכשירם לתפקיד של עוזרי מורים או יועצים חקלאיים לשכניהם במחוזות הכפריים.

* מאז ינואר 1942 הוארכה תקופת שירות־החובה עד כדי שלוש שנים, נוכח הצורך באימן מוקדם יותר, ובהזקת צבא־קבע יותר רב. מספר האנשים המגיעים לפרקם מדי שנה הוא כ־176.000 לערך, אשר כמחציתם נקראים למעשה לשירות. — המצר.

כתוצאה משיטה זו של שרות-חובה, קם צבא המונה לפחות מאה ועשרים אלף איש, ושמשפרו גדל בהרבה במשך תימרוני-הקיוץ*. חיילות אלה מתחלקים לעשרה קורפוסים, וכל אחד - חבל-ארץ מיוחד לו**. בתקופת אימוניהם משתמשים בהם למלוי חובות שונות - כגון שמירת בניני-ממשלה וסיוור יערות-המדינה. הזקיף העומד ליד משרד ממשלתי, אינו בבחינת תוספת-נוי רבת-רושם בלבד, אלא גם משיב לכאי המשרד ומדריך את המבקרים. המשמעת בצבא היא, בדרך כלל, חמורה; את החייל מלמדים, כי קצינים רעים אינם בנמצא, אומרים התורכים - אולם ברי להם, שחשוב הרבה לטרוח בכך, כי החייל מן השורה יקנה לו הבנה כללית לא רק על הענין בכלל, שלמענו הוא נלחם, אלא גם על שום מה משתמשים באמצעים שקטנים ובדרכי איסטרטגיה מסוימים.

ה צ י ו ח י ל ה א ו י ר

הצי התורכי, אם כי אינו גדול, ורבים בו כלי-השיט שאינם חדשים כל עיקר, בשום פנים אינו גורם שאפשר לזלול בו בכל פעולת-מלחמה שהיא הנערכת במזרחו של הים התיכון. הטונו (כית הקבול) הכולל שלו בשנת 1936 מנה 56.000 טון***, ומאז הוגדל; בפרוץ המלחמה עמדו בבנין אניות חדשות בבריטניה. בסיסו העיקרי של הצי אינו עוד ליד קושטא, אלא במפרץ המונן יפה שליד איזמיט, בים השיש****. נמל נוסף דביהערך מבחינה איסטרטגית הושג באלכסנדריטה, עם ספוח איזור ה"היטי" לתורכיה. יש להדגיש, כי הצי מכוון לתפקידי-הגנה נרידא, אלא שבו בזמן הוא מהווה כוח שיש להתחשב בו. בתפקידו הוא נעזר ע"י מערכות הגנת החופים, שבהקמתן הושקעו סכומי-כסף ניכרים בחמש השנים האחרונות. נידול הצי וביצור החופים נבעו אז בעיקר מפלישתה של איטליה לחבש, ותולדתה - המתיחות בים התיכון המזרחי-****.

* לפי המספרים הרשמיים מנה הצבא הפעיל ב-1938 בערך 20.000 קצין ו-174.000 חיל. מאז פרוץ מלחמת העולם הוחזק הצבא בערך בעצמת-המלחמה שלו ע"י הכללת מספר אנשי מלואים, קריאתם לדגל של אנשים שנהנו לפני כך משחרורים, וקריאתם המוקדמת של מחזוריים שנתיים נוספים. - המער'. ** לפי נתוני 1942 היה הצבא מורכב 11 קורפוסים (אשר מנו 28 דיביוזות), בריגדה משוריינת, 8 דיביוזות פרשים ושבעה מחוזות-פיקוד של איזורים מבוצרים. - המער'. *** בתוכם האניה העיקרית - סירת-המערכה "אבוז" - בעבר "Goeben" הגרמנית - שנבנתה בשנת 1911 (בת 23.100 טון, 10 תותחי 11 אינטש); הסיירות "חמידיה" (3830 טון), ו"מג'דיה" (3900 טון). שתיהן מ-1903 והופנו כעת למטרות-אימון; 2 ספינות תותחים, 3 שולות מוקשים, 4 אניות משחית, 8 צוללות, 8 סירות-סורפידו מנועיות, 5 מטילות מוקשים, ומספר אניות שירות. לפני המלחמה הוזמנו 4 אניות משחית ו-4 צוללות באנגליה, ולפחות 2 אניות משחית וצוללת אחת כבר נמסרו ע"י הצי הבריטי לשלטונות התורכים כנמל אלכסנדריטה. הצי מונה 800 קצינים ו-4000 מלחים. תקציבו ל 41-1940 6.979.000 ל"ת. - המער'. **** בבסיס הצי החדש שבאיזמיט מתכוננים גם להקמת מספנות לתקונים ולבנית אניות, אשר יירשו את מקומן של המספנות שב"קרן-הזהב" שבבוספורוס. ומאז תבנינה בחוף "קרן הזהב" אניות מסחר בלבד.

***** עם פרוץ מלחמת העולם והשחנות המסיבות הפוליטיות והצבאיות באו כמזבן גם שניים במגמות בצורי-החוף התורכיים. הבולט שבהם - הוא הצורך, שהתבלט ביתר מאז חדירת הגרמנים לבלקנים ב-1940 ו-1941, בהגנה על ביצורי החוף העיקריים של תורכיה - אלה של המיצרים, - גם מצד הים הלבן: מעבר אדריאנופול שבתרקה התורכית, ובעמדות הקרובות יותר המגינות על הבוספורוס - בצ'טלג'ה, על הדרדנלים - בחצי האי גליפולי. - המער'.

חיל האויר, שמנה ב-1923 10 אוירוניו ו-15 טייסים, התרחב לפי תכנית שלש השנים, 1935-38; וחברה ציבורית רבת-כוח, המונה למעלה ממאה סניפים והמעודדת על ידי השלטונות, בקשה דרכים להחדיר את "רוח התעופה" באוכלוסיה. הליגה לתעופה אירגנה הצגות ועודדה את אספורט-התעופה. (בשטח זה ניתנה לה עזרה ע"י הרוסים). סמוך לשנת 1937 עמדו לרשות המדינה 150 אוירוני הקו הראשון; ומאז הוגדל המספר הזה באופן ניכר על-ידי קניית מפציצים מחו"ל*. ולא זו בלבד שתקציב-המדינה הקצה אמצעים לקניות אלו, אלא שגם קלובים, עיריות וחברות פרטיות הגישו לממשלה מתנות של אוירוניו, וכאות הוקרה קבלו סמלים עשויי-כסף בצורת אוירון, שהם מציגים אותם לראוה בנאון. מפעלים לתיקון מטוסים ולבנינם הוקמו ליד אסקי-שוור, קייזרי ודיברניני (אלה האחרונים במזרח הארץ). בית-הספר הצבאי, שבו מקבלים קציני-המקצוע של צבא-הקבע את אימונם, היה מוציא בשנת 1939 כמאה מועמדים לשנה לאימון כטייסים; ואת אומרת, שתורכיה חותרת, בדרכים אלו ואחרות, להקים לעצמה רזרבה של טייסים, שתהיה דומה לזו של קציני-הצבא אשר לה.

החמרים והציוד המלחמתי

אכן אין מנצחים במלחמות ע"י חיילים בלבד; ובתורכיה שבעבר - אף ההפסד במלחמות לא בא בשל החיילים בעיקר. שרותי-האספקה וארגוני הפקוד העליון - חשיבות מרובה יש להם, בהערכת כוחה הצבאי של כל ארץ וארץ. כיום נשיא הרפובליקה התורכית - הוא המפקד על כוחותיה המזוינים בשם בית הנבחרים ("האסיפה הלאומית"), והוא משמש יושב-ראש של מועצת המלחמה העליונה, - נוף מיעק, שעל חכריו נמנים מיניסטר ההגנה הלאומית, ראש המטה הראשי ושלושת מפקחי הצבא (כל חבר ב"משרדי-הפקוח של הצבא" אחראי לחלק מסוים של הארץ). ואשר לאספקת הזיון - אנוסה היתה תורכיה שבעבר לסמוך בעיקר על היבוא. כיום, - אין היא תלויה עוד באספקה זרה לחלוטין, כדרך שהיתה ב-1914, הואיל ומצויים בארץ שנים או שלושה בתי חרושת לנשק קל. עד הזמן האחרון לא קמה בתורכיה שום תעשיית ברזל ופלדה, כלומר, שבתי החרושת הנ"ל לא היו אלא מפעלי-הרכבה, אולם מפעלי-הפלדה שנפתחו לאחרונה ליד קנבוק יספק אחדים מהחמרים לתעשיית זיון תורכית-מקורית. ואשר לחמרי-האספקה האחרים הדרושים למטרות המלחמה - הרי שמעמדה של תורכיה איננו רע, מובטחת לה אספקה עצמית בחמרי-זיון עיקריים, ואם אפשר יהיה להשיג מכונות חקלאיות ופועלים - תוכל להגדיל את ייצורה החקלאי. יש לה מקורות מינרליים, שבהם תוכל להעזר; אך חולשתה, בדומה לזו של מדינות רבות אחרות, נעוצה בחוסר נפט. התורכים מחפשים כעת אחר נפט, ולפי השמועות נגלו באפריל 1940 כמויות גדולות בדרום מזרח, סמוך לסירט. אף אם אין אלו כמויות מספיקות, הרי יכולה תורכיה להבטיח לעצמה נפט מעירק ומפרס, שאתן היא עומדת ביחסים טובים - אם כי התובלה עשויה לגרום קשיים.

* לפי נתוני 1940 היה כוחו של חיל האויר 370 אוירוני קו ראשון לערך, וחבר אנשיו 500 לערך. מאז לא נתפרסמו כל פרטים על ההתפתחות הנוספת. החקציב ל-1941/40 לחיל האויר היה 78,294,000 ל"ח. - המער.

יחד עם זה יש לזכור, כי אף פתיחתם של מפעלי קרבוק, ואפשרות השנתם של חמרי-גלם, עדיין לא ציידו את תורכיה כדי ניהול מלחמה מודרנית רצינית בכוחה היא בלבד. האינדוסטריאליזציה הנדרשת לכך טרם התקדמה במידה מספקת. שמונה או תשעה אנשים, לפי החישובים המקובלים בין המומחים הנרמנים, דרושים בתעשייה שבעורף לשם קיום כל חייל בצבא מודרני. אם נניח, שתורכיה תניס חצי מיליון אנשים – חלק קטן בלבד של האנשים שעברו אימוני-חובה מאז 1923* – הרי תהיה זקוקה, לפי חישוב זה, ל-4 מיליון פועלים במפעלי התחמושת, בהובלה ובשירותי האספקה, כדי לספק את צרכי כוחותיה הלוחמים בלבד. ברור, איפוא, שאם תורכיה תכנס למלחמה הנוכחית, הרי שתעשה כן לא בתורת צד עיקרי, אלא כצד מסייע, התלוי בבני-בריתה המפותחים יותר מבחינה כלכלית, שיספקו לה את מוצרי תעשיותיהם. אף אין תורכיה חוקה למדי מבחינה כספית, כדי לשאת בעומס המלחמה. מימון השתתפותה במלחמה היה יכול לבוא אך ורק בדרך זו, שבה בוצעו גם השיפורים האחרונים בצבאה – היינו, בדרך של הלואות-חוק. **

המעמד האיסטרטגי

החשיבות האיסטרטגית אשר לפיקוחה של תורכיה על הדרדנלים ברורה היא; והיא הובלטה ביתר שאת ע"י נסיונה של מלחמת העולם הקודמת. אילו באה תמושתו של הכוח התורכי ב-1915 או ב-1916, בזמן שרוסיה עוד היתה שותף פעיל במלחמה, כי אז היתה פתיחת הדרדנלים מאפשרת למעצמות ההסכמה להבטיח את אספקתו של הצבא הרוסי בקנה מידה כזה, שלא היה אפשרי דרך נמלי הים הארקטי או האוקיינוס השקט, שהם בלבד נשארו פתוחים בפניהם. יתר על כן, פתיחת הדרדנלים היתה משפיעה השפעה עמוקה בארצות הבלקן. עזרתה של רומניה לענין מעצמות ההסכמה היתה זוכה לשמוש מלא יותר, ואימה היתה נופלת על אוהדי מעצמות המרכז. לוידיגורני בסכמו את בעית המיצרים, כפי שהופיעה בפני עורכי השלום בשנת 1918, כותב:

המלחמה הרנימה את הסכנה אשר במסירת שערי-הים הבלתי-ניתנים לכיבוש של אזורים נרחבים, כרוסיה הדרומית ורומניה, לפקוחה הנמור של ארץ שאין לסמוך עליה, כפי שהוכיחה זאת תורכיה... לא צבאות הנרמנים והאוסטרים הם שהנחילו מפלה לרוסיה ולרומניה, אלא הדרדנלים... המיצר הזה סיכן את סיכויי הנצחון של בנות הברית, ובודאי שדחה את הנצחון הזה, אולי למשך שנתיים.

הפעולות בגליפולי הוכיחו כמה קשה היה לכבוש עמדה זו, גם כשהכוחות התורכיים שהגנו עליה לא היו מרובים, ואף לא נתמכו כראוי. מאז העריכה תורכיה יפה

* את המספר המקסימלי של אנשים אשר היו ניתנים לגיוס מקובל להעריך בין 1 וחצי ל-2 מיליון מתוך אוכלוסייה שמנתה 13.648.000 נפש ב-1927, 16.000.000 ב-1935, 17.870.000 ב-1940. מסגרת מבני הצבא הפעילים של תורכיה נראית כבנויה עבור עצמת מלחמה של 500.000 איש לערך.

** לעומת העובדה כי חלק ניכר מציודה הצבאי מוצאו עוד מלפני מלחמת-העקדמת, יש לציין את הרכישות של תותחים א. מ. ותותחים א. ט. ע"י תורכיה, שגדלו והלכו בזמן האחרון, במידה שאפשר היה להשיגם. תקציב הצבא 40-1939 היה 93.977.000 ל"ת.

את חשיבות הפקוח על דרך הנישה מהים התיכון לים השחור. ולאחר שהשיגה, בהסכם - מונטרה (1936) את הזכות לבצר את המיצרים, השקיעה. באיזור זה חלק ניכר מהסכום המוקדש למפעלי הננת החופים. למותר לציין, שפרטים על הביצורים האלה אינם מתפרסמים, אולם אין כמעט כל ספק בדבר, שננד רצונו של השומר על המיצרים לא יוכל שום צי לחדור מהים התיכון אל הים השחור. פרשה אחרת היא ענין הננתן של עמדות-המיצרים מצד היבשה.

עד כאן - על חשיבותם הבינלאומית של הרדנלים; אך מה בדבר מעמדה של תורכיה מנקודת-ראות הננתה העצמית? אף אם תפסיד את קושטא ואת הרדנלים, עוד יהיה מעמדה ההננתי של הארץ חזק למדי. מעמד זה עוד חזוק ע"י העברת הבירה מקושטא לאנקרה, וע"י הקמת מרכוית-עשיה חדשים בקיינרי (כ-200 מילין, בקרוב, דרומה-מזרחה מהבירה) וליר קרבוק (היושבת קרוב ל-50 מילין פנימה מחוף הים השחור, וקרוב ל-100 מילין צפונית לאנקרה). קשה להמנע מן המסקנה, שמקומותיהם של מרכזים אלה נקבעו מתוך כוונה למפרע, מחשש פלישה איטלקית. האי רודוס והאיים הקטנים יותר בדודקנו, שהאיטלקים מחזיקים בהם מאז נמר מלחמת טריפולי ואשר ביצרום בזמן האחרון כרבעי, היו משמשים כמים טבעי לפלישה*. השימוש באיים אלה היה, ונשאר, תלוי במידה מרובה במאזן הכוחות הימיים (והאוויריים) בחלק זה של הים התיכון. כל כוח אויב המתקדם מקושטא מזרחה או מחוף הים המערבי, אנוס היה לקיים קויית-חבורה מוארכים, ואין כמעט כל קשר רכבת לאורך אזורי החוף של תורכיה האסיאטית; ושטחי אנטוליה אלה עלולים להיות קשים למעבר, לא רק לרגל אופיים ההררי, אלא גם עקב השלגים בחורף, וחסר המים - בקיץ.

בנוגע למזרחה של הארץ ולקשרי תחבורתה של תורכיה עם שכניה בצד זה, הרי שהשלמת קו הרכבת מסין לארזורים בספטמבר 1939 חיברה את רשת הרכבות של תורכיה עם זו של ברית המועצות. אף על פי כן, מן ההכרח לציין, שהקשר מארזורים לפרקמיש (100 מילין צפון-מזרחה) הוא מסילת-ברזל צרת-נתיב שנבנתה למטרות צבאיות ע"י צבא הצאר, שפלש לתורכיה במלחמת העולם הקודמת. כל תנועת-צבא או הובלת-אספקה בחלק זה של הארץ יואשו חמיד ע"י ההכרח בהחלפת הרכבת, בין הקו התורכי, הרניל, לבין קו זה, וכן ע"י העובדה, שגם מסהיב צרת-הנתיב הזאת, - כרובה של רשת-המסילות התורכית כולה - היא בעלת נתיב אחד בלבד. ואכן, בפברואר 1940 הודיע מיניסטר התובלה על התכנית להארכתו של קו ארזורים, בעל הנתיב התקיין, שנבנה בזמן האחרון - עד לנכול הרוסי. בצד הדרום-מזרחי אין עוד כל קשר רכבת ישיר ורצוף עם עירק ואיראן. קו ברלין-בנד הושלם, אם כי קיימים בו עדיין, בחלקו זה, הבדלי רוחב הנתיב, אולם הקו מדיארגקיר לאנס [אן] עודו בבנין, וההצעות להמשכתו עד לשהרן נדחו לזמן בלתי מוגבל.**

* מאז נוספו כמובן בסיסים רבים ל"ציר" מול חופה המערבי והצפון-מערבי של אסיה הקטנה שנכבשו באיי יון ובגבול הבולגרי, והם משלימים מבחינת האיום על תורכיה את הדודקנו שמדרום מערב. ** תיאור מפורט יותר של רשת-התחבורה התורכית, ובחינתה הצבאית-האיסטרטגית, ניתן ברשימה "תובלה" כלכלה והגנה בתורכיה", המתפרסמת בחוברת זאת. - המער.

ידידותה של תורכיה או כיבושה חשובים הם לאיך ערוך לכל קבוצה של מדינות העומרות במלחמה נגד ברית המועצות. כי החלק הגדול של שדות-הנפט אשר לרוסיה מצוי באזור הקוקז, ומהם מושכים צנורות-הנפט, המסתיימים בחוף הים-השחור. ולכוח איירי תוקף, המתבסס על תורכיה (בזכותה של ברית, או כוח של כיבוש), נשקף, איפוא, הסכוי של פעולה מוצלחת גם נגד מעינות-הנפט עצמם אשר בבקו ושאר מקומות; זכה בשעה יכול כוח ימי, שיהא שליט בים השחור, לא בלבד לתקוף את נמלי-הנפט (העיקרי בהם – באטום, סמוך לנבול התורכי), אלא גם להפריע כל תובלה דרך הים השחור. אך פלישה ממש לתוך ברית המועצות מעבר תורכיה היתה, כמובן, קשה לביצוע הרבה יותר, משום שהתקפה ממזרח תורכיה נגד החבלים הקוקזיים לא היתה מתאפשרת אלא על-ידי עליונות מברעת בכלי-זין ובמספר החיילות, וביחוד בחיל האויר, קשרי התחבורה בתורכיה המזרחית עודם קשים מאד, וצבא הפועל שם חייב היה להסתפק במסילת-הברזל, בעלת הנתיב האחד, לארזרום. אך פקוח ימי על הים השחור היה מקל על תנועתם של כוחות צבא ואספקה בדרך הים ולאורך התוף, לטַרְבוּז וְהנמלים הסמוכים.

מאיך ניסא, גם התקפה מתוך טריטוריה רוסית נגד תורכיה היתה כרוכה בקשיים איסטרטגיים ניכרים. כל נסיון להבקיע דרך בכוספורוס, בעזרת כוחות-ימי, היה מצריך שליטה ימית מוחלטת בים השחור. ואף במקרה זה היו, ודאי, הסוללות התוקות נוכות מן התוקף מס כבד, כשם שנבזהו הסוללות מציי בנות הברית בדרדנלים בשנת 1915. המצב יכול, כמובן, להיות אחר, אילו נתקפו בו בזמן בצורי המיצרים מאנפס המערבי, עיי כוחות גדולים מתוך תרקיה הבולגרית. גם להתקפה יבשתית מצד קוקז (פרט למקרה שיהא בה משום הפתעה), צפויים קשיים גדולים, כשם שאירע לפעולות מסוג זה בשנות 1915/17. קשרי-התחבורה התורכיים לעבר המזרח (עד לאיזור שלפני רצועת הנבול), אף על פי שעדיין קשים הם, מכל מקום טובים הם לאין ערוך מאלה שלפני 20 שנה. הנבול התורכי משתרע עכשיו (מאז 1920) יותר קדמה, וכולל את האיזור ההררי הקשה שמסביב לקרס. כל כוח מוגן, חזק ומצוייד יפה, הנתמך כראוי מן האויר, מן הדין שיצליח לעמוד מול כל כוח תוקף באיזור קשה זה. משום שארץ זו, לא זו בלבד שמופלנה היא בשממת-פרא וסלעית ביותר, אלא שרובו של השטח ההררי נבזה נובה רב ומכוסה שלג ברוב ימות השנה.

הכל פשוט במלחמה; אלא שאפילו הפשוט ביותר קשה הוא.

קלאווביץ

איש הכנופיה הסורי

מאמרו זה של הגנ. קלמן גרנקור מסיים פרשה של תאורי טפוסים מביין הלוחמים הבלתי-סדירים של «לבנט» (ראה מערכות ו', ח', י"ב, י"ג). ודאי, שלקוף הוא בחסר, ונקודת-מבטו של המחבר, האופיינית לאנשי-חוגו, קציני הצבא הקולוניאלי הצרפתי, לא תמיד תזדהה עם זו שתהיה טבעית לנו. ובכל זאת (ומותר לומר – גם בשל זאת) כדאי לקרוא תאור זה השאוב מן העבר הלא רחוק.

הרבינו בפרטים בדיוגנו בחייל התורכי*. אכן, זה הוא יורשה של מסורת צבאית כבירה. שיבתו אל במת הפעולה הצבאית עשתה רושם רב ואף הדאיגה רבים במקצת. איש-החבורה הסורי הערבי יעסיקנו פחות. אם הוא בעל תנועה יותר הרי איתנותו פחותה. «איש-הכנופיה» הוא לדעתי המונח ההולם. מאז פרשת חאן-מיסלון, אשר שם נערך קרב ממש, שהביא לידי פוזרו המוחלט של צבא פיסאל (1920), לא נתקלו הצרפתים עוד בסוריה בכוח ערבי מאורגן כראוי. ואם פגשו בארגון כל שהוא הרי התורכי היה שם לא רחוק.

המלחמה בסוריה הצטמצמה איפוא בפעולה נגד כנופיות. – אך לא כנופיות הנתונות לסיסמה אחידה והפעולות לפי רעיון של תמרון שנקל להבחינו, בצאתן לקרב במגמה איסטרטגית, כגון הצ'טות התורכיות שבקיליקיה. קיליקיה, הבנויה צורת אמפיתיאטרון, מוקפת הרים ומרוכות, התאימה להתקפה כללית ומותאמת מסוג זה. אך נהפוך הוא בסוריה, הקשה לחדירה, הקרועה והשסועה לקטעים טופוגרפיים, חסרת אחדות, היתה לזירה של התנגדויות מקומיות, של מארבים, אף של הפתעות והפתעת-מסע. במלה אחת: – ארץ מלחמת הטרדה, בה הסתכמה כל הטקטיקה (ואם מותר להשתמש במונח זה, – אף כל האיסטרטגיה) של יריבינו הסוריים.

שונים היו הללו מיריבינו התורכיים כמעט כשנוי סוריה מקיליקיה. אנשי הכנופיות הסוריות היו, למעשה, ברובם ערבים, אם כי נמצאו ביניהם פה ושם מספר כורדים ותורכים; האחרונים בעיקר באזור אנטיוכיה. המדובר כאן, כמובן, בכנופיות של אזורי קוסאיר, זה הגוש של כפרת-הרים, של ג'בל-זהויה, המלוכדות סביב אישיות אחת, אבראהים חנאנו, – בלי לנגוע כלל באוכלוסי הספר, כגון הבדוים שוכני גדות הפרת שבחבל ג'רבלוס (אשר אתם היו לנו יחסי ידידות בלבד). הבדוים שעל גבול ארץ ישראל, הדרוזים, ולבסוף – הערבים בני השבטים הגדולים שבמסופוטמיה (ארם נהרים). נראה הדבר, כי האחרונים גילו, הן כפרשים (מול השדרות של שנת 1920) והן כרגלים (מול השדרה שפעלה על נהר חפור בסתיו 1921), סגולות רציניו של אנשי מלחמה, המזכירות במקצת את אלה של ערביי אלג'יר.

* ראה «החייל התורכי» ו«איש הצ'טה», «מערכות» י"ב וי"ג, מאת אותו המחבר; מאמרים אלו

יחד עם הפרק על «איש ההרים הפלווי» ב«מערכות» ח', מהיום אחדות אחת. – המער.

קשה לאמר כזאת על הסורים, במובנה הצר של המלה. ראינו, כי הכוחות המניעים את התורכי הם ארבעה: אהבת מולדת ממשית מאד בלב הנאורים; ואצל השאר – המשמעת המונגולית המסורתית, ה"יאסאק"; שנאת הנוצרי, המקננת בלב כל מושלמי; ואחרון אחרון – בחילתו בכל משטר אירופי, המפריע למעשי החמס והשוד שלו. שני הרגשות האחרונים מצויים גם בסורי, אולם חסר הוא לגמרי את השנים הראשונים, וכדאי הדבר שנעמוד על כך.

הסורי הוא, נעיו נא להגיד זאת, בראש וראשונה, כנעני, תגרן. תאותו העיקרית היא הכסף, ואם יחמוד שררה, הרי יעשה זאת למען הבצע יותר מאשר לשם השתלטות. מאידך, הסורי – כונתנו לסורי שנטמע בין הערבים – בן המאה העשרים הוא שמי ולא מונגולי*. הוא מלא תנועה, גמיש והפכפך, ואינו בעל משמעת מטבעו, כתורכי. חסר הוא אף אותה המשמעת הצבאית של השבט, המצויה בין הנודדים שבדרום אלג'יר, צאצאיהם של העזים שבין הכובשים הערביים, או אותו הרגש של "הן צדק", של שבועה ונדר, של "שירות", אשר הוא כוח מחייב וכופה בעיני הקלע או הספאהי (פרש) הצפון-אפריקאי שלנו. רגש הכבוד והכרת הטובה, המצוי כל כך אצל בן-גזעו המרוחק באפריקה, כאילו אינו קיים עוד בלב הסורי. המשטר הפיאודלי טרם בטל בסוריה, אך ה"בקים" הם בעיקר אנשי-הכסף, היודעים לנצל את הפלח שלהם, הרבה יותר מאשר הם אנשי-החרב ואבקי-השרפה, כמו הקעידים שלנו, המובילים את אנשיהם אלי קרב כשהם צועדים בראש. בחבלים ידועים שבהם נתקלנו. בלי ספק, באיבת הנכבדים, פעלו הללו, פרט למקרים בודדים, הרחק מזירת הקרב, על ידי מעשי תככים, על ידי כסף ועל ידי הברחת נשק**.

לא נמצא בקרבם אישיות לא ככימאל, ולא כעבד-אל-קדר***. התורכי הוא איש מלחמה, הערבי בן אלג'יר היה מתמרד במשך תקופה ממושכת. אולם המתקוממים הסורים היו בני קבוצות מקומיות המתחרות בשל השפעה והנאה שחששו לפגיעה באינטרסים שלהם על-ידי המשטר הצרפתי. קרבות קשים היו דרושים לעתים כדי להכניעם, אך בדרך כלל נושאות הפעולות הצבאיות בסוריה אופי של פעולות ג'נדרמריה, משטרה, ולפרקים – אף של אמצעי פוליטיקה פנימית.

לכן אין לחכות, שנמצא אצל איש הכנופיה הסורי את הסגולה העיקרית של הלוחם, את אומץ הרוח. נצטט את דברי הגנרל נורמן: "הכבוש הערבי בסוריה העלה צפוי חדש על תערוכת הגזעים שבארץ והנחיל לה את שפת

* פרט לכמה "איים" תורכיים, חסרי חשיבות רבה.

** עסק המפרנס יפה את בעליו המתווכים. השודדים הסורים משלמים עד 1500 פרנק בעד קרבין מאייר, זייגס האהוב המכונה בניהם: הרובה-אוטומוביל.

*** הדברים נכתבו לפני תקופת ההתקוממות הגדולה של עבד-אל-כרים במרוקו, ועל כן עבד-אל-קדר האלג'ירי, שנלחם לפני מאה שנה בגבורה נגד הצרפתים, הוא המובא כאן כסמל לאומץ לבם של שבטי צפון אפריקה. – המער.

הכובש*, אך לא שינה את יסודה – רפיון ומורך לב. די להשוות את דבורם הנמרץ והדרוך של קלעינו האלג'יריים, שהם אנשי-קרב מטבעם, אל הדבור הרשלני והאדיש של ערבי המזרח, כדי לעמוד על ההבדל שבמזגם. במדה שהערבי שלנו נוטה וראוי לקרב, בה במדה לא יסכון לו הסורי¹.

ברצון יתן השודד הסורי את רשות הדבור לאבק השריפה, אולם רק במרחק הגון מיריבו. אוהב הוא לקשט את חזהו באשפות כדורים מצופות כסף, אך בזה כלולה כל „צבאיותו“, שקל לו להפטר ממנה בהתקרב הצרפתי. על כן פותח הוא באש ממרחק רב, ואינו מחכה לעולם להתקפה בנשק הקר, הממריצו לסגת מיד. במקרים אלה הוא נעלם בין צוקי סלעים או שיחים בזריזות מפתיעה, ויש תמיד להביא בחשבון את תכונתו זו.

בלילות הוא נוהג לישון וקם בבוקר בשעה מאוחרת ובוה מסתברות:
1. נדירות התקפות הלילה – שלא כמו התורכי** – ומעוטן של הטרדות ליליות;
כי הרי אין אנו נמצאים במרוקו. 2. עמידתו רפה היא בפני התקפות לילה, ואם גם ברשות יריבו מספר אנשים מצומצם ביותר – ובוה ידמה לתורכי.
3. הקלות להפתיע אויב זה, שאמצעי ההבטחה שלו לקויים, בשעות הבוקר המוקדמות. אם תצא בלילה, תלך בזהירות ובמהירות – כמעט ודאי הדבר שתפתיעו. נדירים המקרים, שחיל מאסף יתמוך בנוסוגים, או ביתר דיוק – יחפה על הבריחה הבאה כהרף עין.

האם לרפיון הליבנטיני הזה יש ליחס את העמדה, שבה נקטו כנופיות אבראהים חנאנו כלפי שבויהם הצרפתים, או שמא גרמה לכך נדיבות לבו של מנהיגם? יחס זה הפתיענו, אך אנו מחויבים להודות בו. נביא כמה דוגמאות, אך אל לנו להסיק מהן מסקנות מוחלטות.

במשך החורף של שנת 1920/21, בזמן שני קרבות קטנים, נפלו כמה קלעים וספאהי, צרפתיים וילידים, בידי בני הכנופיות שבקוסאיר.

באחד עשר לינואר 1921, בבוקר יום מעורפל, הגיע חיל החלוץ של שדרת גובו, מורכב מבטליון של הרגימנט התוניסאי ה-36, אל הכפר התורכי קרביאז („מיצר-ההרים השחור“ בתורכית), בפאת האזור הערבי שבקוסאיר, מטר כדורים עזו ביותר ניתך עליו ממרחק קטן. זו היתה הכנופיה של עותמן שאויש, סגן-קצין תורכי לשעבר. אסור היה לאבד אף רגע. פלוגת החלוץ שקציניה היו בעלי מרץ, כידנה את הרובים וחדרה לרחוב האמצעי של הכפר שבתיו סגורים ומסוגרים. הכנופיה נעלמה בערפל... מלבד כמה אנשים, שהלכו והתקרבו כדי שיזהו אותם: אלה היו קלעים ילידים, שנשבו בפעולון קודמות, זוינו עיי עותמן שאויש במקלעים שנפלו לידיו, וסופחו לכנופיותיו –

* הסורית היא שפת שמית דוגמת הערבית והעברית, קרובה מאד לארמית העממית – שפת ההמל כאיי בימי ישו הנוצרי, ומדוברת עד היום בפי שנים או שלושה כפרים בצפון מול-הלבנון. הסורית העתיקה, או הקלסית, נשארה שפת הפולחן של הכנסיות הסוריות, היינו הכנסייה הנפרדת (המקובלת) – והכנסייה הסורית הקשורה לכנסית רומי עיי „אוניה“ דמית.

** יש לציין, כי אין המדובר בדרוזים.

כנראה, מתוך תקוה למשוך מוסלמים אלה לצדו. ויתכן, אפוא, כי במצב זה אין לתמוה על כך, שיחס אנשי הכנופיות אליהם היה טוב. אך בהמשך הפעולות הופתענו עוד יותר.

באותו יום עצמו עברה השדרה בקרבת כפר תורכמני, תורכמן-מזרע. מפקד חיל החלוץ פקד לערוך חיפושים. ואת מי מצאנו, מיללים ובוכים מרוב שמחה? — קלעים צרפתיים, שהיו כלואים באותו כפר ואשר שוחררו עם בואנו. ברור הדבר, כי סבלו. לבושים היו מדים תורכיים ישנים במקום מדי החאקי הטובים שלהם, שעברו לידי השודדים. עם זה הניחו לאחד מהם, והוא סגן קצין, את פרוות הכבשים שלו. כלכלתם היתה פחות או יותר מספקת, והם לא התאוננו על מעשי אכזריות. צ'טה טורקית היתה ודאי טובחת את כולם. אנשי כנופיות אלה, חסרי כל יציבות, יראו אולי כיריבים חסרי ערך בעיני הקורא. טעות מרה היא, שעלתה בדמים מרובים לכמה קצינים, שבאו זה לא כבר למזרח, וראו את עצמם זכאים לזלזול בסורי.

לזכותו של הסורי עומדות מספר תכונות, שסכנה להתעלם מהן.

א. הוא קלע מצוין, ואף למרחקים גדולים החביבים עליו במיוחד*. כשלא התפורנו, בהיותנו נתונים לאש הכנופיות, והוספנו לתמרן לאטנו, כפי מנהגנו מצרפת, — סבלנו מיד אבדות ניכרות מאד, באדם ובבהמה. לעתים רחוקות תמצא אנשי כנופיות מזוינים בזין אבטומטי. בכם גם כשהיו בידי מגיני כפר נחלית (בג'בל זהויה), ביום 17 באפריל 1921, שתי מכוונות-יריה קלות, ואשן היתה עזה ביותר, — אם כי, למזלנו, מעט גבוהה מדי, — הרי התקפת כידונים, שבוצעה במרץ רב ע"י הפלוגה התשיעית של רגימנט הקלעים ה-21, ולוותה תנועת אגוף תוך מרוצה, בה השתתפו כמה מקלעי אלג'יר ואנשי לגיון סוריים, הניסה את האויב. לו בוששנו, או ענינו ביריות סתם, — היינו עושים את רצונו, ומשמשים מטרה לכדוריו.

ב. סכנות השהיה על מקום אחד תחת אש הכנופיות גוברות, כשהנך נתון בבקעה. השודד הסורי יודע יפה לנצל את מבנה הקרקע, לא די בזה שמסתתר הוא להפליא מאחרי סלעים, עד כי לא ישיגנו קלע, אלא שיודע הוא גם לתפוס עמדות ברוכסי הצוקים שמעל למיצרים ולפתולי הדרכים. מצליח הוא ע"י כך ללפוף את יריבו במעטה אש. בעצם זהו תמרן ההתקפה היחיד שלו, כי אך לעתים רחוקות ביותר הוא עובר להתקפה ממש. ואולם, שמוש זה באש מגבוה עלול לשתק פעולת שדרה ואף לאלצה לסגת. ג. במקרה של נסיגה מתחיל הסורי להיות דומה ליריבינו במסעות אפריקה הצפונית: אין הוא מרפה ממך. מתקיף הוא את אגפי השדרה, נטפל

* יריות הללו למרחקים גדולים נותנות תוצאות בלתי-צפויות: באיזורים ידועים, כגון ג'בל זהויה, שססתו זרוע שורת תלים לא בולטים, חופפת עקומת-הקלע כמעט בדיוק את מבנה הקרקע, ומכאן — יריה "מגלחת", שיש בה סכנה, גם על פני גבנוני הקרקע. לא די בזה, שכדורים קולעים ברכסים במרחק של 2000—3000 מטר מן היורים, אלא שהם "מטאטאים" את צלעות המורדות בעורף, וביעיהם אף לתחתיות הנקיקים, החוצים את קו היריות.

למאסוף וממטיר עליו אש רובים. לפעמים הוא מצליח לנתקו, ואז ינסה להתגבר על אגפיו, כדי לכתרו. לגבי חיילות איתנים ומונהגים יפה יש בטקטיקה זו יותר משום הטרדה מאשר סיכון. ואולם היא תובעת אמצעי זהירות ידועים וכן את החוש לתמרון בסביבה הררית, - כי אין הכנופיות מעיזות לבוא בקרב אלא בתוך שטחים המכבידים על התנועה.

מספרם שונה מאד, וקשה לעמוד עליו בדיוק, כי אין רואים אותם אלא ברגעי נסיגתם. מתגייסים הם בקלות, וסימן מובהק למציאותם בסביבה ידועה - הוא יציאת כל המוסלמים הצעירים, בלי יוצא מן הכלל, את הכפרים. מורכבות הן רובן ככולן מחיל רגלי, אשר כושרם למסע ארוך ומהיר הוא יוצא מגדר הרגיל. הפרשים הבודדים, שאתה פוגש בהם, הם לרוב המנהיגים. בקרב 16 בינואר 1921, בזיאדה שבחבל הקוסאיר, שבו השתתף אבראהים חנאנו בכבודו ובעצמו ובו הראו אנשי הכנופיה התנגדות של ממש (יתכן, כי גרמה לכך השתתפות פלגה תורכית), - הצליח לרכז כמה מאות רובים. בין ג'בל זהויה והאזרונטס ראינו כשלוש פעמים את כנופיתו, כולה או חלקים ממנה. כשהיא נסה מפני אנשינו. נדמה לנו, כי מספרה, במרוכז, לא היה יותר מ-300 איש. כמעט תמיד מהוים אנשי הכנופיות מטרות דלילות מאד, מהירות תנועה, וקשה מאד להתקרב אליהם*. נקל להבין, עד כמה קשה לגרום להם אבידות ניכרות, שתמנענה אותם לחדש את מעשי ההטרדה. ורק טקטיקה מיוחדת במינה (שעל פרטיה יש לעמוד לחוד), משהחלו משתמשים בה נגד הכנופיות - נתנה תוצאות של ממש, תוצאות החרותות בקרקע: גופות הרוגים, שלוליות דם וקברים רעננים, אשר לעתים טרם סולקה מהם אלונקת המת.

* לא ידוע לי אלא מקרה אחד, בו חכה איש כנופיה מוסלמי בסוריה בקור-רוח להתקדמות הצרפתים. בחודש מרץ 1921, בקרבת אריחה (בג'בל זהויה), נפצע המיור המנוח דמרס, מגדוד הקלעים ה-19, פצעי מות בידי איש-הרים מבני הכנופיה, שירה בו ממרחק קטן ביותר בהסתתרו מאחורי סלע. בנצלו את המהומה שקמה עקב פציעת המפקד, נעלם במבואי הסלעים לאחר שבצע את מעשהו.

„הדרך היחידה, בה נוכל להביא את אויבינו לנהוג דרך-ארץ בפעולת המלחמה שלנו, היא להזכית להם כי צבאותינו יכולים לנוע חיש-קל וחיש-מהר, בכל עת ובכל מצב“.

(מתוך מכתבו של ארתור ולסלי, שהיה במרוצח הימים ללירד ילינגטון, על מסע המלחמה של נגד שבטי-המתרשטה בהודו)

גם אם תכנס מלחמת-העולם לשלב חדש - שלב של התקפה, הפעם - ע"י בעלי הברית, לא יגרע כלום מערכה של ההגנה היעילה. כי כל רכב-זכוחות לצורך התקפה בקטעי חזית מסוימים - דוקא הוא המחייב את הכוחות הגדול ביותר בכושר-ההגנה של שאר קטעי החזית. על כן, גם כיום וגם בעתיד הקרוב, מוסיפה ותוסיף כל ארץ, המטפחת כושר עמידה בפני פולשים, - לתרום גם ע"י כך את תרומתה לאוצר כוחות-התנופה של הברית הדמוקרטית.

כושר העמידה בפני פלישות-טנקים הוא, אולי, החשוב שבמבחנים לכושרה של התגוננות זו. כי היא המסכלת את «מלחמת-הבזק». אמנם, התכניקה (וכנראה, גם המשטר הנפשי הדרוש לכך) של המלחמה בטנקים חוקפים היא, בוודאי, גם נחלתם של גייסות הפולשים עצמם. למשל, עוד באפריל ש.ז. הודיעה המפקדה הגרמנית כיצד שני קורפוראלים, מזויינים רובים א.ט., הוציאו מכלל פעולה בהתנגשות אחת, בטוח קצר, II טנקים רוסיים. אך מול חריצות כזאת של צבא מסוג זה, - יכולות ארצות נתקפות להעמיד כושר-הגנה עממי של המונים. מאפשרות זו נובעת החובה: טפוח כושר העמידה, שבחשבון הארוך יש בו אולי, כדי להכריע בהאבקות האיתנים.

הרשימות הניתנות בזה מסמנות את הקיום העיקרוניים, מקנות מעט מאופני הפעולה האפשריים, ומעלות כמה דוגמאות מני רבות לעמידת-אמיצים בפני מפלצות-הפלדה.

ד"ר י. בר

טקטיקת חיל-הרגלים מול טנקים

עוד בראשיתה של מלחמת-העולם הקודמת ניטל מן האינפנטריה הכתר של מלכה שדה הקרב - בהתקפה. ברם, בהגנה הצלחה חיל-הרגלים שהתחפר ישה, על מכוונת-היריה המחופות בתיל הדוקרני אשר לו, לקיים בידו את הבכורה המקובלת. רק בשנת 1917 חל שנוי בתמונה זו. בפני הטנק, זה נשק-ההתקפה החדש שכתיר היה לחולל מהפכה בכל דרכי המלחמה, למרות חוסר שלימותו בימים ההם, היצג והחיל הרגלי אינ-אונים. עדים לכך תמונות וציורים מהזמן ההוא, המתארים חיילים גרמניים מזויינים ברובים, אקרחים ירימוניידי, כשהם מתנפלים בחימה ללא היעיל על הטנקים המסתערים עליהם. באותו הזמן נעוצות ההתחלות הפרימיטיביות להתגוננות אנטי-טנקית שיטתית. הוברר, שחיל-התותחנים, שעליו הוטל תחילה התפקיד הזה, אטי הוא וכבדתנועה מכדי להלחם במטרות הנעות במהירות של 20 ק"מ לשעה. תצפיה-הנשק הגרמנית ייצרה את כלי-הנשק הראשונים, הבלתי-מושלמים, להתגוננותו

של חיל-הרגלים: את התותחים האנטי-טנקים מטפוס דרייזה וברנמן, וכן את הרובה הא. ט. הראשון, אולם תכונותיהם הבליסטיות של כלי-הנשק האלה – מבחינת ריוק-הכוון וכוונית-הדירה, – לא הספיקו כדי להתגבר על הטנק, אשר שריונו נתחזק בינתיים, ומהירותו גדלה. ובסופה של מלחמת-העולם הקודמת שררה הדעה, שמלחמה יעילה ברכב-שריון אפשרית רק על ידי רכב-שריון. דעה זו הובעה לא פעם גם בפרוס המלחמה הזאת, ואף במהלכה, ויש לה, אמנם, על מה לסמוך, כשהמדובר הוא על החשבון האופירטיבי הרחב, – להבדיל מבעיות ההגנה הטקטיות*.

בתקופה שבין המלחמות חלה, אמנם, התפתחות נוספת בשטח זה, מבחינה תכנית ומקטית כאחד. תעשיות-המלחמה של המדינות השונות החלו לפתח שיפוסים חדשים ויעילים יותר של תותחים אנטי-טנקיים, כלומר, תותחים קלים ונמוכים,** בעלי מהירות-אש רבה, היורים פגזי-נפץ מבקיעי-שריון, והם: תותחי-ארליקון (מדונמא שויצרית) בני 20 מילימטר ותותחי-הוטשקים בני 25 מ"מ של הצרפתים, ה"פאק" ("Panzer Abwehr-Kanone" – תותח מנן בפני רכב-שריון) בן 37 מ"מ – של הגרמנים, ותותחי-בוהלה, בני 40 מ"מ, של הצבא האוסטרי. כל שיפוסיהם התותחים האלה שייצורם חל בשנות 1920–35, התאימו לנמרי לדרישות התכניות הללו. ובסוף התקופה הנ"ל פותח גם התותח הא. ט. הבריטי, בעל הפגז בן שתי הליטראות, וכך צריך היה להיות מהלך השימוש הטקטי בהם, לפי התיאוריה הצבאית הצרפתית, ששלטה בתקופה הזאת: את 60 התותחים האנטי-טנקיים, בערך, אשר לכל דיכוזיה, צריך היה לערוך ברוחב של 1,000 מטרים, ובעומק של 2,000 מטרים; ולאחר שלפי החשבון יכול כל תותח לירות 8 פגזים לרגע, ואם גם רק החלק החמישי מהפגזים בלבד פוגע במטרה, – הרי שזה מספיק, לדעת המומחים הצרפתים, להוציא מכלל פעולה למעלה מ-64 טנקים, ובאופן כזה לעצור כל התקפה של כלי-רכב משוריינים.

ואמנם, נראה היה כי נסיון מלחמת-האזרחים בספרד אישר את ההשקפה הזאת. בכל מקום שהיו מצויים בו תותחים אנטי-טנקיים במספר מספיק, עצרו את התקדמותו של רכב-השריון. נשמעה אף הדעה, כי תותח הוטשקים הצרפתי, בן 25 מ"מ, הוא-הוא הקליבר היעיל ביותר. ברם, המסקנות המקובלות מסוג זה, שהסיקון מעובדות אלו, לא הביאו בחשבון, כי בשדה-המערכה הספרדי באו ליד שימוש אך ורק טנקים קלים, ואף הם במספר מועט. משנה זה בראית הדברים הוא שגם למסקנה הנחפזת, כי הטנק, בתור נשק-ההתקפה, הורד מנדולתו ע"י התותח האנטי-טנקי. נסיון המלחמה הנוכחית והמסקנות ממנו.

תוצאות הקרבות בחזית המערב ב-1940 הוכיחו, כי תורת עליונותו של התותח האנטי-טנקי, בדומה לתורה בדבר התבצרות-המנן הקוית, – בטעות יסודה. הוברר, שתותחי-ההגנה האנטי-טנקיים היו חדלי-מנן בפני הטנקים הבינוניים של הגרמנים,

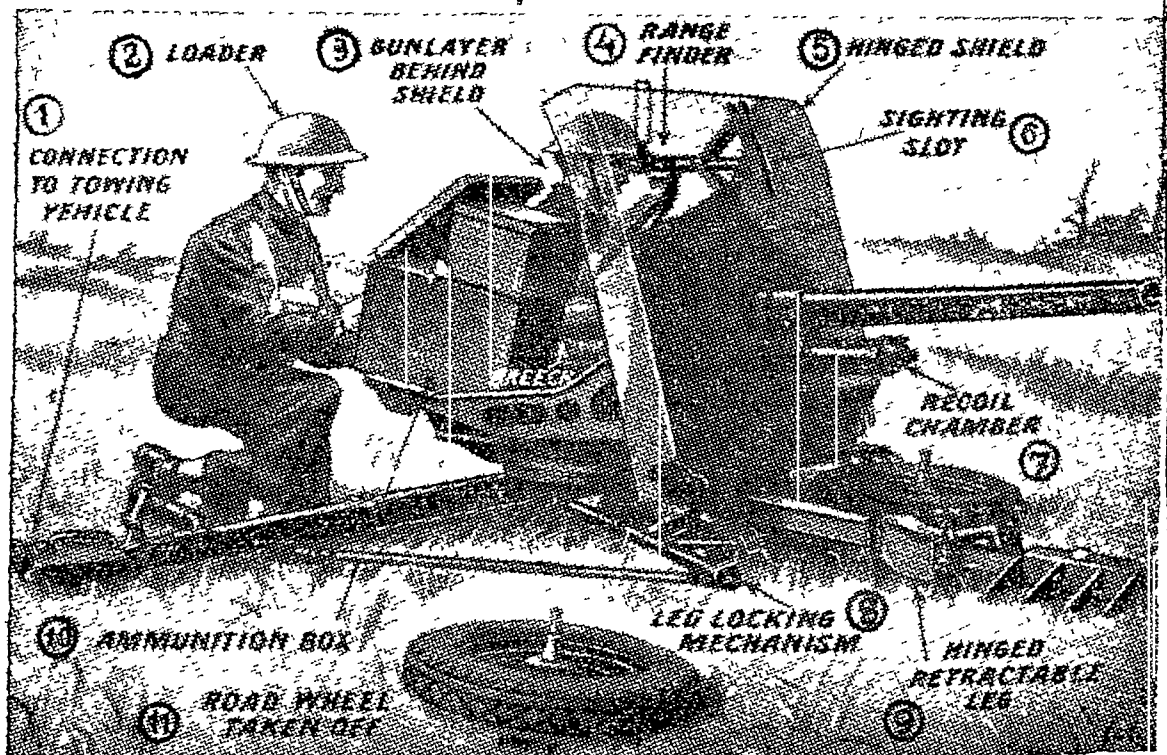
* בענין זה – ראה במאמרו של קפטן פ. פולס – "מלחמת-הבזק" – במערכות" י' – המערכת!

** שיוכלו לפעול, מתוך מדה ראויה של מסתור ומוביליות מקומית, בקווי החזית הקדמיים, –

דבר הכרחי לגבי נשק אנטי-טנקי עקב חסרונו הקצר שהוא תנאי ליצילתו. – המערכת.

ששריונם הקדמי הניע ל-60-70 מ"מ, ומהירותם - ליותר מ-30 ק"מ לשעה, ובמיוחד כשהללו התקיפו בנושים מרוכזים, בשליונים בני 100 טנקים בכל אחד, ערוכים בדירוג, נוש אחר נוש. ולא זו בלבד שעצמת הפגיעה של פנוי התותחים לא היתה מספיקה, אלא שגם אי אפשר היה להפיק מהם את המהירות והאינטנסיביות של האש ואת דיוק-הקליעה, עד כדי עמידה מול המוני הטנקים הגרמניים ומהירות תנועתם. הללו פרצו ועברו, חוך אבידות קלות לערך, על פני קווי התותחים האנטי-טנקיים, כשם שהטנקים של בנות הברית פרצו ועברו על פני חפירות הגרמנים במלחמת העולם הקודמת.

התותח הא.ט. הקל (בן 2 הליטראות) של הצבא הבריטי

1. יצול-החיבור לרכב-הגרר	2. הטוען	3. המכוון מאחורי טבלת-המגן	4. מד-סרחק
5. שריון על צירים	6. חריק-הכיוון	7. חא-הרתיעה	8. מנגנון ייצוב הרגל
9. רגל מתכוצת עם צירים	10. תיבת-התחמושת	11. גלגל-המסע	

המפלה שנחל הצבא הצרפתי, כתוצאה מהתפיסה הטקטית החדשה של מלחמת-הבזק, הוכיחה, שהכרח הוא לכוון על בסיס חדש את ההגנה המודרנית בכלל, ולנבי התנוונות מהתקפות רכב-שריון - במיוחד. והנה אחדים מן היסודות העיקריים בשיטת-ההגנה המודרנית כנגד התקפות רכב-שריון; א. הגדלת הקליבר והמספר של התותחים האנטי-טנקיים; ב. התאמת רוב כלי היריה, על סוגיהם השונים, לפעולה גם נגד רכב שריון; ג. שמוש בחיל האויר כבנשק א.ט.; ד. ניצול חולשותיו של הטנק הבודד; ה. והוא-הוא התנאי והמשבצת לכל השאר: יצירת מסגרת טקטית ואופרטיבית חדשה להתנוונות האנטי-טנקית בכלל, ולפעולתו האנטי-

שנקית של חיל הרגלים - במיוחד. מן הראוי לעמוד כאן על שני הנורמים האחרונים, הקרובים ביותר לנושא המאמר הזה.

חולשותיו של הטנק הבודד

הדבר הרב שנים הטנק, שאין לכאורה, לנצחו, יש בו שורה שלמה של חולשות ומקומות הניתנים לפניעה והם: א. שדה ראיתו מוגבל; ב. שדה-היריה של בלי-נשקו מוגבל אף הוא. אף תותח-הטנק בתוך צריח מתנועע, שאפשר לסובבו על צירו על פני כל 360 המעלות של המעגל, זקוק באופן ממוצע לחמש עשרה שניות, כדי שישלים את מלוא הסיבוב הזה. זווית ההטיה של כלי-הזין הטנקיים היא, לכל היותר, בת 25 מעלות, ועל כן מהווה היקף ידוע סביב רכב שריון - שטח מת; שטח "מת" זה משתנה, מ-15-10 עד 40-30 דגל, והוא רחב ביותר אחרי חלקו האחורי של הטנק - פרט לאותם הטנקים, שיש להם גם אשנבי יריה או צריחים מיוחדים בצדם האחורי. נ. אין הטנק יכול לעבור במדרונים שתלילותם עולה על 45 מעלות, ביערות עבותים, במטעים צפופים, בשטחי ביצה או בשטחי-

עד כמה זקוקים מכ-
שולים א.ט. לכסוי-
אש ניכח מתמונה זו,
המראה חיל-מהנדסים
גרמני מקים בסביבות
טוברוק מתרסי-מעבר
לטנקים על-פני מחס-
רות-מכשולים.

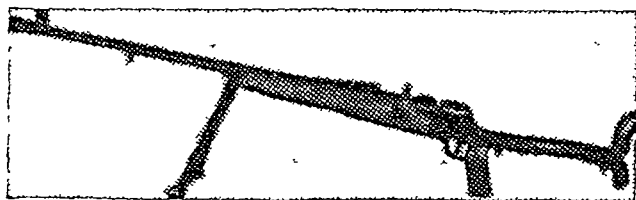
צוקים. ה. קשה לו לנהג הטנק להתמצא בשעות-הלילה, בעשן או בערפל; ה. הטנק תלוי בהספקתו הסדירה של הדלק; אין הוא מסוגל לעבור למעלה מ-150 ק"מ, בלי להזקק לדלק נוסף; משאול הדלק ניטל ממנו כושר פעולתו; ו. בעצם מבנהו של כל טנק יש שורה של מקומות הניתנים לפניעה: שריון נגד-הצריח וחלקו התחתון של הטנק - חלשים יותר. דבר זה פותח סיכויים מיוחדים לאויבים הפועלים מלמעלה - מבתים נבוהים, מתלים סמוכים, מראשי עצים - או מלמטה - מתוך תפירות או קנים מוסתרים, בשעת התנברותו של הטנק על מכשולים שהושמו על דרכו ע"י הטבע, (סלעים וכיו"ב) או בידי אדם. וכן אנו מוצאים אצל רוב הטנקים, כי שריון הצד ושריון העורף דקים בהרבה מהשריון הקדמי (דבר שמעלה מאד את ערכו של המארב והמגדיל את אפשרות ההתנוונות גם לאחר חדירת הטנקים לתוך מערכת-עמדות ששולבה לעומק). הזחלים הבלתי משוריינים עלולים להפגע ביותר

מקומות נוספים בטנק הניתנים לפניעה הם — פתחי האורז השונים בשביל חבר העובדים והמקרה של המנוע. והוא הדין לנבי אשנב היריה והמכשירים האופטיים של הטנק. על זה יש להוסיף עוד את החולשה המיוחדת של התיבורים בין חלקי השריון במקומות שהם מרוקעים זה אל זה, וביחוד—בתיבור הצריח המסתובב אל נב הטנק, והאפשרות הנובעת מכך אם לא להסירו כליל — הרי לפחות לפנוע בו עד כדי שתוק כושר הסבוב שלו.

על פי כל החולשות הללו ניתן להניע למסקנה, כי נוסף על כל שאר תחבולות ההתנוונות עשוי גם החייל-הרגלי, שהיה עד כה קרבנו חסר האונים של רכב השריון, להעשות יריבו המסוכן, — אם ילמד לנצל את החולשות הללו, ואם יקבל את הציוד הנדרש לכך.

נשק ההתנוונות הא.ט. והשקטיקה של חיל-הרגלים כל עוד הטנקים מסתערים בגוש מלוכד על עמדת-המגן, הרי שהמלחמה בהם היא מתפקידים של כלי-הנשק הארטילריים השונים (הא.ט. המיוחדים — בכלל) ושל חיל-האוויר. אולם לאחר שפרצו לתוך העמדה, כשהם מתפרסים ומתחלקים לקבוצות קטנות יותר; או כשהיחידות המשוריות (כפי שקרה לעתים כה קרובות גם אצל הגרמנים) אינן מתקיפות במבנים מהודקים, אלא משלחות קבוצות קטנות יותר, למפרות הבטחה, סיור והסתננות, — כי אז באה ההזדמנות לפעולתו של "צייד-הטנקים", זה החייל-הרגלי, המאומן והמצויד כראוי לתפקידו זה.

"צייד" זה מנצל לפעולתו קודם כל אותן צורות-הקרקע, שבהן הוא מובטח בפני התקפה ישירה של הטנק, והוא מנביר את הקשיים הטבעיים של הקרקע ע"י קשיים מלאכותיים: מחסומי-דרכים מסוגים שונים, מוקשים אנטי-טנקיים וכו'. משנעצר

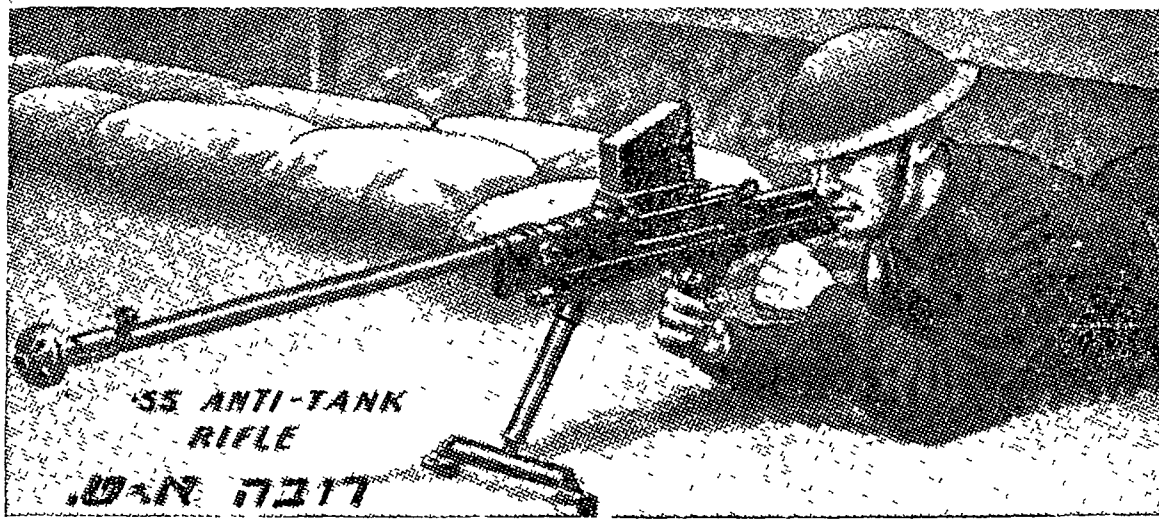

הרובה הא.ט. הגרמני

רכבי-השריון במחסומים טבעיים או מלאכותיים, — הגיעה שעתו של צייד-הטנקים להפעיל את כלי-הנשק השונים. בראש ובראשונה הרי זה הרובה האנטי-טנקי, שבכמה צבאות יורה בדייקנות כדור-נפץ, בן 20 מ"מ, למרחק של 300 מטרים, מבקיע ישר את שריונו של הטנק הקל, ובמקרה של קליעות מדויקות ומטוח קצר (הרבה קובעת כאן גם זווית הפגיעה בשריון) — גם של הטנק הבינוני (ביחוד — את שריון-הצדדים ושריון-הגב, או את מכסה הצריח). כן הוא מנפץ את זחליו של הטנק וצבד ביותר. בצבא הבריטי הוא הרובה הא.ט. (Boys' Rifle) בן 13.5 מ"מ, הפוגע בפגיעה רצינית למדי גם במרחק של 500 מטר*. אולם צייד-הטנקים יכול גם, כנצלו את השטח המת של כלי-הנשק אשר לטנק ואת יכולת-הראיה המונבלת שלו, להתקרב

* השנה הופיע רובה א. ט. חדש בצבא האדום, הנישא ומופעל ע"י שני אנשים; חסרים הפרטים על סוחרו וסגולותיו האחרות, אך ידוע שהוא מצטיין ביעילותו. — המער.

להפעיל את רימוני-היד האנטי-טנקים השונים, הלא הם: פצצת-הנפץ או ה"קוקטייל של מולוטוב", אשר בהתפוצצו על נבי הטנק הוא מתרסק ומחדיר לתוכו, דרך פתח זפדקיו השונים, נוזל דולק, והתוצאה, על פי רוב, הנה - התפוצצות ניית-הבנון או בויתם החמורה של אנשי הטנק; פצצת זרחן מציתה, הנורקת ביד או במטיל-דימונים מיוחד* (למרחק של 100-200 מטר); רימון-הרובה הא.ט. (מ.ס. 68); הרימון הדביק, הממלא בחומר-נפץ מגליצ'רין, הנדבק בטנק ומתפוצץ עליו; הרימונים הא.ט. הכבדים, מסוגים שונים, המכילים מ-1.5 ועד 3.5 ליטראות של חומר נפץ, ומהם שהורסים גם את שריונו של הטנק הבינוני או הכבד, או שהם מיועדים באופן מיוחד לפגיעה בזחלים; ואין לשכוח לעולם את רוב ה-ה-רנלים, אשר כדוריו בפגעם קרוב לאשנבי-הטנק, עשויים לסנוור את עובדיו או אף להטיל רסיסי-מתכת, מתוך פגיעת שרך (ריקושטי), לפנים רכביה-שריון.

הרובה הא.ט. הבריטי « Boys' Rifle »

ברם, נקל להבין, כי אין צייד-הטנקים יכול להשתמש בהצלחה בכלי נשקו, אלא כשהוא משכיל לנצל או את פני הקרקע, או עמדות שהוכנו במיוחד לכך, כגון מהמורות אנטי-טנקיות מוסוות, ותנאים מיוחדים כגון לילה וערפל, לשם התקרבות אל מטרתו מתוך הפתעה. וכן אסור לו להסיח את דעתו מן העובדה, שכל טנק משתדל לשמש מגן או כסוי למשנהו, אף בקבוצות טנקים קטנות; שחבר אנשי הטנק מצוייד בתת-מקלעים ובאקדוחים, לשם התגוננות בפני התקפות מקרוב דוקא; ושקבוצות טנקים מבודדות פועלות לרוב בשתוף עם קלעי-אופנוע וחיל-הרגלים ממונע ולפיכך אין פעולתו של צייד-הטנקים יכולה, לרוב, להיות פעולת-יחידה, אלא עליה להתבסס על שתוף-הפעולה בתוך יחידה שלמה של צייד-טנקים, שבה מסייעים זה לזה הציידים הבודדים, - והיחידה עצמה משתפת פעולה עם יחידה תקינה של חיל הרגלים אשר שומא עליה להפריע לחיל-הרגלים האויב המלווה את הטנקים במלוי תפקיד ההבטחה שהוטל עליו.

* ראה מערכות י"ב, עמ' 54.

המסגרת הטקטית והאופרטיבית להתנוונות הא.ט. של חיל-הרגלים.

התקפות יחידים מוצלחות נגד טנקים בוצעו כבר ע"י דינמיטרוס בספרד (ביחוד - ברחובות הערים, או בקטעי חזית בהם חסרו כאופן מיוחד התותחים הא.ט.), על ידי הפינים במלחמת רוסיה-פינלנד, וחיילי בנות הברית בקרבות השונים בשנות 1940-1941 (כך - לפני טוברוק, בשעת כבושה והגנתה כאחד - ובזמן ההתקדמות הבלוב, בנוב. - דצמ. 1941).

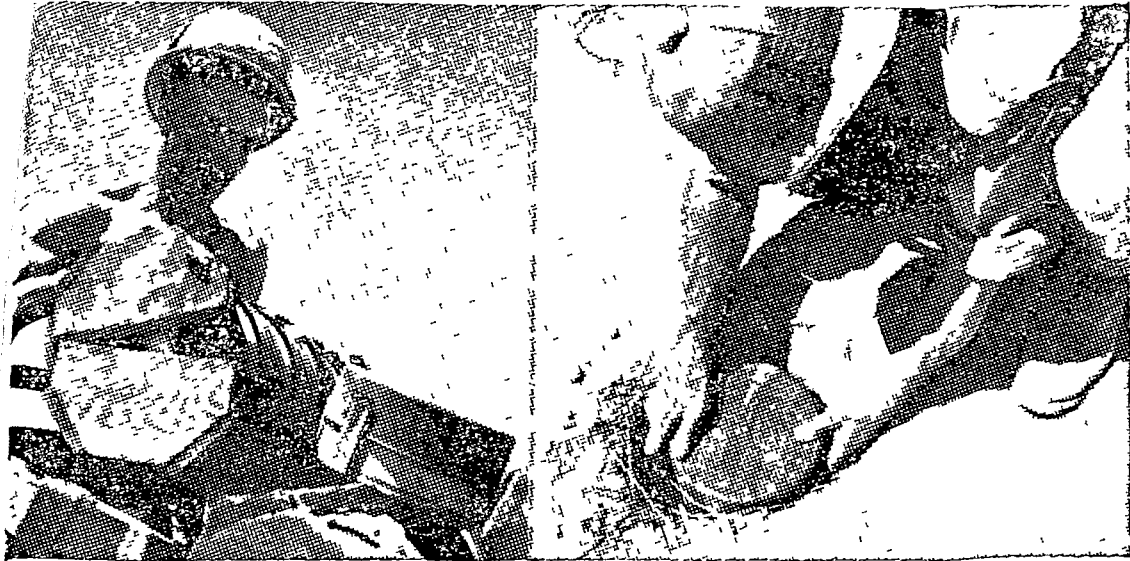
ברם, כל הדרכים האלו צורפו לראשונה למסגרת-התנוונות שיטתית וגדולה אחת ע"י הצבא האדום. (ואותו הדבר אפשר להניד על הצבא הגרמני עצמו אשר בו, עם היוזמה לפתוח דרכי ההתקפה המשורינת, דאגו גם להקדים ולמצוא תרופה למכה). הנהגת הצבא הזה שקדה ולמדה לא רק את חולשותיו של הטנק הבודד, אלא גם עמדה על חולשותיו של המבנה הטקטי והאופרטיבי של התקפת-השריון הגרמנית בכללה. הם בססו את הגנתם על רשת של קני-התנוונות אנטי-טנקיים, ערוכים בעומק לאינ-סוף, אשר תכליתה - לעצור את התקדמות האויב ולשמש גם כנקודות-מוצא לניחותיהן של יחידות צייד-הטנקים*. בו בזמן פועלים גם צייד-הטנקים של הפרטיזנים בעורף האויב. הרוסים הכירו, כי הצלחת כוחות-השריון הגרמניים תלויה בגורמים הבאים: א. הספקה סדירה של הדלק, המזון והתחמושת. ב. סדנאות-התיקונים הפועלות ללא הפרעה. ג. מהלך סדורי התחבורה והמסע פחות או יותר בהתאם לתכנית. ד. שירות-קשר הפועל ביעילות (אם כי כאן יכולה להכריע גם דשת, מטופחת יפה, של חבורי אלחוט). ה. מתן נופש לעתים קרובות לחבר אנשי-הטנקים המתינע למעלה מכוחותיו. ו. תוצאות מספקות, מנקודת ראותו של הפקוד, של הסיודים הטקטיים וסיורי הקרב של הדיביזיות המשורינות. ז. תנאי מנוחה ובטחון יחסיים לעבודת המטות של הכוחות המשורינים.

ועל הערכה זאת בנו הרוסים את תכניתם הטקטית והאופרטיבית, המתבססת על: א. קודם כל - ניתוק אספקת האויב. ב. הפרעת שירותי הקשר וסדרי התחבורה שלו. ג. מניעת כל מנוחה מחבר אנשי הטנקים. ד. השמדת יחידות-הסיוור של האויב ע"י פלוגות ציידים. ה. הפרעת עבודת-המטות של האויב ע"י התנפלויות ביחוד ע"י הפרטיזנים.

בפעולתם הם משתמשים בשיטות אלו: א. מארבים לקבוצות קטנות של טנקים מתקדמים: יחידות הסיוור, ההתקפה וההסתנונות. ב. בצרוף לזה - חסימת דרכים, נשרים וכו', או פיצוץם. ג. התקפות על החניות של יחידות השריון, ובעיקר בלילה. ד. התקפה על טורי אספקה, במיוחד - על טורי-דלק, מחסני-דלק, סדנאות תיקונים וכו'. ה. מארבים למשמרות הסדרת התנועה, סלוק ציוני-הדרכים המוקמים

* בפרינציפ - כזה היה הסתרון אשר ניסו להנהיגו גם במערכת-המגן הצרפתית, בימי קרבות סום-אן, בראשית יוני 1940, אך בלי הכשרה וציוד מוקדמים ומכוונים, ועל-כן גם בלי היסוד הפעיל והתוקף שבתפיסה זו של הגנה גמישה; וכן - בלי הגורם האופרטיבי ההכרחי של רזרבת טנקים חזקה; וידועה התוצאה. - המער.

על ידם, מארבים לרצי-אופנוע וכדומה. ו. התקפות על מכוניות-המטה ומעונות-מגן הפסקת קשרי-הטלפון וכיו"ב.

הוצאתו מן האריזה

הנחת המוקש הא-ט.

אנו רואים, איפוא, שמקטיקת ההתגוננות הא.ט. של הרוסים מתכוונת לציד לא רק כלפי הטנק הבודד אלא גם על כל יחידות-השריון. הצלחתה של השיטה הרוסית הזאת ברורה כיום לעין כל, אם כי, מבחינה איסטרטגית רחבה – ודאי שיחסיו היא. ונראה הדבר, כי את האמצעי כנגד הטנק ש"אין לנצחו" – יש לחפש תמיד (כמובן) בתוך המסגרת של טקטיקה-ירבתי נמישה ומציאותית מאד) – לאו-דוקא בריכוז בלבד של כוחות-אש חזקים יותר ויותר, ושל תחבולות-יקרב תכניות אחרות (והתקפות הנגד מן האויר בכלל זה), אלא גם בלוחמים יחידים מאומנים כראוי, מצוידים כהלכה ומאורגנים יפה, ובעיקר – התקיפים בדעתם והמונהגים בדרך הנכונה.

קולונל ג'. א. וייד

מחסומי דרך

מסופקני, אם אפשר למצוא בפעולות הצבאיות נושא שיש בו ענין יותר מאשר מחסומי-דרך. מדי ראותי מחסום-דרך, אני סח לעצמי: "הנה שדה-יקרב קטין". אפשר ובאחד הימים יתנגשו כאן אנשים לחיים ולמות. כאן, בועיר אנפין, יגיעו לכלל שימוש כל העקרונות הגדולים של האיסטרטגיה והטקטיקה, באותה מדה ממש כאשר במלחמת ארמיון שלמות. ואני מתחיל לתאר לעצמי בדמיון את השפל והגיאנות במאבק שיבוא כדי להשתל על מחסום-הדרך, ובעיני רוחי אני רואה כל פרט קטן בסביבה, שיש לייחס לו חשיבות בהתנגשות הדמים הצפויה.

ואם כי מחסום-דרך נראה כיום בסביבה השלוח, כדבר שאיננו במקומו, מי יודע מה יהא ערכו בעוד חדשים מספר? אפשר שהוא בלבד יפריד בין החופש לבין העריצות המשוריינת; אפשר שהוא יהיה המכשול האחד אשר, אם יחזיקי בו בחמת-יאוש, ישפיע על מהלכו של קרב אדיר.

מאתר שרכשת לך השקפה זו — והן זו היא הדרך האחת בה יכול ברידת להשקיף על מחסומי-הדרך — הרי תהא מוכן מבחינה נפשית להקדיש מידה הגונה של זמן ושקידה ללימוד בחירת-מקומם, בנינם והגנתם.

את מחסומי-הדרך אפשר לחלק לשלושה סוגים: מחסומי-דרך גדולים שיש בהם כדי לעצור טנקים; מחסומי-דרך קטנים שטנק יכול לעבור על פניהם, מה שאין כן מכונית משוריינת או כלי-רכב אחר; ומחסומים נעים, כגון עגלות, קרונות או מכוניות ישנות, שבשעת חירום אפשר להשתמש בהם במהירות לשם יצירת מעצור כל שהוא לאיב. במחסומי-דרך גדולים יש להשתמש אך ורק לשם חסימת המעברים שבין מעצורי טנקים יציבים; שכן ברור, כי שטות היא לשים מחסום-דרך גדול ויקר בנקודה בדרך ששדה פתוח משתרע סביבה ואשר טנק יכול בנקל לחצותו, כאשר יטה הצדה מן הדרך, ויעקוף את המחסום.

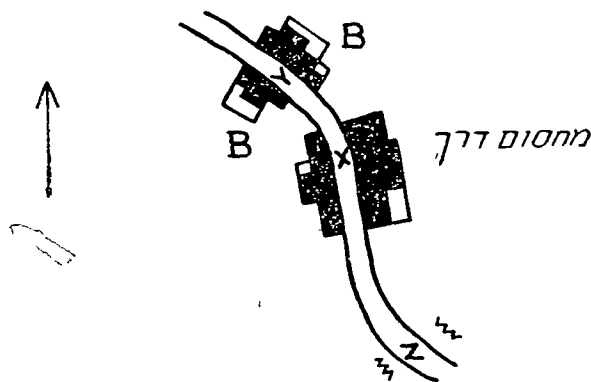
קביעת מקומם של מחסומי-הדרך להגנה

קביעת המקום למחסומי-הדרך קשורה קשר אמיץ עם התכנית הכללית של ההגנה. רשאי אתה לקבל כמושכל ראשון כי המקום בו אתה שם את מחסומי-הדרך, שם יהיה עליך להלחם; ולפיכך עליך לשימו כן שיכביד ככל האפשר על תפקידו של אויב תוקף במלים אחרות: שים אותו במקום הקשה להתקפה והנוח להגנה. אם תקבל תמיד כהנחה, כי מחסומי-הדרך שלך יותקף קשה מן החזית, מן האגפים ומן העורף, הרי יבוא יום ויהיה לך יסוד רב להחזיק טובה וברכה לעצמך.

הטקטיקה הטובה היא, לקבוע את מחסומי-הדרך במקום שהאויב ייתקל בו באופן בלתי צפוי ולגרום לו שיקא מהסס דוקא במקום שבו הוכן על ידך הכל כדי להפיק את התועלת השלמה ממבוכתו הזמנית. מיצרי-הרים, ערוצים עמוקים, יערות סבוכים, דרכים חפורות — אלה הם גורמי הנוף המסייעים ליעילותם של מחסומי-הדרך; נצלם ככל האפשר.

ליד עיקול הדרך

המחסום הזה (X) מוגן משני כיווניו. כלי רכב הבאים מהצפון היו רואים אותו ראשונה ונעמבים ליד Y. הרמנים (B) נמצאים בבתי משני הצדדים, מוכנים לפעול משיעמוד כלי-הרכב. התחבורה מהדרום היתה נעצרת ליד Z. כאן אין בתים, ולפיכך נמצאים הרמנים בחפירות.

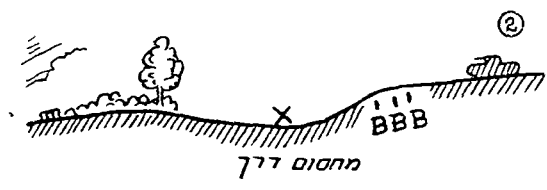
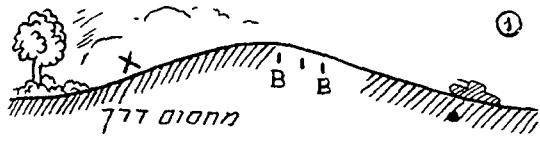

מעבר לראש גבעה

אין כלי-הרכב, המטפס ועולה (ראה שרטוט 1), יכול להבחין במחסום אלא אם הגיע לפסגה. ליד BB יש לקבוע רמנים מצויידים ב"בקבוקי מולוטוב".

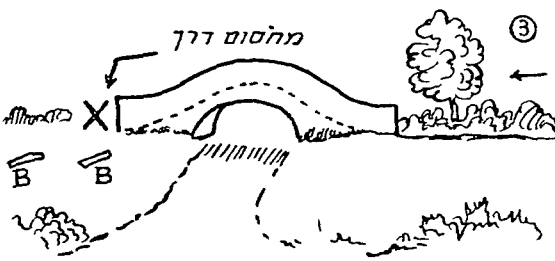
במנוף בלתי-צפוי

דעתים מצוי בדרך מורד שאין להב-
זין בו ממרחק, משום שהדרך נמשכת
ישרות מעבר לו התלאה (ראה שרטוט 2).
הרי זה מקום מצוין להפתיע כליירכב הגוע
במהירות.

על גשר גבנוני

הלכו נטויים, כרגיל, על גבי תעלות
(ראה שרטוט 3) הם מהווים מהסומי-דרך
ממדרגה ראשונה. המחסום עצמו חייב
להיות איתן — האם אפשר מחובר לגשר.
הרמנים נמצאים בחפירות מוסתות יפה ליד

B ייתכן שלא תהיה האפשרות להפיק תועלת אף מאחת העמדות המפתיעות הללו;
וכדי שמחסום-הדרך יהא מותאם לשאר סדורי ההגנה יהיה צורך לקבוע את מקומו באופן
כזה, כי יראה ברורות, ממרחק ניכר, לאויב המתקרב. אם אויב זה יהיה בטנק, הרי
שיפתח מיד באש על המחסום כדי להרסו במידה כזו שתאפשר לעבור עליו. כדי למנוע
זאת, יהא מן התבונה למתח לפניו מסך של מרבדים, שטיחים, סדינים, וכו', שיקחום בבתים
הסמוכים*). מסך ממין זה, אף לאחר פגיעות רבות בו יישאר מסך.

לעולם אל תשכח, שאם יפלו הגרמנים לארצנו — אספקתם לא תהיה בטוחה כל
עיקר, ולפיכך כל מחסנית כדורים שנוכל להשיאם לירות לבטלה, תופחת מאלה שיעמדו
לרשותם.

הדבר השני הדורש עיון בקביעת מקומו של מחסום-הדרך הוא: איפה לתת את
המגינים, כדי שתהא להם שליטה מוחלטת על המחסום והגישות אליו, בלי להיות נתונים
לאיגוף או להתקפת עורף. שינוי המקום ביארדים אחדים בלבד מספיק לעתים, כדי שאפשו
יהיה לכונן את האש של כלי-זינוק נוספים מסוגים שונים, מעמדות אחרות אשר מאחוריו או
לצדו, אל המקום הזה ועל הדרך המובילה אליו.

אם אין כוחך מספיק להגנת מחסום-הדרך אפשר כי תשלחנה תגברות לעזרתך מהלך-
תהיינה זקוקות עצמן לעמדות, המוכנות מראש. הנוסף על כך צריך, שלרשות כל אחת-
ממגיני המחסום תהיינה עמדות אחדות לברירה, שאליהן יוכל לחמוק לאחר היריות.
כל שאיפת המגינים צריכה להיות להמנע מיריות, עד אשר הטווח יתקצר,
במידה כזאת, שתהיה להן השפעה משמידה, ואז, לאחר שהטיכו את מהלומתם על האויב,
עליהם להתחמק לעמדה מוסוית אחרת, ולצפות משם כיצד האויב „מרבין“ במקום שעזבוהו.
זה עתה ולהיות מוכנים להתפרצות-אש מוחשית נוספת, כאשר יתקדמו הגרמנים שוב
בהאמינם שהם „סדרו“ כבר לחלוטין את הבריטים אשר ירו עליהם לפני כן.

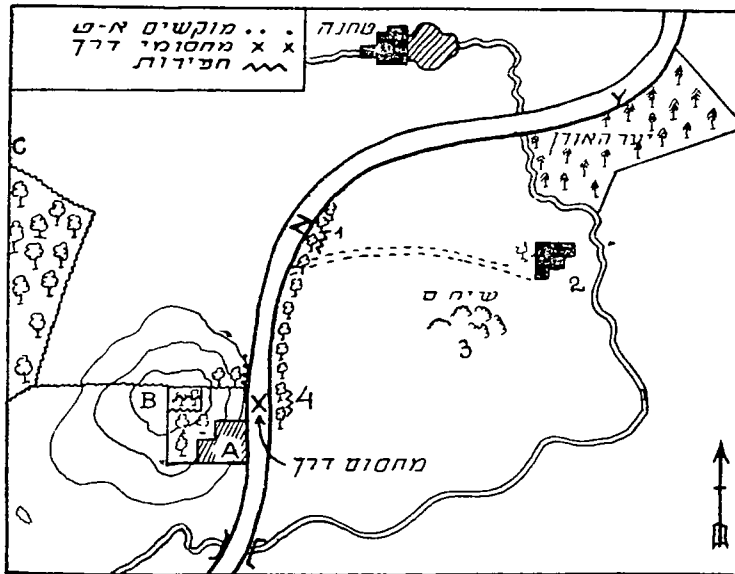
(* תחבולה זו מוצעת בזמן האחרון בשורה של חוברות ומאמרים בכדי למנוע בעע
קליעה תכליתית להריסת המחסום, ולהגביר ע"י כך את ההיסוס של הטנק בפני ה„בלתי-נודע“

פעולתו של חיל-המצב אשר למחסום-הדרך צריכה להיות כך: שכב והעלם — פגע, ישר וקשה; — התגנב לעמדה חדשה, — שכב והעלם; — פגע שוב — הסתלק שוב — דשוב העלם.

בעשותך כך לא ידע האויב לעולם היכן אתה וכך תקיים את הדבר, שלדעתי הוא עיקר גדול במלחמה: לאחר שפגעת באויב אינך מחכה להגבתו במקום שהוא יודע כי אתה נמצא בו.

אולם כל זה מחייב מספר של עמדות, הידועות והמוכנות כבר למפרע, במקום הדרוש; ואל לך להסיח דעתך מדבר זה בזמן קביעת מקומו של מחסום-הדרך (או שמא מוטב להגדירו כ"מרכז ההתקפה").

הרי לך תיאורו של הדבר, שלו אני מתכוון בדברי על הטקטיקה של "פגע זכר" (ראה מפה 1).

לפני שהגיע האויב

הסתדרו המגינים בבית A

הבחפירות שליד 1. שני

רוכבי אופנוע גרמניים הגיעו

עם מצפון-מזרח, הבהיגו

במחסום-הדרך והיה בהעתם

להזור, כשטנק של האויב

בא מעבר למפנה הדרך 3

במהירות רבה, ונעצר ליד

Z. רימני זרחן ו"בקבוקי

מולוטוב" נזרקו עליו מיד

מהמקום המסומן ב-1; ברם,

אחרי דאבון לב נרתע, הטנק

ישם לאחר כה מהר, עד שהיה

שריח מרוץ לטווח עוד קודם

אושפגעו בו רימונים במידה

כזו שיש בה יותר מאשר

ללדק "דחמם" ולהדהים את האנשים שבתוכו. הטנק נסוג לחסות ביער ליד Y ואילו

הרוכבי-האופנוע פתחו באש תת-מקלעים על החפירה ליד 1.

כאן פקעה סבלנותם של המגינים ליד A והם פתחו באש, הרגו רוכבי-אופנוע אחד

וצרפצעו את השני, אשר הסתלק חיש בעקבות הטנק.

המגינים שנשארו במקום המסומן ב-1 עברו לבית "2", והאנשים שנמצאו ב A

העברו לשוחות-נשק שליד B.

מיד לאחר כך הביא האויב שתי מרגמות במורד הנחל אל מאחורי הטחנה,

משפתחו באש על הבית A ירתה גם מכונת ירייה אש חזקה מקצה יער הארניים

על החפירות שליד 1.

לאחר שהבית נפגע פעמים יצאו מתוך היער שתי קבוצות של גרמנים, אחת מהן

מתקדמת דרומה-מערבה, כדי לתקוף את החפירות, והשניה עולה במעלה הנחל, כנראה במחשבה לעקוף את הבית A

המגינים בבית 2 המשיכו לירות עד הרגע האחרון, והפילו שמונה מהגרמנים לפני שהנותרים נמלטו חזרה ליער.

לשמע היריות עשה הקצין, שניהל את הגרמנים התוקפים את החפירות, סיבוב מהיר, וזנק לעבר הבית 2, מתוך תקווה ברורה לתקוף את המגינים מהאגף בה בשעה שעמדו בקרב עם הקבוצה השנייה.

המגינים שליד B הבחינו בתמרון זה ופתחו באש כה יעילה, שקבוצה הזקה זו נאלצה לסגת אחר חברתה, בהשאירה כמה גופות אפורות מתפתלות בשדה.

המגינים שליד 2 פנו לאחור לעבר קבוצת השיחים שליד "3", ואלה שליד B נחלו לאורך הגדר אל היער, שליד C.

שוב הפעלו המרגמות, אחת — לעבר B והשנייה — לבית "2". כמות רבה של תחמושת הוצאה לפני שהושגו פגיעות, אולם מיד כשקרה הדבר, שוב חזר האויב, ויצא מתוך יער הארניים והתקדם במהירות. לצערנו, פתח אדם רגשני אחד קודם זמנו באש מ"3" — והגרמנים חזרו שוב על עקבם. רגעים מועטים אחרי כן החלו שוב שתי המרגמות לזרוק למעלה גושי-עפר מסביב לשיחים שליד "3"; אולם האנשים שהיו במקום זה, לאחר שידעו כי עמדתם נתגלתה, כבר היו חבויים בתוך החפירות שליד "4", בהרטיבם את פתילי "בקבוקי-מולוטוב" ובעשותם שם את כל ההכנות הדרושות.

מיד לאחר זה שינה האויב את תכסיסו והטנק עקף את העיקול והסתער אל מחסום-הדרך, כשהוא יורה בהתקדמו.

וכמעט שעלה על המחסום, ראו נתקל ב"בטנו" בגוף המחסום והתפתל כמשך שניות אחדות, חסר אונים. שניות אלה הספיקו: תחילה הוטלו חישי-מהר בקבוק בוער אחד ואחריו השני, ממקום המבטחים אשר בחפירות שליד 4. — עד אשר הטנק הפך לגיהנום נוהם ועננים שחורים התאבכו אל על. הוא הפליט יריות טרופות — ופסק. והנה הטנק המסיל אימה הפך חורבה עלובה.

בראותו מה שעשתה לטנק, החזי חילי-הרגלים הגרמני, שהלך בעקבותיו. להסס יעמד על מקומו ויהי מטרה מצויינת למגינים שליד C שהחלו לירות בהם במטוח נוח. כזה היה המצב בשעה שהגששים הקדמיים של אחד מהפטרולים היתחמים שלנו הגיעו מצד דרום, כדי לראות מה פשר המהומה והרעש.

כעבור רגעים מועטים כבר התקדם הפטרול במורד הנחל ועסק בחיסוק שרידי חילי-הרגלים הגרמני שנמצאו ביער הארניים. מענין הדבר, שאירע לחבר עובדי המרגמה הגרמנית: כנראה שבשעה שהמגינים נעו מ-B ל-C וצפו אל הטחנה, ראו יפה את הגרמנים כשהם פועלים במרגמות, אולם הואיל ולא גרמו כל היוזק — ולמעשה ביבזו רע את תחמושתם — נמנע הקורפורל מלפתוח באש.

מיד לאחר שהטנק נפל בנופלים, החל חבר עובדי המרגמה "לארוז את חפציו ולסגת ל-Y. והן זה היה הרגע המתאים ביותר להרביץ בהם! רק שנים מאנשי האויב הצליחו לחצות את השטח שבין הטחנה ל"יער הארניים", וגם לזה לא היה ערך רב, כן ששם פגשו בפטרול לוחם שלנו, בדיוק בצאתו משם!

אחרי כן, משבאה ההרגעה, ניסו אחדים מקציני-המטה להכריז לעצמם מחדש את תמונת-הקרב. אחד מהם אמר: הנה לכדתם טנק, הרגתם 17 גרמנים, פצצתם ולקחתם בשבי מספר הגון של אחרים — מעשה מפואר הוא. אולם היוצא מגדר הרגיל הוא, כי אנשיכם לא סבלו אף אבידה אחת! על כך השיב הסרג'נט: אכן, סאָר, לא היתה כל סיבה לכך שנסבול אבידות כל שהן!

אחרי הדברים האלה נדמה הקבוצה הקטנה. כי אמת גדולה השמיע הסרג'נט. האחד שנתאכזב מפעולה חרוצה זו היה המומחה למוקשים א.ט., אשר שם את מוקשיו בצדה של הדרך, מתוך תקווה, שהטנק יסטה מן הדרך הישירה בראותו את המחסום. אך צפויה לו בודאי הצלחה רבה יותר בהודמנות אחרת. ועתה ודאי ששמתם לב, כי למגינים היו נגרמות אבידות רציניות רבות אלמלא התאפקו, עד אשר הלמו במזוא כוחם, ומיד הסתלקו — וזהו מה שאני קורא בשם הטקטיקה של "פגע וברח".

ברם, מן הצורך היה שתהיינה להם גם עמדות ותכניות מוכנות מראש, וצריך היה שמחסום-הדרך יקבע במקום המתאים לתחבולות-הטקטיקה שבה עמדו להשתמש. עד כאן — על קביעת מקומם של מחסומי-דרך; ועתה — נעבור אל הגנתם.

הגנה אקטיבית של מחסומי-דרך

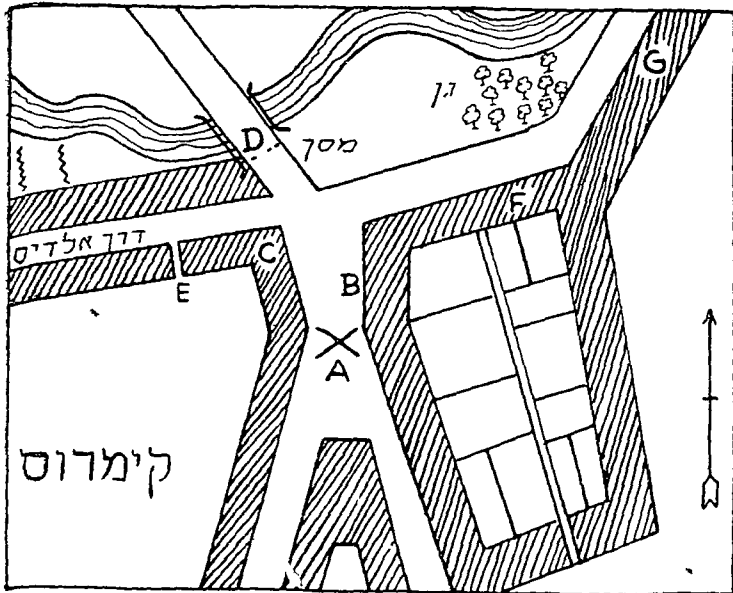
קביעת מחסומי-הדרך באופן שיהא מתאים לגמרי לתכנית הכללית של ההגנה, מטילה הגבלות חמורות על החופש של בחירת העמדה; אולם נניח, שבחרת את המקום מתוך התחשבות ראויה עם מערכת ההגנה העיקרית מחד גיסא, ועם גורמי-ההגנה הטקטיים של הסביבה מאידך גיסא. ואז שאלנו את עצמך: "שמא מוטב יהיה להזיזו במקצת במעלה הדרך, או טפח — במורדה?" וגם לאחר שנקבע מקומו באופן סופי ודאי שתהיה בלתי מרוצה, משום שרק לעתים נדירות, נדירות ביותר, יכול אדם להגיע לשלמות גמורה בקביעת מקום למחסום-דרך, ולפיכך שאל את עצמך: "על שום מה אינני מרוצה מעמדה זאת?" לתשובתך על שאלה זו תהיה השפעה רבת תוצאות על עריכת סדרי ההגנה שלך. אפשר לתאמר: "המחסום קרוב מאוד לקצה היער, והאויב יוכל להתחמק אל מסתור היער"; או: "הבתים ההם חולשים על עמדות המגינים"; או: "טנק יוכל לעקוף כאן", — ואזי מיד תתחיל להשוב במושגים של תיל דוקרני, תפיסת בתים או זריעת מוקשים א.ט.

לאחר כך רד בדרך, מחוץ לתחום-ראית המקום שנבחר, וקרב אל מחסום-הדרך, בדמותך כי הנך פולש נאצי, ותאר לעצמך כיצד יתקיף הנאצי. חזה בעיני רוחך את הגרמנים הזוחלים בחפשמ אחרי המגינים ובתכונם את ההתקפה עליהם מקרוב. לאחר זה תמצא, כי יקך עליך להגיע למסקנות בדבר עריכת ההגנה שלך. בעסקך בנושא זה של ההגנה אל נא תעשה את הטעות המקובלת לחשוב רק על הגנה סטטית, אלא אמור לעצמך: "אתה מתקיף את מחסום-הדרך שלי, ואני אתקיף אותך!"

ותחליט בלבך, שכל אויב אשר יעצר באופן זמני לא יורשה לסייר מתוך נוחיות את העמדה, לחקור במנוחה את מערכת הגנתך ולתכנן מתוך שלווה את תכניתו כיצד לשדח את כולכם לעולם-האמת. שקול למפרע, כיצד תפריע ותסכל את הכנותיו ואת מערכת אנשיו. אדרבא, אם בחור כהלכה אתה, תשקול כיצד תוכל אתה להטיל ראשון את מהלומתך! הדך מחשבה זה בא לידי ביטוי חי וכולט במקרה של מחסום-הדרך ליד קימרוס.

הקצף ליי קימרוס

המחנות הבריטיים הנר-
סוגים, מאחר שהחליטו
להחזיק בעיירה הזאת, שמו
מתסום דרך ליד A התמסור
ני להגן עליו מתוך הבתים
C, B; וכן הטילו הם מסך
לרחוב הדרך ליד הגשר D
ושני אנשים, עם מוקשים
א.ט. ערוכים על קרש ארוך,
נמצאו תבויים יפה במבוא
שבין הבתים, ליד E.

צופים הודיעו על שני טנקים המתקרבים מצפון-מזרח, לפניהם הוכני אופנוע
ואחריהם שלוש מכוניות טעונות חיל-רגלים. רוכביהאופנוע הקיפו את הפינה, ראו את
מחסום-הדרך, פנו ימינה והמשיכו להתקדם לאורך דרך אלדיס.

לאחר שהללו עברו שמעו שני האנשים החבויים במבוא E את קול הטנקים
הקרבים ודחפו לתוך הרחוב, בפני הטנק שהתקדם בראש, את המוקשים — שפוצצו את
זחליו והרחוב נחסם לחלוטין. הטנק השני עמד, התבונן במסך שמעל לגשר, היסס רגע,
ויאז הסתער על מחסום-הדרך שליד A; אולם מטר של בקוקים בוערים קידם את פניו,
ובו ברגע שניסה להמלט מהם שאף מנועו לתוכו אש במקום אויר — ועמד מלכת. אנשי
הטנק יצאו מתוכו והיו נכנעים, לולא אחד המגינים, מזויין בתת-מקלע, שטעה בהבנת
כוונתם.

לאחר כן אמר מפקד המחלקה (שנמצא בבית C), „מה יעשה כעת חייל-הרגלים
ההוא“? והסרג'נט ענה לו: „אתערב אתך, סאר, שהם יפתחו עלינו באש רצופה מרגמו
תיהם, ואז יתקיפנו בכל כוחם“.

„היכן, לדעתך, ישימו את מרגמותיהם, סרג'נט?“

„מאחורי העצים הללו בגן“.

„נכון, — אמר מפקד המחלקה, — סלק את אנשיך מכאן לפני שיתחילו“.

„לאיזה מקום נלך?“ שאל הסרג'נט.

„מאחורי העצים הללו שבגן! — וגם נביא אתנו בחזרה את מרגמותיהם!“ אמר הקצין

מה נכונה היא האמרה: „המזל מאיר פנים לאמיץ-הלב!“ לאחר שהשאיר משמו

קטן ליד מחסום-הדרך, ושלח קבוצת-מקלע לתפוס את הבית ליד F, הוביל מפקד

המחלקה את אנשיו דרך הבתים, החצרות והמעברים שבין הבתים, אל הבנין B. בהצני

מן החלון, הבחין בשלושת המכוניות מתחת לעצים בצדה של הדרך. הן היו ריקות מאדם

אולם הוא יכול לראות את גביהם של הנאצים, כשהם נעים בין השיחים בגן, וכן ראו

פגז-מרגמה המפליג לתוך החלל, בתנופת-טיסה בכיוון אל הבנין שליד C. כל הגרמנים

נראו שקועים עד מאוד בהתקפה זו.

מאחורי המכונות, "סילק" 3 נהגים והתקיף בגבם את הגרמנים המופתעים בטרם יכלו לפנות אחור. לא היה בזה אפילו משום קרב. אלה שנסו צפונה נפלו כעמיר לפני הקוצר באש האנשים שליד G ואלה שנסו דרומה נהרגו באש מכונות-היריה מהנקודה F. פחות מכל ציפה האויב להתקפת פתע מהעורף. ויש בכך משום לקח. והרי כמה הערות כלליות שאפשר ותפיק מהן תועלת:

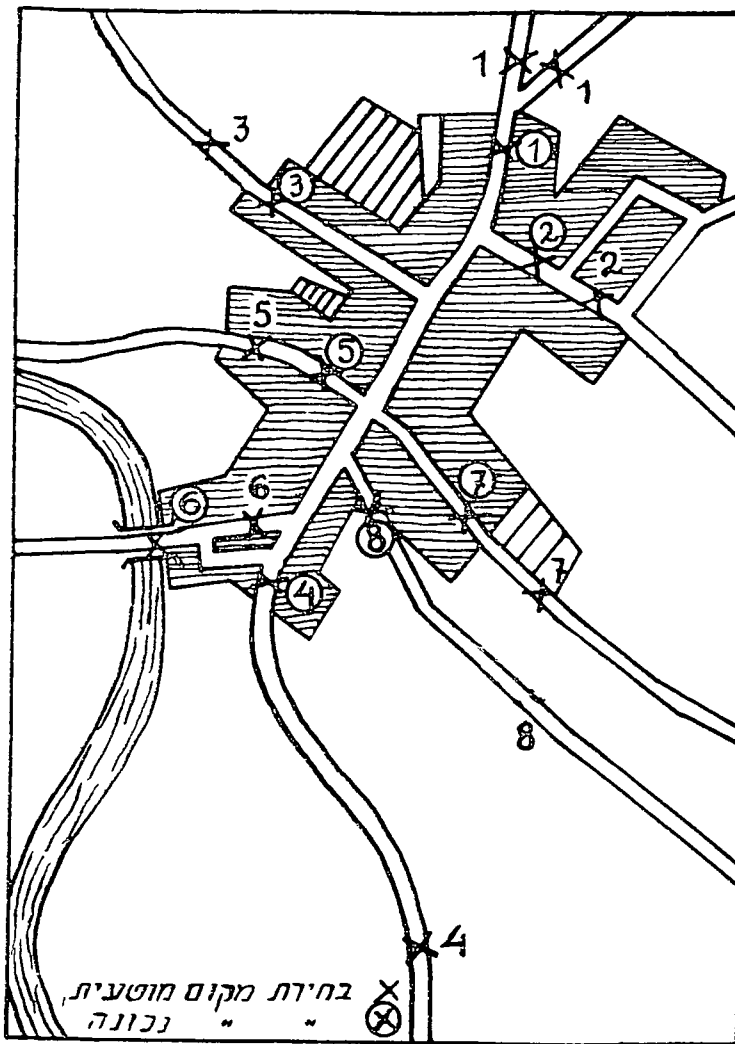
מחסומי-דרך בעומק

עריכתם האידיאלית של מחסומי-דרך היא בעומק, כדי שאם גם יצליח כלירכב של האויב לעבור מחסום אחד, יתקל במהרה בשני.

ברוב המקרים עריכת מחסומי-הדרך בעומק מכל עבריה של עיר או של כפר, היתה מצריכה מחסומי-דרך במספר כה רב, שלא היו מספיקים האנשים לשמירתם. אולם אם נשתמש במקצת ערמה, אפשר יהיה להגיע לידי עומק מסויים באותן הדרכים, שהאויב עלול ביותר להשתמש בהן.

ובראש וראשונה, שים לב לנקודות אלו, בזמן שאתה קובע מקומות למחסומי-הדרך:

שמונה הן השגיאות בקביעת מקום למחסומי-דרך

1. השימוש בשני מחסומים במקום שמספיק אחד.
2. השארת כניסה פרוחה, (שתאפשר לעקוף את המחסום ע"י תנועה ברחובות הסמוכים).
3. קביעת מחסום בעמדה שאינה ניתנת להגנה, בשיעור שמצויים בתים שאפשר להגן עליו מתוכם.
4. מחסום ב"תלול תכלת" פתוח בלי שיהיה חלק כל שהוא במסגרת ההגנה הכללית.
5. מחסום בדרך ישירה; הוא חייב להקבע בעיקול הדרך (במקום שהדרך סוטה בכיוון).
6. מחסום שאינו מונע מאת האויב את השימוש בגשר.
7. מחסום שנקבע במקום שטוב יוכל לעקפו.
8. דרך שהוזנחה כליל.

ע
ת
ים
את
נע,
יו:
שי
נת
לים
גמור
וקצין.
משמר
מפקד
הציצו
מאדם,
ן ראה
גרמנים

כשיתכן כי האויב נמצא בסביבה — טעות המורה הוא להרשות לכלי רכב שאז זהה להתקרב ישר אל מחסום הדרך בטרם שיעצרוהו ויבדקוהו.

שער בנפשך, שלפתע קפצו מתוך קרון-מנוע, שמראהו כה תמים, חצי תריסר אנשים היריים בתת-מקלעים או באקדחים אבטומטיים, — מה סיכוי להצלחה יהא או למשמר שום סיכוי של ממש!

הדרך האחת למנוע התקפת-פתע ממין זה הוא מכשול קל מבחוץ, נאמר — במרחק של כ-150 יארד לפני מחסום-הדרך; במקום זה יבדוק אדם אחד את התחבורה, בעוד שהשני יחפה על הבודק ברובהו. ואז, לו גם תירנה יריות, ישאר עיקרו של המשמר מחוץ לזן הפתעה.

ב. פוליבוי

האדם עם הרובה האנטי-טנקי

השדה, שקרבות נתחוללו בו זה מקרוב, חפור וחרוש כולו בפגזים, משובש בשבר ברזל שלחכתו האש. וכל פינה שאתה פונה — שלדי טנקים גרמניים שנתרסקו והן למאכולת-אש.

אדם כי יקרב את אחד הטנקים הללו ויתבונן אליו היטב, וראה אייבזה בשריף הדפנות או בירכתים, אשר שם המנוע, חור או שני חורים לא גדולים, ששוליהם כחלתלני לחוכי-אש. הלא הוא מעשה-ידיהם של מבקיעי-השריון שלנו, הם-הם, שנסתוו הסוואה מדוקדקת, זחלו והגיעו סמוך-סמוך אל הדרכים, בהם נסעו טורי הטנקים הגרמניים, והממנו מן האגפים, מן העורף, ביריות מכוונות, קולעות אל השערה, יריות שלא יחטיאו.

מבקיעי-השריונים של יחידת המפקד מאירוב חבלו ב-12 טנקים גרמניים, בן מכוניות משורינות והפילו מטוס לתצפית, "הגהה" ארטילרית*, המשורין ובעל שני הגופים שסייר מעל לעמדותינו.

יום אחד התעתדו הגרמנים לערוך התקפת-טנקים גדולה. הדבר נודע לסיירינו מבקיעי-השריון יצאו לקדם את פני האויב, תפשו עמדות, הסתוו. הטנקים נסעו בזהירוהו תמך ונסוע, במבנה מפוזר. אך השדה שהשתרע לפניהם היה שומם וחלק, ורק זעיר מה זעיר שם נראו גבשושיות קטנות ושיח-אגוז. הטנקים הוסיפו להתקדם. לפתע פתאום ננעו אחת הגבשושיות, מעליה הופיע חדק-הפלדה של הקנה, והריע קול יריה. החייל פאבלו הוא שהטיח. הטנק הקרוב אליו ביותר נסתחרר על גבי הזחל המשובר ועמד. אחר קה ננערו גבשושיות אחרות. נערו-עו השיחים. הרעימו עוד שתי יריות של שני מבקיעי-שריונונו נוספים. עוד שתי מכוניות גרמניות קפאו תהתיהן, יאחת מהן התלקחה באש.

גם שאר הטנקים נעצרו, כנדהמים: השדה היה ריק כקודם, ואילו היריות רעק אחת פה, ואחת שם. וטור הטנקים הגרמני הפך פניו, החל לסגת במלוא הגאו. והיריון התכיפו רעמיהן. ועד-מהרה נעצרו עוד שני טנקים שנחבלו. למחרת היום פגעו החי איבנוב וסגן-הסרג'נט טישלאקוב מטוח קרוב עוד בשני טנקים ומכונית-שריון. המשורין

* לבחינת תוצאות אש הארטילריה ולתיקון כיוונה. — המער.

טנקים גרמניים הושמדו באש המקובצת של מבקיעי-השריון של הלויטננט קוטוב. אך תמול-שלשום היה האדם הבלתי משורין קצרי-יד מלהתגונן בפני הטנק. עכשיו מזדיין החייל הסובייטי ברימון אנטי-טנקי וברובה מבקיע-שריון, ויוצא כלי פחד לקדש קרב פנים אל פנים על התכניקה של האויב, וידו על העליונה. נסיון הקרבות האחרונים לימד את מבקיעי-השריונים להשתמש ברובם המצוין לא בלבד בפעולה נגד טנקים, אלא גם בפעולה נגד כל שאר סוגי התכניקה הגרמנית. הלויטננט קוטוב הפיל ארצה מפציץ אויב ביריה ראשונה שירה אליו מרובהו הא.ט. פולוביקוב, הגויץ ומהיר-התנועה, מואהב ממש ברובהו ומוצא לו שימושים לעשרות. במשך שלושה ימי קרבות בלבד הצליח לחבול ברובהו טנק גרמני, בכדור-מצית פוצץ מכונית טעונה תחמושת, והרס שתי עמדות של מכונות-יריה בתוך תיבת-שדה של האויב. פולוביקוב טיפח תחבולות-קרב משלו, ושיחותיו על אומנותו של מבקיעי-השריונים זוכות ביחידתו להצלחה מרובה.

עכשיו, כשהגרמנים אינם מבצעים שום אופרציה רצינית שלא בחסות הטנקים, עשה מבקיעי-השריונים נפש חשובה בכל פלוגה. על כרחו יתן המפקד את דעתו על מבקיעי-השריונים, בבואו לערוך תכנית למלחמת-תנופה ולמלחמת-מגן.

הרובה הא.ט. הרוסי

על אחת הפלוגות שלנו הושמה המשימה לפרוץ אל הדרך ולתפוש עמדות משני עבריה, כדי לבלום את התנועה בתחבורת הגרמנית החשובה. וקשתה משימה זו משום שלפי הידיעות שהביאו הצופים היו כאן לאויב כוחות ניכרים של טנקים. יחידת-המשנה של מבקיעי-השריון, ובראשה הלויטננט וולקוב, נצטוותה לשתק למשך ההתקפה את פעולות הטנקים הגרמניים. בזחלם בסתר בתוך עבי העשב, משיח אל שיה, תפשו מבקיעי השריון את כל הדרכים שבהן יכלו הטנקים הגרמניים להגיע, חפרו חפירות קטנות ונסתוו.

כשיצאו ליחידות-המשנה האחרות להתקפה הסיע האויב את הטנקים שלו. את השבון הקרב פתח הלויטננט וולקוב: ביריה קולעת ראשונה, שירה אל מיכלי-הבנזין, העלה באש טנק גרמני כבד. את הטנק השני הוציא מכלל פעולה החייל צ'ירקונוב. לא עברו שניות מרובות ונשמע קולן של עוד שתי יריות. הירורים היו גולובין ושצ'ארבאקוב. עוד שני טנקים קפאו תחתיהם בשדה. הטנקים הגרמניים הפכו פניהם. חילי-הרגלים שלנו יצא להתקפה בצע זינוק נמרץ והרמה נכבשה.

באזה הימים הצליחו שני טנקים של האויב לבקוע דרך בשיפולי קוינו הקדמיים, וזפרוץ לתוך מערך היחידותינו. היו אלה טנקים כבדים, והיריות לשריון-הפנים לא עצרום. כדוריהם של מבקיעי-השריון — הקומוניסט צ'רנישוב והקומוסומולאי בראדיחין — אולו.

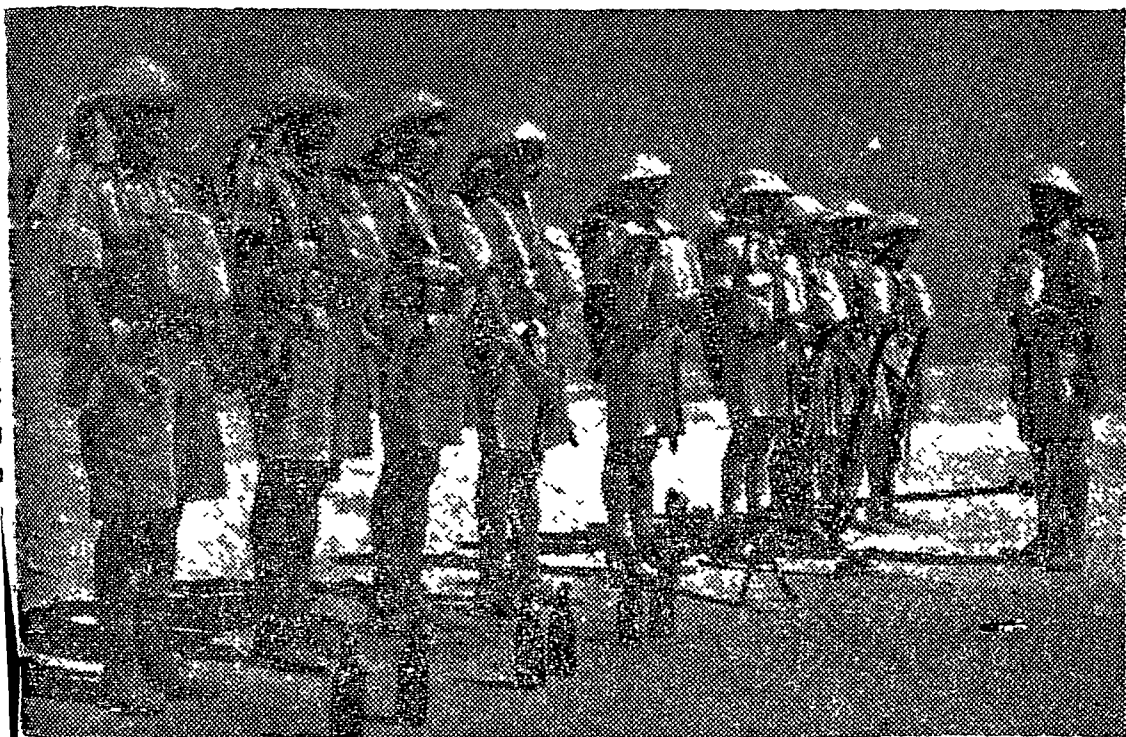
הטנקים הגרמניים היו כבר לידם. החיילים הניחו איש את רובהו וברימונים - שבידיהם הסתערו אל מול רכב האויב. ובטרם יעלו עליהם הטנקים הישירו ביד הרוצה להטיל את רימוניהם אל מתחת לזחליהם של כלי-הרכב הכבדים. צ'רנישוב ובראדיחין נספו. אך הטנקים הגרמניים נעצרו. אותה שעה חבלו שאר מבקיעי-השריונים עוד 4 מכונות-אויב.

על עדילות-הגבורה של מבקיעי-השריונים שלנו יספרו בלי מלים מקומות אלה, שזה מקרוב נתחוללו בהם הקרבות, אשר בצדי-דרכיהם, בתוך ערוציהם ובשיפולי-יערותיהם מחלידים פגרי הטנקים הגרמניים ולהם חורים מדוקדקים, קובי כדורים, בדפנות הפלדה,

אדם נגד טנק

בקרבות לוב הופיעו כמה כלי-נשק חדשים, שהוכנסו לשימוש במידות-יעילות שונות. אחד המועילים ביותר שבהם במלחמה נגד טנקים הוא „הרימון הדבק“; חלקי החיצוני מצופה במין חומר דביק, ואפשר לזרקו אל הטנק, או ללחצו אל דופן הטנק, כמקום המגע נדבק הוא למשך זמן שבו יכול הזורק לברוח למקום מבטחים — בטרם תבוא ההתפוצצות.

כיתה של The Royal Durban Light Infantry (חיל הרגלים המלכותי הקל מדורבן) השתמשה שימוש יעיל מאוד ברימונים אלה בשעת „התגוששות אדם עם טנק“ הדרום-אפריקאים האלה, שהיו מזויינים רק במקלע-„ברן“, במקלע „שפאנדאו“ (גרמני) בתת-מקלע „טומפסון“, ברובה אנטי-טנקי, ב„רימונים דבקים“ ורימוני-יד — התקיפו יחידה של אויב בת 28 טנקים, שהיתה מתקרבת בדמות W כנגד העמדה, שכיתה החזיקה בה. הדרום-אפריקאים המתינו עד שהטנק הקדמי הגיע עד כדי עשרה צעדים מהירגמונה ב„רימונים דבקים“. אש אחזה בטנק ואנשיו היכרחו לצאת ממנו, וכולם נזרו בדרך זה „טיפלז“ בארבעה טנקים, ו-28 מבין הגרמנים נהרגו.

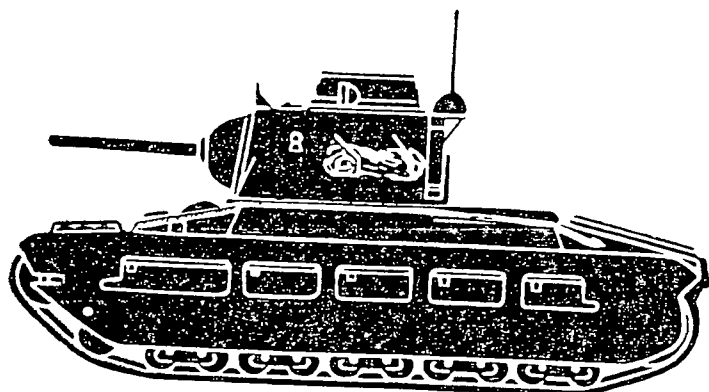

מהטיפוסים העיקריים של רכב-שריון

המידות מסומנות בפוסים ובאינצטשים. כך למשל: 19' 7" = 19 פוט (רגל) ו-7 אינצטשים; (פוט - 904 מ"מ; אינצט - 24 מ"מ). «מכי» - קצור למכונת-יריה.

בצבא הבריטי

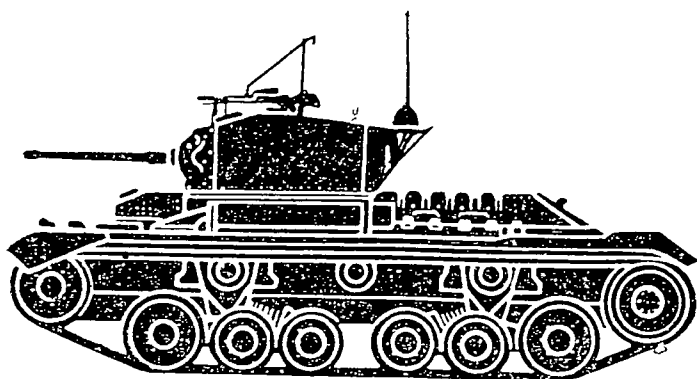
טנק הרגלים "סימן 2" "מתילדה"

האורך - 18' 10"; הרוחב - 8' 4"; הגובה - 8' 6"; המשקל - 26 טון; המהירות - 15 מיילין לשעה; זיון - תותח בעל פגז של שתי ליטראות, מכי של 7,92 מ"מ; אנשיו - 4. זכה להצלחה רבה במסע לוב הראשון, ליד סידי-בראני. הוא שפרץ את תותחי טוברוק, מחוסן בפני כל תותחי האויב. מנועי דיזל בני 95 כ"ס.

סימני היכר: צריח יצוק ומועגל בדמות «תיבת שדה». כפה מעוגלת; אנטנות אלחוט מורכבות בעורף. גלגלי עזר, מכוסים כמעט כיסוי גמור בגלימת-שריון עם חמשה «מגלשים» ישריזויות להורדת הבוץ הנדבק לזחלים; חרטום יצוק ומעוגל. תא הנהג במרכז.

טנק הרגלים (Infantry Tank) "סימן 3" "ולנטין"

האורך - 17' 9"; הרוחב - 8' 9"; הגובה - 7' 9"; המשקל - 16 טון; המהירות - 15 מיל לשעה. הזיון - תותח בעל פגז של 2 ליטראות, מכי של 7,92 מ"מ. אנשיו - 3; ייצורו המוני והוא מצוי בשפע בדיביזיות המשורינות. ירש במידה רבה את מקומה של «מתילדה».

סימני היכר: דפנות נצבים לצריח; פיקה בעורף הצריח, למנגנון אלחוט. האנטנות קבועות בעורף הצריח. 6 גלגלי-עזר בלתי שווים בגודלם. ערוכים בשתי המערכות, בנות שלושה גלגלים כל אחת, וריווח ביניהן. טנק זה אפשר להכיר ממרחק רב לפי נצנוץ האור על גבי המנגנון להפחתת המהירות שעל גלגל-השניים המניע שבאחורי הטנק.

תא הנהג בולט וקליפת גב הטנק, אחרי הצריח, גליה.

מבעיות «משמר הארץ»

לפתע פתאום קבל «משמר הארץ» ערך חדש בעיניו של האזרח הרגיל. לא כבר קשה היה לומר, כי עמד במרכזו ההתענינות הכללית, — מה שאין כן כיום וכל זה משום שהודעותיה של הממשלה על התכניות החדשות לגבי האוכלוס האזרחית למקרה פלישה לאיים אלה הבהירו לכל אדם, כי כל אמצעי ההגנה האזרחית יתבססו על «משמר הארץ». כוח זה עומד לגדול מאד בעצמתו, ואלה שהם עדי מחוצה לו יוכנסו ברגע של חירום תחת הנהלתו*. מעתה סולקה התורה הפסיבית של «שב ואל תעשה», ואפשר לבטוח, כי לתמיד. את מקומה תפסה השיטה ה«שמירת הארץ — חובה לכל».

הבה, איפוא, ונבחון את «משמר הארץ». ראשית מבחינת תפיסת המטרה אשר לה נועד בתחלה. «משמר הארץ» הוא הפתרון — והפתרון האפשרי האחד — לבעיה כיצד לספק אנשי-מגן לכל בריטניה, שהיא כולה בחינת קורה-חזית. בעיה זו הופיעה בפתאומיות מפתיעה ובצורה חריפה מאד בראשית קיץ 1940. משהציפו הגרמנים ארצות השפלה ומפלתה של צרפת נראתה בעין, היה ברור, כי הכרחי הוא להבטיח את הארץ כולה, כל שעל ממנה, למצב של הגנה אקטיבית. בצוע דבר זה בקנו מדה ראוי היה מתייב את ניונס של אוכלוסית הגברים כולה. דבר זה לא היה בו הנשמה, ומטעמים מובנים מאד מאליהם.

המוצא האחד מן המיצר היה ביצירת ענף-צבא — המקדיש לכך חלק מזמנו בלבד להשאיר את העובדים בתפקידים חיוניים במקומות עבודתם, ויחד עם זה להפג במידת-ימה לחיילים. מן ההכרח היה, שהכוח החדש יאורגן על בסיס מקומי, והחידות הזה תוכן לפי דוגמא עתיקת יומין: דוגמת בעלי-האחוזה העומד בראש עובדיו התלויים בנסיון עצום זה היה משום חידוש נמור לגבי זמננו אנו. מה שהוא בדומ לו היה קיים בתקופת המלחמות של נפוליאון. אולם במשך 100 שנים ומעלה היות אנגליה חפשית מסכנת פלישה. ולא לאוכלוסיה ולא לשלטונות לא היה שום נסיון בהחוקת חיילות, בתנאי מלחמה ממש שרק חלק מזמנם מוקדש לצבא**. גם החידות שבדבר וגם היקפו הגדול גרמו לכך, שקשה היה לתפסו כראוי. אף כיום, לאחר שנתיים אפשר להשיל ספק, אם נראים כבר לכל אפשרויותיו כולן, ואם הובן כל הנוג מאופיו. ויתכן, שהצד החשוב בכוח החדשה, הוא בכך כי לא זו בלבד שהנו כוח בעל אופי מיוחד, אלא שהוא גם חיל המורכב מומחים מיוחדים במינם חבריו מכירים ויודעים את מחוזות מנוריהם מתוך קרבה רבה יותר מאשר אפשר הדבר לגבי חיילים, שאינם לרוב אלא נכרים בתוכם. הם מומחים בהגנה מקומית ובה כוחם. וזו גם הבחינה האחת בה עולים הם על החיילים הסדיריני

* ביחס לכל אלה ראה ב«מערכות» י"ג, «רשימות קצרות» — «חובות אזרחים לשעת פלישה». — הפע

** פרט לארגון ה«מתנדבים» בראשית שנות הששים, בזמן שחששו לנסיון-פלישה מצד צר

של נפוליאון השלישי. — המער.

מתנדבי ההגנה המקומית, כפי שנקרא "משמר הארץ" בראשיתו, לא עברה עליהם תקופה מוקדמת של אימון. הללו הופנו ישר לתפקידיהם בשירות: למשמרות-התצפית, לסיור בדרכים וכדומה. אף תפקידם הראשון היה כבר אופרטיבי; כלומר, הם עמדו הכן לקראת האויב, אם כי בדרך כלל לזכר להפגש עמו פנים אל פנים. החיל החדש היה למעשה נשול כל ציוד. הוא היה מוזין בעיקר ברובי ציד, וסרטי שרוול שימש סימן למדים. אירגונו היה לכל היותר מעין שרטוט בלבד. אולם אופיינית בשבילו היתה ערות גדולה ביותר לתפקידו, ואף מידה מפתיעה של בטחון ביכולתו. מתנדבי ההגנה המקומית אפשר שהיו חבורה שכל הרכבה והכנתה היו בנם ובמקרה; אך הם יצאו לתעודתם - בצפותם לקרב ממש - בלי היסוס.

ארנון, מתנדבי ההגנה המקומית היה חזק גם מבחינת יזמתו העצמית. כל מסקד עשה את הישר בעיניו, ויש אשר גם התעורר לנסות כל דבר שנראה לו כהצעה טובה. סידורי ההגנה המקומיים תוכנו, ואף הוקמו מניה וביה, בהתאם לאנשים ולחמרים שהיו בנמצא, ועל פי רוב לאור השכל הישרי.

השלב האופרטיבי הראשון הזה נמשך, בערך, עד לגמר המערכה על בריטניה. הישגו של חיל האוויר המלכותי והתקרבות החורף גם יחד הפחיתו את סכנתה הבלתי אמצעית של הפלישה, ומשמר הארץ זכה בהפסקת נופש, והוא השתמש בה לשיפור ארגונו ולפיתוח אימונו. היה זה שלב הרנימנטציה ("הטלת ההסדר המרוכז") ומותר לומר, כי עבודה זו תפסה את השנה השניה לקיומו של "משמר הארץ".

ברור, שהיה בהטלת הסדר משום הכרח. ברם, בצד שכרה באו גם הפסדים מסויימים. בה בשעה שאפשר לסכם, כי בסך-הכל של יעילות הניע "משמר הארץ" לשיפור רב, הרי לא יהיה זה בלתי הוגן לומר, כי עתה פגע הכוח החדש גם במכשולים מסויימים, שלא נתקל בהם בתקופת "מתנדבי ההגנה המקומית". יתכן, כי במידה ידועה אי אפשר היה להמנע מכך.

אם נדבר בצורה כללית, הרי שני דברים אירעו בתקופת ההסדרה הזאת, (נוסף לעליה הכללית ביעילות ובכושר-פעולה). ראשית, נברה הנטייה, שתוקפה שונה מאד ביחידות השונות, לאדיקות במושגיו המקובלים של חיל-הרגלים התקין. "משמר הארץ" צריך היה, בדרך הטבע, להיות בנוי לפי דוגמת איזה מבנה צבאי קיים; וכן היה זה טבעי, שלשם כך ייבחר המבנה של חיל הרגלים. הארגון התקין של הבטליון בחיל הרגלים הסדיר לא היה, אולי, תמיד ובכל מקום מתאים לחלגו של "משמר הארץ", אולם היה זה ללא ספק הדבר הטוב ביותר שאפשר היה לבחור בו, מכל מקום - בעת ההיא.

אף על פי כן מותר להניח, שמפקדים אחדים גילו התלהבות רבה מדי לכל הנובע מהנהג ומאורח-המחשבה של חיל הרגלים. הם גילו, למעשה, גישה נוקשה יותר, מאשר נראה כמקובל בצבא הסדיר עצמו. ברובם המכריע היו אלה אנשים שרכשו את נסיונם הצבאי במלחמת העולם הקודמת, והם מחד ניסא לא שכחו, ומאידך - לא המשיכו לפתח, את המושגים שרכשו להם באותה תקופה של חייהם, שבה היו נוחים להתרשמות עמוקה. על כן שאפו לעצב את יחידותיהם על פי המסורת

שנקבעה ב"ספר ההדרכה לאימון חיל הרגלים", מהדורת 1914, יותר מאשר בהתאם לדרכי המלחמה שבמינו.

אריקות חוקה זו במסורת קפחה הרבה מהחופש הראשוני של "משמר הארץ" ביחס ליחידה וליחיד. והמוצאה המעציבה ביותר היתה - ריסון-היוזמה.

באותו זמן עצמו, הפך "משמר הארץ" להיות במידה רבה יותר חלק של הצבא הסדיר. בראשית חסר היה, בלי ספק, שיתוף-פעולה בינו לבין יחידות הצבא הסדיר. חסרון זה עשוי היה במקרה של קרב להיות הרהר-סכנות. פגם זה בא על תקונו, אולי במחיר שנראה מופרז מאד - קפוח העצמיות של "משמר הארץ".

בקצור, נראה הדבר, שהיין החדש נמוג לחבית הישנה, והתוצאות היו ככתבי הקודש או משהו הדומה מאד לכך. ולפחות את זה אפשר, מכל מקום, לומר כי יעילותו הנוספת של "משמר הארץ" יצאה בהפסד דברים בעל-יערך, וכי עתה הגיע הזמן לבחון, אם אי אפשר להחזיר ערכים אלה ליושנם.

ראשית כל, מן הראוי שיהיה יתר עידוד ליוזמה וכן לפיתוח העצמיות, שתר על ידם אפשר להשתלט באופן היעיל ביותר על בעיות ההגנה המקומית. ברור, זה יכלול, בכל אופן במקומות רבים, סטיות מהקפדה על המסגרת האינפנטרית. הכוונה היא להקריב את קדוקי-הנהגה, כדי לרכוש את היתרונות שבחידוש, ויהיה צורך בנודרניזציה ניכרת של ההשקפות המקובלות ב"משמר הארץ".

בפיתוח עצמיותו יצטרך "משמר הארץ" לבצע תקונים מסוימים באירגונו, ובמיוחד בשהדבר נוגע למחזות הכפריים. האירגון הבטליוני, ההולם יפה את האיזורים העירוניים רחוק הוא מלהיות אידיאלי כשמשתמשים בו לנבי המחזות הכפריים עם ישוביות המפוררים. אירגון זה לא היה מכוון, מובן, מעולם למטרה כזאת, וצריך יהיה לקבץ במקומו שיטה חדשה המיועדת לספוק הצרכים החדשים. דבר זה ניתן להעשות בנקל מידת ריאורגניזציה אף רבה מזו ודאי שנדרשת ביחס לכוח-האדם:

בשביל "משמר הארץ". יש הכרח חיל ביצירת סוג ידוע של רורבה ל"משמר הארץ" כדי לנצל שירותיהם של אנשים אשר, מחמת סבה זו או אחרת, אינם יכולים להשתתף בשעור הרגיל של אימונים ב"משמר הארץ". יחד עם זה קיים הצורך בפיתוח נוסף של עניין ה"קדטים". אמנם נעשתה התחלה בשטח זה, אולם הרבה עוד נשאר לעשות מן הראוי לדאוג שיקל לנער, בכל מקום, להצטרף ל"משמר הארץ" וליטול אחריות חלקו המיוחד בפעולתו, באותה המידה כשם שקל הדבר לאיש מבוגר.

ולבסוף, קיימת גם שאלת הנשים. אם הצבא אינו יכול להמשיך בלי עוד הא.ש.ם. (חיל העור של הנשים), כיצד אירע הדבר, ש"משמר הארץ" סבור שהוא יוג ל"הסתדר" בלי כוח-עזר רומה לזה? וכן, אם הנשים מסייעות בפועל ל"משמר הארץ" מפני מה לא יותן להן הכבוד שבחברות, ואפילו אם לא ילווה מדיום לעתים קרובות שאלתי שאלות אלו ומעולם לא קבלתי תשובה המניחה את הדעת אף על את מהן. והטעם הוא פשוט, משום שאין עליהן תשובה. (בענין האחרון ראה עוד מכתב של גבי סמרסקיל במדור קצרות בחוברת זו. - המערכת. ובינתים באה הידיעה: הותר שיתוף הנשים ב"משמר הארץ" בכל התפקידים הכלתי-לוחמים. - המ)

מלחמת השחרור של העם הצ'כי

* *

זה מזמן היה ברצון "מערכות" להגיש לקוראי הירחון סדר פרקים בחקר תנועות-השחרור של עמים, שרשיהן ומניעיהן, דרכי עליהן, הישגיהן — ואף תולדותיהן. אין חזיונות היסטוריים דומים זה לזה בכלי, אך יש מקום להרחבת הדעת ע"י הקבלה, — אפילו אינן שלמות; על ידי ניתוח נסיונם, החיובי והשיילי, של אחרים, — אם גם לא על ידי חיקוי. לא חסרת-יסוד היתה אמרת-הכנף של ביסמארק: "פחאים הם האומרים, כי לומדים הם מנסיונם; אני לומד מן הנסיון — של האחרים..." אך תנאי הכרחי הוא לניתוח הנסיון — הכרחי.

לקט המאמרים לדמותה, של תנועת-התחיה הצ'כית הניתן בזה הוא פרק ראשון בתכניתו של המחזור כולו: פרק-פרק לכל עם מסוים ולתנועתו הלאומית. הערות-האקדמה הבאות להלן — אין כוונתן אלא לציון כמה נקודות מאלפות או אומרות דרשנו, העשויות לענין את קוראינו והן ניתנות לעיון או לפני קריאת המאמרים או לאחריה. ויתכן כי מוטב לו לקורא דוקא להקדישם בקריאת גופי המאמרים ולדחות את העיון בהערות אלו עד לאחר-כך. — המערכת.

א. נ.

הערות לוואי

תולדותיה של הלאומיות הצ'כית מושכות ודוחות כאחת, בתור נושא למחקר ולניתוח. יאחת היא הסיבה למשיכה ולדחיה: שפע הסיבוכים, האסוציאציות עם מצבי עמקם אחרים, וגרעיני-הבעיות, — הלאומיות, התרבותיות והמדיניות, — אשר ליוז את התנועה הזאת בשלביה השונים. כמעט כל הבעיות הקיימות לגבי עמים שוחררי-חירות אחרים ולגבי עמים קטנים המנסים לבנות את עתידם — הופיעו בזמן מן הזמנים, בגלגול זה או אחר, גם בחיי העם הצ'כי. ועל כן כה מאלף הוא לימוד דרכו לשחרור. אך גלגולי-בעיות אלה הופיעו, לעתים, בצירופים בלתי-צפויים וסיבוכים כל-כך, שאין זו מלאכה קלה להתירם ולנתחם כראוי. ברם, ניתנים כאן לניפוי כמה גרעינים בעלי-ערך.

נצם המשך קיומו הלאומי של עם הצ'כים נראה כפלא. מאז קרב "האר הדבן" נגזלה מן העם שכבתו החברתית-הרוחנית המנהיגה. היא גלתה אז לרובותיה, — ושאריתה נתבוללה. וכן היה העם חסר את מסגרת הדת הלאומית (שהיתה כה חשובה אצל היהודים, הפולנים, האירים ועוד). כי הכנסיה האוטרקוויסטית של חסידי הוס נהרסה, בתורת הדת העממית בה-אחידיעה של הצ'כים, ובמקומה באה, זה שלש מאות שנה, הדת הקתולית, בעלת האופי האוניברסליסטי. וזו, בדרך הטבע, שמרה, גם במשך המאה הי"ט יראשית המאה הכ', אמונים למונרכיה הקתולית, רבת-הלאומים, של בית ההבסבורגים, זה השריד האחרון באירופה-של-אתמול לשלטון האוניברסלי של הצ'כים — שותפיהם החילוניים של האפיפיורים. ועל כן לא נשתמרה במסגרת כנסיתית אף הגחלת הלשונית של הייחוד הצ'כי. ואין צורך לומר, כי חסרה המסגרת של מדינה לאומית — זו ששמרה וקיימה לעתים אורגניזמים של אומות גם בתקופות של קפאון וחוסר יצירה מקורית.

אך היו גורמים, בממשות קיומו של העם, אשר התמידו לקשרו ולאחדו עד בוא הגת לתחיה. שלושה היו הגורמים האלה: אדמת המולדת, שבניה לא נותקו ממנה; האכר הצ'כי, אשר הוסיף לעבדה; והלשון, אשר הוסיפה להיות מדוברת בפיו (אם כי במשך רוב תקופת הכפיפות המדינית לא היתה זו גם, "לשון התרבות" של המשכילים). בלעדי הדברים האלה, שהם חלק התכונות של הוויה לאומית שלימה, מן הנמנע היה לתאר את המעך קיומו של העם הצ'כי, ושמירת החלק הזה — היתה פתח התקוה לתחיה השלימה.

קשה היה אולי למצוא, אף בכוונה תחילה, צירוף של סימני-קיום חלקיים כאלה, שיציה כה שונה בהרכבו מאותם גורמי-הייחוד, אשר קיוו את העם היהודי בתקופת גדולתו. כמעט כל מה שהיו הצ'כים חסרים כאילו היה בנמצא אצל היהודים, — ומה שהיה בנמצא אצל הצ'כים היו היהודים חסרים. אלא שבשני המקרים, כאמור, היתה השמירה על חלק מתכונות-עם סוללת את הדרך לשלימות מחודשת.

אך את תנועת-התחיה הצ'כית פירנסו גם גורמי-רוח וגורמי-נפש, ובהם היה יתר דמיון עם מקורות יניקתנו אנו. עם כל אפיייה החילוני של הלאומיות הצ'כית בחורות האחרונים, לא מן הנמנע הוא, בכל זאת, כי הפרוטסטנטיזם הצ'כי המוקדם, במשך מאתיים השנה אשר בין כנסית קונסטנץ ל"הר הלבן", הקנה לאופי הלאומי אותה מידה של משטור, ריסון עצמי ושיקול, אשר כה הבדילו, לעתים, בין הצ'כים לבין שאר שבטים סלביים ונראה, כי תכונות אלו, שנשתרשו ביותר בקרב השכבות העממיות, נשתמרו גם לאור הריאקציה הדתית, — וחשלו בתקיפת הדיכוי, סגולות המשמעת העצמית, הפקחות, הריאליזם — הוגברו אחרי כן באופי הלאומי תגבורת יתר ע"י תקופת ההשכלה הצ'כית החילונית אך בצד המשמעת המפוקחת והמרסנת עמדו גם משאי-נפש — זאותם הלא עוררה ענן עובדת המשך קיומן של הארצות הצ'כיות בתור מושג היסטורי-גיאוגרפי (ואף מדיני-אדמיניסטרטיבי, לפחות). מבחינה זו היתה גם הרומנטיקה שליוותה את, "כתר ונצטלב הקדוש", — לגורם מדיני-לאומי מציאותי, כאשר אפילו אמנות-השוא בכדורות ספרותיות כביכול — ענין, "כתב היד הקראלאדבורי"*) עשאו בשעתה שליחות לאומית מעוררת מסויימת, ויתכן, כי לא פחות מכל אלה החיו את התנועה הלאומית, ושיוו לה פוטנציות דינמיות, לקראת ההזדמנויות ההיסטוריות הגדולות אותם הזכרונות של עבר צבאי מפואר, אשר שרשם נעוץ במלחמת החופש הצ'כי במאה הט"ו, בזמן שההוסיטים קידשו מלחמת-מגן, — ואף מלחמת-תנופה — מוצלחת וצבאות האבירים והשכירים של מושלים גרמניים והונגריים האדירים ביותר, שמתיהם ז'יז'קה ופרוקופ, מנהיגי ה"תבוריטיב", הפילול בעת ההיא אימה על אירופה התיכון כולה. הם יצרו אף טקטיקה חדשה, וטפחו את, "מעוזי-העגלות" הנודעים, אשר בישרו בוא תקופת חיל-הרגלים המנצח. רק עקב מלחמות-האחים בפנים, ואחרי — מחמת תהליך הדרגתי של התבוללות מחודשת, דרך השושלת המולכת ושכנו ראצילים, נתערער שוב מעמדה הלאומי-הצבאי של המדינה הצ'כית, במאית הט"ו והחזנה שלושת אלה: גיבוש האופי הלאומי, זיקה למולדת היסטורית, וזכרונות גנו

*) מעשה-זיוף ספרותי, אשר מצאו בו, כאילו עדות לעושרה של התרבות הצ'כית בתקופה קדומה מאוד של קיום האומה. הזיוף נתגלה אח"כ ע"י מסריק. — המער.

— ודאי שנמצא בהם גם דבר-מה מ שותף למניעי התחיה בתולדות שני העמים האלה, שהם כה שונים בתהפוכות גורלם.

כבכל תנועה של עם קטן, כן גם בתנועה הלאומית הצ'כית עמדה תכופות בחריפות שאלת האוריינטציה. ימיה של הבעיה הזאת — כמאה שנה. ההחלטה בדבר השתתפותם או אי-השתתפותם (1848) של צירי הצ'כים בפרלמנט הגרמני בפרנקפורט — היתה בחזקת הכרעה בדבר היחס לרעיון שיתוף הארצות הצ'כיות בפרדציה גרמנית גדולה (אשר חלקיה השונים ניהנו בעת ההיא מעצמאות מדינית גמורה כמעט, פרט ל"ברית-המכס" ולהתחייבויות מסוימות לגבי הצבא ומדיניות-החוץ, — הצבאות עצמם נפרדים היו). בימים ההם גבר החשש מפני השתתפות במבנה מדיני, אשר אמנם פדרטיבי הוא, אך הרוב המכריע בו הם בני עם אחד, זר, וההכרעה — מובטחת להם מראש, אם לא להלכה, בסייגים קונסטיטוציוניים, — הנה למעשה. ומכאן — ה"חיבה" הזאת, שלכאורה היא משונה כל כך, לאוסטריה, הזרה אף היא בשלטונה — אך רבת-הלאומים, שבה היתה ההכרעה הראשונה ודאית פחות; הנחה, אשר לא בטלה לגמרי אפילו עם ההסכם הגרמני-ההונגרי מ-1867, והאריכה ימים עד להקמתה של המדינה הצ'כית ממש — כי, אכן, היו לה שרשים במצבן הגיאוגרפי האובייקטיבי של ארצות הצ'כים.

לעומת יחס זה להשתלבות בתוך האורגניזם הגרמני, אופייניים היו גם השיקולים, — שהיו בהם גם משיכה וגם חששות, — בענין התמזגות עם גוש עמים סלביים, הקרובים בגזע — ורוסיה בראשם. "הצ'כים הצעירים", אשר רצו בתקומה שלימה של מדינה צ'כית⁵ היסטורית ושאפו לבטל את "אוסטריותה" של המסגרת המדינית, ידאי שרצו בהפיקת הקצרה על פיה בתוך המונרכיה הדונאית — אך אין לדעת, אם מלכתחילה רצו דוקא בהריסתה. על כל פנים, במידה שהגיעו לפנסלביזם מפורש, — גם מדיני, — נתגלו הספקות, אם קרבת הגזע והדמיון בין מקורות הלשון עשויים לכסות על הבדלי-יסוד בשטח התרבותי והדתי, ועל הסתירות שבמגמות הפוליטיות והחברתיות; — ושוב, ביחוד — בזמן שמיעוט מעור אחד עומד בפני רוב קבוע, שביסודו הוא, מכל מקום, מעור אחר.

בברירות הנ"ל המדובר היה בשילוב אורגני של העם הצ'כי למסגרת כללית, תרבותית וגיאוגרפית, של חלקי-אירופה סמוכים. אך שאלת האוריינטציה עלתה גם בפעם אחרת, בלבוש אחר — אך לא פחות גורלי. עצם מיעוטם, בסביבתו הבלתי אמצעית של העם, של גורמים דהרמוניה ול"השלמת גומלין" ביחסיו עם העמים האחרים, השכנים, מתוך בטחון לשמירת חייו החפשים ועצמאותו המדינית-הלאומית, — הוא שגרם ממילא להכרעה האוריינטציה של המדינה החדשה על המערב. מדינות המערב שותפו בגורלה של צ'כיה בתורת מכריע פוליטי מרחוק, אשר בלי הכרעתו קשה היה להבטיח את עתידה של המדינה — ובמצב זה הגיעו הצ'כים, לפרקים, גם אל ההכרעה הטרגי הנוסף: להאבק אף במכריע זה עצמו, ביתר דיוק — בגילויי הבגידה שבו, משנתגלה בקלקלתו בקוצר-ראייתו. אכן, לעתים עולה בחלקם של עמים קטנים, שיהיו נאמנים לעודיהם ההיסטוריים של בעלי-בריתם הגדולים — יותר מבעלי-הזברית ההם עצמם. טרגדיה כזו נגיחה בימי מינכן.

תנועת התחיה הצ'כית, חסרת המסגרת הממלכתית והנתונה בין כוחות זרים אדירים,

קמה ועלתה בכוחה בתורת תנועת חנוך. ואמנם יתכן, כי התנועה הצ'כית היתה בחזקת כזו, יותר מכל תנועה של עמים, היושבים על אדמתם, אשר באירופה. סימלה אותה דמותו של קומאניוס, המחנך ושוחר-התחיה הצ'כי במאה הי"ז. קנית ההשכלה וחישול האופי נזדווגו בתנועה זו מאז "ההשכלה" הצ'כית; אעפ"י שבודאי לא חסרו בה גם תזיונות של שטחיות, קוצר-ראות, קטנות-מוחין קרתנית, הזיות-שוא, חוסר חוש ממלכתי וחוסר נאמנות. אך לא זה היה הצד האופייני לה, בתור תנועה, ואת החיוב שבה סמל אולי יותר מכל מנהיגיה האחרים, מסריק. זה האיש, אשר "תפיסתו הריאליסטית" המצרפת יחדיו את הראיה המפוכחת של צבורי הצ'כים והסלובקים כהויתם, את התביעה ההיסטורית של "ממלכת ונצסלב", את הדאגה לגבולות איסטרטגיים-גיאוגרפיים ולבסיס אוכלוסיתי ומשקי רחב, את השמירה על עצמאות רוחנית לגבי כל שכן — ואפילו היא רוסייה, האדירה והאחות, — את הצווי לחינוך העם על ידי מעשים ואת האקטיביזם המדיני והצבאי בימי מלחמת העולם, — מזכירה לנו כל כך את גישתה של "הציונות הסינתטית" לתפקידי חינוך-עם וחינוך-עם קיומו המדיני.

חלק אינטגרלי, בעל משמעות מיוחדת במסכת החינוך הלאומי, היותה תנועת ה"סוקול". עצם תקומתה, מתוך נסיון לאיגוד ספורטיבי "על-לאומי" (גרמניצ'קי), אינו נראה כדבר שבמקרה בלבד. אכן, פעמים רבות קרה המקרה בתולדות תנועות נוער, תנועות פועלים וכדומה, שדוקא התחלות של ארגון בני עם זה או אחר במסגרת "על-לאומית" (או "אל-לאומית"), מיסיונרית, מבוללת, — הם שהביאו לראשית הגדרה לאומית עצמית. (דוגמה קרובה אל הנידון מוצאים אנו בתנועת הפועלים הצ'כית, המקצועית והפוליטית, וכן, למשל, בתנועת הצופים העבריים, מכל מקום — ברוסיה, ואף לגבי כמה אגודי ספורט עבריים). אך האמת היא, כי מבחינת משמעות הלאום ודרכי כוודו היו הצ'כים זקוקים לתנועת התעמלות עממית הרבה יותר מן הגרמנים עצמם, הללו היתה להם מסגרת ממלכתית מגובשת, — ואילו הצ'כים עדיין היו חסרים אותה, הבדל זה שבצ'כים הוא שהורים מאז את תנועות האספורט הגרמנית והצ'כית באפיקים שונים מאד. הגרמנית — תקופת גבורתה היתה בשנים אלו, שהובילו לקראת 1813 — במלחמת החירות נגד נפוליאון ואחרי כן — ב־1848—1849, כשהמתעמלים יחברו הקלעים של ארצות דרום-גרמניה, היוו את הגורם הדינמי בכוחות המהפכה העממית ובקרבותיה; וכאשר היו אגודות התעמלות לחוט-השדרה במרד דרוזן, בהגינם, על מתרסם ובקרבות-רחוב — על עירם, בפני צבאות פרוסיים כובשים, שנקראו לעזרת ממשלה ככסוניה. אך ב־70—1866 הועתקה התסיסה הלאומית הגרמנית מאפיק החירות העממית לאפיקי השתלטות פרוסית-אימפריאלית. מאז פג ערכה המשחרר של תנועה זו. לא נק תנועת "הסוקול", ענף תנועתו של עם המבקש ביטוי חפשי לחייו וליכלתו. את אופיה הרציני, — ויחסה להגנת תופש האומה, — היא גילתה כבר כמעט עם ייסודה, ב־1866 בשעת מסע הפרוסים לבוהמיה; כי לו סופחו ארצות הצ'כים לפרוסיה, — ואבדה כל תקוה לתקומת עצמאותם. על כן, עם כל חשבונם, הישן והקשה, עם אוסטרית נכונים היו לשפוך את דמם בעד השארות צ'כיה בתוכה — ובזה הוכיחו דרגה גבוהה של בגרות והכרה מדינית אקטיבית. מאז עלו ועצמו. אפשר לומר, כי את עיקר תפקידי ההיסטורי מלאו לא בלבד ע"י הכשרתו הגופנית של הדור הצעיר (אם כי בזה עשו גדולות

אף טיפחו שיטת התעמלות מקורית, "סוקולית", אלא על ידי חינוכו למשמעת ולהיחיי הכרה ואחריות. טבעי היה הדבר, כי בראשית מלחמת העולם הקודמת, כאשר הביאו באופן רציני בחשבון את כיבוש הארצות הצ'כיות על ידי הרוסים — הטילו, למקרה זה, המנהיגים הפוליטיים על ה"סוקול" את הקמתו של "משמר הבטחון הלאומי" בשטח הנכבש, ולפי האפשרות — גם של הצבא הלאומי. ויסודם החינוכי של הלגיונות הצ'כיים הונח בשורותיו של ה"סוקול".

אכן, רק במסגרת המשטר של אוסטריה בימים ההם — הליברלי על אף כל מגרעותיו — אפשר היה לטפה, באופן גלוי כמעט, גרעינים כה בשלים של תנועת התעמלות — עד כינוסים, "בין-סלביים" של רבבות סוקולים בפראג, בהשתתפות גנרלים רוסיים, ועד בכלל. במשטריה של אירופה היבשתית שקמו בתקופתנו, היה דבר כגון זה בגדר הנמנע.

* * *

במידה שבימי מלחמת העולם הלכה מדיניות החינוך הצ'כית ונהפכה למדיניות-מהפכה; במידה שבמקום טיפוח תנועת התעמלות הופיעה הבעיה של הקמת הצבא הלאומי — בה במידה היה בכך משום מבחן, גם לטיב העם וגם לכושר ההנהגה.

המכשולים הראשונים היו פוליטיים, ואולי יש לומר — גם פסיכולוגיים. הדיפלומטיה של בעלי-הברית (ואולי ביחוד של מעצמות-המערב) לא נטתה ל"נגוע" במונרכיה האוסטרו-הונגרית — דבר, שבלעדיו לא יכלה כלל לקום מדינה צ'כית (כל שכן — צ'כר-סלובקית) עצמאית. ומתעוררת המחשבה כי בדרך כלל רוחשת הדיפלומטיה אירצון לפגיעות יסודיות בכל דבר "קיים", ואף במושגים הכרוכים בו. אמנם, לעתים קרובות, אין ה"קיים" הזה אלא שריד העבר שאבד עליו כלח, או שהוא עצמו לא נשתמר, כדיעבד, אלא בתורת מושג בלבד. אך רב כוחם של מושגים מאובנים לשלוט במשרדי החיצון. והמושג "אוסטריה ההכרחית" עמד במשך שנים לשטן על דרך הקמתו של כוח צ'כי לוחם לצד בעלי-הברית, — בלונדון, בפריז — ואף בפטרבורג.

נגד מכשולים אלה נלחם מסריק בדרכי תעמולה, אשר היה בהם כדי לשמש מופת לכל עם התובע גאולת-אמת.

הם היו מבוססים על רצינות ויושר מדיניים, על הימנעות מאבני-טיורות, על הצגת ערכי התרבות והחברה של העם ומורשתו ההיסטורית-האנושית במרכז תביעותיו מן האנושות והבטחותיו לה. אך קוצר-ההשגה ואטיות-המחשבה של בעלי הברית דחו לא מעט את הישגיה של המדיניות הצ'כית, וגרעו מן התועלת אשר בעלי הברית עצמם הספיקו להפיק ממנה. דברים אלה אינם משתנים, כנראה, מדור לדור.

במתנדבים הצ'כיים רצו לראות, "נתיני האויב", "אוסטרים". בצרפת — סלקום תחילה "לגיון הזרים" ברוסיה — השדו בהם וארגנום מלכתחילה בפורמציה "ספק-צבאית. רק בקושי הגיעו, גם שם, למעמד של יהודיות לוחמות, — והמכשילים בדרך היו לא-פקידים זרים בלבד, אלא גם בני העם עצמו, אם כי גם בלעדיהם לא חסרו קשיים ואכזבות: לא פעם ולא פעמיים ניתנו ההבטחות בדבר ארגון הגדודים הצ'כיים, או בדבר הרחבת מסגרתם, זיונם הרציני והקמת מבני-צבא גבוהים יותר (דיביזיה, קורפוס) — ונדחו, היכזבו, — או אף בוטלו חגיגות ומתוך הודעה, כי אין עוד כל פתח תקוה להשגת הדבר בתקופת המלחמה. אך מדינאיהם שחרריה של צ'כיה קיימו את הפסוק: —

משלושה גורמים שאבה ההנהגה הצ'כית, שמחוץ לתחומי ארצה, את היכולת להתמודד ויזמה בחתירתה לקראת כוח צ'כי לוחם.

הגורם הראשון היה — ה„מקרה“ ההיסטורי, אשר זימן לה ריכוז עצום של כוח-אדם פוטנציאלי — את מחנות-השבויים שברוסיה (ואף באיטליה — אך הגדודים שברוסיה הם שמלאו את התפקיד הצבאי והפוליטי העיקרי). „מקרים“ כאלה, שכוחות-יזמה הופכים אותם, לעתים, מנוף לגדולות, קרו גם לעמים אחרים ותנועות אחרות: הפולנים ברוסיה — במלחמה הזאת, יהודי רוסיה בלונדון — ב־1917, חיילי הריפובליקה הספרדית — במחנות הריכוז שבצרפת, פליטי היטלר לרבבותיהם — בבריטניה ובצרפת ב־1939 (ומאו — במקומות יבמועדים כה רבים ושונים), עדות היהודים במלאיה, הקהילה היונית הגדולה במצרים, המוני יהודי פולין ברחבי תורכסטן. מהם זכו להיות למנוף, ומהם — לא זכו. זכותה של ההנהגה הצ'כית היתה בניצול השלם ככל האפשר של ה„הזדמנות“, ובוזה שלא נתנה דמי גם לכל גורם אחראי אחר, אשר היה בכוחו לעשות — ולא ידע, או לא אבה.

הגורם השני — עירלמותה של תנועת ההתנדבות הצ'כית, שפע מקררות יניקתה מפזורי העם, והחשבון המדיני והצבאי הרחב אשר ליוה אותה. תושבים צ'כיים התנדבו בפריז ובמוסקבה עוד בימיה הראשונים של המלחמה — ומוסדותיהם שמחוץ לתחומי אוסטריה הכריזו מיד על השתתפותם במלחמה כצד לוחם. צ'כים וסלובקים שבאמריקה היו עוברים, לפני כניסת ארה״ב למלחמה, את גבול קנדה ומצטרפים לצבא הקנדי (גם בזה לא היתה ה„תכניקה“ של 1939-41 חדשה כל כך...), ואח״כ הלכו כמתנדבים ללגיון שבצרפת. הקמת הגדודים העצמאיים החלה ברוסיה, באיטליה ובצרפת — כמעט בעת ובעונה אחת (והם ינקו אף מהמצטרפים אל הצבא הסרבי, וממחנות השבויים שבסלובניקי). כשלא יכלו הצ'כים להוות יחידות משלהם — הצטרפו, כמו אל „אכסניה“ של ארעי, לגדודי הסרבים והחורבטים (הקרוואטים). החשבון הצבאי-המדיני היה בנוי מלכתחילה, עם כל מכשולי הגיאוגרפיה והתובלה, על ריכוז כוח צ'כי רב בחזית המכרעת בצרפת, — יאף נשלחו לשם פלגות מרוסיה עוד לפני התמורה הגדולה של שנת 1918. ולבסוף — בא ה„אנבסיס“ הצ'כי, דרך סיביר ומסביב לכדור הארץ, אשר בהיקפו ובממדיו הגיאוגרפיים ודאי שאינו נופל מזה של „עשרת האלפים“ אשר לכסנופונט — והוכיח, עד כמה אפילו כוחותיה של אומה קטנה, בתוך צירוף היסטורי „מזדמן“, ועל ידי אימוץ תכליתית, יכולים להיות מנוף למעשים כבירים ומפתח לעצמאות.

אמנם (פרט מענין), עוד דבר התברר מתוכו, והוא — כי כוחו של עם קטן עשוי לשרת שירותים, מכריעים אולי, גם לאו דוקא בחזית, שמקובל מראש לראותה כמכרעת מבחינה עולמית, אלא באותן המסיבות המיוחדות, המקנות לכוח זה את משקלו הסגולתי הגדול ביותר.

ועל נקלה יובן, מה היה הגורם השלישי: הוא היה בפניו. היתה זו ההכרה המדינית הריאלית של ההנהגה עצמה: הערכתה, מראשית המלחמה, כי יהיו אשר יהיו תוצאות האבקות העמים, — סיכויימה לעצמאותו של העם הצ'כי יכול לבוא בעקבותיה רק על ידי קיום כוח צבאי צ'כי עצמאי, הלוחם לצד בעליה-הברית בתורת פורמציה צבאית גדולה ויעילה ככל האפשר. וודאי, התנועה הלאומית הצ'כית זכתה ב„הזדמנויות“ במלחמת

העולם ההיא, אך היא עמדה גם בסכנות אימות (גדול היה הפחד בפני נקם סיטוני מצד הגרמנים והאוסטרים בשל הקמת הגדודים). היו לה לתנועה היוזמה — לנצל את הראשונות, והתוקף הנפשי — לעמוד בפני האחרונות.

* *

כמה חזיונות מרתקים את תשומת-הלב בתקופת המדינה הצ'כית — ולהם שרשים גם בעברה של התנועה הלאומית.

בעית היחסים שבין הצ'כים לסלובקים מכילה הרבה חומר מאלף לגבי כל עם, המוצג בפני מציאות של שבטים ועדות בתוכו. עוד בתקופה של מלחמת התחיה נעזרה התנועה הלאומית לא מעט על ידי הסלובקים — גם אלה שבתחומי הונגריה, וגם, ביחוד, על ידי הקהילה הסלובקית הגדולה שבאמריקה. אך לא היה זה דבר שבמקרה. כי דוקא הסלובקים הם שהגרו במספרים כה גדולים. הבדלי הרמה הכלכלית והתרבותית שבין שני השבטים-האחים היו קיימים כבר מאז — והם התנקמו אחר כך נקמה קשה בגורלה של המדינה הצ'כוסלובקית.

בעית הצבא במדינה לאומית-דימוקרטית נתגלגלה בצ'כיה גלגולים זילניים פחות מאשר כמעט בכל מדינה, "חדשה" אחרת (אם כי, למעשה, הלא היתה זו דוקא מדינה רבת-לאומים, עם כל הסיבוכים המיוחדים העשויים לנבוע מכך). אין ספק, שבריאות יסודית זו בדרך צמיחתם של הכוחות המזויינים, וביחסיהם עם המדינה ועם הציבור, נבעה קודם כל ממסורת הלגיטונות — שהם עצמם, כאמור, היו פריה החינוכי של התנועה ה"סוקולית" והתנועה הלאומית המחנכת. ודאי, שגם מעוטם היחסי של ניגודים צוליטיים וסוציאליים חריפים בחיי המדינה הצ'כית סייע-לכך, — אבל גם הוא עצמו נסתייע לא מעט באופיו הדימוקרטי הזה של הצבא, והרוח האזרחי הליאלי שפעם בקרבי העובדה, שאנשי הלגיטונות היו חוטה-השדרה של המפלגות המתקדמות והעממיות, אשר עליהן התבססה ממשלת הריפובליקה ברוב שנות קיומה, מיעטה את סכנת החזיונות הפאשיסטיים והבדילה את צ'כיה לטובה מרוב "בנות גילה" בקרב גידולי-הממלכה החדשים באירופה "שבין המלחמות". ויצוין, כי אופיו זה של הצבא הצ'כוסלובקי לא גרע מכושרו: יש יסוד לשער, כי בצבאות אירופה שבשנות השלושים היה זה, אולי, הצבא היעיל ביותר (ואף המצויד באופן תכליתי יותר מכולם).

בעיה חינוכית גדולה מתעוררת בלי משים בלב כל מסתכל בפרשת התמורות של הדור הצ'כי האחרון. כשרון העם הצ'כי לסדר את עניניו היום-יומיים נתגלה "תאשר ללא שום פקפוק. והרי הוא אחד התנאים הגדולים לקיום כל מדינה רצינית. והדור הצ'כי, שזכה לאכול מפריה של התקומה המדינית, שיקע עצמו במעשי הבנין היום-יומיים. בלתי מפוקפקת היתה עלית רמות החיים החמריים — ואתה באה גם מעין "אמריקניזציה": של קצב הגידול המשקי, של פרטי ההון, — ואולי גם של חיי הנפש. הן את החיים, הריצון לזכות במידה שלימה, ככל האפשר, של ברכות-היום החמריות, מין הידוניזם אישי "קייבוצי" — היו מחזיונות הלואי של התקופה הזאת. והשאלה הנשאלת היא: באינו מידה עמדו בפני אלה, ולצדם של אלה, גם הצוויים של מורשת-החינוך, של מסגרת רוחנית בחייבת, של הקרבת עניניה-הפרט למען ענינו של הכלל; הצוויים של אותה משמעת עצמית, ששמעת האופי, שהיא מכוונת לא בלבד לכשרון גדול ככל האפשר לזכות בברכת-היום, לא

בלבד לכושר-המעשה של „תכלית” קרובה ותועלתית, לא בלבד לשקיעה יסודית ביותר באפיקים נתונים, — אלא גם להתעלות ברגע הדרוש, לעמידה על רוח האומה, הפריצת מסגרות הקיים — ואפילו הן יקרות מאד, לשם הבטחת העוד של חירות לאומית, של יצירה חפשית, של שלימות מבית ועוז רוח כלפי חוץ? כדלו של דבר: באיזו מידה נשתמרו, בתקופת המבחנים הגדולה של השנים האחרונות, ומול התגברות החושים החמרניים והמצומצמים, חסרי המעוף ההיסטורי, גם גורמי החלוציות המהפכנית, המדינית והרוחנית, בקרב עם הצ'כים, הנפתל על קיומו? העמדו לו, במידה מספיקה, בשנות הגורל הטררגיות שמאחריו? התעמודנה לו, להצלחו?

התשובה הטובה ודאי שתמצא בחלקה לאחר שאפשר יהיה לנתח את העבר הקרוב ניתוח שלם ובהיר יותר; אך היא עוד תנתן גם על ידי הופעות חיו של העם הצ'כי בשנים הבאות.

**

ההסתכלות בעבר ההיסטורי מגלה מאליה את הצורות המסורתיות להתנגדותם של הצ'כים לשליט ולכובש. אין הם מרדנים, בסגנון הבריקדה הפריזאית או הגיריליה הספרדית (אם כי לראשונה — היו תקדימים גם אצלם, לפני יום „ההר הלבן”, יב-1848). נוטים הם להתנגדות פסיבית-מלאה, סבוטג'ה וריגול-מסייע — כל עוד האויבים מושלים בארצם. תכונתם זאת היא מורשת של דורות, אשר נצטוו לשמור על כיומם, אך תמיד ידעו לעמוד בתקיפות — במאה הט"ו והי"ז (ולולא נעזבו לנפשם והותקפו „התקפה רוחנית” ע"י בני בריתם — היו מוכיחים את זה גם במאה הכ') בפני אויב בטרם השתלט על ארצם.

אך משנתחוללה שואה זו — אשר תפקידו הראשון של כל עם הוא לא להגיע אליה — אזי באים ארגונים הצבאי וצאתם לקרב או על אדמת מדינות-מקלט ידורות, או — בדפוק צבא-גואל על שערי ארצם. עוד יד הגורל נטויה לזכותם פעם נוספת בכך.

ד"ר אורי ליכטוויץ

דרך התחיה הצ'כית

א. ממלחמת-החורבן הצ'כית עד למלחמת-ההתעצמות (1918—1618)

אבדן החירות

מלחמת-השחרור הלאומית של העם הצ'כי בדורות האחרונים היא בעצם היאבקות, בשתי פרשות שונות, עם אותו האויב עצמו: עם כוחות האבסולוטיזם, הדיקטטורה והריאקציה, כנגד ההשפלה הפוליטית והתרבותית. ואם כי עצום הוא ההבדל בשיטה ובבחירת אמצעי-מלחמה, בין שני נציגי הריאקציה האלה — שושלת בית הבסבורג והנציונל-סוציאליזם הגרמני — הרי שמטרת שניהם כלפי הצ'כים אחת היתה: כליונם בתור אומה.

הקרוב ליד „ההר הלבן” הסמוך לפראג, בשביעי בנובמבר 1620, שבו נחלה הקונטר-רפורמציה הקתולית-ההבסבורגית את נצחונה המכריע על החוגים הרפורמ-

טוריים והלאומיים של הצ'כים, היה „יום התשיעי באב” של האומה הצ'כית. מאז המאה הט"ו זעזעו את בוהמיה ואת מורביה מלחמות־דת סוערות, שהיו טבועות בחותם לאומי־צ'כי מובהק. תנועת הרפורמה של יאן הוס והעדה־הכנסייה של ה„אחים הצ'כיים”, אשר הקיפו במהרה את רובו של העם הצ'כי, היו מכוונות גם כנגד הכנסייה הקתולית וגם כנגד המונרכיה ההבסבורגית. המגמה הקונטר־רפורמטור־רית הבלתי־מרוסנת, שנקט בה פרדיננד השני, גרמה להתקוממות גלויה בבוהמיה, שיגורלה נחתם במערכה ליד „ההר־הלבן” (*).

משפטה־העונשין כנגד אלה שעוררו להתקוממות והשתתפו בה היה, לאמיתו של דבר, משפט נגד העם הצ'כי. מנהיגי המרד, 27 אצילים, הוצאו להורג, ביוני 1621, בככר ה„רינג” שבעיר העתיקה בפראג (**). נכסיהם ואחוזותיהם הוחרמו. ובדרך זו הוחרמו קרוב לשלושת־רבעי המלכות הבוהמית, והוענקו לנאמני בית הבסבורג, ובעיקר לגנרלים של הקיסר ולאצילים בני חוץ.

ד ת ו מ ל ד ת

ההבסבורגים ניסו בכל האמצעים להחזיר את הצ'כים לברית הכנסייה הקתולית. ממיטב בניו של העם נשללה אחדות האמונה והמולדת. משהוצגו בפני הברירה — בחרו באמונה. ובזה נפתחת גלותם; מרוששים ומשוסיים עלו בנתיב יסורים קודר זה. למעלה משלושים אלף משפחות נעקרו באותו זמן מבוהמיה והגרו לארצות הפרוטסטנטיות, וכן להונגריה ופולין. היה בזה משום הפסד לאומי קשה לעם הצ'כי; ואם כי המהגרים התאמצו לשמור בדביקות על לאומיותם גם בככר, הרי צאצאיהם אבדו בשביל עמם. אולם זכות זו של ההגירה ניתנה רק ל„אדונים”, ואילו ה„נתינים”, רובו המכריע של העם הצ'כי, נאלצו להשאר בארץ ולקבל את הדת הקתולית. וכך נשאר עם הארץ צ'כי. והוא שמר בתקופת הירידה הגדולה של האומה על כוח אלמנטרי כה רב, עד שעלה בידו, במחוזות מסוימים, וביחוד במורביה, לשוב ולכבוש בדרך של התפשטות טבעית את הקרקע שנגזלה ממנו ע"י מדיניות הטמיעה הגרמנית, שנקטו בה ההבסבורגים. לא רק „יום התשיעי באב” ו„גלות” היו לו לעם הצ'כי, אלא גם אנוסים משלו. בבוהמיה, וביחוד במורביה, וכן בסלובקיה ההונגרית, נשתמרו על ידי זה שיירי קהילות ה„אחים”, אשר חזרו בגלוי לחיק הפרוטסטנטים אחרי „פקודת הטולרנציה” של הקיסר יוסף השני בשנת 1781. הם נאחזו בספר התנ"ך בתרגומו הקלאסי הצ'כי ושמרו אמונים למסורת הלאומית. קהילות אלה הן הן מקור מוצאם של חלק ניכר ממעוררי התחיה הלאומית כגון קולר, יונגמן, פלצקי, הודוזה ואחרים (**).

(* לאחר מלחמה שארכה קרוב לשלוש שנים, ושבה נתמכו המתקוממים הצ'כיים במידת־מה גם ע"י פרוטסטנטים מארצות אירופה אחרות: מגרמניה, הולנד ואנגליה. — המער'.
(** מקום העדיקה־דרגל של בני העם הצ'כי בתקופת התעוררותו ובשנות עצמאותו. — המער'.

(***) אף מיניסטר־המלחמה של הממשלה הלאומית שבגולה (ב־1918), הסלובק סטפניק — היה ממוצא זה, בן־מטיף לעדה פרוטסטנטית כפריית. — המער'.

באופן מקביל לפעולתם של ה"מעוררים" התפתחה והלכה תנועת האספורט הצ'כית, עד אשר היתה גורם חשוב בתחיה הלאומית והפוליטית של העם. לעיני רוחם של מייסדיה — טירש ופינגר — רחף תחילה המופת של תנועת האספורט הגרמנית, שהניפה בשנות היוסדה גם את נס החופש — כנכס צאן-ברזל שלה. ברם, בהמשך התפתחותו, פנו שתי תנועות האספורט הללו לכוונים שונים. בעוד אשר המוני המתעמלים הגרמנים שמרו מימי נעוריהם רק על הלבושים החיצוניים ועל המלל הרומנטי של לוחמי-החופש משנות 1812-13 ו-1848, ואת סיסמאות החופש והקידמה שכחו; בעוד אשר הסתדרויות המתעמלים הגרמנים פנו יותר ויותר לעבר מחנה הלאומנות ה"פילסטריית" הקיצונית ונמנו על סוללי-הדרך העיקריים לנושא דגל הנציונל-סוציאליזם הגרמני — לא בגדה תנועת האספורט הצ'כית אף לרגע ברעיון הדמוקרטיה והקידמה.

היא צמחה מתוך התאגדות אספורט גרמנית-צ'כית, שנוצרה בשנת 1862 בפראג. עוד באותה שנה נפרדה ההתאגדות לפי יסודותיה הלאומיים, וחבריה הצ'כים יסדו את ה"סוקול" ("פרס") בראשותו של ד"ר מירוסלב טירש. בשנת 1863 נוצר ה"סוקול" היוגוסלבי, וב-1865 — ההתאגדות הראשונה של ה"סוקול" באמריקה. סמוך לכך קמו הסתדרויות כאלו ביתר הארצות הסלבוניות. במשך עשרות בשנים שימש ה"סוקול" כביטוי המפורש והברור ביותר לכל השאיפות הפנסלבוניות. האר לימפיאדות הגדולות שהיה מארגן ("סלט"), ושהתקיימו אחת לשש שנים, הפכו כסדרן, עד לפרוץ המלחמה הקודמת, להפגנות פוליטיות גדולות של העמים הסלביים אשר בתחומיה של אוסטריה*).

ברם, בהבדל מתנועת האספורט הגרמנית, ציינה את ה"סוקול" הצ'כי עוד תעודה מיוחדת אחת, והיא: חינוכו הצבאי של העם הצ'כי, שמאז הקרב ליד "ההר הלבן" לא היה לו כל צבא משלו. חשיבות-יתר נודעת לענף זה בפעולתו החינוכית של ה"סוקול", הואיל וכבטוי ההתנגדות למשטר ההבסבורגי קם בקרב העם הצ'כי טיפוס של אדם, אשר בשטח הצבאי ראה את עיקר מטרתו בחתירה תחת הצבא האוסטרי והחרמתו. על אף הערך הרב שנודע לעמדה זו בשלב מסויים של מלחמת החופש הצ'כית, איימה הסכנה שטיפוס אדם זה, אשר מצא את ביטויו הספרותי בדמותו של "שוייק", עלול להרוס לגמרי כל יחס למשמעת וכל הבנה לחשיבות הכושר המלחמתי בקרב האומה הצ'כית.

ה"סוקול" נקט בעמדה מנוגדת לכך. משפרצה בשנת 1866 המלחמה בין פרוסיה לאוסטריה, ונשקפה הסכנה שבוהמיה עשויה ליפול שלל בידו פרוסיה, העלה טירש בפעם הראשונה את רעיון הכושר המלחמתי במרכז פעולת החינוך וההתעמלות של ה"סוקול"*. מאז הפך ה"סוקול" להסתדרות צבאית למחצה — התא הצבאי (* ילא רק אלה שבתחומי אוסטריה בלבד — כי אם גם בני סרביה, רוסיה, וה"יונקיס" הבולגריים. — המער).

** ובוזה הוכיח, כמובן, לא כ"כ את הפטריוטיזם האוסטרי-הקיסרותי שלו, כאשר אנו בשרון ההבחנה בין הרעה הקטנה לבין הרעה הגדולה ממנה — בין השלטון הזר, אך השמרני

יותר לעם הצ'כי. רבים ממארגני ריאיונים הצ'כים ושל הצבא הצ'כוסלובקי
קבלו את הכשרתם בשורות ה"סוקול", אשר מילא גם תפקיד נכבד בקיום
ה"סוקול" במדינה בשנת 1918, שנת המהפכה. המבנה החיצוני והפנימי של
ה"סוקול" נשומר ביסודן של הסתדרויות ההתעמלות האחרות שקמו אחר כך בעם
הצ'כי כגון המתעמלים הסוציאלי-דמוקרטים (אם כי סוציאליסטים מאורגנים רבים
המשיכו להשתייך בכל זאת ל"סוקול"), הפדרציה להתעמלות של הקומוניסטים
והתאגדות הקתולית להתעמלות "אורל" ("נשר").

הצ'כים הצעירים

בינתיים זרמו החיים הפוליטיים והעלו סיסמאות ופתרונות חדשים. אותה
המדיניות הצ'כית, אשר ניסתה להשיג את מבוקשה במסגרת מלכות ההבסבורגים,
נכנסה למבוא סתום*. ואז הופיע זרם חדש על הבמה המדינית שכינה את עצמו,
בביגוד לורם השליט של "הצ'כים הזקנים", בשם "הצ'כים הצעירים". הללו היו מת-
נגדים מוחלטים לנכונות-הפשרה שהגוה ה"זקנים", ועד מהרה סחפו אתם בקיצור
ביניהם את רובו של העם. הנהגת המדיניות הצ'כית עברה לידיהם מאז הבחירות
בשנת 1891. הפרופ' ת. ג. מסריק וד"ר קרל קרמרש היו המועמדים הראשיים של
"הצ'כים הצעירים", שזכו בנצחון בבחירות אלה. אולם כבר בשנת 1900 פנה מסריק
עורף למסלגה זו, אשר כוחות שובינייים ומעמדיים השתלטו עליה יותר ויותר, וייסד
מפלגה משלו (ה"ריאליסטים"). קרמרש נשאר מנהיגם של "הצ'כים הצעירים", וגם
לאחר תקומתה של הריפובליקה הצ'כוסלובקית המשיך להיות מתנגדו הריאקציוני
המובהק של מסריק.

במקום תפיסתו של פלצקי קבעו "הצ'כים הצעירים" עיקרון חדש, — הוא
העיקרון של הפנסלבייות, שמשמעותו: כל העמים הסלביים חייבים להתאחד
תחת הנהגתה של רוסיה, כדי לעמוד כגוש אדיר מול הכוחות הגרמניים השואפים
להתפשטות. מסריק, שהכיר יפה את רוסיה, התנגד לתפיסה פוליטית זו. בניתוח
שקול הוכיח לעמו, שהמשטר הצארי חותר על ידי סיסמת הפנסלבייות להשגת
מטרותיו הפוליטיות שלו, כלומר להשתלטות על ארצות הבלקן והדרדנלים;
שהאינטרסים הלאומיים של הצ'כים אין להם ולא כלום עם המטרות הללו;
ושהמשטר הצארי המנוון, שדינו נגזר, לא יוכל להגיש סעד רציני לעם הצ'כי.

ולפיכך תמך מסריק כבר בראשית המאה הזאת באורינטציה של עמו על
הדימוקרטיה המערביות. מדיניות זו הניבה את פריה במלחמת 1914. מפלת
כלכות בית הבסבורג היתה — לפי תפיסתו של מסריק — תנאי מוקדם להשגת

המתון, של ההיבסבורגים ברפיונם, לבין הלאומנות הגרמנית המתנשאת והנוקשה של פרסיה
הביליטריסטית העולה. לא ה"בעד", כי אם ה"נגד" היה העיקר בנכונות זו להקריב דם
צ'כי להגנת הממלכה ה"מטולאת" וממשלת-הזרים; סימן לריאליזם פוליטי. ברם, קוצר
בהחבת 1866, עקב קבלת הדין המהירה (מסירת ההגמוניה בארצות גרמניה לפרוסים) ע"י
הכריזתה האוסטרית — חסך לתנועה הצ'כית של הימים ההם את מבחן-הדמים עצמו. — המער.
(*) עקב ההסכם הגרמני-הונגרי הנ"ל, אשר הפך את הממלכה לא לפדרציה של אומות,
אלא לממלכותים: של האוסטרו-גרמנים ושל ההונגרים. — המער.

עצמאות מדינית לעם הצ'כי. אומה קטנה כאומה הצ'כית יכולה לזכות בעצמאות ולקיימה רק אז, אם רוח הדימוקרטיה והקידמה הסוציאלית תתגבר על רוח האבסולוטיזם המלוכני. בדרך של לבטי-מחשבה רבים הגיע הוא, שמפלגתו היתה. שלא כ"צ'כים הצעירים", מיעוט בלתי ניכר בעם הצ'כי, אל ההשקפה הזאת — בזמן שפרצה פתאום מלחמת 18-1914.

ב. בתוך מלחמת העולם

מסריק בגולה

זמן-מה לאחר פרוץ המלחמה עזב את פראג, והלך תחילה אל ארצות-החוץ הנייטרליות, לאיטליה ולשווייץ ואח"כ לצרפת. עד מהרה בא לפריו גם ד"ר בנש, והצטרף אליהם הסלובקי סטפניק, ששימש אחרי כן מיניסטר-המלחמה הראשון בממשלה הצ'כוסלובקית. השלישיה הזאת ארגנה את תנועת-החופש הצ'כוסלובקית בגולה, יצרה את הלגיון הצ'כי שנלחם לצדן של בנות הברית, והשיגה לבסוף — לאחר היאבקות דיפלומטית עקשנית ומורכבת — שיכירו בדרישה ליצור מדינה צ'כוסלובקית עצמאית. בנש וסטפניק נשארו בפריו, בזמן שמסריק פעל באנגליה וברוסיה, ועם המשכה של המלחמה — בארצות-הברית.

עם ראשית פעולתו נאלץ היה מסריק להכיר מה דלה היתה אף אצל המדינות-הראשיות של מדינות-הברית הידיעה של בעית הלאומים באוסטריה. הללו לא הגו רצון רב לטפל בתכניות, שחתרו להרוס את הממלכה שעל גדות הדנובה. רק אצל שני אישים זכה מסריק להבנה מוחלטת ולסעד רב, הלא הם: ויקהאם סטיה, באותם הימים — עורכו הראשי של "טיימס", והפרופ' דאָניס, המומחה ללשונות סלבויות בסורבונה. בעזרתם התחיל בפעולה ענפה של הסברה ותעמולה בין מדינות בנות הברית. וגם לאחר שהדרישה לשחרורו של העם הצ'כי קנתה לה פרסום עוד נשארה התנגדות רבה ליצירת הלגיון וצריך היה להתגבר עליה; הקמת הלגיון נתקלה מלכתחילה ביחס ספקני מצד החוגים הצבאיים, הואיל והלגיון הורכב בעיקר מבורחים מן הצבא האוסטרי ומשבויי-מלחמה.

מסרת המלחמה של הצ'כים

המלחמה נגד שני העמים הסלביים — הסרבים והרוסים — לא יכלה, כמובן, לעורר אצל הצ'כים שום אהדה למעצמות המרכז. פעולתו הפוליטית של מסריק לאחר פרוץ המלחמה יצאה מתוך ההנחה, שנצחון "ארבעת המעצמות" יחסל לתמיד את כל שאיפותיו של העם הצ'כי להשגת עצמאותו המדינית, ולא עוד אלא שירע בהרבה לסטטוס הפוליטי הקיים. מאידך, מפלת אוסטרו-הונגריה עלולה לשמש הזדמנות שלא ציפו לה, להגשמת חלומותיו הפוליטיים. בראשית פברואר 1915 נתן קבל מסריק אצל ראש המיניסטרים הצרפתי והגיש לפניו את תכניתו: "חלוקתה של אוסטריה לפי יסודותיה הטבעיים וההיסטוריים הוא תנאי להתחדשותה של אירופה ולהחלשה ממשית של גרמניה, ומתוך כך גם תנאי לחיזוקה של צרפת". בריאן הסכים להנחה זו, שגם יתר המדינאים של ארצות ההסכמה קבלוה בהמשך המלחמה. על שאלתו של וילסון ב-21 לדצמבר 1916, סמוך לבחירתו (השנייה) לנשיאות אר-

צות הברית, את הצדדים הלוחמים בדבר מטרות המלחמה שלהם, באה ב־12 בינואר 1917 תשובתן המשותפת של כל מדינות ההסכמה — ושחרורו של העם הצ'כי נכלל בה כאחד התנאים המוקדמים לשלום העתיד לבוא.

המאבק למען הלגיון

„בלי צבא לוחם לא היתה זוכה תביעת השחרור של הצ'כים לתשומת לב רבה. בה בשעה שכל העולם עומד במלחמה אי־אפשר היה להסתפק בחבורים על זכויות היסטוריות וטבעיות.“ בשני משפטים אלה מגדיר מסריק בספרו „המהפכה העולמית“ את המטרה הפוליטית העיקרית, שעמדה בפניו ובפני שותפיו לפעולה, בו בזמן שבבוהמיה ובמורביה פעל במחתרת הארגון „מפיה“*, שהתאמץ לערער את קיומה של המונרכיה האוסטרית מבפנים וסיפק בקביעות לנציגי העם הצ'כי בחו"ל חומר אינפורמטיבי, — עסק מסריק בהשגת שאיפתם של הצ'כים להקים יחידות לוחמות עצמאיות לצד מעצמות ההסכמה וארגן בעצמו את הלגיונים האלה. כבר בראשית המלחמה התנדבו הצ'כים שנמצאו בחו"ל לצבאות ההסכמה. מעטים מהם נתקבלו לצבא הסרבי; בצרפת גוייסו לכתחילה המתנדבים ללגיון הזרים; רק ברוסיה יצרו מהם יחידה צבאית, את ה„דרוז'ינה“, במסגרת רגימנט רוסי. כל עוד ארצות הברית היו נייטרליות, פנו המתנדבים הצ'כים שישבו שם לקנדה ונתגייסו כחיילים לצבאה. רוסיה שימשה מקור, שממנו אפשר היה אחרי כן לשאוב בקביעות כוחות חדשים לפעולתו הצבאית של מסריק. מעברה השני של החזית הרוסית נלחמו בתוך הצבא האוסטרו־הונגרי גם רגימנטים צ'כיים, אשר נתפסו יותר ויותר, כתוצאה מפעולתה של ה„מפיה“, לעמדה אופוזיציונית כלפי המונרכיה ההבסבורגית. ולא עברו ימים רבים והסיסמה הפטריוטית של החיילים האלה היתה: „לעבור לצד הרוסים“. בשלישי באפריל 1915, תוך כדי הכנות להתר קפה, עבר לצד הרוסים רגימנט בוהמי שלם, הוא הרגימנט ה־28 של חיל הרגלים; שלטונות הצבא הרוסיים הרשו לחזק את ה„דרוז'ינה“ בחיילים אלה. הרשיון הזה ניטל אחר כך. מסריק נאלץ היה לנהל משא ומתן מייגע בענין זה עם הרוסים, כדי להניעם לכך, שיכללו את החיילים הצ'כים, שברחו או נפלו בשבי, ביחידה הצבאית הצ'כית. ב־21 באפריל 1916 נתן הצאר את הסכמתו לשחרר את כל שבויי המלחמה הסלביים ברוסיה ולאפשר להם להלחם נגד „ארבע המעצמות“: מטרתו של מסריק מכאן ואילך היתה — יצירת לגיון עצמאי ברוסיה והעברתו לצרפת, למען ישתתף במערכה באחד הקטעים של החזית ההיא. הוא השיג את הסכמתה של הממשלה הצרפתית לתכנית זאת. ומטעם זה גם אורגן הלגיון הצ'כי לפי הדוגמא הצרפתית והונהג בו התקנון הצבאי הצרפתי. (תפיסה זו נשתמרה גם בצבא הצ'כוסלובקי הסדיר, בצ'כוסלובקיה העצמאית).

ברוסיה, בתקופת „הממשלה הזמנית“ — קיץ־סתו 1917, זכה מסריק להבנה מיוחדת מצד המיניסטר לעניני חוץ מיליוקוב והגנרל דוחוּנין (וביחוד — זה האחרון, לאחר הנסיון המוצלח של השתתפות הגדודים הצ'כיים בקרבות ליד ז'ורוב, בגליציה המזרחית). אולם תוך כדי פעולות־ההכנה פרצה מהפכת אוקטובר.

(* ראה „מערכות“ יוני 1942, חוב' י"א, עמוד 42.)

רוסיה הבולשביסטית כרתה ברית שלום עם גרמניה, והתחייבה לא להשאיר על אדמתה שום כוחות צבאיים האויבים לה. מסריק, שבא כבר קודם לכן לרוסיה, כדי להחיש את הקמתו של ה"לגיון והעברתו למערב, ניהל בחדשי המהפכה הסוערים את המשא ומתן המייגע עם שליטיה החדשים של רוסיה, שהתייחסו באי-אמון ללגיון הצ'כי וחששו שמא ייהפך כלי-נשק בידי הקונטרבולוציה — והוא קידם בכל מרצו את דבר הקמת הצבא הצ'כי. מסריק התייחס בחיוב למהפכה הרוסית. הוא ראה בה את ההזדמנות הגדולה ביותר שנתגלגלה לעם הרוסי, להתחדשותו, ואולי את תרומתו הגדולה ביותר להתפתחותה התרבותית של האנושיות, אם כי מתח בקורת על הרבה מגילוייו של הבולשביזם. הוא קיווה, שהמשטר החדש יחסל עד מהרה את הטירור וישיב את הדימוקרטיה על כנה (ראה חוברתו, "אירופה החדשה", מרץ 1918). ומטעם זה התנגד לכל מדיניות של אינטרבנציה, וקבע בשביל הלגיון את עקרון הנייטרליות הגמורה במלחמת-האזרחים ברוסיה. הוא ובנוש הגנו על העמדה הזאת בהצלחה גם אחרי כן, בימי הריפובליקה, כנגד מגמות האינטרבנציה של ד"ר קרמרש. ב-10 בפברואר 1918 כרת הסכם עם הממשלה הסובייטית, שלפיו ניתנה רשות יציאה חפשית ללגיון הצ'כי**).

ברם, מה היא הדרך החפשית שנשארה לו להעברת צבאו, אשר גדל בינתיים והגיע ל-50,000 איש, לצרפת? אמנם היתה אפשרות להלחם לצדן של רוסיה ורומניה — קודם שהללו הניחו את נשקן במערכה נגד מעצמות-המרכז. בחוגי הצבא הצרפתי חייבו תכנית זו, אולם מסריק דחה אותה, משום שלא האמין ביכולת התנגדות רצינית של הרוסים והרומנים. ואכן, הצדק היה אתו, ולפיכך לא נשארה לו אלא הדרך האחת: לפנות עם צבאו — שנותרו באיזור קיוב — לעבר סיביר, על מנת לערוך את מסעו לצרפת דרך אוקינוסים**).

ה"אנבסיס"***

דרך יפן נסע מסריק לאמריקה, כדי להשיג ערובות פוליטיות למפעל הענקי הזה של מעבר צבאו מסביב לכדור-הארץ. בפעולתו בארצות הברית זכה בעזרה רבת-ערך מצד יהודי אמריקה, ובמיוחד מצד הציונים שבהם. בספרו "המהפכה העולמית" כתב על כך כדברים האלה:

"ודוקא באמריקה, הניב לי את פרוי", אם מותר להתבטא כך, משפט הילזנר****). כבר בשנת 1907 ערכו לי יהודי ניו-יורק קבלת פנים חגיגית

(°) אשר עמד, סמוך לזה, בקרבות-מאסף עם הגרמנים, — ליד בחמץ, בשעת נסיגתו מסביבת קיוב, בראשית מרס 1918 — המערכת.

** את ההצעה לעבור, דרך קוקו או תורכסטן, אל המזרח התיכון, ולהתאחד כאן עם הכוחות הבריטיים, — דרך אשר עליה חלם גם טרומפלדור באותה תקופה — לא ראה מסריק כרצינית; ואין לדעת אם צדק בזאת. — המערה.

*** בטוי זה, השאול מתאור נסיגת "עשרת האלפים" של שכירים יוניים לכסנופונט

נתקבל בצ'כיה ככנוי למסע הגדול של הלגיונות, דרך רוסיה, סיביר והאוקינוס, לצרפת. — המערה.

**** היהודי לאופולד הילזנר יצא חייב בדין בבית-משפט אוסטרי, בשנת 1899, במשפט עלילת דם. מסריק היה אחד הלוחמים הנלהבים ביותר נגד פסק-דין זה. — המערה.

ורבת משתתפים; ערכתו אז פגישות אישיות מרובות עם נציגיהם של האדוקים
בן של הציונים. מבין אלה האחרונים אזכיר את ברנדייס, חבר בית-הדין העליון
של ארצות הברית; הוא היה ידידו הטוב של הנשיא וילסון ונהנה מאמונו. בניר-
זרק היה מר מק (יוליאן) אחד ממנהיגי הציונים. כן הכרתי באופן אישי את מר
בוקולוב, האיש רב-ההשפעה שבין המנהיגים הציוניים.

באמריקה הצליח-מסריק להביא לידי אחדות גמורה בין הצ'כים
והסלובקים. למעלה מחצי מיליון סלובקים, שהתגוררו באמריקה, היוו את המרכז
הפוליטי ואת הנציגות המבוגרת ביותר של עם, אשר דוכא במולדתו ע"י ההונ-
גרים בעריצות רבה יותר מאשר הצ'כים שבבוהמיה ובמורביה ע"י הביורוקרטיה
האוסטרית. מדינאים סלובקיים חשובים, כגון סטפניק ואוסוסקי, נצטרפו אל
מסריק עוד בצרפת; שבויי-המלחמה הסלובקיים התנדבו ללגיון הצ'כי ברוסיה;
ב-30 במאי 1918, בשעת בקורו של מסריק בפיטסבורג, החליטו נציגי ההסתדרויות
הצ'כיות והסלובקיות שבאמריקה על איחודן של "ארצות הכתר הבוהמי" עם
סלובקיה למדינה צ'כוסלובקית אחידה ועצמאית.

בינתיים נעשו ברוסיה ההכנות להסעתו של הלגיון (אז — כבר בהרכב של
יורפוסי-צבא שלם). אולם מאחר שנסיעה זו נתקלה בקשיים, שהלכו ורבו עקב
טכסוכים עם השלטונות הסובייטיים המקומיים, החליט מפקדו של הלגיון להבקיע
ליו בכוה את הדרך לסיביר. בהמשכו של מסע זה, רב-ההרפתקאות, השתלטו זמנית
הצ'כים, לסירוגין, כמעט על כל הישובים הגדולים לאורך מסילת הברזל ובכלל
זה — על ולדיבוסטוק. אגב מסע צבאי זה עלה בידי הלגיון הצ'כי לתרום שרות
וב-ערך נוסף לבנות הברית, שכן מנע, לפחות באופן חלקי, כי שבויי-המלחמה
הגרמנים והאוסטרים שנמצאו במחנות גדולים בסיביר יחזרו למולדתם, וע"י כך —
למערכה כנגד בנות הברית. גם בסיביר הצטרפו ללגיון אלפי שבויי-מלחמה צ'כיים
נוספים.

מולדיבוסטוק — הפליג הלגיון, "המסע למערב" הוביל דרך יפו, קנדה ותעלת
פנמה, ומשהגיע לאירופה — כבר הגיעה המלחמה זה מזמן לסופה, שכן היא
כבר נסתיימה עוד בהפליגם.

המשא ומתן על הקמת לגיון שני בצרפת התנהל מלכתחילה ע"י
מסריק, ואחרי כן ע"י בנש. בשנת 1916 נתן בריאן את הסכמתו ליצירת חיל כזה
בתנאי, שתחילה יגיעו משלוחי-צבא כאלה מרוסיה. בראשית נובמבר 1917 הגיע
מרוסיה הראשון למשלוחים האלה, ובו 1200 איש, ובאותו חודש הגיע לצרפת גם
המשלוח השני, של מתנדבים צ'כיים וסלובקיים מארצות הברית. מיד לאחר זה
הגיעו החיילים הצ'כיים ששרתו עד אז בצבא הסרבי שחנה בסלובקיה. ב-16 לדצמבר
1917 חתם נשיא צרפת על פקודת-חוק, שלפיה הוכר הלגיון הצ'כי כצבא בן-ברית
עצמאי בצרפת.

בקשיים החמורים ביותר נתקל דבר הקמתו של לגיון צ'כי באיטליה.
לפני שיוחר מאשר בכל מדינות הברית המשיכה מדיניות החוץ האיטלקית להסתייג
לפני התפיסה הפוליטית של מסריק. לאחר משאומתן מייגע השיג ד"ר בנש בסתו

1917 את הזכות להקים יחידות צבאיות-למחצה, שהורכבו מחיילים שברחו ומשבויי-מלחמה. ורק ב-21 באפריל 1918 אישרה סוף-סוף הממשלה האיטלקית את הקמתה של דיביזיית חיל רגלים צ'כית. בסוף מאי 1918 כלל הצבא הצ'כי את היחידות האלה: ברוסיה — קורפוס אחד שמנה 3 דיביזיות; באיטליה — שתי דיביזיות; בצרפת — דיביזיה אחת; ובסה"כ — 100 אלף איש. בשלושת הארצות האלו השתתפו הלגיונות בקרבות שונים ועזרו לבנות הברית. אולם עיקר מפעלם וערכם למען תנועת החופש הצ'כית התבטא בעצם עובדת קיומם. בתור מדינאי מציאותי חזה מסריק נכונה מראש, שבתקופה מזועזעת-מלחמות מהוות יחידות צבאיות את הממשות המדינית החזקה ביותר. "היה זה מחובתנו להשתתף במלחמת העולם בתור אומה בנשק ביד. בלי השתתפותנו זאת לא היינו משיגים את עצמאותנו, וודאי שלא באותה מידה שהשגנוה. בזה טמונים המשמעות והערך הפוליטי של הלגיונות שלנו ברוסיה, בצרפת ובאיטליה. הודות להם זכינו באהדתן ובעזרתן של מדינות המערב; הודות ללגיונות ול"אנבסיס" הסיבירי רכשנו את אהדתה של דעת-הקהל הרחבה בארצות ההסכמה, ויחס-כבוד מצד אויבינו. עצמא-תנו נכבשה בדם".

ייסוד המדינה

ציונה וכיונה של המדיניות הצ'כית במולדת בשנות המלחמה עוצבו אף הם בהשפעת פעולתם של מסריק, בנש והלגיונות. אם מראשיתה הוציאה את כוחה תיה בפעולות מחתרת נסתרות, הרי שבמחציתה השניה של המלחמה עברה גם להתנגדות גלויה לאוסטרו-הונגריה. בפתיחת הפרלמנט בווינה, ב-30 במאי 1917, תבעו הצירים הצ'כיים בהכרזה משותפת את שנוי המונרכיה האוסטרו-הונגרית למדינה פדרטיבית (Bundesstaat) שתהא מורכבת ממדינות לאומיות שוות זכויות. אולם כבר ב-6 בינואר 1918 פרסמו כל הצירים הצ'כיים הצהרה, בה הכריזו פה אחד, שהאומה הצ'כית, "שואפת למדינה עצמאית בגבולות בודהמיה מורביה וסלובקיה". ביוני 1918 נוסדה בפראג המועצה הלאומית הצ'כית בראשותו של ד"ר קרמרש, שנידון ע"י בתי-המשפט האוסטריים למות באשמת בגידה במולדת אולם שוחרר כתוצאה מן החנינה הפוליטית, שהוכרזה ע"י הקיסר קרל. המונרכיה האוסטרו-הונגרית היתה כבר באותו זמן טבועה בגלויי התפוררות פנימית והקיסר ניסה להציל, מה שניתן להציל ע"י מעשה-הגדיבות סמלי גדול. ב-16 לאוגוסט טובר 1918 הבטיח במניפסט לשנות את מבנה המדינה האוסטרית — לברית של מדינות אבטונומיות. אלא שאיחר את המועד! יומיים לאחר זה השיב מסריק מושינגטון על מניפסט זה בהכרזת העצמאות הצ'כוסלובקית והודעה על הקמת "ממשלה בגולה". ב-24 באוקטובר 1918 נסעו — בהסכמת הקיסר קרל — המדינאים הצ'כיים העיקריים, עם קרמרש בראשם, לג'ניבה, כדי להמלך בבנש על אום ההופעה להבא. בזמן העדרם פרצה ההפיכה בפראג. ומשהודיעו עתוני הבוקר בפראג כי נשיא המיניסטרים האוסטרי, הגרף אנדרסי, הביע את הסכמתו להכרות השלום של הנשיא וילסון (שבה הובטח גם חופש לאומי לצ'כים), נערכו אסיפות-עם לזות לפני מערכות העתונים, ובמהלכן הכריזו אנשים בלתי ידועים מתוך העם

הספר הגבוהים של הגרמנים לא נפגעו. למעשה, השלים המעוט הגרמני עד מהרה עם המציאות החדשה. עם האינפלציה בגרמניה ואוסטריה פגו לחלוטין הגעגועים לאיחוד עם ה"רייך". החל מ־1926 השתתפו מפלגות גרמניות גם בממשלה, תחילה — המפלגות האגררית והקתולית, ואח"כ — גם הסוציאליסטים. רק עם עליית היטלר לשלטון התפשט הנאציזם גם בקרב הגרמנים בצ'כוסלובקיה ועם הצלחותיו של היטלר הלך ורב גם מספר אוהדיו בחבל הסודאטים.

מסובכת יותר היתה הבעיה ההונגרית, כי מעוט זה נתמך באופן נמרץ מאד על ידי מדיניות הונגריה, אשר לא השלימה אף פעם עם ניתוקה של סלובקיה ותמכה במשך כל השנים בתנועה אירידנטיסטית (לא ואַנטה). פעמיים הגיעו הדברים עד לידי התנגשות מזוינת. בפעם הראשונה — בימי "הקומונה ההונגרית", בראשותו של בלה קון, אשר פרץ לסלובקיה; ובפעם שניה — עם הנסיון של הקיסר קארל לחדש את מלכותו בהונגריה. מובן, איפוא, כי מדיניות החוץ הצ'כית ראתה זמן רב את אויבה העיקרי בהונגריה ובשאיפותיה הרביזיוניסטיות. לשם עכובן נוצרה גם "ההסכמה הקטנה" של צ'כוסלובקיה, רומניה ויוגוסלביה. גם היחסים למעוט הפולני היו זמן רב מסובכים, עקב הסכסוך על איזור טאַשן.

הזכויות האזרחיות של בני המעוטים לא נפגעו. ואם גם לא פסקו טענותיהם, כי חלקם בחנוך ובפקידות קופח, יש לציין, שבאופן יחסי היו בצ'כוסלובקיה יותר בתי ספר הונגריים ופולניים מאשר בפולניה והונגריה עצמן. נכון הדבר, כי המעוטים לא היו מיוצגים בפקידות בהתאם לאחוזם באוכלוסייה, אך מקומם לא נפקד. כן נכנסו במרוצת הזמן לכל דרגות הצבא, יש לציין, כי בני המעוטים היו בדרך כלל לויאליים למדינה וקיימו את המשמעת האזרחית והצבאית. אפילו בגיוסיו של הצבא הצ'כי שבאביב ובסתיו 1938 נתברר, כי המשמעת הצבאית לא נפגמה וכי גם בני המעוטים מלאו אחרי צו הגיוס כמעט במאה אחוז.

לא נעמד כאן באריכות על הבעיה הסוציאלית בימי קיום המדינה. העקרון של שתוף כל המעמדות, לרבות מעמדות העובדים, בהנהלת המדינה עמד כנר לרגלי מדיניותה של הרפובליקה. הקואליציה של המפלגה האגררית עם המפלגות הסוציאליסטיות היתה — פרט לתקופה קצרה של שלטון הקואליציה הימנית בשנות 1926-29 — את יסוד כל הממשלות. הסוציאלידמוקרטים הצ'כיים היו עם יסוד המדינה המפלגה הגדולה ביותר וגם אחרי הפדוג, ויצירת המפלגה הקומוניסטית, נשארו המפלגה השנייה במעלה. הם ראו את עצמם תמיד גם כנציגי מעמד הפועלים וגם כשומרים נאמנים על העצמאות הלאומית ועל ערכי הלאום ו"שמרו אמונים למרכס ולמסריק כאחד". לצדם פעלה המפלגה הסוציאליסטית-הלאומית, אשר לא היתה מרכזיסטית ולא נמנתה על האינטרנציונל, אך שתפה פעולה עם הסוציאלידמוקרטים בכל השאלות הנוגעות לזכויות הפועלים. מפלגה זו, אשר על ראשיה נמנה גם בנש, ריכזה בתוכה בעיקר את הפקידות, חבר המורים, אינטליגנציה, רבים מתוך חבר הקצינים, ופועלים בסקטורים מסוימים, כגון רכבת ועוד. המפלגה האגררית היתה תחילה מפלגה עממית ודמוקרטית. מנהיגה בעשר השנים הראשונות לקיום הרפובליקה, שואהלה, היה מדינאי פכח ומרחיק ראות, אשר אמנם ידע לעמוד בתוקף על האינטרסים של האכרים, אולם הבין, כי הרפובליקה צריכה להתבסס על ברית כנה של אכרים ופועלים. לא תמיד היה שותף לאידיאליזם של מסריק ולראיתו האופטימית של התפתחות העולם לקראת הדמוקרטיה והקידמה הסוציאלית, אך הוא קיבל את הדמוקרטיה כיסוד, שאין להרהר אחריו.

במרוצת הזמן התפתח אמנם במפלגה האגררית אגף ימני, שייצג את השכבה העליונה של האכרים ואת התעשייה החדשה, אשר האגררים השתלטו עליה (סוכר, כהל, מכונות חקלאיות ועוד). אחרי מותו של שואהלה גברה השפעתו של אגף זה, אשר בראשו עמד רודולף באראן, והיחסים בינו לבין מפלגות השמאל נעשו מתוחים. אחרי הסתלקותו של מסריק מכהונת הנשיא בדצמבר 1935 פרץ משבר גלוי בהנהלת המדינה עקב סירובו של אגף זה לתמוך במועמדותו של בנש לנשיאות המדינה. אולם אז עוד הספיקו כוחו של האגף הדמוקרטי בתוך המפלגה והכרעתה של המפלגה הקאתולית — אשר בראשה עמד הכומר שראמק, ראש הממשלה הצ'כוסלובקית בגולת לונדון כעת, ושבתקופת השנים האחרונות הלכה והבליטה יותר את אופיה הלאומי מתוך ריאקציה על חזיון הנאציות בגרמניה, — כדי לעצור בעד המשבר. שני המפעלים היסודיים של הרפובליקה, הרפורמה הקרקעית ותחוקת עבודה מתקדמת (על הביטוח הסוציאלי המפותח), היו אות לקואליציה של פועלים ואכרים אשר עליה, כאמור, הושתתה המדינה.

מדיניות החוץ הצ'כוסלובקית נשענה מראשיתה על הברית, שבזכותה קמה המדינה לתחיה. האוריאנטציה היתה לדימוקרטיה — ולצרפת, אשר נראתה למדינאי צ'כוסלובקיה כשומרת הנאמנה ביותר על עקרונותיו של וילסון. למעשה תמכה, איפוא, צ'כוסלובקיה בהגמוניה הצרפתית ביבשת אירופה מתוך אמונה, כי צרפת לא רק תגן על עצמאות צ'כוסלובקיה ושאר המדינות הקטנות, אלא גם תפלוס דרך להשלטת משטר בינלאומי מתקדם. בנש, אשר היה שר החיצון מיום הוסד המדינה ועד לבחירתו לנשיא הרפובליקה, היה מחסידי חבר הלאומים והזדהה עם מדיניות לוקרנו ועם כל הנסיונות להאדיר את כוחו של חבר הלאומים. המטרות השליליות של מדיניות החוץ היו: א) מניעת הרסטברציה הבסבורגית בהונגריה או באוסטריה, מתוך חשש כי מלוכה הבסבורגית תשאף לכלול בתוכה את כל שטחיה לשעבר; מכאן ההתנגדות הנמרצת לרביזיוניזם ההונגרי; ב) יחס של "כבדהו וחשדהו" לגבי גרמניה, ומשום-כך התנגדות לספוחה של אוסטריה לרייך. למטרות אלו שמשה שוב, "ההסכמה הקטנה", ברית בין צ'כוסלובקיה, יוגוסלביה ורומניה. אך יש להודות, כי מדיניות החוץ הצ'כוסלובקית היתה מחוסרת תכנית קונסטרקטיבית מעשית לפתרון בעית האיזור הדאנובי. מבחינה כלכלית לא העניקה צרפת לבנות בריתה שום יתרונות, ויצירת גוש כלכלי במרכז אירופה נכשלה עקב הנגודים הפוליטיים. בזמן הממשלות הסוציאליסטיות בצ'כוסלובקיה ובאוסטריה התנהל אמנם משא ומתן על יצירת פדרציה כלכלית, אך אחרי הפלת שתי הממשלות (של טוסאר — בצ'כוסלובקיה, ושל רנר — באוסטריה) פסקו הדיננים, ומאז לא התנהל כל מו"מ רציני.

נגד האוריאנטציה הדמוקרטית של מדיניות החוץ עמדה תפיסתו של ד"ר קרמרש, אשר הטיף לברית ריאקציונית לשם אינטרזאנציה בברית המועצות, אך תורה זו לא מצאה תומכים רבים.

עם עליתו של היטלר לשלטון ראה בנש צורך בהקמת גוש אנטי-גרמני חזק, אשר ישם הגורת פלדה מסביב לגרמניה. לשוא ניסה לשכנע את המעצמות הדימוקרטיות, כי אסור להפקיר את הסוציאלי-דימוקרטיה האוסטרית. הוא לא השלה את עצמו וידע, כי ה"קלריקור פאשיזם" של דולפוס עלול רק לפנות דרך לפאשיזם ה"מלא" של היטלר. הוא לא נענה להמלצות המרוזבות להשען על איטליה הפאשיסטית בתור משקל כנגד לגרמניה הנאצית.

ולא נרתע מעמוד בראש התובעים סנקציות נגד איטליה, בימי מלחמת חבש. את הפתרון היחידי ראה בנש בשתופה של ברית המועצות בגוש האנטי-גרמני. רב היה חלקו בהכנסת רוסיה לתוך חבר הלאומים וביצירת הברית בין צרפת לרוסיה ובין רוסיה לבין צ'כוסלובקיה. החל מ־1937 גברה באגף הימני של המפלגה האגררית הנטיה לפשרה עם גרמניה, אולם ידה של המסורת הדמוקרטית היתה עדיין על העליונה. רק כשנתברר בימי מינכן, כי אין עוד להחזיק בהנחה היסודית של מדיניות החוץ הצ'כוסלובקית, בהנחה, כי המדינות האנטי-פאשיסטיות תעמודנה בהתחייבויותיהן ולא תבגודנה בבני בריתן, — נצחו בקרב האגרריים מצדדי הפשרה. בנש היה גם אז מוכן למלחמה, מתוך נאמנות לעקרונות עמו ומתוך אמונה, כי המופת הצ'כי יביא לידי שנוי הקו הפוליטי בצרפת ובאנגליה — וע"י כך גם בברית-המועצות. אולם ברגע זה נתקל במרד גלוי של רוב האגרריים ושל האופוזיציה הקאתולית בסלובקיה ונאלץ להכנע.

הצ'כים שאפו להתקרבות עם ברית המועצות אולם למדינאים הצ'כים היה נהיר תמיד, כי שום ברית לא תהיה אפקטיבית, אם המדינה לא תוכל לסמוך קודם כל על כוחה הצבאי העצמאי. טובי המדינה, ובראשם הנשיא, והומוניסט מסריק, הקדישו עמל ומרץ רב להקמת הצבא החדש ולשמירה על כוחו. הצבא היה מושתת על שרות חובה לכל האזרחים. תקופת השרות הפעיל היתה שנתיים (אמנם היו שנים, שבהן הופחתה תקופת השרות לשנה וחצי ואף ל־14 חדשים*); זכויות היתר לגומרי בתי ספר תיכוניים בוטלו (כידוע, היתה באוסטריה-הונגריה תקופת השרות הפעיל שלוש שנים, אך לגומרי בתי ספר תיכוניים — רק שנה אחת). הצבא החדש קיבל, כמובן, ירושה מסוימת מהצבא האוסטרי, גם בחבר הקצינים, וגם במושגים, אך דוגמת ארגונו ופיקודו היתה זו של הצבא הצרפתי. מאז הקמת הרפובליקה פעלה בצ'כוסלובקיה משלחת צבאית צרפתית, אשר בראשה עמדו בין השאר הגנרלים מיטלהאוזר ופושה, ומשלחת זו עמדה במגע מתמיד ומהודק עם המפקדה הראשית ועם המיניסטריון להגנה הלאומית.

בחבר הקצינים היוו הקצינים האוסטרים לשעבר, צ'כים ואף גרמנים, חלק קטן בערך. רוב הקצינים נבחר מאנשי הגדודים ומהדור הצעיר, אשר קיבל את השכלתו באקדמיות הצבאיות הצ'כיות. בחבר הקצינים הפעילים היה חלקם של המעוטים הלאומיים קטן, כי האקדמיות היו בנויות על הוראה בלשון הצ'כית בלבד. שונה במידת-מה היה המצב לגבי קציני-המלואים. בראש הצבא עמד — תוך מהנשיא, שהיה בתוקף משרתו המצביא הראשי — הגנרל-אינספקטור. בתפקיד זה שימש תחילה המשורר הצ'כי י. ס. מאחאר, מי שהיה מראשי ה"מפיה", ואחרי הסתלקותו — הגנרל סירובי, ממנהיגי הלגיון הצ'כי ברוסיה.

הצבא הצ'כי שמר על אופיו הדימוקרטי. היחסים בין הקצינים לבין הטוראים היו הדוקים, הצבא היה עממי ולא שאף אף פעם להוות גורם פוליטי. בכיון זה פעלה קודם כל המסורת הליגיונרית. הליגיונרים לא שכחו, כי העם הצ'כי השיג את עצמאותו רק הודות * הארכתה המחודשת של תקופת השרות, שבאה באמצע שנות השלושים, נבעה משלושה גורמים: הצורך באימון ממושך יותר בשביל צבא התולש על ציוד מודרני מורכב; ההכרח בחיל-קבע רב יותר, נוכח הסכנה הגוברת מצד גרמניה; בוא "שנות-הבצורת" לכוח-האדם המתגייס מדי שנה בשנה — עקב מעוט הילודה בשנות מלחמת העולם הקודמת. 1915—1919, — והקושי, משום כך, לקיים את שורות הצבא בהרכבן ההכרחי. — המערכת.

לנצחון הדימוקרטיה וכי הוא יוכל לשמור על עצמאותו כל עוד לא תפגע ולא תבוטל הדימוקרטיה בעולם ובמדינה.

המדינה הכירה תודה לאנשי הגדודים. הם היו חלק מכריע בחבר הקצינים החדש, היו להם זכויות בכורה לקבלתם למנגנון המדיני החדש, במפעל ההתישבות הגדול הכרוך ברפורמה האגררית, בעסקי המונופולין השונים של המדינה (ממכר טבק, קונצסיות למשקאות וכו'). בצורת המדינה נוצר בנק הלגיונרים, אשר נהפך לכלי־שרת פיננסי חשוב, לשם קידום קואופרטיבים שונים.

אמנם אנשי הגדודים לא ניסו אף פעם להוות גורם פוליטי הבא במקומן של המפלגות, אך בתור ארגון בעל משקל מוסרי רב היוו גורם פוליטי לא מבוטל — וגורם פוליטי זה היה מעמודי התווך של המשטר הדימוקרטי. אולי היה זה הארגון היחידי של חיילים משוחררים באירופה שלא נתפס לריאקציה, אלא היה מנושאי הקדמה. בשנות 26-1925 נוצרה אמנם גם בעדת הלגיונרים אופוזיציה ימנית, בראשותו של הגנרל גידה, אך הרוב המכריע דחה את דרכה של האופוזיציה, אשר פרשה מ"עדת הלגיונרים" ויצרה ארגון פאשיסטי. הרוב נשאר נאמן למדיניותם של מסריק ובנש, לרעיונות הדמוקרטיה, הקידמה הסוציאליט וההבנה ההדדית בין אומות הרפובליקה. עתון הלגיונרים Narodni osvobozeni אשר בראשו עמד ד"ר סיכראוה, שימש בימים הטרופים של שנת 1938 שופר הדימוקרטיה, הקידמה והקומיות הלאומית גם יחד.

אפי נחות דימוקרטי היה אמנם לג'נדרמריה, הכפופה למיניסטריון הפנים, שהיה כמעט בכל שנות קיומה של המדינה בידי המפלגה האגררית, גם הרמה התרבותית של הג'נדרמריה נפלה בהרבה מרמת הצבא, ולעתים תכופות היתה היא אבן נגף בהשלטת יחסי שלום והבנה, הן בין העמים השונים, הן בין המעמדות השונים; ביחוד ניכרו הדברים במזרחה של המדינה, באזוריה המפגרים יותר.

המשטר הצ'כוסלובקי בודאי שלא היה נקי ממגרעות ושגיאות. תקופה של עשרים שנה לא הספיקה כדי לצרף את העם מכל סיגי העבדות בת שלוש מאות שנה, והריאקציה הגוברת היילכת בארצות השכנות השפיעה גם על ההתפתחות הפוליטית של העם הצ'כי. שאילת המעוטים הלאומיים לא מצאה פתרון ממשי. התפתחות הביורוקרטיה לא תמיד הלמה את צרכי העם. אך למרות כל המגרעות הצליח העם הצ'כוסלובקי לבנות מדינה, אשר ברמתה הסוציאליט, התרבותית והמוסרית עלתה על רבות ממדינות אירופה.

מדינה זו הופקרה על ידי יידיה, שקוו להציל על ידי הקרבתה את שלומם ואת בטחונם הם. במשבר 1938 היה כל העם הצ'כי מוכן ומזומן למלחמה, אף אם ידע, כי יוטל עליו תפקיד שהוא למעלה מכוחו, כי הוא עזול להקריב את בניו ואת ארצו למען אירופה ולמען האנושיות. לא ניתן לעם זה ללחום את מחמתו. בגידת בני הברית במינכן פרקה ממנו את נשקו. אולם כאשר נוכח העולם לדעת, כי לא יאכל את פירות ההסכם של מינכן, כאשר פרצה המלחמה למרות כל נסיונות הפיוס, נטלה ההגירה הצ'כית מחדש את הנשק בידיה והעם הצ'כי במולדתו המשוועדת קיבל על עצמו את תפקיד החבלה וההכשדה מבפנים. בזכות עמדתו בקרב ובזכות ההתנגדות הפסיבית בסדנאות ובבתי־החרושת עוד ירכוש עם זה מחדש את חירותו ויבנה את הרפובליקה החדשה על אשיות מתוקנים.

המלחמה על הלגיונות

(שילובי קטעים מחוך ספרו «Weltrevolution»)

אהרי המושבה הצ'כית בפאריס, שהופיעה לראשונה, הגישו הצ'כים שבמוסקוה (ברביעי באוגוסט 1914) לממשלה הצעה להקים לגיון צ'כוסלובקי; הדבר היה יום אחד לפני שאוסטריה הכריזה מלחמה על רוסיה. בסוף אוגוסט החל הלגיון הצ'כוסלובקי להתארגן. בסוף אוקטובר נחלצה ה"דרוז'ינה" — שם שנתאזרה בלגיון ה"רוסי" — לחזית.

השלטונות אישרו לצ'כים שברוסיה, בתור אורח-ימדינה רוסיים, את דבר הקמת הדרוז'ינה, שהיוותה חלק של הצבא הרוסי; אולם משהתחילו לבוא אליה גם שבויים, קם אי-שיון פוליטי בין חברי הדרוז'ינה, שהיו אז ימים רוסיים, ובין אנשינו אנו. קצינים רבים חיוו דעתם נגד האזרחים הבלתי-רוסיים. אולם לאחר ההתגברות על הקשיים שמצד השלטונות, אושר גיוסם של שבויים "מהימנים", והללו היוו עד מהרה את הרוב.

ה"דרוז'ינה החדשה" קמה בראשית 1915 ליד טרנופול עם כניסתם של שבויים. הממשלה דרשה, שהשבויים יגישו בקשות לקבל נתינות רוסית, ושחבר הקצינים יהיה מורכב מרוסים, לפחות בשליש.

הממשלה שאפה לרכוש מבין אנשינו צבא רוסי נאמן; מלבד זאת קבעו שלטונות-הצבא, וביחוד המטה הראשי, כבר בהתחלה תפקיד בלתי צבאי, אלא פוליטי, בשביל הדרוז'ינה. עם כיבוש אוסטריה צריכה היתה הדרוז'ינה להיות קורפוס של תעמלנים, אשר יקל על הרוסים את דבר הכיבוש בקרב החושבים. האופי הבלתי צבאי של הדרוז'ינה נחתם באופן רשמי גם ע"י זה, שלא תבעו ממנה אותה המשמעת כמו מן הצבא; היא נתבעה למשמעת רק כדי יכולת להגיע בסדר למקום המיועד לה לפעולת-התעמולה.

התפתחות הענינים היא שגרמה לכך, שהדרוז'ינה שימשה למטרות של ריכוז אינפורמציה צבאית והשגתה; הדבר בא בהשפעת זריותם, השכלתם וידיעת הלשונות של בחוריהם. על אף התנגדותם של שלטונות הצבא ושל קצינים רוסיים רבים, רכשו להם חברי הדרוז'ינה את אהדתם של רדקו דמיטרוב*, ברוסילוב ומפקדים אחרים וקיימו בידם את השירות האמורי מובן מאליו, שהדרוז'ינה נתפורה ע"י כך לחזית ארוכה ולא יכלה להתבלט כיחידה שלמה.

* *

לא אבוא לתאר את הסבל של החיילים הצ'כים הראשונים שלנו, אף לא את הזלזולים והאכזבות מצד הרוסים וגם מצד הצ'כים, שנתנסו בהם. אולם הם החזיקו מעמד ולא אבהו להם הרגשתם הסלבית ואף לא אהדתם לרוסים, וראשית כל לחיילי-האכר הרוסי. לעומת זה התיחסו בספקנות לקצינים הרוסים.

הממשלה הרוסית ושלטונות הצבא לא איוו צבא צ'כוסלובקי ניכר. מתוך הכל הזכור כי שלטונות-הצבא לא רצו במבנה-צבא גדול מחיילים זרים. אף על פי כן עלה הדבר ליצון מן הדרוז'ינה, בינואר 1916, גדוד קלעים צ'כוסלובקי ולהשיג במאי את הרשיון להקים בריגדה. אמנם הדבר היה קיים לפי השם בלבד, כי מספר האנשים היה זעום. אולם היה בו

* גנרל בולגרי נודע, אשר הצטרף, במלחמת העולם, אל צד הרוסים, ופקד על ארמיה בצבא הרוסי. — המערכת.

משום התחלה. באותו הזמן כבר היה סטפניק ברוסיה וסייע בהשפעתו להתרחבותה של הדרוז'ינה הראשונה, שלא היתה לפי שעה אלא התרחבות רשמית. באוקטובר אף ניתן רשיון ליצירת דיביזיה, אולם רשיון זה ניטל מיד.

המושבה שלנו שהתארגנה עוד במוקדם (מאז 11 במרץ 1915) בתור „הברית הצ'כית“ ספלה באהבה ובהתלהבות בהקמת הדרוז'ינה. מכל צד היתה נכונות-הקרבה רבה. הצ'כים שבקיוב ספלו בדאגה, לאחר הקרב של זבורוב, ככל מה שבידם, בפצועים ובחולים.

* *

באופן אישי ידעתי להעלים עין משוני הדעות הפוליטיות ובאתי במשא, ומתן עם בני ארצי השמרנים; אולם לא יכולתי שלא לראות, כי לרבים מהם חסרה תפיסה פוליטית, וכי לא גילו שום הבנה צבאית. ה„ברית“ היתה התאגדות רוסית (מורכבת מאזרחים רוסים) ונאמנה לממשלה, ולפיכך סיגלה אף היא לעצמה את ההשקפה הרשמית על תפקידה התעמולתי של הדרוז'ינה; מנהיגיה הסתפקו בצבא קטן גם מתוך חרדה, שמא תפסיד האומה במלחמה את אזרחיה בעתיד. רבים הסתפקו בסמליות צבאית (חנוכת דגלים וכו') והתנהגו, בדרך כלל, בצורה בלתי צבאית ביותר. רבים גם חשבו ומצאו הגדרות מופלאות ומזורות, מה ואיך צריך להיות החייל הצ'כי האמיתי, ועוד משחקי נערוזת כאלה.

חלוקי דעות הופיעו בין הצ'כים שבפטרבורג ובקיוב, ואחרי כן — בקיוב גופא; כאן נוצרה „התאחדות צ'כוסלובקית“ מוזרה, אשר התקיפה את ה„ברית“ והלשינה על הכך — וביחוד עלי ועל ה„מערביות“ שלי, כביכול. הקובלנות וההלשנות, הכזבים והשקרים הופנו אל שלטונות הצבא ומשרדי המיניסטריונים; המהוגנים שבין אנשי-הצבא (הגנרל אלכסייב בעצמו) התיחסו לכך בשאט נפש, אולם אצל רבים, וגם במיניסטריון לעניני חוץ, מצאו הדברים אוזן קשבת.

* *

איהבהירות ששלטה אצל אנשינו בנוגע לזה מה עליהם בעצם לרצות, וכן החיכוכים הבלתי נעימים, דחו את הרוסים. למען האמת עלי לומר, כי לעתים קרובות תמה הייתי על מידת הסבלנות הרבה שגילו לגבי אנשינו. בינואר 1915 הגיש ד"ר וונדרק למיניסטריוני החוץ והצבא, בשם אנשי קיוב, הצעה להקים צבא צ'כי.

לא היתה כאן השאיפה לצבא גדול, — דיביזיה אחת לכל היותר; אולם על הצבא הזה היה ליטול חלק בכיבושה של סלובקיה, שצריכה היתה להוות חלק של המדינה הצ'כית בעתיד.

גילויי תמימות פוליטית אלה לא מצאו כמובן אוזן קשבת אצל הצבא והמיניסטריונים. משיך הכריז המיניסטר לעניני פנים (מקלקוב), במאי, בהודעה מפורשת, כי לבקשות מסוג זה לא יושם לב.

לתאור דמותה של ההצעה יצוין עוד, שנכללה בה גם ההודעה, כי קצינים אוסטרים גם יהיו צ'כים, לא יתקבלו לצבא; ובעיות מיותרות כאלו ובדומה להן נידונו במושבתנו עוד רבות רבה: קצינים רבים שבאו לדרוז'ינה, ואחרי כן לבריגדה, נפגעו פגיעה מסרית מלא מובן המלה, ע"י „בעלי ההצעות“ מקרב האזרחים. מתוך שאיפה לצבא אידיאלי ממש, דמוקרטי וחדור רוח אחוה, הופיעו תכניות שנסתיימו בפלפולי סרק על תכונותיו וחייל האמיתי שלנו.

ורכבות פנימיים. אני מתעכב על תולדותיו של הלגיון הסרבי רק במידה שהדבר מבהיר את ההבדל ביחסה של רוסיה הרשמית לגבינו ולגבי הסרבים; אף על פי כן הריני משתמש בהזדמנות זו על מנת להעלות מתוך הכרת תודה את זכרם של קצינינו וחיילינו, שהקריבו את חייהם על מישורי דוברוג'ה למען החופש הכללי ולמען סרביה. בראשית שנת 1917 (באפריל) שוחררו אנשינו על ידי הפיקוד הסרבי מהלגיון וחזרו לקיוב, כדי להצטרף לצבא שלנו.

מספרים בדיחה על דבר הקיסר יוסף, כיצד הסביר לו מפקד של מבצר אחד במאה נימוקים מפני מה לא קידם את בואו ביריות-ברכה; הנימוק האחרון היה — חוסר אבק-שריפה. בדומה לזה היה מצבם של שלטונות-הצבא הרוסיים ביחסם כלפי. היו להם כל מיני הסברות, סיבות והשתמשויות, כפי שהגדרתי אותם על פי דבריהם הם, אולם הם לא אמרו לי את זה שחברר לי רק לאחר המהפכה הבולשביסטית: כי השלטונות הצבאיים והאזרחיים המנהלים החליטו באורח רשמי עוד ב-1915 שלא להקים את הצבא הצ'כי. דבר זה הוברר לי, כאמור, רק לאחר ההפיכה הבולשביסטית. ידיעה על כך מסר לי הנספח הצבאי הסרבי לונטקביץ.

*
*
*

הוברר לי מפני מה לא נתקיימו הבטחותיו של הצאר, ומפני מה לא התאים לתכניתנו התקנון להקמת הצבא, שניתן לבסוף. מוינה הגיעו אלי ידיעות מוסמכות, ששם ידעו על דחיותיהם והתנגדותם של השלטונות הרוסיים ושמחו על כך מאד. השנויים והמספר הרב של הרשויות הכבידו בהרבה על פעולתנו הצבאית. מיניסטרוני הצבא, המטה הכללי, וכן המיניסטריון לענייני חוץ ומועצת המיניסטרים — בפטרבורג; המפקדה הראשית במוהילב; שלטונות הגליל הקיובי — בקיוב; השפעה היתה גם למפקד העליון, וגם למפקדו ולמטאו של קרפוס-הצבא שאליו צורפו יחידותינו. היתה זו עליה לרגל מתמדת מהכא להתם.

*
*
*

עזרה בשפע הציצו לי צירי מדינות הברית; כולם עזרו לנו וסעדו אותנו אצל השלטונות הרוסיים, כשצריכים היינו להשיג דברים פחותים יותר, וכן עמדו לימיננו הנספחים הצבאיים. שהיו מצויים כרגיל במוהילב.

יסודו והקמתו של „סניף“ המועצה הלאומית הפרינאית הקלו על הפעולה; שכן נתבטלו רשויות שונות בעלי אופי של „לנדסמנשפט“. תחילה קיימים היו ה„ברית“ ה„התאחדות“, ושתי ההסתדרויות טפלו בפעולה הצבאית; וליד ה„ברית“ קם אח"כ ה„ועד הלאומי“ מנאמני הממשלה הרוסית.

עם בואי לרוסיה הייתי, לפי סדרי הארגון שלנו, לראש הסניף. יתר סדר הוכנס בו, העבודה היתה לאחידה יותר, וע"י כך זכינו באימונם של הרוסים ושל באי-כוח מדינות ההסכמה. הרחבנו את סניף המועצה הלאומית וחלקנו את העבודה. עיקר פעולתנו וזיתה מוקדשת, כמובן, לצבא ולגידולו; קשרי המכתבים עם השבויים, עם יחידים ועם מחנות שלמים — היו עצומים. חברי „הסניף“, וכן קצינים וחיילים רבים, מוכרחים היו לבקר במחנות ולנהל את הגיוס. מיד הופיעו דאגות כספיות; הוגשמה תכנית „עתיקת-יומין“ — הוכרו על מלזה לאומי.

לביצוע הטכני של יסוד צבאנו נתמנה ע"י הממשלה הגנרל צ'רבינקו, צ'כי לפי מוצאו. הוא היה מתווך מתאים בין הממשלה הרוסית לבין ה„ברית“. מיד עם פרוץ המלחמה צורף לגליל הצבאי של קייב, ושם נמסרה לו הנהלת העניינים הצבאיים הצ'כיים; אחר כך, משפרסם

המטה הכללי את סדרי הקמת הצבא בסתיו 1916, הופקד בידי דבר יסוד צבאנו. הוא היה איש צבא רוסי, וכבר בשל עובדה זו היו חיכוכים בינו לבין ה"ברית" ולבין ה"התאחדות", אולם הוא פעל במסירות למען הענין הצ'כי.

*
**

מעשה היה התפקיד — הקמתו של הצבא, או כפי שהיינו ברוסיה נוהגים לומר — של ה"קורפוס", מ"הדרוזינה" הבראשיתית שנהפכה לבריגדה ואחר כך לדיביזיה עם גרעין לדיביזיה שניה. בתכנית נקבעה הקמתו של קורפוס אחד, והכנתו — של שני, שכן שבויים מתנדבים היו במספר מספיק. אני המשכתי במקום בו הפסיק סטפניק.

*
**

ועוד להבהרה שלמה של ההבדל בין תכניתי לבין התכנית הרוסית וזו של ה"ברית": אני הייתי מעונין, שברוסיה יקום צבא עצמאי שלנו, שיעמוד לפקודתנו. לא היה הדבר מספיק, שהוא יהיה חלק מהצבא הרוסי; במקרה כזה אפשר היה לפצלו לחלקים-חלקים על פני החזית הארוכה מאד, והצבא לא היה מגיע לידי הבלטה בתור יחידה שלמה. וכן היינו מעונינים להגיע לצבא גדול ככל האפשר, צבא לוחם ממש, ובשום פנים לא להסתפק ב"צבא פוליטי". מעונינים היינו ברוח של צבאנו, — שיהא זה רוח שלנו; לא רוסי, אם כי רוסיפילי (אוהד לרוסים); אני למשל, לא יחסתי חשיבות רבה לכך, אם הפיקוד יהיה ברוסית או בצ'כית. העיקר היה — איזה מפקדים יהיו לו, כיצר ינצר רוח הצבא, לשם מה וכיצד יעבוד הצבא הצ'כי. חייב היה לדעת ברורות, על שום מה הוא נלחם, ומה הן המטרות הפוליטיות שעליו להשיג; הוא חייב היה להשבע לעמנו — בקיצור, הוא חייב היה להיות צבא שלנו, ושנית — הצבא צריך היה לעבור לצרפת.

*
**

משהגיע אלברט תומה לפטרבורג, חידש בשמה של הממשלה הצרפתית את הבקשה להעביר את צבאנו לצרפת; המטה הכללי אישר את הדבר בהחלטתו מיום 14 במאי 1917, ואף ביסס בצורה נאה את התכנית — זה היה כבר לאחר המהפכה והקרח נמס. הגעתי לידי הסכם עם המשלחת הצרפתית להעביר לצרפת לעת עתה 30 אלף שבויים, נבכללם אלפים אחדים של סלבים דרוזמיים. ההסכם עם מר תומה הוא החוזה החתום הראשון של המועצה הלאומית שלנו עם מדינה.

חלק מהשבויים צריך היה לעבוד בבתי-החרושת בצרפת. הובטח לנו (ע"י המיניסטרוני לעניני חוץ והמטה הכללי) להפנות ככל המוקדם את המשלוחים דרך ארכנגלסק. אף על פי כן נמשך הדבר — והמשלוח הראשון בוצע למעשה רק בנובמבר, ומספרו היה קטן בהרבה מאשר רצינו. למרות זה קוינו להגיע בקרוב לצרפת דרך סיביר. כל דאגותי היו מכוונות לכך, שלא להסתבך במערבולת הצבאית הרוסית, ולקיים את הצבא בשלימותו; במידה ידועה עלה הדבר בידי דוקא הודות להתפוררות הצבא הרוסי ולתמוטתה הכללית של רוסיה. בחורינינו ראו את התמוטה בעיניהם — והיה בה כדי להפחיד; מבחינה אדמיניסטרטיבית סייעה לנו התפוררות זו על ידי כך, שלעתים קרובות היינו מצטיידים על דעת עצמנו בציוד מהמחסוני הרוסיים, אשר אם לא אנו — היו אחרים הגונבים את הכל. הרשיון להקמת הצבא שניתן ע"י הממשלה היה רק מסגרת-פקודה, אך בהגשמה — חשיבות הדבר היא בפרטים, ובעיקר — בקביעו סופית של גדול צבאנו. מובן, שמלכתחילה דרשתי קורפוס אחד, ואחרי כן שני — בהתא

לתנאים. והכרעה חשובה זו השגתי סוף סוף ב־9 באוקטובר מאת הגנרל דוכונוין, הראש
החדש של המטה אשר למפקדה העליונה של הצבא הפועל (במוהיליוב). הוא הכיר והעריך
את בחורינו, את פעולות הסיור והריגול שלהם ואת הקרב ליד זבורוב.
היה לנו, איפוא, קורפוס אחד, ולפי ההסכם — קורפוס עצמאי, וכן הוסכם במפורש עם
דוכונוין, שצבאנו מכוון רק נגד השונא החיצוני.

*
* *

רק במלה אחת יצויין בזה על דבר הקצינים הרוסיים בצבאנו. בקרב שבויינו נמצאו
רק קצינים נמוכים. לא היו לנו גנרלים ומנהלים בשביל מחלקות ואינסטנציות צבאיות שונות,
ולפיכך קבלנו קצינים רוסיים בתור מפקדים גבוהים. לא יכולנו להכניס לתפקידים אלה את
קצינינו הצעירים, מתוסרי ההכשרה והנסיון. וזה נבע בכל מקום מהמצב הנתון: הקצינים
הגבוהים ברוסיה היו — רוסיים, בצרפת — צרפתים, באיטליה — איטלקים, ברוסיה טרחו
עוד יותר להנהגה רוסית של צבאנו, הואיל והוא צריך היה להיות, לפי מחשבת השלטון, צבא
רוסי ולא צ'כי. מובן מאליו, שעל ידי כך צמחו בכל מקום קשיים. ובעיקר משום כך, שחלק
ניכר מהקצינים הרוסיים לא הבינו את שליחותם.

*
* *

הפיקוד בדרוז'ינה היה בלשון הרוסית; אולם כבר בדיביזיה השניה היה הפיקוד
בצ'כית. וגם בקורפוס הונהגה הלשון הצ'כית; מובן מאליו, שמבחינות רבות רק להלכה
בלבד, שכן לא היה לא זמן ולא כשרון במידה מספקת לא רק להעתיק מהר את הפיקוד הרוסי,
אלא גם לתת לו צורה בהתאם לצרכינו. כל זה היה תלוי בסדרים הצבאיים בכללם.

ובדרך כלל מן הראוי לתאר לעצמנו את קשיינו בארגון הצבא. לא עמדה כאן רק שאלה
של הפיקוד, או של מתן סימנים צבאיים, אלא גם שאלת ההנהלה הצבאית כולה.

זולת זאת היו חיילינו מתנדבים; הם באו מרצונם. ועובדה זו בלבד הקנתה להם
חופש מסויים. לעיני רוחנו רחף האידיאל של צבא דימוקרטי, ומובן שתפיסת האידיאל של
חופש, שויון ואחווה בתוך התוהו ובוהו הרוסי היתה לעתים קרובות אנרכית במקצת. וכאשר
לבסוף התחיל גם הבולשביזם, לאחר המהפכה הבולשביסטית, לחדור גם לתוך שורותינו —
היה זה תפקיד קשה לעבד שיטה של משמעת וציות, שהיא הכרחית לצבא בשדה. כאמור,
קבלנו את סדרי המשמעת הצרפתיים, מתוך שנויים זמניים כפי הנדרש.

בין המתנדבים היו, כמובן, חסידים של כל המפלגות והזרמים שלנו. וגם זה גרם
לתלונות מסוימות. החיילים, וביחוד הקצינים, לא ידעו להבחין תמיד בין פוליטיקה לאיסטר-
טגיה; אולם הניגודים לא היו חריפים כל כך כמו בבית, משום שהיינו בנכר, והרחק מהסביבה
ה"ביתית".

לא היה זה תפקיד קל בתנאים אלה לארגן את הצבא מבחינה צבאית צרופה ולהשיג
בתוכו יעילות צבאית. אני חוזר, החשיבות היתה לא רק בפיקוד, אם יהיה ברוסית או בצ'כית
— ועל כך התנהל משא ומתן ממושך — אלא גם במשמעותו של הפיקוד, בבעיות החודרות
למרחוק ובשאלה, מהי האיסטרטגיה והטקטיקה ההולמות את אומתנו; על כל פנים, חשוב
היה להפוך את צבא המתנדבים לצבא בעל חריצות צבאית. לא יכולתי להתעלם מן העובדה,
שבארגונו והנהלתו של הצבא בכללו ושל מחלקותיו ומקצועותיו המיוחדים, על אף כל

הזהירות, היתה מידה מסויימת של דילטנטיות. אני עצמי, שאינני איש-צבא, זקוק הייתי להרבות מחשבה כדי למלא תפקידים מסויימים. על הפרק עמד לא רק דבר הרכבו של צבא, אלא הרכבו של צבא שיעמוד על גובה תפקידיו, מאחר שנועד לנו להתנגש בשונא המצויין מבחינה צבאית. היה זה טבעי, שאנשינו העמידו את עצמם לעומת סביבתם הרוסית; אולם אנו אנוסים היינו לחשוב על פרוסיה ועל הגרמנים, שבהם רצינו להלחם. בידיעה הצבאית המקצועית ובמשמעת יש ערובה להפחתת האבידות בקרב; גם האנושיות, ולא המיליטריזם בלבד, דורשת זקן משובח ואסכולה צבאית מעולה.

התנאים דרשו מאת היחידים עצמאות במחשבה ובפעולה; בדרך כלל עמד הלגיון יפה במבחן זה. בקטנות כבגדולות נתגלו יכולת והכושח להגבם ולפתרונות מהירים. לא היה טעם לגזור איסור על הדוגמאות הבולשביסטיות. ועל כן, למשל, קיימנו ועדים נבחרים, אך צמצמנו אותם, עוד בימי קרנסקי, בתפקידים משקיים, תרבותיים וכדומה. ההנהגה הדמוקרטית של צבא המתנדבים הייבה שיתוף מסויים של החיילים בהכרעת העניינים. מובן, שבעית הקצינים קשה היא בצבא דמוקרטי. מה הן הזכויות היתרות והתופשות, שהקצין רשאי ליהנות מהן? הנה, למשל, צפה מיד השאלה, אם כלכלת הקצינים תהיה נפרדת, ועוד בעיות דומות קטנות וגדולות. לא היה זה בגדר האפשרות לפתור אותן חיש, ללא נסיון, באופן כללי ורשמי. בתנאים הנתינים לא היתה אפשרית אחידות מוחלטת, ולפיכך נהגו בכל יחידה באופן עצמאי פחות או יותר.

ה"סוקול", על הכללים והאידיאלים שלו, שימש לנו מופת ודוגמה. אמנם הכרתי יידעתי יפה את ההבדל בין החייל והסוקול, אולם הרעיון הסוקולי היתה לו השפעה ניכרת וחיובית. עשינו שגיאות, אולם בדרך כלל הצליח הנסיון.

*
*
*

מטבע הדברים, שבתוך המספר הרב של מתנדבים לא כולם היו בעלי איכות וערך שוה. וכן מובן מאליו, שלא כולם התנדבו רק מתוך התלהבות אידיאלית פטריוטית. רובם של מחנות השבויים הרוסיים היו קשים מאד לאנשינו; קודם כל פעלו לרעה חוסר החופש והלחץ הביורוקרטי של מפקדי המחנות מחוסרי התרבות — ולפיכך ראו האנשים בלגיונות את שחרורם. זה נוגע על כל פנים לזמן המאוחר יותר, זה שלאחר המהפכה, לשנת 1917, וביחוד — לשנת 1918. הלגיונות המציאו להם בטחון אישי גדול יותר ואספקה טובה יותר ומה גם במקרה מחלה; ההצטרפות ללגיונות הגנה עליהם גם בפני אוסטריה, — שכן, אילו היו חוזרים הביתה היו נלקחים לצבא האוסטרי ומצבם בו היה קשה יותר. ודבר זה היה עולה גם ביותר חיי אדם. דוקא בנקודה זו היה בשבילים צבאנו להצלה.

בחורינו עצמם השגיהו יפה על ההשתמטות בצורזותיה השונות; לפני קרב זבורוב הסתלק כמאה אנשים מ"הדרוזינה הותיקה" — אלה היו אנשים שנולדו וזונכו ברוסיה. אולם רובם הגדול של חיילינו היו אנשים טובים ונאמנים ומילאו בהצלחה ובכבוד את תפקידם הקשה קניתי לי נסיון רב והיו לי הזדמנויות רבות להסתכל בחיילינו, ועל ידי זה — באדם הציני, איני יודע מספרם של השבויים הציניים והסלובקיים ברוסיה, ולפיכך אין בידי לקבוע את היחס המספרי המדוייק בין הלגיונרים והשבויים; נראה לי, שמספרם של אלה שלא אלינו היה די ניכר. קביעת הדבר בדיוק היתה משמשת קנה-מידה יפה לבחינת ההתנהגות הכללית והתקיפות הפוליטית של אנשינו.

יחסי לחיילים היה טוב, יחס של ידיד, חבר, אם כי פסקי-הדין שלי היו חמורים — ודפי הצורך — גם חמורים מאד. הישר הוא, לדעתי, סגולה מעולה ביותר ביחסו של כל מפקד גבוה או נמוך לחייל; מלבד יושר, הכרחיים גם — עקביות וצדק. הצבא מתבסס בלי שום ספק על כוח האבטוריטה. הקצינים והמפקדים, ביחוד במלחמות, הם בבחינת מנהיגים בחיים הפוליטיים. ברם, אין המנהיג הצבאי חייב להיות דאמגוג. דבר זה מתנקם מיד, גם בו בעצמו, שכן בסכנת המלחמה נעשים האנשים ריאליסטים ושופטים את הממונים עליהם ללא רחמים. דימוקרטיה שאינה מובנת כראוי מביאה את הקצינים לידי חנופה דאמגוגית ורמיה. החייל עולה בישרו על האיש הציבילי; ביחסו ההדדי בין חייל לחייל, בין נמוך הדרגה לגבוה בדרגה ולהיפך, אין הוא מכיר באותה הפורמליות, באותה הנמוסיות החיצונית, שאנו פוגשים בהן בחיינו האזרחיים. מתהווה מין לקוניזם, הנובע מן הדייקנות, הודאות והתכליתיות של כל המנגנון הצבאי כולו; השויות, הגדול באופן יחסי, והעובדה שאין החייל חייב לדאוג ללחמו, להלבשתו ולשיכונו, שבשבילו אינה קיימת שום התחרות כלכלית ושום דאגות פרנסה, יוצרים אצלו מידה ידועה של כנות וגלוי-לב.

החייל חי תמיד בחברת חבריו, בציבור, ועל ידי כך בכל משלח-ידו הוא נעשה יותר אובייקטיבי ופחות סובייקטיבי. משלח-ידו לפי מהותו אינו ספקני. החייל תמים יותר, ילד הוא ויש לו גם חולשות של ילד; יש הרבה מעשים של קנאה, שמקורם הוא בזה, שהצבא הוא סולם שלבים של אותות-כבוד וחובות; גבור בפני אויב יכול להיות בתוך גדודו ילדותי וקטנוני.

בלגינות שלנו עבר כמעט כל אחד את כור האש של הבקורת והקנאה. הופיעו גם מקרים של מתיחות וחכוכים, פעמים גדולים ופעמים קטנים, בין חברי הדרוויינה הוותיקה ואנשי הלגינות המאוחרים. מתחו בקורת רבה על החדשים יוצאי הלגיון הסרבי, זכרו חטאים גדולים וקטנים שחטאו בהם ביחוד הקצינים בצבא האוסטרי, בני המחנות השונים ברוסיה קנאו זה בזה וכו'.

מובן מאליו, שבכל אלה מוכרחים אנו להביא בחשבון את התנאים הבלתי נורמליים לחלוטין ברוסיה, שבהם נוצר הצבא. החייל שלנו הוא לוחם טוב, ואמיץ-לב עד כדי גבורה הנועזה ביותר; אך הוא חייב לדעת, לשם מה הוא נלחם; התגברנו על אותה נכונות-הקרבה הבאה מתוך משמעת עיוורת, לפי שנדרשה וטופחה בצבא האוסטרי. תחית הרוח ההוסיטי לא היתה סיסמה נבובה בלבד, אלא הרגשה מציאותית והחלטה; ולפיכך גם לא היה כינוי הרגיי מנטים שלנו בשמותיהם של הוס, ז'יויקה וכו', לאחר זכורוב, משום קישוט היסטורי בלבד. אם האידיאה ההוסיטית לא נתגשמה בעקביות בכל השטח של עניני צבא והנהלה, יש להסביר את הדבר ע"י אי-היכולת להתגבר בחפזון על התנאים הצבאיים הנתונים (המסורת האוסטרית הרוסית) ולהגשים את האידיאה העצמית מתוך ההתחשבות ההכרחית בדרישות הזמן. הופעת הראשונה בשווייץ נגד אוסטריה, ביום הוס, היתה תוצאה אורגנית של ההיסטוריה שלנו. תחית מסורתם הצבאית של ההוסיטים והתבוריטים היתה אורגנית ולאומית במיטב מובנה של המלה.

החייל שלנו זריז בפעולה; הוא מהיר להתבונן, מתמצא חיש; אולם בקושי הוא נושא כבשלון. אבל הוא יודע להחליץ מתוך מצב מסוכן. כבר הזכרתי, כיצד גילו חיילינו בקרב זכורוב לא רק גבורה אישית, אלא גם כשרון טקטי ניכר.

אף הסלובק הוא חייל טוב; רגיל הוא יותר לציית מאשר לפקד ולנהוג.

אני יודע יפה, שצבא טוב אינו מובטח אך ורק על ידי אומץ לבם וחריצותם של החיילים
כיחידים; את החריצות יש לקיים על ידי משמעת כללית; העיקר אינו רק חוסר-הפחד באש
הקרב, אלא גם ההתמדה בשרות-השדה המייגע והמעייף. ולא על המשמעת לבדה יתיה החייל,
אלא גם על הלחם — אספקה טובה היא בתנאי זמננו גורם יסודי להצלחה. אותו החייל עצמו,
אותו הרגימנט ואותו הצבא יכולים היום להיות אמיצי-לב, ומחר להתפס לפניקה- צבא מחייב
ארגון נכון, הנהלה וכן מנהיגות קבועה, ואילו עוזרוהו של היחיד הוא רק אחד הגורמים
מאלה שיש בהם משום ערובה לנצחון. ולפיכך נודעת חשיבות כה מרובה לבעיית הקצינים
וסגני הקצינים בצבא הדמוקרטי.

אין אני מאמין, בשמעי כי מעמדה של אמה נהרס על ידי תבוסה
במערכה אחת. מתחיל אני להתחקות על הסבות הכלליות, שהביאו לידי תבוסה
באותה המערכה.

מונטסקיה

המלחמה לא לתחום האמנות והמדע היא שיבת, אלא לתחום הדי
החברה.

קלאווביץ

אכן, זוהי מלחמת עם, וכדי לנצח בה תיב העם לדעת עליה הרבה
בכל האפשר.

אלמר דייוויס,

מנהל לשכת ההסברה המלחמתית בארצות הברית

במבחן

גנרל פפול, יזעץ פרוסי ברוסיה ב-1812, לא השכיל לחזות מראש —
כאשר חזו שרנהורסט וקלאווביץ — באיזו סמואיות יעמדו התילים הרוסיים
באכזבות והמעוקה של נסיגה מתמדת. אין לה תילי באירופה, פרט לבריסים,
שאפשר לרמותם לרוסים בתכונתם זו.

מתוך „המלחמה ברוסיה“, בחוברת יולי 1942
של הרבעון „עניני חוץ-לארץ“ האמריקאי.

שים את צבאך בסכנת-מות — ויחיה; הטילהו לתוך מיצרי-יאוש
ויצא למבטחים. כי הצבא אשר הלך בנתיב האסונות הוא המסגל להכות מכה
נצחת.

מתוך „חכמת המלחמה“ לסון-טצ'ונו, סין, 500 לפסה"נ.

הצבא הפרטי

בשנת 1921. כאשר נטל ריזה-האן לראשונה, כתור מיניסטר המלחמה, את השלטון בידיו, ראה לפניו כעיקר לקומם את החוק והסדר במדינה, וכן לרכו את הכוח האמיתי בידי הממשלה המרכזית. ולפיכך היה מתפקידו הראשון של ריזה-שאדן (כפי שנקרא מאז עלותו על כסא-המלוכה ב-1926) ליצור צבא חוק, שנרעינו כבר היה קיים כבריגדה הקוזקית-הפרסית, אשר אורגנה על ידו מחדש, ואליה צורף גם החיל, מיסודם של הבריטים, של 'קלעידרום-פרס'. בדרך זה עלה בידי ריזה שאדן ליצור כוח החוק למדי כדי לעמוד בפני השבטים הפרועים, שגם התעמולה האנטי-אימפריאליסטית הסיתה אותם. במשך שנות 1921-1922 עסוק היה בדרכי המרידות במנדכן ובצפון בכלל***; ומאז הופנתה תשומת-לבו לבעיה הכאובה של שבטי הבחטיארים והלורים, בהרי הדרום ודרום-המערב****. מרידתו של השייך בועל ממוחמרה***** בשנת 1924, אשר, בהסתמכו יותר מדי על קשריו עם הבריטים, ראה להתקומם נגד המדיניות הריכוזית של הממשלה, נרמה לזמן מה להטית מאמציו של השלטון לנקודה אחרת. המורד נחל מפלה, נאסר והובל לטהרן, בה מת לפני שנים מועטות. ההשקטה של השבטים הושלמה להלכה ב-1925, ע"י שמוש בכוח בצרוף שימת-לב לקובלנות נכונות (כגון סילוק פקידים מושחתים) ומדיניות של התישבות. זו האחרונה בוצעה על ידי סלילת דרכים וכנין כפרים במחוזות של הבחטיארים, בחורמבד (הלורים) ובקורדיסטן. זבני השבטים הנודדים התישבו שם אם בדרך שידול או ע"י כפייה. מדיניות זו זכתה להצלחת-מה, אם כי התפרצויות ארעו מזמן לזמן - ועוד בשנת 1937 - ומקרים של שוד אינם נדירים בחלקי הארץ המרוחקים יותר.

המכשיר העיקרי, שבו השתמש ריזה-שאדן להשגת שנוי זה במצב המדינה, היה - הצבא. כוחו של הצבא בימי שלום מניע לארבעים אלף איש בקירוב, והוא מורכב מתשע דיוויזיות וחמש בריגדות נפרדות, ובימי מלחמה גדול החיל במספרו פי שלושה או ארבעה****. חילות המצב העיקריים הם בטהרן ואחנאו (כאיוור הנפט של

* היתה קיימת מראשית המאה הזאת והוקמה לראשונה בצפון פרס, בהדרכת קצינים רוסיים.
 ** אורגן בימי מלחמת העולם הקודמת בשטח הכבוש הבריטי בדרום, וביחוד בשירו וסביבתה.
 *** מחוזות מוצאו הוא - שהם גם סביבתה הקרובה של טהרן הבירה. - המער'.
 **** היו, לעתים, עצמאיים למעשה כלפי השאחים שבטהרן, והשתתפו במרידות רבות, ואף במהפכה מוצלחת לפני מלחמת העולם הראשונה. - המער'.
 ***** מעין גטיכות ערבית, בסמוך לעירק ולמפרץ הפרסי, היתה עומדת ביחסים של קשר מיוחד (בלתי מסויימים אמנם) עם בריטניה. - המער'.
 ***** באופן רשמי מעריכים את עצמת הצבא הפעיל 3200 קצינים וב-116,800 חיילים, לערך. כן מוסרות הידיעות הרשמיות על קיום של בריגדה ממוכנת בלתי-חלופה, מורכבת מגדודים אנטי-מסויימים,

דרום-מערב פרס). חשיבותם האימפוטנטית של רוכסי-ההרים בפרס, כגורם להגנת הביאה לידי התמחות הצבא במלחמת-ההרים, וארטיילרית-ההרים מהווה חלק ניכר מזיונם. לא פחות מן הגורם הנ"ל השפיע כאן, אולי, הצורך בפעולות נגד שבטי ההרים ברשות הצבא הפרסי, נוסף לכלי-נשק מודרניים אחרים, נמצאים 100 טנקים מתוצרת "שקודה" (צ'כיים, מסונים שנתישנו במקצת). חיל האוויר הקטן (הנספח לצבא) מונה 4 להקות וברשותו כ-200 אוירונים, ובחלקם הניכר - מסונים שהפסידו כבר מערכם הצבאי; אוירונים אלה הם, בעיקר, או מייצור בריטי, או שהורכבו בפרס לפי מודלים בריטיים, אף כי אחדים הוזמנו בזמן האחרון מאמריקה. מצויים בארץ שלושה בתי-ספר לתעופה בטהרן, באחואז ובמשהד. אף כי מדריכים פרסיים אחדים של הצבא קבלו את אימונם בצרפת ובמקומות אחרים, נתונה עדיין ההדרכה ברובה בידי זרים - וניכרת השפעה גרמנית; ברם, לשום אומה אין כאן זכות בכורה, ואין זה מתקבל על הדעת שיכול היה להיות לדבר ערך פוליטי רב, כל עוד היו הזרים נשולים סמכויות מסונים אחרים. אמנם ספק הוא, עד כמה היה מסוגל צבא כה קטן לקיים התנודות ממושכת לפולש תקיף. אבל אילו החליט להלחם מלחמה של ממש - היה אוספת המיוחד של הארץ מכביד לא מעט על תפקידו של התקיף.

הצבא הסדיר נשען על שיטה מקיפה של ניוס-חובב כל פרסי, בהגיעו לניל 21. חייב בשנתיים של אימון-חובה צבאי; תלמידי אוניברסיטאות ובתי-ספר תיכוניים (הנהנים מזכות דחיית מועד ניוסם עד נמר השתלמותם) זכאים להכנס לביים לאימון קצינים, לאחר 12 החדשים הראשונים של שרותם. כן נעשות הנחות מסוימות לאלה הנושאים באחריות לפרנסת משפחות. הניוס מבוצע ע"י ועדות המוקמות מדי שנה במרכזים השונים. המנוסים נקראים שוב, ולעתים קרובות, לשרות של "קורס תורה", הנמשך חודש ימים. אם כי בתחלה הצליחו רבים להתחמק דרך חורי הרשת הזאת, באו, לאחר זמן, שיפורים ותיקנו את הפרצות (חוק מתוקן הוחק ב-1938). וכעת אין זה עוד בנדר האפשרות לשום איש עובד בניל השרות הצבאי למצוא עבודה, כל עוד אין בידו תעודת מלוי חובה או תעודת שחרור ממנה. התקופה הממושכת של אימונים עשויה לגרום הפרעות לשוליות במלאכות שונות. ברם, בדרך כלל, אין השרות בצבא למורת רוח לעם, ושיפור מצבם הגופני של רוב המנוסים - בו בלבד יש כבר כדי להצדיק את השיטה הזאת. השרות הכללי פעל הרבה לסילוק יחס הזלזול שהיה נפוץ כלפי החייל.

מספר מועט של מנוסים (לרוב - ערבים מתושבי התוף) נלקחים לצי. כוח ימי קטן זה מכיל שתי סירות תותחים (בנות 950 טון, מזוינות בשלושה תותחים בני ארבעה אינש) * ו-4 "סלופים", (בני 350 טון, מצוידים כל אחד בשני תותחים בני 2 אינש ו-2 תותחים אנטי-מטוסיים), שכולם נבנו בשנת 1932 באיטליה; מהירוחם 15 קשרים לשעה, והם מספיקים כנראה לשמור על המפרץ הפרסי משודרים וממבריחים

סנקיים ושל חיל-רגלים ממונע, וכן על 5 רגימנטים בחיל-האוויר, המונים כ-280 מטוס, אשר החדשים שבהם הם בריטיים ברובם. - המער.

* טובעו ב-27 באוגוסט 1941, - ברם עכשיו מטפלים בחקונ, - המער.

(תפקיד שבוצע לפני על ידי הצי הבריטי). מקום ענינתו של הצי הפרסי הוא כעת כורמשהר (לפנים מוחמרה), ולפיכך עליו לעבור דרך המים הטיריטוריאליים של עירק, כדי להגיע למפרץ*. אולם דבר זה יבוא על תקונו עם השלמת הנמל החדש בכנדר-שאפור. אנית-הטיול "הומיי", אשר ניתנה במתנה לפני שנים רבות ע"י הממשלה הבריטית לשייך של מוחמרה, משמשת עתה כאנית-אימון. אחדים מהקצינים והספנים הראשונים אומנו באיטליה, באקדמיה הימית בליבורנו, אולם אין שום סימן לכך, שנסיון זה הגדיל את אהדתם לאיטלקים.

ענף רבי עי לכוחותיה המזוינים של פרס הוא - ה.אמניה, או משמרות-הבטחון (מעין ג'נדרמריה), שתפקידם לקיים את החוק והסדר במחוזות המרוחקים**. מדיהם התכולים-בהירים מזכירים את הדוגמה הצרפתית, בניגוד למדי החאקי, סנון גרמני, של הצבא הפרסי הסדיר. הואיל והם קבועים על פי רוב בפלנות מבודדות, בנות חצי-תריסר אנשים לערך, הרי שהמשמעת לקויה בהם בהשוואה לזו של החיילים הסדירים, ולעתים קרובות נוהגים בהם זלזול; אף על פי כן בעבר נשאו לא רע בעול העמידה בפני התמרדויות השבטים. הפיקוד על הכוחות המזוינים מחולק חלוקת-משנה לפי המחוזות. החיילות ומשמרות ה.אמניה שבכל מחוז כפופים למרותו של קצין אחד, שהוא, כרגיל, בדרגת גנרל.

מתוך הספר «Modern Iran», מאת ל. ס. אלול-סטון

ר ש י מ ו ת כ ל כ ל י ו ת

תובלה, כלכלה והגנה בתורכיה

שיפור התחבורה תפס, כמובן מאליו, מקום ניכר במהפכה התעשייתית של תורכיה. רחבת-ידיים היא הארץ, אך הנסיעה בה קשה היא, מחמת תכונותיה הטבעיות ודלילות האוכלוסין. בעלות ויזמה ממשלתיות במפעלי-התחבורה סייעו לפתרון בעית התובלה; וגם את השיפורים הנוספים מבססים על יסודות אלה.

לקוי מאד היה שירות הרכבות בתורכיה לפני בוא הריפובליקה. מאדירנה (אדריאנופול) לקושטא, ומשם דרומה - לצומת של אסקישהיר, וכן דרך קונה לעבנה ולתלב, ולאורך הנבול הנוכחי של סוריה, במרחק של 600 מילין בערך - השתרעה כברת-דרך בלתי-מושלמת של קו מסה'ב ברלין-כנרד. וכן היה קו מאסקישהיר מזרחה, לתוך מישור-הרמה האנטולי, אשר נמשך עד לאנקרה, שהיתה בימים ההם עירת-שוק קטנה; וכן היו כמה קוים שעברו על פני שוליה המערביים של הארץ, כחברם את מסה'ב קושטא-עדנה עם איזמיר (סמירנה). זו היתה כל התחבורה של המדינה - אם לא להביא במנין כמה קוים מקומיים שסללו הרוסים במזרח הארץ למטרות צבאיות.

* כן מצויים כלי שיט קטנים אחדים בים הכספי.

** מאורגנים ב-7 רגימנטים בלתי-תלויים, וב-15 בטליונים מעורבים - השומרים על הבטחון בפנים המדינה ובגבולותיה כאחד. - המער.

כמעט כל מסילות הברזל הללו היו קניינן של חברות-חוק, ועל המדינה היה לפדותן בכסף, במחיר רב למדי. במחיר שלוש מסילות הברזל הגדולות ביותר, שביחס אליהן הושג הסכם ב-1928, שלמה הממשלה ב-55 מיליון לירות תורכיות. תהליך הרחבתו של הפיקוח הממשלתי על רשת הרכבות ופדיונן מבעלים זרים נמשך כל הזמן, וכיום רק מסילת-הברזל שעל הגבול הסורי עורנה בידים זרות. בצפיחם להלאמה, הונתו הבעלים הפרטיים בשנות בעלותם האחרונות את משה"ב ונמנעו אף מתקונים דחופים ומקניות הכרחיות; ולפיכך היה צורך ליחד תשומת-לב ניכרת לשיפור מסילות הברזל שנפדו, בעת ובעונה אחת עם הפדיון מרשות בעלים זרים, היתה המדינה מוציאה כל שנה סכומים ניכרים – שהגיעו בצירופם לסך של 300 מיליון לירות תורכיות בקירוב – לבנין ולהרחבת מסילות הברזל. ואורכם של הקיים החדשים כיום עולה, איפוא, משהו על אורכם של הקיים שנפדו מחברות זרות*. מתפקידן של מסילות הברזל היה, – מנקודת-ראותה של הממשלה, – לספק צרכים, ולא רווחים; ולפיכך נקבעו בכל רכבות הנוסעים קרונות ממחלקה שלישית, דמי-הנסיעה הוקטנו ודמי-ההובלה לכל המוצרים התורכיים הופחתו עד החצי. התוצאה מכאן – נידול ניכר בשימוש בשירותי הרכבות*.

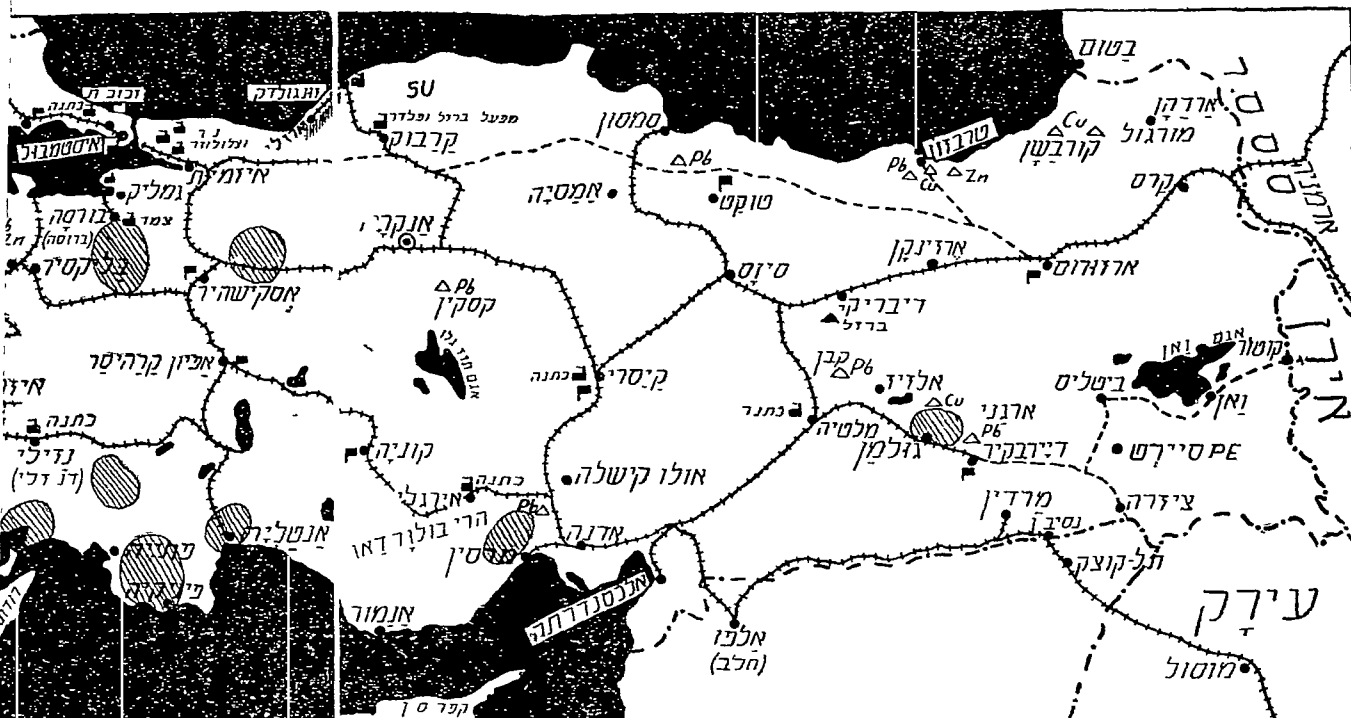
הקו מאנקרה לקייסרי, סיןס וסמסון היה המפעל הגדול הראשון בבנין מסילות הברזל ע"י המדינה, והוא נעשה בעיקר ע"י קבלנים תורכיים, שלא העסיקו אלא מנין קטן של מהנדסים זרים. מאז נבנו קיים מקייסרי לצומת אולדקישלה, בדרך הישנה מקושטא לעדנה, ונסולה מערכת דרכים לשם פיתוח מזרח הארץ. התכנית האחרונה אינה אלא צד אחד בלבד במדיניות הכללית לפיתוחו, הכלכלי והצבאי, של האיזור הזה – וקצתה כבר הושלמה. סיןס מצד אחד, ועדנה – מצד שני, כבר חוברו עם המרכז התעשיתי החדש שבמלטה; משם ממשיכה המסילה והולכת, דרך מרכז המברות ארני, לדיארבקר, בלב ארץ הכורדים. התכנית היא, להמשיכה מכאן והלאה לאורך החידקל וההרים אל אגם ואן. המשכה נוספת מעבר לנבולות, לטהרן ומוצול, מובאת בחשבון לאחר זמן. והלאה צפונה הושג שלב היסטורי בקידומה של תורכיה המזרחית על ידי השלמת קו סיוס-ארזרום בספטמבר 1939; וכך נתחברו רשתות-הרכבות של תורכיה ורוסיה. חברה צרפתית המשיכה, את הקו שלאורך הגבול הסורי עד למוצול, (במרץ 1940), וב-1941 הושלם גם עד ביגני, והתחבר עם הקו מבגדד.

וכן ישנה מעין תכנית נוספת למסילת-ברזל, שתיסלל דרך צפון הארץ ותשמש חיבור-מישרין בין איזור קרבוק-זונגולך וקושטא, ואף תקצר את המסע ברכבת מקושטא לאנקרה, לפי שאומרים, קיצור של כמה שעות. כן צריכה מסלה זו לחבר את המחוזות הללו עם נמל סמסון. ותמשך מאמסיה (על הקו הנוכחי סיןס-סמסון) לארזרום, עם קו מסתעף לעבר טרבזון. התפתחות זו של הרכבת תשיבוחה ברורה ביותר לקידום התעשיתי של מזרח תורכיה וצפונה והידוק קשריו עם החלקים המתקדמים יותר של הארץ. כיום אין הנוסע במחוזות המזרחיים יכול לעבור ממקום למקום אלא ברכיבה על סוס או על חמור, או במכוניות-המסע הנדירות, העושות

* סה"כ של משה"ב הגיע לראשית 1941 ל-4,609 מיל; מהם 4339 מיל בבעלות המדינה. – המער'.

** בשנת 40-1939 העבירו הרכבות 25,5 מיליון נוסעים – תמורת תשלום של 18 מיליון לירה תורכית, ומשאות תמורת תשלומים של למעלה מ-25 מיליון ל"ת. – המער'.

תורכיה — תחבולה וכלכלה

▲ מחצבי מנירלים בניצול בתחנת החומש 1933-38
 △ מחצבי מינרלים שנחפתחו לפי תכנית החומש 1933-38
 ■ שטחי עפרות כרום
 □ שטחי עפרות כרום
 ○ שדה פחם
 □ מקדות הקורפוס

גפרית Su אבץ Zn עופרת Pb נחושת Cu נפט Pe

יה
 חס
 תו
 יום
 יהו
 פים
 פרו
 כל
 יב
 גשהו
 ה
 ככל
 צרים
 גת
 סילות
 מנין
 הישנה
 תרונה
 האיזור
 רדו עם
 מרכז
 והלאה
 ומצול
 תורכיה
 הרכבות
 למצול
 ותשמש
 ברכבת
 זו לחבר
 סמסון
 ה ברורה
 החלקים
 ור ממקום
 העושות
 ה - המער
 מליין לידה

דרכן ממרכז למשנהו, שאין להן זמני-נסיעה קבועים ויש להן טבע קפריסי ביותר. תשומת הלב שהוקדשה לדרכים וכבישים פחותה מזו שהוקדשה למסילות הברזל, אך בזמן האחרון השלימה המדינה כביש מכוניות מקושטא דרך תִּרְקִיָה לנבול הבולגרי, וכביש שני דרך מזרח הארץ, מִטְרַבְּזוֹן לנבול פרס. משערים, שבדרך זו יעבור חלק ניכר ממסחר-הטרנויט הפרסי; בבנינה היה משום תרומה שתרמה הממשלה התורכית להתפתחות המסחרית של המזרח התיכון כולו.

מחוץ לשתי דרכי-המלך הללו, קיימים קשרי-התחבורה בעיקר לאורך דרכים שלא כוסו חצץ, והן טובות למדי לתנועת מכוניות בימות הקיץ, אלא שבימות החורף ספק הוא אם אפשר לעבור בהם. אורכּן הכללי של הדרכים הסלולות במדינה אינו מניע, לפי מספרים רשמיים – פרט לשתי דרכי-המלך החדשות – לשיעור העולה על עשרת אלפים מילין***. לשם תקונו של לקוי זה, יזמו בסתיו 1939 תכנית מקיפה לבנין דרכים, ששאפה לא בלבד לקבוע עורקי-תנועה עיקריים במקום הדרוש, אלא גם לכונן דרכי נישה אל מסילות הברזל והנמלים. לפי התכנית יש לסלול כבישים כשיעור 20 אלף מילין במשך 10 שנים. והדבר מצריך הוצאה של 120 מיליון לירות תורכיות. בימי האימפריה העות'ומנית לא היה למעשה צי מסחרי בדגל תורכי. כמה בלי-שיט שנתישנו למסע היו ברשותה של המדינה ושימשו להסעת-צבא במלחמות המרוכות (1911/18). לפי הסכם לוזאן, הפך השיט החופי – משנת 1926 ואילך – לחוקה לכלי-שיט תורכיים. בשנת 1930 פדו השלטונות מידי הבריטים את החברה העיקרית להעלאת האניות שטבעו. בהדרגה ובסיוע הממשלה נבנה צי מסחרי; החברות העיקריות שעסקו בכך נתמונו תחילה, ואחר כך עברו לחלוטין לידי הממשלה, שברשותה נמצאים כיום כל כלי-השיט הנדולים יותר שדגל תורכי מתנופף מעליהם. רק כלי-השיט הקטנים יותר, ספינות-המפרש וספינות-החוף, נמצאים כיום בידי פרטיות. ברשות מפעליה הימיים של המדינה יש גם מספנות, מגדלורים, נמלים וכיו"ב, והיא גם מנהלת את התחבורה באנמים שבפנים הארץ. הוקם בנק מיוחד, "בנק דניו", למימון הצי המסחרי החדש הזה. בנק זה נתמוג אחר כך עם בנק שני (בנק סומר), והפיקוח על התובלה עבר למחלקה מיוחדת של המיניסטרוין לכלכלה לאומית.

התובלה הימית התורכית, וביחוד בתחבורת החופים, התפתחה חישי-מהר בשנים האחרונות. תודות לקרי-החוף הארוך יפה דרך זו של התובלה לטפול בסחורות רבות. תוספות רבות של אניות כבר נעשו, או נעשות עתה לפי הזמנה, בשביל צי שמנמתו למלא תפקיד פעיל, בין במסחר שמעלי לימים ובין בתחבורת החופים. רבות שקרה הממשלה במאמציה לטפח את התעופה האזרחית, שער עתה לא זכתה להצלחה ניכרת. קושטא חוברה עם רשת התעופה האזרחית האירופית עיי שרות הלופטהאנזה (צי האויר המסחרי הגרמני). רק קו תעופה פנימי אחד לנוסעים ישנו בתורכיה, מאנקרה לקושטא, ואף הוא מתקיים תודות להקצבות גדולות שמקציבה הממשלה. מתכנים שירותי-קשר אוירי בין אנקרה ואיזמיר, דיארבקר וואן.

מתוך «Modern Turkey»

*** ומאלה, לפי הערכה מוסמכת, רק כ-6000 מיל נחשבו בפצב טוב, ואלו 4.380 מיל של כבישים

היו זקוקים לתקן יסודי. – המער'.

כבר הקדשנו בחוברת הקודמת של «מערכות» רשימה מיוחדת ליסוד החדש, אשר הוכנס בשיטת הכשרתו של הצבא הבריטי — הלא הוא «אמון הקרב» מאז חלה התפתחות נוספת בענין זה, אשר באה לידי גילוי גם בתולדות מסוימים במבנהו של המתוד החדש הזה, וגם בהרחבתו והעמקתו במסגרת הכללית של הכשרת החיילות הבריטיים, וחיל-הרגלים בראש. תחילה נשמעה בציבור ובעתונות בקורת-מה על כמה מן האמצעים של סיגול פסיכולוגי לקרב השתמשו בהם ב«אסכולות הקרב», והם — התזת הדם ו«השנאה». לפני כמה חודשים כיון הגנרל פגיט, מפקד ראשי של הצבא בבריטניה, בסקודת יום מיוחדת את הנהגתו של חבר הקצינים לבקורת זו והורה להמנע מלהשתמש באמצעים אלה, אשר לפי דבריו, גם מיותרים וגם אינם הולמים את רוחה של המסורת הצבאית הבריטית לאמתו של דבר, התפתחותו הבריאה והנמרצת של «אמון-הקרב» כבר עשתה האמצעים האלה לבלתי-נחוצים כל עיקר. כדי להדגים את ההתפתחות הזאת בדרך האמון כמשך התקופה האחרונה הננו גותנים בזה שלוש רשימות, שכולן בעצם דגש באותו ענין. הראשונה מעירה הערות כלליות לענין «אמון-הקרב». השנייה מכתבו של קצין צעיר, שרק עכשיו עבר דרך כור-המצרף של «אסכולת-הקרב» והוא מלמד זכות על השיטה החדשה הזאת מעיקרה, אך מנסה להפריד בין הענין והטפל. הרשימה השלישית מעידה כבר על התמורות שחלו בינתיים, עם הנהגתו של הגנרל פגיט, בתפיסת הצד הפסיכולוגי של מתוד חדש ורב-ערך זה להכשרת השמושית של החיילות.

אימון הקרב

בלוי יום באסכולת-קרב דיביזיונית עשוי להיות גם למסתכל מן הצד נסיון הרפתקני של הקצינים מתוך הרגימנטים, המשתתפים בקורסים האלה, שוהים שם שבועיים וגם יותר עתה, משקובעים את עקרוני «תרגול הקרב» הלכה למעשה בכל יחידות חיל-הרגלים מגיעים חוש-המציאות שבאימון, והחיסון בפני קשיים הניתן בו, למדרגה רמה, כאילו אם לדון לפי דוגמאות שראיתי עכשיו — היו המתאמנים משתתפים בפעולות-מלחמה ממש בהבדל אחד, כמובן, שאין כאן איש היורה כדי להרוג נפש; אך, מכל מקום, יורים הם החטאת איש-ה«המטרה» כחוט השערה בלבד.

ערכו של אימון ריאליסטי זה מתברר עוד יותר למראה ההפתעות הטקטיות שנוצרו עלינו מידי הגרמנים והיפנים. במלחמה זו אין שלבים קלים בהכשרת החייל לפעולה בשדה, ומטרתו של תירגול-הקרב איננה בלבד לנטוע בו חוש כמעט אינסטינקטיבי של האמצעים הטקטיים, אלא גם, ע"י השימוש בתחמושת חיה ובסאון-קרב, להטעימו מעט מעט

ידה באש ממש. זו היא שיטת-הוראה אכזרית, הדורכת את כל העצבים, אך תמיד התלהבותם הספונטנית של כל המתנסים בה. ובוזו סוד ההצלחה. כבר תוארו בחינות שונות של תירגול-הקרב, אך אין לך שתי אסכולות, מאלו שהוקמו ביחיות במידה שהמרכז שליד המפקדה הראשית הכשיר את המדריכים, שישוּוּ זו לזו ביבדואלי ובמיתודים שלהן; — ובמקרה שלנו נראה הדבר, שאמנם הושג כאן ס-מושלם. קצת למעלה מחודש נתקיימה האסכולה הזאת, ואין ספק שמפקדה בן הכ"א לויט-קול. הצעיר ביותר בצבא הבריטי. בפרוץ המלחמה היה בסנדהורסט (*). והוא מקובע את הקצב במוסד זה, שהכל בו נעשה חיש-מהר והאימון בו מכוון להשגת ת-בהתקפה, ללא צביון של הגנה, ולהשגת פשטות רבה ככל האפשר, בשיטה צבאית ת-מורכבת יותר ליותר עם התפתחות המיכון.

אסכולה זו היא גם, ובמידה מרובה, בית-ספר למנהיגים. לעונת הקורס מסירים צנים את סימני דרגותיהם, וכמו הסמלים לובשים הם את בגדי החאקי הרגילים. הג התורני יכול להיות קורפורל או מאיור. יתר על כן, באם פלוני מצטיין בכשרון ות ואלמוני לקוי בכך, הרי שמסיקים מזה בהקדם את המסקנות הדרושות — כי הלא יכים לשוב ליחידותיהם ולהרביץ שם את תורת הקרב החדשה.

ראינו מחלקה בהתקפה לדוגמה, בשדה פתוח, כשהיא יורה בתחמושת חיה מרוב כלי-של חיל-הרגלים. היה כאן צירוף של „אש ותנועה“ ממש, בשעה שכיתות נעו לאגוף, איב בחיפויים של עשן ושל כדורי כיתת-„האש“ שלהן (**). אחרי כן התקפנו, יחד תלמידים, על ידי המחלקה המדגימה. השתמשו בכל תחבולה, לרבות התקפת אוירוני-בכדי להסיח את הדעת מההתקפה המתפתחת, כאמצעי להורות שאין להבהל מפני צלילותיהם התלולות של מטוסי ספיטפייר חלו בעת ובעונה אחת עם הד התפוצצותם לקשי הקרקע, אשר התיזו רגבי-קרקע גדולים למרחק כמה יארדים, ולא כל אחד רתנו הבחין בעוד מועד בהסתערות הסופית שבאה מאחורינו.

אסכולת הקרב

מועזון החניכים הוא בית-המודות, שגינות וכרי דשא סביב לו, בכפר שבאנגליה הנית; הדרך העוברת שם מכוסה אבק, הגנים מעלים ריח רקבון קל ולבלובם הואט ת בצורת האביב; אך בכל פינה שאתה פונה יש תחת העצים אשכולות של פרחי זהב, שמאל — נשמע קול הקוקיה הקוראה בלי הרף, קריאה בהירה כערב זה המבורך

ארבעים קצינים וארבעים סרג'נטים, שמונה קצינים מדריכים צעירים — לויטננטים הפלוגות, שהיו לקפטנים-של-ארעי למשך זמן הקורס — הקצין המפקד וסגנו, — מחכים לגנרל, שיבוא לנאום לפניהם את נאום הפתיחה. הסירונו את הצוארון עם

(*) ביה"ס לקצינים של הצבא הבריטי, ממנו יוצאים הניכיו בדרגת לויטננט. — המער'.
 (***) מתוך חזרה על התנועה התוקפנית האלמנטרית של מחלקת-רגלים, הבנויה 3 בהפגשה באויב: שתי כיתות מנסות ללפתו משני אגפיו, והשלישית היא הרורבה ת ונותנת לחברותיה את חיפוי-האש; מתפקידו של „אימון-הקרב“ להקנות לחילות ת אבטומטיות במצבי-יסוד טקטיים מעין זה. — המער'.

העניבה, את השמלניות ומכנסיהתשבץ הסקוטיים העשויים צמר, סילקנו את הגורות "סם בראון" ואת מקלות הנוי שלנו; ישתבת האל על החולצה הפשוטה שמתחת ל"סות" החקי; יתכן, שסוף סוף מגיעים אנו אל העיקר.

אך הגנרל אומר רק זאת, כי המלחמה אינה אלא משחק, משל לכדורגל: — קבוצת משחקים מתואמת, בעיטות מדויקות, זריזות, מהירות, שיתוף; אין מאריכים בלשון־פקודות או בויכוחים — במשך המשחק; רק חבר של שחקני כדורגל גרועים מפטפטים וצועקים. להלן הוא אומר, כי המלחמה היא ענין רציני עד מאד; כל כוונת ה"בוש" היא להרגנו, ותכליתנו היא להשכים ולהרגו. חוגים פציפיסטיים או אנטי־צבאיים מסויימים שבעתונות אינם מבינים דבר זה; ואולי אינם אהבים את מולדתם אהבה עזה כמונו. ה"בוש" ממאס עלינו את החיים; ואנו מצווים ללמדו בינה שלא תשתכח ממנו לעולם ועד; ה"הון" הטוב היהידי הוא המוטל מת לפניך. נקראנו לכאן ללמוד, כיצד לעשות הונים טובים. כעבור חצי שעה אנו זוחלים לאורך תעלת־ניקוז, כשמקלעי בראן מעתירים שפעת כדורים חיים לכל חלק גוף או ציוד שאנו מגלים בהיסח הדעת. כמה בחורים מתנקבים בילקוטי השכם שלהם. הגנרל אף הוא זוחל ויוצא מלוכלך ממש כמונו. בתכנית הקורס מכונה דבר זה בשם "הרכבת־האבעבועות לקרב".

לעת־הצהרים לומדים אנו את תורת השנאה "א". מחולקים לחוליות קטנות, צדים אנו איש את רעהו בתוך סבכי השיחים. המדריכים יורים כדורים חיים מעל לראשינו ומרעימים עלינו את סיסמותיהם: "זכור את הונג־קונג", "זכור את סינגפור". "פגע בו, בטרם יפגע בך". "אפשר שאחותך היא". "הך, הך" — "טח! טח! טח!" "אוצו רוצו! עושו, חושו!" "הלאה, הלאה, הלאה!" "מרבה זיעה, — חוסך דם". "הרגו הרוג!" "הממזר הזהוב הקטן רוצה להרגך!" "זכור את הונג־קונג".

הה, החום הארור בשעת זחילה על גחון כשאתה מבקש בלבך: מי יתן ויפסיקו הללו את צריחותיהם. וכי לא טוב יהיה לשכוח את הונג־קונג? פתאום ~~היה~~ אתה את אויבך, כשפניו אדומות, בשלפו מידו קוץ של ערער. זה האיש! הבחור בעל משקפי הקרן. פגע בו! אתה קיפץ, נאבק, מתגלגל, מרביץ באגרופך הקמוץ. טוב ויפה, ג'ורג'! נצחת. זכור את סינג־סינג! (*).

משחזרנו אל המועדון, משננים אנו את תורת השנאה "ב". שיעור מאת הקפטן בראונלאו. בחור שופע מרץ, כבד־פה, פניו דומים לסימן שאלה, איש תמים ונלהב, קופץ קפיצות בעת ההפסקות, נוח לבריות ומעורב עמהם. גותן תקציר על ה"שנאה" לצרכי הסברה. בשאר ימות הירח הזה כמעט שאין נזכרים את "תורת השנאה". מייגע וגדוש חוויות עזות הוא ירח האמונים מכדי שיעסקו בו בטיפוח רגשות; על כל פנים, בקרב כולנו החל תהליך של הרקור ובידור, עתים בגלוי, בויכוחים ליד השולחן או בבית המרוח, או בשעת תרגולת, עתים קרובות יותר — בשלווה, כמעט שלא מדעת; ואנו פסלנו את ה"שנאה".

מנגנון הברירה שלנו נזקק לשבוע ימים כדי לגבש את הכרתנו הקבוצית, כי אמנם מחוללות "אסכולות הקרב" ממש מהפיכה בטקטיקה הזעירה של חיל הרגלים. מתהווה פשטות חדשה, ריאליזם וכושר חדש למסקנה לאלתר, ולפעולת מישרין. תחילה עורכים אנו את התרגולת בשדה פתוח, מסתדרים בנריזות כיתות־כיתות, לפי הסדר שבו נתקדם. (* הכוונה למנהגי שוכניו של סינג־סינג — בית הסוהר המפורסם שבארה"ב. — המער.

הננו מתפקדים. איש איש מכריז ומודיע על מקומו, תפקידו וזיונו. „להתקדם לפי הקר שמשמנת ידי, כיתה ב' בראש. נועז!" כל איש יודע את המתרחש. התרגולת הדגימה כאן את יסודות הטקטיקה. העקרונות ברורים. כניסה לקרב. אש לאלתר מן החזית. אש מאגף ומעורף. הקדם והתקף בטרם ישער האויב כי אתה כאן. גבש חיש עמדה שרכשת, והווי מוכן ומזומן לפתח את הישגך. וכיוצא בזה — במאבק על כפר, או בביעור יער, או במעבר-נהר. ומעכשיו הנך רב-כוח בעיניך פי עשרה...

הנהר מפתל דרכו לתיך ערבוביה של „תיבית שדה", מחסומים ותיל; נדמה ואפילו הנהר אינו יכול למצוא כאן את דרכו אל הים. בתוך השממה הזאת בית בודד שבנה אותו, כנראה, איש שפרש מן הבריות; עכשיו משתמשת בו „אסכולת הקרב" לשם אמון בקרב בתוך בתים. הננו נכנסים אחד-אחד, ומבערים כל חדר. החדרים אפלים וספוגים דם, התפיטים מדולדלים מן הקיר. דם מטפטף במורד המדרגות. פתח את הדלת בבעיטה. תת-מקלעך לחוץ לבטנך. האצבע לוחצת על ההדק לחיצה ראשונה. דממה. קפוץ פנימה דרך הפתח המסוכן, השען את גבך אל קיר, בפנינה אפלה. דמות דוממת צצה על גבי התיל. תת-המקלע נובח נביחה אינסטינקטיבית. והנה שם פתח שני המוביל לפרוודור אפל. דמות אלמונית רצה לאורך הפרוודור. אתה פוגע בה בערפה. אגב ריצה אחריה מעדו רגליך על קרביים של בעל חי.

בחוץ מוסר אתה את תת-המקלע לבא תחתך. „במה זה מריח?" — „בכי-טוב!" —

אתה עונה.

בלכתך לאטך, הלוחך ושרך דרכך בשובך דרך העיר, ותקפתך נעימות המקום. הרחוב, על זיוו הבולטים וחזיתות העץ, כה שקט הכל וכה שליו. כל התושבים יצאו מן העיר, חוץ מן החיילים. אך בדמיוןך עובר עתה לעיניך אותו בית מקולל, על חדריו האפלים, הספוגים דם, המחוללים, ובלבך משאלה: אילו זכית להקיא כהוגן, תחת לחוש בשורש ל... את הטעם הזה, הצהבהב, המר והמקפיא.

אכן, כל זה דמה למלחמה של ממש, כל כמה שניתן זאת, בתוך אותה אורח הזויה, בלתי מציאותית, בה שקע-נרדם הצבא האידילי של אנגליה במשך שתי השנים מאז דונקרק. ברוצך עד נפלך, בחצותך משוקע עד מתנים תעלות משר-חירות, בעברך בשחיה נהרות מבלי להרטיב את הרובה, בהירות עליך אש מידי אנשים שאינם מדקדקים הרבה — נעשית דעתך כה שקטה ושקולה עליך, ממש במידה שגופך נעשה עייף ויגע עד כדי התפשטות הגשמיות. חושיך נעשים דקי-הרגשה במידה בלתי שכיתה. אתה מריח את ריח הערער שהנך שוכב בצלו, את אדי הביצה העולים מפני תנועותיך, ואת ריח העשן הדק והחריף של הקורדיט*). בשכבך על גבך אחרי ריצה של שלושה מילין לשם איגוף, נדמה לך, כי הנך שרוי בגן עדן וידיך מונחות בשופי ונחת בין החרוולים הדוקרים. הם מעלים בועות נאות, המאדימות את העור על סביבותיהן.

ואשר לסיסמאות — הן נגעו בך כשלג אשתקד. הרי הן ככתבים בלים; וכיון שנפש האדם מורכבת היא כחיים עצמם, ממילא אין לה בתכלית הפשטות כל ענין בשיגרות. „השנאה", כשהיא לעצמה, ערכה פחות מן הציווי „ואהבת לרעך כמוך". ואפילו הגנרל כנראה עמד על כך, שכן בדברי הנעילה שלו אמר: „ובענין הדם והשנאה, סובר אני, כי

(*) סוג של אבק שריפה, הנהוג בצבא הבריטי. — המער.

מוטב שתשכחו זאת!". יפה אמרת, סאָר. גם בלאו הכי, יש לנו לזכור די והותר. ואל מה שב כעת כל אחד מאתנו? אל מסדרים שבשגרה? אל סרגינט-מייג'רים גדודיים, הצועדים מצעדי-עוז? אל ישיבה ליד שולחנות הסעודה בבתי המלון שהוחרמו בטיילת החוף, כשהנך מסתכל אל סירות הטורפאָדו המנועיות, היוצאות עם דמדומים בשאגה אל מרחבי "התעלה" וקצף לבן מלבין בעקבותיהן, ובאותה שעה אומר מי שהוא: "לעזאזל, מה עושים שם המלצרים במרק?"

הדבר תלוי במזלך. אפשר שייקרא לך דרור; אולי הודו, או נורבגיה, או צרפת. יש מקומות בשפע, אם גם אין לנו זמן בשפע. פגע בו בטרם יפגע בך. הן כך הורוץ שם, באסכולת הקרב.

מתודים של תרגולת-קרב

תירגולת-קרב נהפכה כיום לחלק הכרחי באימונו של הצבא הבריטי החונה בתחומי המדינה, ממש כ"ארבעות-צור" בצבא שבמלחמה האחרונה. הנחמד שבאימוני-הקרב הוא, שאפשר לבצעו בחצר הקסוֹ קטין, על מגרש הכדורגל, או, למעשה, בכל מקום פתוח. הרעיון שבו הוא, — להכניס סדר מסוים ושיטה בדבר (*), אשר תכופות מדי לא היה אלא תנועה בלתי מהוקצעת. בעיקרו של דבר הופך הוא את היחידה, בהתקפה או בהגנה, לחבר אנשים הפועל פעולה שיש בה ליכוד ושיתוף, דוגמה קבוצת כדורגל.

אמון חדש זה מקיף גם את הפרשה של "קרבות-עיר", והביים לכך נערך בקנה מדה נרחב ביותר. ערים שהופצצו הן בכל מקום מראה מדאיב לב, ואילו כאן היו לתועלת רבה לאימוני חיילות בענף זה של תרגולת-הקרב, המלמדת, כיצד לטהר שורה של בתים מהאויב. ואכן שורה ארוכה של מחלקות ופלוגות חיכו לתורן להתאמן באותו רחוב מופצץ שראיתו בשימוש זה. השתמשו שם בתחמושת חיה, ולא פסק קול זמזומם של כדורי מכונות הירקה, זכן אש הרובים, רימוני היד והרימונים האנטי-טנקיים הדבקים.

טיהורם של בתים, של רחובות ויערות קטנים נעשה בתנאי שרות-קרב אמיתיים. היחידות המתאמנות שראיתי היו ברובן מורכבות מאנשים שנולדו בתחום כמה מילין ממרכזה של לונדון-הבירה, ולפני המלחמה הזאת היו חסרים כל אימון צבאי. אף על פי כן, לא נפלו בכושרם לבצע סיור-לילה מכל גודל שאנשיו גדלו בכפר.

למן הרגע שסרו מן הדרך, באותו לילה שעשיתי עמם, לא שמענו, לא אני ולא מפקד הפלוגה, אפילו רחש קל. שמנו פעמינו לעבר גשר הנטוי על פני פלג קטן בסביבה מבוזרת מאד, ושם חכינו, לפי שהיתה זו עמדה חשובה. לאחר זמן מסויים תקפה חרדה את מפקד הפלוגה, שכן לא יכול לגלות שום סימן מאנשיו. אך פתאום זנקה פרה מתוך המחסה במרוצה דרך הפלג הקטן, והלאה, לעבר הדרך. מיד נתחזר לנו, שאחד הפטרולים שלנו, או הפטרולים של האויב, נמצא בקרבת מקום, אך לא הצלחנו עוד לגלות כל סימן מהם.

חזרנו לבסיס, ולמועד הנכון באו לשם גם הפטרולים. מפקד הפלוגה שאל, מה אירע לאותה קבוצה שהוצרכה להיות סמוך לגשר. הסמל, שפקד עליה, חזר או על שיחה קצרה

(* בתנועותיהן של יחידות זעירות בשדה הקרב. — המער.

שוחחנו בלחישה אני ומפקד הפלוגה. אותה שעה יכור, למעשה, לנגוע בנו. הוא גם חזר
הביא עמו ידיעות מועילות בענין עמדותיו של האויב ועצמתו.
רבות נכתב על אסכולות-הקרב, שמקורן, בדומה לתרגולת-הקרב, בדיביזיה שזה
עתה שהיתי בתוכה. אסכולות אלו זכו בשחר ילדותן להצלחה מרובה כל כך, והתלהבות
אחדים מיוזמיהן היתה גדולה כל כך, שבמשך זמן מה נדמה היה, כי כבר מגדישים שם את
ה"סאה. זה "דם" ואותו המלל המיוחד, שלא היה, בעצם, כל צורך בו, נעלמו. ועדיין לא נודמן
לן אפילו קצין אחד שלא יהא מרוצה מהעלמם. אף על פי כן עצם הלימוד באסכולת-
הקרב, יחידותו וחומרותו, לא פחתו.

"מרוץ ההסתערות" שבאסכולות-הקרב זכה, אולי, לפרסום יותר מן הראוי, כי אף על
פני שהיא החלק המושך ביותר את העין בעבודה הנעשית שם, מכל מקום אינו החלק החשוב
יותר. ערך תרגולת-הקרב, כפי שמקנים אותה כעת לחיילות וכפי שמכשירים לקראתה
ב"אסכולות-הקרב", הוא שכל שלב אשר יתכן בקרב, — נלמד כאן על בוריו מתחילתו ועד
סופו. וכחוצאה מכך — נטבלת עתה היחידה המודרנית את "טבילת-האש" שלה עוד זמן רב
לפני קרבה סמוך למקומו של האויב.

בכל מקום שיש בו מדרך לארבע כפות רגלים, — שם יכול צבא לערוך
מסעיו בכל תקופה מתקופות השנה.

נפולאון

על רזרבות

... "בסמכי על נסיונם הנודע של האדונים המפקדים הראשיים של
הארמיות, הריני מגיית להם לכלכל על דעת עצמם את פעילותיהם כתי להכות
את האויב... עם זאת לא למותר הוא בעיני להעמיד את כבוד המפקדים
הראשיים על כך, שיש להשהות ככל האפשר את הטלת הרזרבות לפערכה;
כי המצביא ששעדין עמו הרזרבות — מרם נצח".

(מתוך הוראותיו של קוסובוב לעריכת החיילות ערב מערכת בורודינו)

יש לעשות כל דבר בסדר ובשיטה. על כן יש להשתדל ולשמור ברזרבה
חלק גדול מן הצבא.

(בסיום פקודת נפולאון למערכת בורודינו)

בצבאות שאינם רבי-תלים ביותר מוטב לצמצם את החזית ולקיים
רזרבות תקופת.

(מתוך "על ענינים צבאיים" לונטיוס, רומי, סוף המאה ה-4 לסה"נ)

תקונים בדרכי בחירת קצינים

ועדי הבחינה של מיניסטרוֹן המלחמה, אשר כל צעיר בצבא הבריטי המוחזק מועד מד לקצינות חייב להתייצב בפניהם, מש" תמשים עתה במיתודים חדשים. לפי השיטה הישנה — שיטת השיחה, בת 15 עד 20 דקות, עם המועמד — גדול היה מכפר הנפר סלים מקרב הקדטים שנשלחו אל יחידות אימון הקצינים, והיה הכרח להחזיר רבים ליחידותיהם כבלתי־מתאימים לתפקיד. השיטה החדשה לא זו בלבד שהיה בה משום בזבוז הזדמנויות לאימון, אלא שחשש המועמדים, שמא יוחזרו ליחידות כלעומת שבאו, השפיע לרעה על טיב עבודתם של ה"קדטים" בזמן היותם בתוך היחידות לאימון הקצינים.

יתכן, כי על תוצאותיה של שיחה בת 15—20 דקות אפשר היה לסמוך בכל ארבעה מחמשה מקרים, אך לא כן במקרים השנויים בספק. מועמדים רבים היו עצבניים בשעת השיחה ולא נתגלו בצביונם האמיתי. מדעמד דים אחרים טרחו ודאגו מלכתחילה להצטיין, והשתדלו השתדלות מיוחדת לעורר רושם נעים. המסיח עמהם, שאינו אלא בשר ודם, יוכל להיות בעל נטיות סוביקטיביות, אולי שלא ביודעים כלל, ומטעם זה גם עשוי לשפוט יותר מדי לפי התרשמותו הוא בלבד.

השיטה החדשה, שבאה למנוע פגמלת אלה, מבוססת על ניתוחם המדויק של התפקידים שימלא המועמד ושל התכונות הנדררות שות לשם כך. מנהיגות — הרי זו מניגה מורכבת של תכונות רבות. מהן הטבעיות באדם מלידה או נטועות בו משחר ילדותו, מהן שאפשר עוד לטפחן ולפתחן הרבה בדרך האימון. הנהוג שנקבע עכשיו ברעדי הבחינה תכליתו היא, קודם כל, לבחון את יסוד יכולתו, כושרו, כשרונו ואפיו של המועמד. ואין הכוונה בראש וראשונה להיקף

ידיעתו הצבאית. לפני שהחל השימוש בתקונים החדשים, נבדקה מידת מהימנותו בדיוקה מדקדקת, על ידי הנסיון להחג פיהם לגבי קצינים וקדטים רבים, שסג תיהם נודעו היטב משכבר הימים.

לפי השיטה החדשה נתונים המועמד יומיים־שלושה לרשותה של ועדת הבחנה הם באים מכל סוגי החיל שבצבא, מכל הגו והדרגות, מהחיל הצעיר בן הי"ח וחצי, הסרג'נט־מייג'ר בן ה־36, או אפילו היתחם אל המועמדים — בעודם בועדי הבחינה — הוא כאל קצינים, והם שוכנים במקום קצינים, יחד עם חבר הקצינים אשר לצי אבשי חבר הקצינים הזה אינם מכירים המועמדים אלא לפי מספריהם בלבד, ועדי אינו נהיר להם. נמנעים שם מלדקדק דוקי משמעת צבאית, ומשתדלים בכל של השתדלות שהמועמדים ירגישו עצמם שרויים באוירה נוחה וקלה, כדי שישתחו לחשוף את מיטב יכולתם.

נשיא הוועד מברכם ברכה אישית ומסב את טיבו ותכניתו הכללית של המבחן. ומשידיעת המטרה המדוייקת של אחדים המבחנים עלולה להביא את המועמדים להתנהגות שתזיקה, כמעט בודאי, בעזרתה הרי שאין לפרסם פרטים בנוגע אליהם אך אלה הם מבחנים מצויינים, המבוססים על השכל הישר, פשוטו כמשמעו.

הנשיא מסיח עם כל המועמדים, ומגיד את דעתו עליהם. קצינים מפקדי יחידות המשתתפים בוועד כחברים מבקרים רשאים לשוחח עם כל מועמד, או לגב את דעתם עליהם ע"י הסתכלות בהם בשעת

(* הכוונה לביקור — לא לבקורת המער.

פסיכיאטר משוחח עם כל המוע-
המסופקים, שמספרם אינו פחות ממח-
עם אנשי החילות התכניים, על סוגיהם
משוחח לויטקול. של כל סוג חיל,
את מידת כושרם התכני. ואלו הקצי-
מחננים שבמקום אינם עורכים „שיחות
עם המועמדים, כי אם חיים בתוכם,
ורצים את דינם עליהם מתוך הסתכלות
בשעת פעולה. באופן כזה ניתנת להם
ניתן לבחון את המועמדים בתנאים

ניתן רבה ביותר נודעת לכושר הגופני.
לפעול ולחשוב במצב של עייפות
היא סגולה חשובה למועמד. המבח-
מחייבים תבונה, חריפות, אך נוסף על
מגלים המבחנים לעתים תכופות את
תם או היעדרם של אומץ גופני
משי קשיית עורף או העוה. כושר המב-
ת שאדם ניחן בו מהטבע, נבדק על ידי
„מצבים“, שבהם מתמנה כל מועמד,
תור, לפקד עד 7 או 8 מחבריו.
עם לפניו בעיה הצריכה להעיד עליו אם
לוא להעריך מצב אופרטיבי מסויים,
במהירות ובתבונה המניחות את הד-

עת, תכנית לפעולתו, להוציא פקודות ברור
רות ומעשיות הלאהוג להוצאתן לפועל.
בפגישת-סיכום, שבה דינים על כל מוע-
מד למועמד, מביע כל חבר מחברי ועדת-
הבחינה את חות-דעתו. פסקהדין היא תור-
צאה של הסתכלות רב-צדדית ובחינת האדם
בכמה וכמה מצבים שונים. אלה שנתנסו
גם בשיטה הישנה, שהתבססה על השיחה
הקצרה, וגם בנהוג החדש, יודו, בלי ספק,
שהשיטה החדשה עדיפה מן הישנה. לא זו
בלבד שמסקנותיה יהיו חפשיות הרבה יותר
ממשוא פנים, אלא גם יצטיינו במידה רבה
יותר של דיוק.

השיטה החדשה עודנה בשלב של ניסיון;
עתה מכינים תכנית שלפיה יעקבו, זמן
מסויים, אחר דרך-השירות של קצת מן המור-
עמדים. הנהוג החדש נתבסס תחילה על שי-
טת הצבא הגרמני, שלפיה נהגו שם זה כמה
שנים, אך השיטה הגרמנית, מסולקת עכשיו
ברובה ולעומתה ממלאה תפקיד חשוב השיטה
האמריקאית. הפסיכיאטר פועל רק בתפקיד
עוזר ואין זה בסמכותו לפסול מועמד או
להמליץ עליו. החלטות אלו הן בסמכותו
הגמורה של נשיא הועד.

משאלות חייל אמריקאי

(מכתב לעורך ה„ניישן“, מאי, 1942)

את זמנו בהיותו פנוי בסוף-השבוע. סברה
בטלה היא, שרזחם של החיילים תדוכרך
עליהם אם הציבור לא יספק להם שעשועים
ובילוי זמן. שכר מרובה יותר וחופשות
תכופות יותר — זה כל מבוקשו של החייל,
בין שהוא ותיק ובין שהוא טירון. כי אלה
ואלה מכירים היטב מהו בעיר הדבר הנחשב
בעיניהם בילוי ה„זמן הטוב“ לדעתם. ולהש-
גתו אין הם צריכים אלא לכסף ולפנאי.
התשוקה לברחה מן המחנה לאחר תקיעת
הצווצרה של ערבית או ביום של סוף-השבוע.
אינה מעידה אלא שהחייל הטוב דומה לכל
עובד, הרוצה לעזוב בתום היום את בית הח-
רושת או את המשרד ולפוש בסביבה אחרת
מיוני ועד דצמבר 1941 אומנתי באניות
מובילות-צבא לפעולות עליה-בחופים, ואח"כ

היעני מיעוט ההבנה אצל האזרחים
בעיות החייל. המון החיילים רצונם
שכר מרובה יותר, ימי חופשה מרובים
אין הם מבקשים למלט עצמם
ות המלחמה או מקשיי התמרונים וה-
הם מבקשים להימנע משעמום. אין
מתענג על השעשועים הנעשים בכור-
מיוחדת לכך, הניתכים עליו ממש סמוך
לית. הפצו הוא — פרשות של אימון
ואחריתן רשיונות לעזוב את המחנה
ממושך, חופשות, ובילויים של סופי
עת — כשבירו כסף לנטיעה, לבתי-
למונות, וכן חברת בחורות מענינות
מכרים וחברים משכבר הימים. מעודי לא
חייל שאינו יודע בדיוק כיצד יבלה

במדינות קרולינה* בתמרונים יבשתיים. היה זה מבחן-תחרות בלתי פוסק של כוח סבל גופני. אך מספר התלונות, היינו תלונות על ממש, ומספר החמקנים היה כאין וכאפס. לאחר שטיפסתי עלה ורדת בדפני אניה, שוב ושוב, מעומס תרמיל, תגור ורובה, שיש בהם בהחלט כדי לשקעני במים ולטב-עני, ולאחר ששהיתי למעלה מחודש ימים במדינות קרולינה בלי שתהא לי אפיקה ליקה אחד קורת גג לראשי, הריני מאמין כי הייתי מוכשר לעמוד בפני כל סבל שאפשר לו לאדם להעלות על דעתו. אך מעולם לא הרגשתי עצמי טוב בחיי יותר מבימים ההם, פרט לכך שההזדמנויות לרח-צה היו נדירות ביותר. פליאה היא, אך דבר השווה לכולנו, בין בחיי אזרחים ובין בחיי-קסרקטין — המיאון לקום מיד עם היקיצה — אינו קיים כלל בהיותך בשדה. הקרקע קשה כל כך, שאתה שמח לקום מיד לאחר שהעירוף. אך הנך גם שמח לשכב עליו לאחר שהלכת יום תמים. אין שלם חייך מצטער על קשיי האימונים. הוא מצר טער שאין הפרוטה מצויה בכיסו, או שבסופי השבוע חבוש הוא במחנה כבתוך מכלאת, או שאין ידו משגת לצאת לביתו מחמת המרחק וחוסר הכסף לכרטיס אוירון.

החיילים מתמרמרים על כל סבל הנגרם להם מחמת טמטומו של פקיד צבורי. הם מתרעמים על תקנות שהותקנו בהכללה סתר מית, כגון הגבלות של גיל לגבי טייסים המער.

(* קרולינה הצפונית והדרומית — שתי מדינות לאורך החוף האטלנטי, בדרום מזרחן של ארצות הברית. מקום התמרונים הגדולים של צבא ארצות הברית לפני כשנה — המער.

או מועמדים לקצינות, במקום שהבחינה האינדיבידואלית והאישית תהא המכרעת בהקנת הזכויות ובמתן ההזדמנויות לעלויות למיניהן. הם מצטערים על „הסרט האדום“ (ז. א. השגרה הרשמית), שגנאים את הכי-רוקרטיזם ושלטון הנייר, וכן לזרא להם הסנטימנטליזם המעורר גועל, וביחוד כשהוא מופיע בלבוש הפטריוטיות. הגרמנים הרי-פנים נחשבים בעיניהם כעשבים שוטים שיש לכסחם כליל, והם עצמם — כמקצרה. העתידה למלא את תפקידה זה בבוא המיעד הם רגזים על כל אי-סדרים בתוך המדינה הגורמים לאיחור בהקמת מכונית-הקציר הזאת והחיילים מצטיינים בדרגה גבוהה של סבלנות לגבי הבדלים גזעיים ותכונות אישיות מיוחדות.

איני זוכר ששמעתי פעם מפי חייל פסיק של עלבון או עקיצה כלפי כושים, וכדבר של הפתעה ממש קראתי על התנגשויות בין חיילים לבנים וכושים במחנה דיקס. בנקל הסתגלתי לחיים אלה; הריני אהב אנשים וחברה, ואין לי טעמים תרבה לתרער-מת. אך דבר אחד רוצה אני לציין, הלא הוא המחסור בסידורים, שיהיו מתאימים באמת, כדי לבחון את כשרונותיהם של בני אדם עד קצה גבול יכולתם. הנני סמוך ובטוח שביכולתי למלא תפקיד של גנרל-מיור או אפילו גנרל-לויטננט, אך מה הם דרכי הבחינה להוכיח סברה זו או לסתרה? תחרתי לקראת דרגת לויטננט שני מאוק-טובר 1940 עד ליוני 1941 מתוך תשוקה והתמדה, ומני אז המשכתי בכך מתוך אדי-שית. אך כל הזמן היתה דחקו את רגלי אנשי „הסרט האדום“. ועתה באתי לכלל דעה, כי לא כדאי הדבר לקדש מלחמה לו. פיליפ סטיוארט

חוסקוה (שבארה"ב)

האוניברסיטה האמריקאית בבירות להשכלת הצבא

«הטוב שבחיילים הוא זה, אשר תריצותו וגבורתו מסתייעות בידיעה כי הענין שלמענו הוא נלחם עולה לאין ערוך על זה של יריביו» — זהו המוטו של «קורפוס החנוך» שבאיזור בירות. פעולתה של יחידה זו מחולקת לשני

סוגים: הוראה מאורגנת בחדרי-לימוד, וכן נוסף ושעשועים. הסוג הראשון של הפעולה נכנס ל'מסלולו בחודש מאי השנה, בסיועו של ד"ר דודג, נגיד האוניברסיטה האמריקאית, אשר העמיד לרשותו את הסידורים ואת חבר העובדים

האוניברסיטה; «קורפוס החנוך» פתח קורסים
עבודות נכריות, למסחר, להיסטוריה וספרות,
600 אנשי צבא. עקב הצלחת התכנית והתלה-
בות התלמידים, תפתח עונת-הוראה חדשה.
מחזור הנושאים יורחב הפעם ויכלול גם
חורת הכלכלה, פסיכולוגיה, אריתמיטיקה
גבוהה, אלגברה, גיאומטריה ופיסיקה פופולרית,
שהוראתה תושלם ע"י עבודה מעשית במעבדות
האוניברסיטה.

המארגנים גאים על כך, שעד היום לא דחו
שום דרישה להשתלמות בלימוד מיוחד. הם
מוכנים לארגן קורס על כל נושא שהוא, בתנאי
שלפחות עשרה אנשים ירשמו להשתתף בו.
חלקה השני של אותה תכנית מבוצע כשתוף
פעולה עם «המשרד הצבאי להסברה». המטרה
הסופית של פעולה זו היא: «שכל חייל
ידע מה הוא עושה ולשם מה הוא עושה זאת»,
הואיל וחייל הפועל מתוך הבנה והיודע יפה
את פשר פעולתו הוא לאור הענין הכללי, מועיל
הוא ליחידתו הרבה יותר מאשר אילו הייתה
בחינת «רוכס» גרידא. תחת פיקוחו והדרכתו של
קורפוס החנוך הצבאי מסדר «המשרד הצבאי»
כשביל יחידות שונות הרצאות של מומחים,
הדגים על המצב באחת מן החזיות השונות,
מבליטים חשיבות המצבים השונים המתפתחים
מהלך המלחמה, ומסבירים את השיטות האיס-
טרטיות, שהאויב משתמש בהן בחזיות השונות.
כדי לסייע למפעל-הסברה זה מסדר «הקורפוס»
גם שיחות בהיסטוריה, גיאוגרפיה, תולדות
התרבות ושאר הענינים המקנים את הרקע.

הנדרש להבנת המצב במלחמה בכל ללו.
כן נעשים מאמצים לסייע לאנשים להבין
יותר טוב את בני-כריחם. ואמנם נערכו
שיחות על סוריה, על ידי אנשים שרכשו להם
נסיון רב במזרח התיכון, ובהן נדונו תולדות
רצמים על רקע העבר. כן נערכו שיחות מסוג
זה על דבר אומות-הברית האחרות. בשלושת
החדשים האחרונים התקיימו למעלה ממאה
שיחות כאלו בחדרי האכילה והקנטינות של
היחידות השונות. בכל שיחה נוכחו במוצע
למעלה משלושים איש, ושאלות באו תמיד
בעקבות ההרצאה הרשמית.

תכנית מקיפה זו אינה אלא חלק ממה שתוכן
ע"י «קורפוס החנוך», בשיתוף עם המשרד הצבאי
לרוחת החייל. הוכן גם מחזור שלם של מסיבות
נופש ושעשועים, החל במוסיקה קלסית ומודרנית
וגמר בהצגות דרמטיות. טענתו של «המשרד
לרוחת החייל», כי אנשי הצבא ניהנים
מיצירותיהם הקלסיות והרציניות של קומפוזי-
טורים ודרמטורגים מפורסמים, הוצדקה במלואה
ע"י ההתלהבות שגילו האנשים לגבי יצירות אלה.

והתכנין העברי בחיפה—בשיתוף עם
קצין החנוך בצבא הכריטי עובדה תכנית אשר
לפיה נפתחו בתכנין קורסים בשביל החיילים
להשתלמות במקצועות מעשיים, כגון מכניקה
שמושית, מכונות שריפה פנימית (מנועי דיזל),
רדיו, בנין. השעורים מתקיימים בארבעה ערבים
בשבוע. גרשמו כ-150 חיילים מן היחידות
החונות בחיפה ובסביבה.

להשכלת-חיילים בבריטניה

הדרישה לשעורי-שפות היא מפתיעה,
וקצין החינוך לחבר אנשי עושים את הכל
כדי שיוכלו לספק. הביקוש החב ביותר הוא
לשעורי הלשון הגרמנית, ואילו הביקוש
לצרפתית, הבאה אחריה, מפגר בהרבה. מ-
ניסטריון המלחמה מסייע בהדפסת ספרי-
לימוד. נעשים מאמצים למצוא מורים, ומס-
תייעים בתקליטי-גרמופון להוראת המבטא
הנכון לחיילים שבמקומות-חניה מרוחקים.
כן מבקשים רבים ללמוד תורכית, רוסית,
איטלקית, ושפות מזרחיות שונות. ויש
המתענינים גם באספרנטו.

בטפחו תכנית נרחבת למלאכות-יד, אין

לויט-קוד. ס. ס. פוי, קצין-החינוך שה
הפיקוד הצפוני בבריטניה, מתאר את
הנסיונות הגדולים ביותר שנעשו בענין
השכלה לצבא. אופיו מוכיח כי ב-1941 אין
הייד רק שעמום, דם וזיעה בלבד.
אלפי חיילים להמדים מקצועות שונים
אנציות קורסים בכתב, ברצותם לקבל תוארי
סביבה בדרגות שונות. נוסף לאלה יש 120
אויס-בכתב שלא על מנת לקבל סמיכה,
ילדים כמעט כל נושא שהוא, למן הפיר-
בת ועד תורת החי, שאף הם עומדים לרשות
החפץ לשפר את סיכויו בחיים, ואינו
דבקר במוסדות האזרחיים.

כן מעודדים את תעשית הצעצועים לסיפוק צרכיהם הרוחניים מבקשים הת-יילים הרצאות, ינשואים על עניני דיופא ויחסים בין-לאומיים תופסים שהן מקים בראש, וזה נוסף על השיחות הנערכות על נושאים אלה מטעם „המשרד הצבאי להטי-כרתה“, אשר הן עתה תקק קביע בשגרה הצבאית.

הצבא מתכוון להעמיד בעלי-מקצוע מומתים. עיקרו של דבר הוא באומנות של חובבים. הצבא מאמן את מדריכיו שלו, ועושה כמי-טב יכלתו לפתור את בעיית המחסור במכ-שירים וחמרים. תשומת לב מיוחדת מקדי-שים לבנין תבניות, מתוך מטרה כפולה. לתת לאנשים בילוי-זמן שיש בו ענין, ולע-זור להם בהווי מטוסים והכלי-רכב נכרים.

נשים — להגנת ארצן

(פכתב לעורך ה„טיימס“)

יחידות באנגליה, וולס, סקוטלנד ואירלנד הצפונית, בערים, בכפרים, בבת-יחרושת, באוניברסיטאות ובמתחלקות ממשלתיות. תנ-עה זו מורכבת מנשים שהן עובדות, אך מקדישות, לפחות, ערב אחד בשבוע ללימוד הדרכים והאמצעים לשרות המולדת במקרה פלישה. רוב היחידות משתפות פעולה עם „משמר הארץ“. דבריהן הערכה שהן זוכות להם מפי מפקדים אחראיים מעידות עדות חותכת שהארגון ממלא תפקיד מועיל מאד. מאמנים את הנשים שלנו בקליעה, אך אין אנו דורשות צידד ואין אנו מתכוונות להשתתפות בפעולות-התקפה. אך דעתנו היא, שידיעת השימוש בנשק-אש עשויה להועיל בשעת חירום לכל אזרח אמיץ-לב. תכנית-האימון כוללת גם עזרה ראשונה, טבחוח-שדה, תצפית ומסירת ידיעות, התגוננות בפני גאזים, קפא-פ, נשיאת אלונקות, כושר-שדה, איתות וכיו"ב.

ממשלת הוד מלכותו הכינה בזמן האחרון הצהרה הכללת תכניות-פעולה לאזרחים במקרה פלישה, יבהכרזה כתוב לאמור: „אם חבורות-מציקים חזקות של האויב, או קבוצות קטנות של חיילים, ינועו בסביבה... מקרה הממשלה שכל אזרח אמיץ-לב ישתמש בכל כוחותיו כדי להכריעם... ולחסלם עד ידי כל אמצעי שיוכל להעלות בתחבולותו או ששכלו הישר יורה לעשותו“.

הוראות אלו חלות, כפי שיש לשער, על נשים וגברים במידה שווה. והואיל והנשים הן יותר ממצצית האוכלוסיה, הלא אך איולת היתה זאת שלא להכלילן בכל התכ-ניות לסיכול מזימות האויב או להצרת צע-דן. הנשים נכונות להציע את שרותן בכל שדה פעולה. אף על פי כן לא השכילה הממשלה להתדריכן או להכשירן לכך. „אר-גון הנשים להגנת הארץ“ (***) יש לו 200

„ו. ה. ד.“ שואפת לכך, שהנשים תבאנה במקרה פלישה את מכסימום התועלת, והיא מכשירה אותן לכל עבודה ב„משמר הארץ“ שיהא בה משום שחרור גבר לשרות לחס. ארצית סמרסקיל „טיימס“ 26 ביוני

(* בעלת המכתב היא צירה (מטעם מפל-גת העבודה) בבית הנבחרים. נושא זה נדון גם ברשימה „בעיות משמר הארץ“, המת-פרסמת בגליון זה, וכ”כ ראה „מערכות“ חר-ברת י”ג, „חובות אזרחים לשעת פלישה“ — המער.

(**) « Women's Home Defence », שכותבת המכתב היתה אחת ממארגניו. — המער.

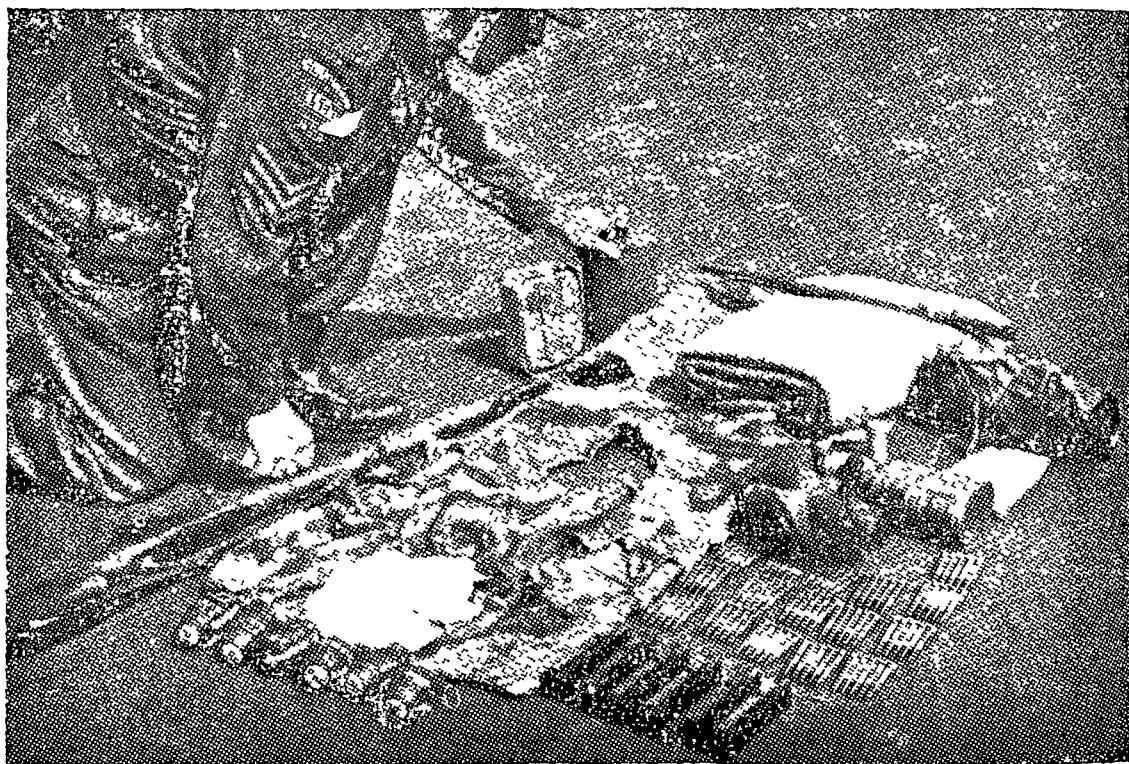
חגור-גריליה

חגור-גריליה זה נועד לחיילים הצריכים לנוע במהירות בשאתם זיון רב. הוא מכתפו חיש בתגופה אחת ומרכסו בצדיו. הכידון נתון אפ-קית בכיס האחורי, למשה, ונוח להשלף. החגור

ג. איבל, המשמש סרגינט ב„משמר הארץ“ בלונדון, הוא ממציאו של חגור-גריליה זה. הוא היה סגן-קצין (= סרגינט בדרגה גבוהה) ב„גוארדיה הסקוטית“ בקרב מונס (צרפת, 1914).

מקלע, מסכת-גז וגלימת-גז, שמיכה, מעט בגדים, מימיה, צפחת, מגת מזון, כידון ו-80 כדורי רובה.

אזון כל כך, שבלי התאמצות יתירה אפשר לשאת בו: ששה רימוני מילט, שש מחסניות לתת-

מערכת החגור (שיים לב לסמלי-הזרוע: העליון «Home Guard», תחתיו שם העיר (London) ומתחת לו - מספר היחידה (35).

מלבש החגור

הכיסים הגדולים מיועדים לרימונים. הקטנים - שיים לב מה קלה שליפת הכידון הנתון למעלה - עבור כדורי הרובה. אפקית.

ללא שאון ופרסומת הספיקה המפקדה הבריטית בהודו במשך השנה האחרונה
 לטפח גרעין רציני של חיל-צנחנים מקומי. הרשימות הבאות, הקדחות מן ה"סיימס",
 מתארות גם את האמון היסודי שמקנים לחיל זה, וגם כמה פעולות שביצע, אמנם —
 במסגרת מקומית, אך בתנאים שהיה בהם כדי להכשירו לגדולות מאלו. הופעת
 הצנחנים באזור המהומות בסינד היתה אחד הגורמים המכריעים לחיסולן.
 ההתעוררות בחזית בורמה מבליטה את ערכו של נסיון-הגיוגל שנרכש בסינד.

שאוהזים בהם באנגליה. רק האנשים המת-
 אמנים כאן — אחרים היו.

בית הספר לצניחה מתנהל ע"י מפקד
 מחיל התעופה ששירת קודם בצבא הסדיר
 — דוגמא מוצלחת לשיתוף הפעולה בין
 הצבא יבין חיל-האוויר, הנחוג כ"כ להצלחת
 הצנחנים; ומעטים האנשים הבקיאים בתורת
 הקפיצה במצנח יותר מן המדריך הראשי
 של בית הספר הזה. שם ראיתי את האולם
 המרווח לאריות המצנחים ואת ההשגחה
 הקפדהנית על המצנחים, את המקפצה האקד
 רובטית שבעזרתה עוברים המתנדבים קורס
 של אימון נמרץ (בתנאים הדומים, ככל האפשר,
 לקפיצת-מצנח ממש). אכן היתה זו חזיה
 בשבילי, כשטסתי באחד ממטוסי-ההובלה
 הגדולים, בחברת פלגה מאנשי גורקה
 שעמדו לקפוץ את קפיצתם הראשונה.

וכבר היה כאן הדבר למסורת, שאיש
 מאנשי "גורקה" אינו מסרב לקפוץ במצנח;
 ומספר המסרבים מבין המתנדבים האחרים
 היה מועט במדה הראויה לציון. והנה, הסתדרו
 המתאמנים מסביב לפתח הקרוע ברצפת
 האווירון; מצנחו של כל מתאמן מחובר אל
 היתר העובר בפנים המטוס שבעזרתו מתי-
 רים את המצנחים. מבחינה גופנית מתאי-
 מים אנשים קטני קומה ומוצקים אלה, עם
 פניהם הנבונים ושערותיהם הגוונות, התי-
 אמה יתירה לקפיצות במצנח. הם פטפטו
 החייכו בהתרגושות בהמריא המטוס מעל פני
 הקרקע — זו היתה טיסתם הראשונה.
 יאפילו נכונה החזעה, כי אנשי גורקה אינם

אימון צנחנים בצבא ההודי

וכיום אפשר לגלות פרטים נוספים על
 אימון יחידות צנחנים בצבא ההודי. זהו
 אחד ההישגים המפתיעים ביותר בתכנית
 המודרניזציה הגדולה של הודו בשים לב
 לעומדה, כי רוב המתנדבים הללו מבני
 הודו ואנשי גורקה* לא ראו אוירונוים
 מימיהם, מכל שכן לא ניסו לקפוץ ממטוס.
 אשתקד הגיעו מאנגליה חבר מדריכים
 ולפני זמן-מה כבר נשלם אימון של יחידות
 שגבתו מתוך גוהדים בריטיים, הודיים ומ-
 אנשי גורקה, וקצב ההתרחבות דימה לזה
 שובבריטניה הגדולה. יתר על כן, עכשיו
 מייצרים את המצנחים בבתי חרושת למשי
 הנמצאים בהודו.

לפני זמן-מה ראיתי את חילות הצנחנים
 ההודיים בפעולות של ממש נגד כנופיות
 השודדים מבני כת "הור" שבמחוז סינד.
 היה זה טבעי כי ממעוז גיוגל זה נסועתי
 לביקור במרכז לאימון צנחנים שבסביבת
 דלהי, בו מתאמנים חיילות בריטיים, הודיים
 ומבני גורקה. האופרציה בסינד הליכה
 בעליל, כי בתנאי הגיוגל אין להשתמש
 במלוא התועלת בחילות-הלם אלה, אך עוד
 ימצאו להם שדות-פעולה רבים, גם מלבד
 הגיוגל של בורמה, בבוא השעה לאיפני-
 סימה הנגדית של גנרל וייל.
 דרכי האימון במרכז זה דומים לאלה

(* תושבי נפל — המער.

נים מעט מעט את גובה הקפיצה, ובמשך הזמן עוברים מקפיצות של יחידים לקפיצות בכתות. לאחר חמש קפיצות זוכה המתאמן לקבל את מבוקשו — סימן של קורפורט-הצנחנים.

הדבר נראה כה פשוט בעיני המסתכל הרחוק מן השדה החרוש, שבו ירדו הצנחנים. הילידים שהעלו אש בשביל ספינת האויר" סימנו על ידי כך את מקום הירידה באות של עשן. כאן אפשר היה לראות פנים נוהרות משמחת הישג, פניהם של אנשי גורקה אשר בבוא המועד יצנחו מזויינים בתת-מקלעים ובסכיני ה"קוקרי" שלהם.

מצטיינים בכוח-המיון, שמתוך כך תקל עליהם קפיצתם הראשונה, הרגשתי באויר זה של מתחיות בשעה שאור אדום נתן את האות "הכין"; לפי אות שנתן המדריך קפצו המתאמנים והוצה בזה אתר זה חבר הפסקות ארוכות דרך הפתח; כל אחד מהם קפץ בזקיפת גוף, לפי ההוראות. לא ראיתי אצלם כל סימן של היסוס ולא נשמעו אלא קול טרטור מנועים וקול המשק הזד בשעה שרצועת-הבד נגעה בצד הפתח, בהחלץ כל קפץ מבית המצנח.

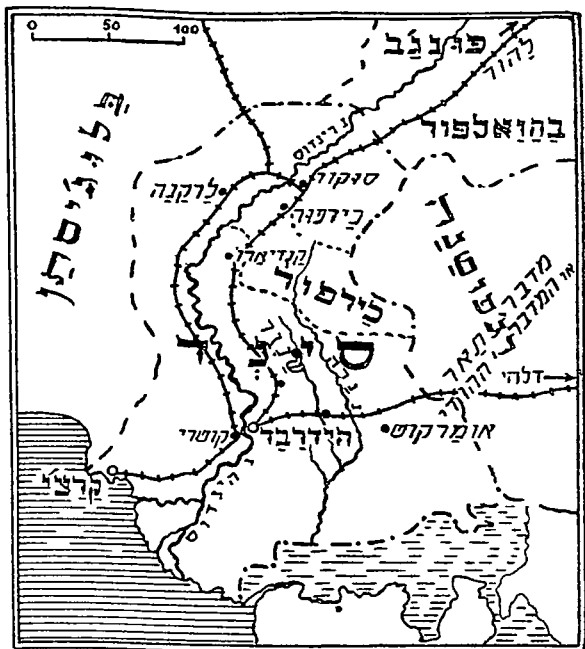
הקפיצות הראשונות נערכות מגובה 800 רגל, ומשתמשים באפיריוני מצנח הגדולים במקצת מכפי הרגיל. במשך הקורס מקטי-

פעולה נגד הפנופיות בפיוני

צ'קידר (מעין נוטר) אחד נהרג בפעודה זו. עד היום נאסרו 14 אנשים בהידראבד* ובסינד, ו-9 דקויטים**, מזויינים בקרקור מים, נתפסו באיזור תעלת דורו שבנגלי ומקופורתס. אחד מאנשי הכנופיות העיקריות נתפס ליד סינגהפורי, ו-4 בני "הור" נעצרו באיזור שהדרפור ו-21 הושמו במאסר באיזור רוהרי. משמר, שרדף אחרי אחת הכנופיות, תפס 12 דקויטים. הפעולות נמשכות. משמרות-מגן מזויינים הוצבו ליד תחנות מסה"ב וברכבות.

ובהתאם לידיעות, שנתקבלו באמצע יוני ומתאיזור שהתכרו בו מצב מלחמה חלה — כתוצאה מן הפעולות הצבאיות שאחזו בהן כראשית החודש — הפתחה ניכרת במעשי הכריזנות באיזור הור בריונים רבים ושחרור עליהם כי היו מעוררי בים ומהומות שונות, נאסרו. ו-33 נתלו לאחר שנתחייבו בדין ע"י בתי-משפט

הכרות מצב המלחמה באיזור סינד בראשית יוני 1942 חיזקה את רוח, ואוכלוסייה והביאה לפיזור אחדות מכנופיות אנשי-הור הגדולות, אשר פעולותיהן גרמו לצעד בלתי-

רגיל זה. אנשי הור עשו עוד מעשי-אלמות, אך הידיעות על מאורע אחד בקרבת סאגור מציינות, שהכפריים עצמם הדפו התקפה של כנופיה שהיו בה 20 איש, הרגו 4 מהם ונתפסו 2 רובים וכמה גמלים.

(* הכוונה להידראבד הצפונית, שבין שתי דערס בהודו הנושאות שם זה — זו הנמצאת עצמה באיזור סינד (ראה את מפת ההוד ב"מערכות" חוב' י"ג). — המער. (** הבטוי המקובל לציון אנשי כנופיות שודדים בהודו או בבורמה. — המער

מיוחדים. סימן להחזרת האימון בקרב התוש-
בים יש בעובדה, שהממשלה מקבלת עתה
מהם אינפורמציה רבת-ערך על מקום המצאן
של כנופיות באיזור הזה.

איזור המשפט הצבאי הרחב וכולל גם
את שטחי היער שבין הנהר הינדוס וקו
מסילת הברזל אשר על שפתו המערבית.
ידוע, כי אנשי הור משתמשים ביערות אלה
לפגישות ולמחסה. הרחבה זו מאפשרת, איפוא,

את הפיקוח על האנשים המשתמשים בנהר,
שמתוך כך אפשר לחדש בו את הובלת
התבואה ושאר סחורות.

מעשה הבריונות האחרון אשר הודיעו עלי-
הוא — התנפלות על תחנת החור, אשר בה
נהרג אחד הבריונים. ששה מהם, שהיו לבו-
שים מדי משטרה, נסוגו עם שלדם למדבר.
צבא ומשטרה דולקים אחריהם.

צנחנים בפיקוד

לראשונה השתמשו בחילות צנחנים בתפ-
קידים אופרטיביים בהודו, כחלק ממשלחת
יעוץ שין מיוחדת במינה, כנגד מעוזי הג'ונגל
ושל ה"הורים" שבסינד. כוח מצורף, בפיקוד
זו של המיורגנרל ר. ריצ'רדסון, עוסק
עתה בביעור מעשי הרצח והבריונות שבהם.
ומפקד זה בא לפני שיבועת מחזמים מן
הגבול הצפוני-מערבי לשם מימחשו של
"מצב המלחמה" שהוכרו בתב.

שוביים לעשרות נתפסו. רבהם, כנראה,
גם כמה רוצחים, שירבו את מספר התליות,
המגיע כעת ל-27, לאחר שיישפטו בפני
בתי הדין הצבאיים; אף על פי שיתכן, כי
רבים ממנהיגי הכנופיות, שהפעולה האוי-
רית הבת-ירגילה מעל האיזור החרידה
אותם מרובם, הצליחו להסתלק בהתגנב, ובט-
רם נפרשה הרשת. אך הם גורשו ממאזור-
תיהם — על כל פנים, מאלה שהן בעלות
העבר הרע ביותר — התבויות בבצות
ובשיחים אשר כמעט אין קח-
הור לתוכם; קני מחסה של ההר
ריים, עשויים קני-סוף ועשבים, הועלו
באש, וימשורות הופקדו לשמור מפני גישה
אליהם. יתר על כן, כל הפעולה נעשתה
בתנאים קשים, יוצאים מגדר הרגיל, ואפ-
ר להעריכה כנסיון רבי-ערך בשביל מל-
חמת ג'ונגל גם במקומות אחרים — סוג
של מערכות שעוד כה היתה ידם של
הכוחות הבריטיים בהן על התחזונה במקרים
רבים.

רבים הם הפשעים שה"הורים" חייבים
ליתת עליהם את הדין. אין הם מצטמצמים
בשרד כפרים, בעצירת רכבית ומכונית

ורצח פראי של נוסעיהם. במעשי-הבלה נר-
חבים במפעלים הצבאיים, כגון טלפונים
ותעלות, סיכנו במדה שאין לשאתה את
התחבורה הנורמלית בקר מסילת-הברזל
קרצ'י-לאהור. התעמולה הגרמנית והיפנית
עושה מטעמים רבים מן "הפטריוטים"
האלה, אף על פי שברור, כי הישרודים
עצמם, במאמצם הקנאי הזה להטלת מגור
ומסביב, אינם שואפים אלא לשחרורו של
הרוצח מחשות-המדות פיר פגרו; הלו,
כמנהיגה הרחובי של הכת ה"הירית", הוא
החוטא והמחטיא, המסמל את עוצם היסוד
הפילי בקרב חסידיו.

קרוב לשבוע עשיתי בג'ונגל עם מפקדת-
החלוץ וראיתי הרבה מן הפעולה המורכבת
הנאת. האיזור שעמדו ל"שרקו" הוא בעמק
נרח, בואסה צפון היידראבד. מורחה —
מאחורי הגורת ג'ונגל — משתרע מדבר
סינד, שבו יכלו כנופיות התיירים להתכנס
או להתפור. אופינית היא המהירות שבה
הם נפוצים לכל עבר לאחר שטרפו את
טרפם, ואופייני כשרונם להסתיר את
מנהיגיהם מעיני אנשי השורה שלהם.

אין כל ספק, שפיר פגרו הכניס בהסתד-
רותו מידת מה של אימון צבאי.

מוצאה של "שושלת" ה"פיריים" אנשי
קנגרי, שפגרו הוא אחד מצאצאיה, נעוץ
יעוד במאה השמינית. את החלק הקנאי הלז
חם של ה"הורים", בסימנם הסודי, בבגדיהם
הכהולים-שחורים, ושלוחותיהם הענפות
בקרב האוכלוסיה — אפשר לדמות למין
פולחן-רוצחים מימי הביניים,*) עם שיטת-

(*) במקור — Assassin, מלה שמו-

בשני גלים, מיד לאחר עלות השחר; הזמן לא רב לאחר כך, הרחק באופק, התאבכו אל על עשן ולהבות, משהתבשרו קני ה"הורים". מחלקת של משטרת הגבול ושל משטרת הכתר הנבחרת מחירפו הדרימו בינתיים, מי על גמלים ומי ברגל, בהיותם אנוסים לעתים קרובות להפיל עצים כדי להבקיע לעצמם דרך בג'ונגל.

ומקצתו הדרומי של האיזור, ממקום הקרוי סננהר, יצאו שאר חיל-הרגלים ברכב ממונע. הסיור האוירי לא הצליח לגלות לא את מידת סובסו של היער במקומות השונים, ולא את מקום חביון של הבצות בו. השבילים, במדה שנמצאו ביער, היו נהירים ל"הורים", אך לא היתה שום מפה מדוייקת בקנה מדה גדול של כל האיזור הזה, המשתרע על 300 מילין מרובעים בערך. ביום הגיע החיים בסביבתנו (במדבר) ל-120 מעלות בצל*), והתנאים הכבידו שבועתיים על היחידות שועשו ימים ולילות בג'ונגל הרחוש ביתושים, נחשים ותנינים. פלא הוא, שכה מעטים היו קרובות החום או הקדחת.

וכל הקצינים הבריטיים הגבוהים עשו שנים בתחנות-גבול, אך רבים מן המפקדים הצעירים הגיעו מבריטניה רק בזמן האחרון. קצין משטרה צעיר הוכרה לעתים קרובות לחצות עד צוארו בכריכות שבשקעים אשר בין הדיונות, ואי אפשר היה להמשיך ולשמור על קו ישר יותר מכמה יארדים, בהליכה זאת בתוך השיחים הצפופים של אשל וקני סוף.

לאחר שיקול מקיף, — מותר לחמר כי משלחת-העונשין השיגה את תכליתה בשל-מות "הורים" אחדים ודאי שדווחו מראש, אך רבים מהם נתפסו כשפרצו מערבה למסלל-הברוק. עתה הם הנתקפים והטורחים: — ובמידה שסר פחדם מעל האוכלור סיה, בה במידה מתרבה גם האינפורמציה המתקבלת. עתה יהיע כי בעודו בן-הורין ערך פגרו "רשימה שחורה", ובמשך זמן מסויים אירעו על פיה רציחות כמעט בסדר מדוקדק.

(* 120 לפי פארנהייט — הרי הם 50 לפי צלסיוס.)

ריגול, שמושלו מאמצעי המגנית טבוע בה. מטרתן של פעולות צבאיות שנעשו בזמן האחרון היתה לטהר את המדבר מן ה"הורים" ולגרשם אל איזור הג'ונגל שמסביב למחכי-הגונד, או "בצת החמש", — שפה הורגו להרגיש עצמם בטוחים. רובו של המדבר הוכרו כאיזור אסור, ולאנשי הכפרים ניתן מועד מסויים לעקור מערבה מעמק ניה. והחכרו, כי כל מי שיראה לאחר המועד הנ"ל במדבר — דמו בראשו.

הגנרל דיצ'רדסון עם מטהו הכין, יחד עם קציני המשטרה הבריטית עשירי-הנסיון באדמיניסטרציה האזרחית, תכנית להתקיף מכל עבר "איזור מברצר" שבג'ונגל, על ידי כוח שלא היה דוגמתו. אם ספור-המעשה על ה"הורים" מוזר לעתים יותר מיצירה דמיונית, הרי מכמה בחינות לא פחות פנטסטי מזה, בצירוף היחידוש והקדמות שבו, היה אותו חבר אנשים שיצא לערוך עליהם מצוד.

פלוגה חזקה, שנלקחה מתוך יחידת צנחנים הודית לניהול ע"י קצין בריטי, נחתה בקצהו של המדבר, והוטל עליה להבקיע לה דרך מערבה, בתוך הג'ונגל, ולהתחבר עם טור השוטרים-הגמלים הראשון הערשה דרך כו מן הצפון, ואחרי כן — עם יחידת בני פומג'ב, אשר פני מזרחה לאחר שחצו את הנהר ב"סירות-סער" (*). יתכן שה"הור" אינו לחם, — אך מכל מקום זכו חיילות-הצנחנים אנב כך בנסיון של טיסה וקפיצה בהיותם עמוסים מלוא-הציוד המלחמתי — ואף רופא ביניהם — ולא נפגע בהם איש, פרט לאחד שנקע קרסול רגלו.

ממפקדת הבריגדה שנמצאה על אי-חזות, המתנשא על פני שממת יער, הסתכלנו באוירונים להסעת צבא שטסו מעל,

גאה מהכנוי "חשישין" — "אנשי חשיש" — על כח הישמעאלים שבהרי לבנון וצפון ג'ס בתקופת מסעי הצלב, ופירושה בלשון ית אירופה מאז — רוצחים. — המער.

(* סירות-סער — סירות קלות אשר החיילים משתמשים בהן להצית נהרות קרובת האויב, אך אפשר גם לערוך מהם טעים של גשר-סירות — המער.

צָרָר יְדִיעוֹת מִן הַמִּזְרָח הַתִּיכוֹן

| תמורות בצבא הודו. — הדשות מערב. — ערבים בצבא ארה"ב |

ממוסלמים, רג'פוטים וג'טים. הרי זה כיום חיל-פרשים ממונע, שהשתתף בפעולות הצבאיות בחבש, מראשיתן ליד קסלה, ומאז שירת כלוב. הוא דיבר על חיל-הרגלים המה-רטי הקל, שהצטיין אף הוא בשירות בחבש ובצפון אפריקה ועל רגימנט קלעי רג'פוטנה (ג'טים ובני פונג'ב), שעשתה פעולות מוצלחות בדמשק, וזכה באותות הצטיינות במספר העולות, כנראה, על מספר אותותיו של כל רגימנט הודי אחר. וכן ציין את "קלעי-חיקי-הספר" (המתגיסיים מתוך אנשי פונג'ב ואי-זור הגבול הצפון-מערבי עצמו) ואת "רגי-מנט חיל-הספר", שאחד הבטליונים שלו הוא "בטליון מורי-הדרך" — אחד השמות המפורסמים ביותר בתולדות מלחמות-הגבול הצפון-מערבי.

אף כי לא היה ביכולתו לפרש את היחס המספרי של הקצינים ההודיים בעלי "מינוי המלך" (כלומר, השוים בתפקידיהם ובמעמדם בכל לקצינים הבריטיים מאותה הדרגה), ציין הנואם, כי מספרם גדל והולך בקביעות. היחס המספרי בין הבטליונים הבריטיים וההודיים עומד בעינו 2 : 1 — ובדרך כלל, הפרסונאל בדיביזיה הודית הוא בריטי בשליש.

הודו — אַיִמֶוֹן קַצִּינִים בחירתם ואי-מונם של קצינים בריטיים והודיים מתאימים היתה אחת הבעיות הדחופות ביותר, הנובעות מהתרחבות העצומה של הצבא ההודי.

בכדי להגבית את רמת המועמדים החדשים לקצינות, הוחלט עתה שכל הקדטים (שלא נתנסו תחילה בנסיון צבאי) יעברו קורס מוקדם בן חודש או חדשיים, בטרם יתחילו בתקופת האימונים התקינה. מתוך כוונה להגדיל את מכסתם של הקצינים ההודיים, הורדה לפני כמה חדשים דרגתם הגופנית הדרושה של המועמדים. אך נסיון זה לא הצליח לחלוטין, שהרי קודם כל, בניגוד לקצין הבריטי, אין הקצין ההודי

הודו — התרחבות ומיפון. קצין בריטי גבוה בצבא ההודי הרצה בלונדון על התמורות בצבא הודו.

הנואם הדגיש, כי המדיניות שנוקטים בה בענין הרחבת חיל-הפרשים שונה מזו שלגבי הרחבת חיל-הרגלים. עם הרחבתו של חיל הפרשים הוקמו רגימנטים חדשים; ואילו בחיל הרגלים הוסיפו הרגימנטים להיות כבראשונה, — אלא שגם כאן, כמו בצבא הבריטי, הוקמו הרבה בטליונים חדשים, הנושאים עליהם את התארים של רגימנטים הקיימים מכבר. כל חיל-הפרשים של הצבא ההודי הסדיר נהפך לצבא ממוכן — בתורת "הקור-פוס ההודי המשורין" — לרגימנטים טנקיים, רגימנטים של מסונות משוריינות, או רגימנטים של חיל פרשים ממונע, המוסעים במסונות; אך השמות הישנים של יחידות הפרשים עומדים בעינם. הצבאות ההודיים הסתגלו יפה למיכון וגילו כושר תכנון ברם, עדיין נש בהם אחוז מועט של סמלים בריטיים, מטיפוס של "מנהלי עבודה", המפקחים על עבודת התקון והטיפול.

רובם של הרגימנטים, על אף שמותיהם, שניתנו לפי מחוזות או שבטים, כוללים כל אחד שני סוגי אנשים וגם יותר, ולא זו בלבד אלא שכיום ייתכן לעתים שסוגים אלה שוב אינם זולמים את שמותיהם. למשל, ייתכן, שברגימנט "בלוצ'י" ימצאו בני פתנים ובני שבט דוגרה, — ולא ימצאו כלל אנשים מבני בלוצ'סטן. ורק הרגימנטים של מחרטים, בני דוגרה, קלעים מגרואל, אחד הרגימנטים הסיקהיים, וכמובן הגורקים, — הרכבם הולם בהחלט את שמותיהם. בני פונג'ב ממלאים לא בלבד את 6 הרגימנטים שלהם; מקומם לא נפקד גם ברכים אחרים. למעשה, בכל יחידה של הצבא ההודי תמצא את בני פונג'ב.

הנואם הזכיר את רגימנט חיל הפרשים הזתיק והמפורסם "פרשי סקינר", המורכב

מעמד או איזור מכלל השבון חיל. במקרה של מדרס, מעטות מאד היחידות שמהן אפשר לקחת אנשים מאומנים לתפקידי הפיקוד הנמוך בשביל היחידות החדשות. לכן קשה לפי שעה להשתמש בורם המתנדדי בים כל צרכו. אך על הקושי הזה מתגבר רים על ידי משלות רבים מבני מדרס ללמוד באחד משני בתי-הספר, שהוקמו לאימון קצינים וסמלים; וכן עומדים להקים בית-ספר נוסף לבני מדרס בלבד.

50% מתניכי בתי הספר הללו הנם מקרב המתנדבים המשכילים יותר, ושאר 50% באים מקרב אנשי היחידות הקיימות. אם יצליח נסיון זה של אימון קצינים וסמלים מחוץ למסגרת היחידות, אפשר יהיה להחיש את קצב הגיוס.

הודו — חיל האוויר. חיל התעופה ההודי גדל והתבגר, אם כי עודנו נזקק לידו המנהלת של חיל האוויר המלכותי. כל הלהקות שלו, שרובן עוסקות בתפקידי שיתוף-פעולה עם צבא היבשה ובסיוור החזר פים, עומדות לפיקודם של קצינים הודיים. פרט לסמלים בריטיים מועטים, הריהן הודיות בשלמות, בהתאם לתכניות שהוכנו עוד לפני עשר שנים ומעלה. הקצינים קיבר לו את אימונם בקרנאול* ובתוך יחידות חיל האוויר המלכותי בבריטניה הגדולה; ועד מהרה זכתה להקה הודית, בפיקודו של קצין בריטי, שחזקה על ידי סמלים בריטיים, להתפרסם לשבח בפעולות שב- גבול הצפון-מערבי.

בפרוץ המלחמה הזאת היה לחיל האוויר ההודי גרעין קטן של קצינים וטייסים בעלי אימון יפה, ודרגת כושרו בטיסה וטיפול במיטוסים היתה גבוהה; גרעין כזה איפשר התרחבות ניכרת, — ואומנם, הוא גדל במהירות. מרכזי-אימון חדשים הוקמו, והשלב הראשון של התכנית בוצע בהצלחה רבה כל כך, שכיום יכול חיל האוויר ההודי לקבל על עצמו חלק ניכר משרותיה הקרקע של חיל

(* בית הספר לקצינים של חיל האוויר הבריטי — המער.

משמש תחילה בתורת טוראי; ממילא, כשר הוקמו בתי ספר מעורבים, לקדטים בריטיים והודיים, — סיחור שהוא מצויין מבחינה תברותית — נתגלה, שהמרעמד ההודי מפגר, כרגיל, בגלל הכשרה בלתי שזה זו — ועבור דת בית הספר נתקפחה.

ושוב ידוקדק בענין הרמה בשעת בחירת מועמדים. הקורס המוקדם החדש תעודתו לקרב את המועמדים ההודיים לרמתם של הבריטיים בענינים כגון אימון בנשק ובטקטיקה. כיום מכילה יחידה רגילה בחיל הרגליים שנים או שלושה קצינים הודיים. היחס המספרי יגדל בתמידות, ובקשר לכך כדאי לציין, שבזמן האחרון פורסם דבר מינויו של הקצין ההודי הראשון לפיקודו של בטליון בשדות הפעיל. זהו לויט-קוד. ק. מ. קריאפפה, מן הרגימנט הרגפוטטי השביעי.

הודו — שבטים. מספר המתגייסים לצבא ההודי הגיע במאי ל-70,000. לפני כן היה השיעור הממוצע החדשי — 50,000. 70,000 הוא מספרם של אלה שנתקבלו לצבא, והם רק 60—50 אחוז מאלה שהתנדבו. כדאי לציין, כי במדרס היתה ההיענות לקריאת הגיוס טובה במיוחד. מפני מצבה הגיאוגרפי, מרגישה מדרס את עצמה כאילו היא נתונה בתוך המלחמה. כן יש למדרס מסורת צבאית.

פרט מעניין הוא, כי 50% של המתגייסים במאי באו מעדות או משבטים אשר לא יוצרי כלל, או יוצגו ייצוג מועט ביותר, בהרכב הצבא כפי שהיה בשנת 1939. ושתי סיבות לדבר. האחת היא ריבוי הקיחה שלקחו וכבר מסוחות האדם של אותן העדות, אשר מהן, בעיקר, מורכבות היחידות הקיימות. כן סבלו הרגימנטים ההודיים אבידות ניכרות בחו"ל, ואף על-פי שאין מחסור בכוח אדם, בכ"ז נהפך ענין הספקת המילואים והרזרבות מאותן העדות לבעיה בפני עצמה. וסיבה אחרת לאחוז הגדול של ההתגייסות, הבאה מחוץ לאותם שבטים שנוהגים לכנותם "לוחמים", היא שלפי המדיניות שהכריז עליה גנרל אוקינלאק, בהיותו מפקד עליון בהודו ב-1941, אין הצבא מוציא כעת שום

האזיר המלכותי שבהודו. יחסים הרמוניים ביותר שוררים בין חיל האזיר המלכותי וחיל האזיר ההודי, אשר סימתו — מעל לכל המשפטים הקדומים, הדתיים והעדתיים, — היא, „האחדות היא הכוח“.

עות תבוסניות שוחרר ע"י השולטן על כרחו מעבדות. אופן בלתי רגיל זה של הענשת העבריינין גרם לו נזק השהה לשמונים רופיות בחודש.

הודו — יחסי עבודה באוגוסט הת- קיימה בלהי פגישה, שמטרתה היתה לקבוע את המנגנון הדרוש לטיפול בסכסוכי-עשייה בתקופת המלחמה. לראשונה בתולדות הודו נערכה פגישה, שבה השתתפו, יחד עם ב"כ הממשלה והמעבידים — ב"כ העובדים והאגודות המקצועיות ההודיות.

פעולותיה-דת בשעה שסעודיה מוקפת ארצות השרויות במלחמה אשר נוגעת מקרוב למדינותיו המוסלמיות של המזרח התיכון, — פירסם המלך אבן סעוד כרוז לבני-עמו ודרש מהם שידקדקו במצוות דת האיסלם. הכרוז נקרא בכל המסגדים שבמדינה אחרי התפילות ביום ו' באל-טעיף — בירת הקיץ של הג'אז — קרא האמיר פייסל, מ"מ של המלך במכה, את הכרוז לפני המועצה המחוקקת.

פרס, — שבטים תלונותיהם של שבטים, אשר גרמו להפרעת-הסדר בפרס, ייחקרו ע"י ועדה מיוחדת שבראשה עומד קתובע הכללי. אחת השאלות, שתעמוד בפניה היא האם, ובאיזה מידה, יש להתחזיר לשבטים את קרקעותיהם שהוחרמו ע"י השאה הקודם.

אבן-סעוד עורר את בני עמו, שיעשו כמ- עשי אבותיהם אשר הרכיחו התלהבות דתית. המורים נדרשו להקנות לילדים יסודות דת איתנים, בכדי שיוכלו להיות אזרחים טר- ביים. בהדגישו, כי יש לקיים את החוק, קורא אבן סעוד לכל איש הרואה את עצמו מקופח שיבקש צדק מהמלך.

מפרס לערב — עבריים מסחר העבדים במפרץ הפרסי גדל במידה מסוימת בזמן האחרון. מסחר זה — לא נעקר מעודו עקירה מוחלטת, להתחדשותו הוקלה מחמת העובדה, שהצי הבריטי מטופל כיום במר- חמה. ספינות-ה"הואו" (סירות-מפרש ער- ביות גדולות) המובילות עבדים מפרס לערב היו צפויות בכל רגע להיתפש ע"י אניות- מלחמה בריטיות. אחד הקשיים בביעורו של מסחר זה נובע מכך שהנוגעים בדבר במי- שרין אינם מגלים כל רגש של התנגדות פעילה. אך יש לציין, כי אף על פי שתנאי הזמן מסייעים לחידושו של מסחר זה, הרי ממדיו קטנים הם.

ווייול — לבני-מצרים סדרת הרצ- אות על מצביאים ועל הנהגה צבאית, שהר- צה הגנרל ווייול בשנת 1939, הוצאה עתה לאור ע"י מיניסטרונין ההגנה המצרי בצורת חוברת, בתרגום ערבי, לשם חלוקה לקציני הצבא המצרי.

טופס אחד שול הספר טיחה לגנרל ווייול, אשר הודתה עליו למיניסטרונין, בהוסיפו שהוא תקוה, כי הקוראים „יפיקו תועלת מה" מן ההרצאות הללו...

את ההרצאות הללו הרצה גנרל ווייול בשנת 1939 ב„טריניטי קולג" בקמברידג'.

החופשי — עונש הכרוניקה מעדן מספרת, כי בסיירו במחוז שיקר התרה השול- טן ממקלה (בחוף הצרמות אשר בדרום ערב), התראה חריפה בנתינת שלא יחזרו על תע- מולת האויב. עבריינים — אמר השולטן — ייענשו במלקות ובגירוש. עבד ששימש „מסית-ומדיח" בהפצת שמו-

מצרים — עשייה-כי כדי להעלות את רמתו של חבר המפקדים בצבא המצ- רי, החליטו השלטונות המצריים לקבל כחניכים לביה"ס לקצינים, רק את בניהם של אבות שהכנסתם אינה פחותה מ-2000 ל"מ לשנה, או בניהם ואחיהם של קציני צבא גבוהים או פקידים אזרחיים רמי דרגה.

עברית וערבית לגויסות. לפי הוראתה של המועצה הצבאית האוסטרלית, נתפרסם (במלבורן) ספר שימוש לערבית ולעברית, שנועד לחיילי הצבא האוסטרלי המשרתים במזרח התיכון בתוך „החיל הקיסרותי“ (הכנוי הרווח באוסטרליה בשביל חיל המשלוח מעבר לים). הספר איננו מלון בלבד, אלא מכיל גם פסוקים שימושיים שלמים בשתי הלשונות, והוא מכוון לערבית המדוברת (להבדיל מן הספרותית) וכן לצורתיה המדוברת והקלות יותר של העברית.

מותגרים ערבים בצבא האמריקאי
החדשות מאמריקה מספרות על דבר המתגדבים והחיילים הערבים, שמספרם הולך וגדל מיום ליום בקרב צבא ארה"ב. רובם הם יוצאי הלבנון. אחריהם באים הסורים, הפליסטינאים, כמה מצרים וצפון-אפריקאים. העתונים הערביים היוצאים בניו יורק אומרים, כאילו נתגייסו כבר למעלה מ-50 אלף מהגרים לבנוניים.

רב מספר המהגרים יוצאי הלבנון וסוריה, שעבדו בצבא האמריקאי לפני המלחמה והגיעו שם לדרגות גבוהות. המתנדבים האלה, נראה, מבכרים את התעופה, הכרוכה בדרך כלל ביותר סיכון גם בזמן של שלום.

העתונים הערביים באמריקה מקדישים מדור מיוחד למתנדבים האלה, מביאים ידיעות על מקומות חנייתם, מפרסמים את שמותיהם ברשימות, הנערכות לפי הכפרים או הערים שגולדו שם. כך מצאנו בעתון „אל הודה“ קרוב ל-100 שמות של מתנדבים ילידי כפר קטן לבנוני, שמספר תושביו בלבנון אינו עולה על 2500 נפש ושהוא מונה כמעט 500 מהגרים באמריקה.

נוסף, כי בין החילות האמריקאיים, שכבר הגיעו למזרח הקרוב, נמצאים מהגרים רבים מן הלבנון, שהתנדבו לצבא, והדבר הראשון, בדרך כף רגלם על אדמת המזרח, היה: לנסוע אל הלבנון כדי לשוב ולראות את כפר מולדתם.

המהגרים השבים מאמריקה בשנת 1942

ובדלים בהרבה מבני הדור הישן שלפני 1914. בימים עברו נחשבו המהגרים האלה כנתיני הקיסרות העות'מנית, ושאלות הלאום והגזע לא עמדו אז באותה החריפות, כאשר לאחר החזים הבינלאומיים שבאו כתר צאה מהמלחמה האחרונה.

בשנת 1942 כבר היה להם למהגרים זמן להביא את תעודותיהם בסדר. היה עליהם לבחור בנתינות מסוימת. תלק הגון מיצאי הלבנון בחרו בנתינות של מולדתם. אחרים רכשו להם את הנתינות האמריקאית. אולם אלה ואלה מצאו אצל הממשלה האמריקאית אותה תשומת הלב. גם אלה וגם אלה מילאו ביחס לארץ, שמה מצאו הכנסת אורחים במידה הרבה כל כך, אותן החובות: החובות של אורח אמריקאי בזמן של שלום ובזמן של מלחמה. *

אולם רגש זה של נאמנות ומסירות, שהיה או העמים הערבים ביחס לריפובליקה החד-מקרטית הגדולה, אין מקורו ונימוקו רק בעובדה זו, שבעולם החדש יושבים כחצי מיליון מהגרים ערבים. הדבר בא גם מתוך זה, שארצות הברית הואילו במידה רבה להרחבת התרבות, והשכלה החד-עת במזרח הקרוב. האוניברסיטאות, בתי הספר, בתי החולים, חוקרי המזרח שלהן, כל אלה הטביעו עמוק את חותמם על התחיה הספרותית והמדעית של המזרח הערבי. במזרח הזה, המכיר טובה, אין אהדתם לעם האמריקאי של אלה שהכירו את אמריקה דרך אספקלריה של תרבות, עמוקה פחות מזו של המהגרים שישבו באמריקה.

נציין לבסוף את היחסים הכלכליים בין ארצות הברית מצד אחד ומצרים, סוריה, לבנון ועיראק מהצד השני. היחסים האלה הגיעו בשנים האחרונות להתקדמות רבה והמלחמה באה לפתח אותם עוד יותר.

(* בארה"ב הונהג גיוס-חובה לצבא גם לגבי אזרחים זרים היושבים בתוכם. הסתלקות מחובה זו גוררת אבדן הזכות להתאזרחות האמריקאית — לעולם — המער.

מאת המערכת

1. לרגל כיבוש אלג'יר ומרוקו ע"י כוחות-הברית, הננו מפנים את תשומת לב קוראינו לרשימה: „השיבותן הכלכלית של מושבות צרפת במלחמה“ מאת ג. ר. מיטשיסון אשר נתפרסמה ב„מערכות“ הוברת ד', עמוד 43.
2. בהמשך פעולות המלחמה בתונים ובטריפוליטניה יתכן שתלבש אקטואליות מחודשת גם הרשימה „תונים-לוב“ אשר הופיעה בקובץ „בימי מערכות“ בעמוד 75.

הערה לקוראים: לצערנו נפלו כמה שבויים בשורות האחרונות של המאמר „מבעיות משמר-הארץ“ (עמ' 50), ובין השאר הוכנסה הערת-שולים לתוך גוף המאמר.

« אגד »
 קבוצה קואופ.
 בערבון מוגבל

הובלת נוסעים וחבילות
 לכל חלקי הארץ

ההנהלה הראשית:
 תל-אביב

סדרות רוטשילד 1 :: טלפון 4677

„עליון“ חברה א"י לתעשית עורות בע"מ, נתניה

"ELYON" Palestine Tanning Co. Ltd., Nathanya

יצרני עורות עליונים משובחים לכל הצרכים

הסוכנות הכללית:

י. ז. פלסר, רחוב החשמל 12, תל-אביב, טלפון 3454
 בחיפה: רחוב המלכים 35, חדר 14, פתוח על פי הודעה